

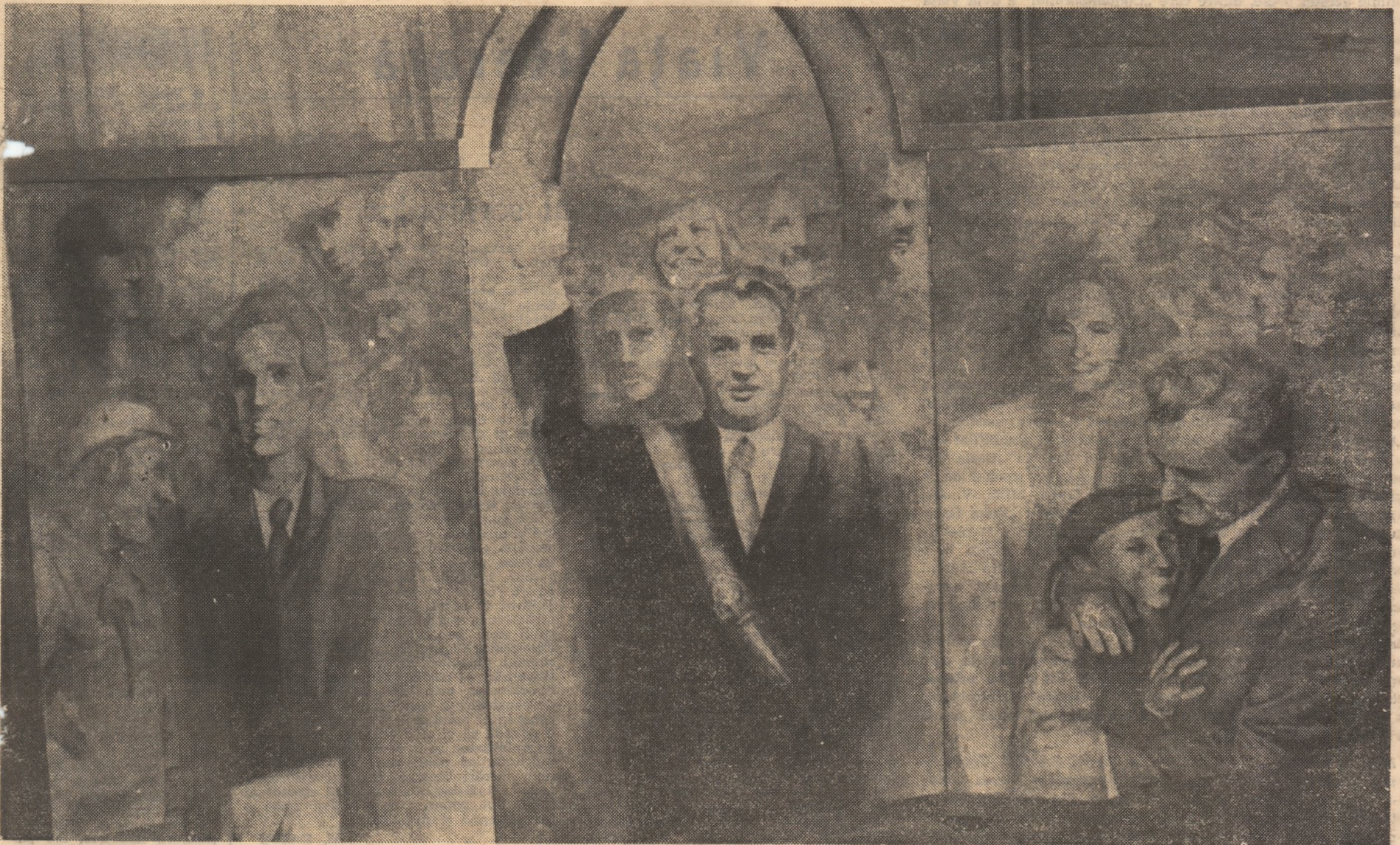
Biblioteca Jud. Huned. Dev.
SALA DE LECTURA

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

19

România literară

PARTIDULUI — OMAGIU

OMAGIU — pictură de Wanda Mihuleac

P.C.R. — 60

EXCEPȚIONALA amploare pe care, după Congresul IX al Partidului, a căpătat-o la noi cercetarea trecutului, impulsionată necontenit de viziunea profund patriotică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, are drept corolar, datorită multiplelor unghieri de incidență oferite de concepția și metoda materialismului dialectic și istoric, o veritabilă resurrecție în asumarea datelor fundamentale ale istoriei poporului român în ce au ele mai pregnant de la treptele originare pînă la cele ale contemporaneității noastre. Astfel se explică integrarea în **Programul Partidului Comunist Român** adoptat de Congresul al XI-lea a unui capitol retrospectiv, mergînd pînă la organizarea statală traco-dacă, cu punctul ei culminant în perioada regatului lui Burebista și al lui Decebal, relevînd nu numai influențele puternice asupra dezvoltării vieții materiale și culturale a Daciei datorită contactelor largi cu unele din civilizațiile cele mai avansate ale antichității — greacă, romană, persană și altele —, dar și procesul de înriurire reciprocă cu acestea; de asemenea, argumentul că, dacă războaiele îndelungate daco-romane au schimbat în mod radical cursul dezvoltării istorice a statului dac, succesiunea evenimentelor a dus la împletirea celor două civilizații, ceea ce a pus amprenta asupra întregii evoluții istorice ulterioare a societății din acest spațiu geografic. Noul popor creat prin contopirea dacilor cu romanii — poporul român — a trebuit să ducă timp de secole o luptă îndrăgălită și necurmată pentru a-și păstra ființa, pentru a-și asigura continuitatea pe teritoriul în care s-a născut și dezvoltat, în ciuda vicisitudinilor istorice. De pe această

bază — pe care cercetările arheologice, mereu îmbogățite în ultimii cincisprezece ani, au pus-o într-o tot mai vie lumină — ansamblul dezvoltării vieții poporului român de-a lungul timpului a fost investit cu noi indicii de interpretare științifică —, precum cea privitoare la perioada primelor nuclee statale, a voievodatelor, și a concentrării lor în state feudale puternice, ceea ce explică autonomia țărilor române în fața marilor imperii ale vremii și, totodată, anumite forme specifice originale ale acestei perioade, printre care cea mai importantă constă în împletirea relațiilor de exploatare feudală cu relațiile de proprietate țărănească individuală și de obște, în existența unor categorii de țărani liberi — răzăși și moșneni — stăpîni pe pămînt, care se bucurau de anumite drepturi economice și sociale. Este ceea ce a făcut din țărănime, în întregul ev mediu, atît forța socială principală a dezvoltării economico-sociale, cit și factorul militar hotărîtor în bătăliile pe care poporul a trebuit să le ducă pentru anărarea entității naționale, a integrității patriei, a destinului său sacru de a trăi liber. Așadar, încă de la apariția primelor formațiuni statale românești, luptele maselor populare împotriva exploatareii feudale au fost strîns împletite cu luptele împotriva dominației străine. Această particularitate specifică — arată **Programul Partidului** — și-a pus amprenta asupra întregii evoluții sociale a României, asupra însuși destinului său istoric caracterizat prin luptă hotărîită, plină de sacrificii pentru libertate și unitate, pentru dreptul de a fi stăpîn în propria țară.

Semnificativ: **Programul** relevă că multă vreme, de-a lungul milenarei existențe a poporului român, țărănimea a reprezentat cea mai importantă forță socială a progresului, țărănimea a dus greul bătăliilor împotriva cîmpitorilor străini, pentru unirea țărilor române, pentru cucerirea independenței de stat, pentru încheierea statului național unitar român.

Este — această afirmare a rolului țărănimii între dominantele istoriei naționale — unul din argumentele de competenție ale însuși **unității naționale** a poporului român prin omogenitatea socială a componentei sale majore pe întreg întinsul patriei, depășind vicisitudinile istoriei cu artificialele opreliști între părțile organice ale aceluiași trunchi. După cum, același **Program** ține să marcheze că, în procesul legităților sociale, revoluția burghezo-democratică de la 1848 a constituit un moment crucial în tre-

cerrea României de la feudalism la capitalism, a dat un puternic impuls conștiinței de sine a poporului român, deschizînd astfel perspectiva făuririi unității naționale în cadrul unuia și aceluiași stat, la scurt timp după Unire, în urma războiului din 1877, fiind cucerită independența de stat a României.

ÎN NOILE condiții, forțele de producție cunosc în general o evoluție puternică, dezvoltîndu-se industria. E ceea ce explică intrarea în arena socială a proletariatului, organizarea mișcării muncitorești și sociale din România. Fapt e că, potrivit hotărîrii primului congres al Internaționalei a II-a (congres ținut la Paris, la 20 iulie 1889, și la care au participat socialiștii români D. Voinov, E. Racoviță și alții), Ziua Muncii a fost sărbătorită și în țara noastră odată cu proletariatul din diferite părți ale globului. Și, cum spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu la Marea Adunare populară din Capitală din 1 Mai 1973, „privește retrospectiv, manifestările muncitorești de la 1 Mai jalonează însăși istoria bogată și eroică a proletariatului român, de la începuturile organizării sale, de la crearea partidului său politic revoluționar cu 80 de ani în urmă, pînă la cucerirea victoriei în revoluția socialistă și zidirea cu succes a noii orînduirii sociale, orînduirea socialistă“.

Într-adevăr, precum atestă volumul de **Documente din istoria mișcării muncitorești din România**, apărut în 1973, între primul Congres socialist din octombrie 1879, ținut la Iași, și congresul de constituire, la București, în zilele de 31 martie — 3 aprilie 1893, a Partidului Social-Democrat a Muncitorilor din România (P.S.D.M.R.), această perioadă poate fi apreciată ca un „prim val“ al socialismului științific în țara noastră. Cit de vie, perseverență și multilaterală a fost **partida socialistă** sau **partida muncitorilor**, cum se autointitula, reiese și din faptul că, în acest timp, au fost editate 17 publicații socialiste, din care 6 organe social-politice centrale (3 la București și 3 la Iași), 3 reviste teoretice, una cultural-artistică și 7 organe de presă locale. Nume ca ale lui C. Esarcu, C. I. Istrati, Em. Bacaloglu, P. Poni, V. Conta, dr. N. Russel, Eugen Lupu, frații

George Ivașcu

(Continuare în pagina 2)

România literară

DIRECTOR: George Ivaşcu. Redactor şef adjunct: G. Dimisianu. Secretar responsabil de redacţie: Roger Câmpăneanu.

P.C.R. — 60

(Urmare din pagina 1)

Ioan şi Gheorghe Nădejde, Sofia Nădejde, Al. G. Radovici, Şt. Stincă, Anton Bacalbaşa, I. Catina, Paul Scorneanu circulau în paginile acestei prese, dintre care „Contemporanul” a avut viaţa cea mai lungă. Aici s-a consacrat C. Dobrogeanu-Gherea ca întemeietor al criticii literare ştiinţifice româneşti, dar trebuie reţinut faptul că Gherea este cel care, în decembrie 1880, a dat viaţă, în capitala ţării, ca rezultat al colaborării strinse între militanţii bucureşteni şi cei ieşeni, primei reviste teoretice a socialistilor români cu titlul, semnificativ: „România viitoare”, tot Gherea fiind cel care, în „Revista socială”, în nr.-ul quadruplu 8—11 din septembrie 1885, a publicat studiul-program **Ce vor socialistii români**, apărut în volum, ca o carte de circa 150 pagini, în 1886. Imbrăţişând principalele probleme ale vieţii noastre sociale la acea dată, autorul ţinea să precizeze: „Şcolari ai socialismului ştiinţific, membri ai marii familii socialiste europene, noi ştim că felul activităţii noastre atîrnă de condiţiile reale ale ţării noastre şi mai ales de cele economico-sociale”. Urmindu-l pe Marx, atât pe terenul viitorului mod de producţie, cit şi pe cel al relaţiilor sociale, Gherea scria: „Naţia sa ajungă singura proprietară asupra tuturor instrumentelor de muncă, asupra pământului, minelor, fabricilor şi altor aşezăminte industriale, asupra drumurilor de fier etc. Naţia stăpînă peste toate instrumentele de muncă va da producţiunii o direcţie unitară şi armonioasă”. Pe drept cuvînt, lucrarea **Ce vor socialistii români** a fost apreciată de către tovarăşul Nicolae Ceauşescu ca „primul program al mişcării revoluţionare marxiste din ţara noastră”.

Acest prim program era întocmit prin prisma condiţiilor social-economice şi politice din România. Şi dacă în „Dacia viitoare”, revista editată de grupul revoluţionarilor români de la Paris (printre care Vintilă C. A. Rosetti, Const. Mille, V. Gh. Morţun), se afirma (în nr.-ul 2 din 16 febr. 1883): „Voim Dacia aşa cum ea fu, fiindcă istoria şi dreptul, tradiţiunea şi plebiscitul, trecutul şi prezentul ne dau dreptul de a aspira la o Dacie română”, — la Congresul de la Bruxelles din 1891 al mişcării muncitoreşti internaţionale, delegaţia noastră argumenta: „Îndreptăţirea partidului socialist român şi strînsa sa legătură cu socialismul european constă în aceea că amîndouă părţile au aceleaşi convingeri, aceleaşi tendinţe, precum stabilirea unei societăţi solidare şi armonice, a unei societăţi în care toate uneltele de muncă vor fi socializate. **Cit despre mijloacele prin care s-ar ajunge la acest scop, fiecare va întrebuiţa pe acelea cerute de condiţiile sociale ale ţării sale**” (apud „Anale de istorie”, 6/1960, pag. 147).

AŞADAR, cînd la 8 Mai 1921 s-a făurit Partidul Comunist Român, mişcarea noastră muncitorească organizată avea înaintea ei (şi n-am menţionat decît doar cîteva din afirmările ei) o puternică tradiţie a propriei conştiinţe în istorica misiune ce şi-o propunea. Cu atît mai semnificativă era această conştiinţă cu cît, după marea Unire de la 1 Decembrie 1918, muncitorimea noastră era ca mişcare politică cea care, prin însăşi ideologia ei, putea constitui un organism unitar, reprezentînd, ca atare, partea cea mai înaintată a maselor populare de pe întreg cuprînsul patriei, acum în deplinătatea statului naţional unitar român.

Este meritul inestimabil al tovarăşului Nicolae Ceauşescu care, începînd cu Raportul la Congresul al IX-lea şi cu atît mai intens în continuare, a determinat revelarea marelui adevăr că mişcarea noastră muncitorească, organizată prin însuşirea socialismului ştiinţific, este expresia cea mai autentică a însăşi dezvoltării poporului român în epoca modernă şi, ca atare, s-a integrat adînc în ce are mai propriu semnificativ dialectica istoriei naţionale. Acesta e şi rostul sintezei atît de pregnante asupra întregii noastre evoluţii istorice în bimilenara-i desfăşurare, sinteză cuprinsă organic în **Programul Partidului**. În acest mod, pentru fiecare cetăţean al patriei, şi în primul rînd pentru fiecare militant comunist, **Programul** constituie o veritabilă călăuză în construirea **noii istorii** — cea fremătînd de simţămîntul săvîrşirii celui mai nobil ideal al omenirii.

Iată de ce, aniversînd în această primăvară istorica zi de 8 Mai 1921, retrăim în deplinătatea spiritului momentul făuririi Partidului Comunist Român ca pe o secvenţă din cele mai vibrante a vastei simfonii definind istoria naţională în ansamblul ei. **Trecut — Prezent — Viitor** devin astfel componente pururi vii în conştiinţa de sine a întregului popor, care îmbrăţişează partidul comunistilor ca pe făuritorul noii dimensiuni a destinului românesc.

De aici elanul cu care toţi fiii acestei naţiuni şi îndreaptă rodul cugetului şi simţirea inimii către bărbatul purtînd însemnele glorioase ale unei dăruiri de peste patru decenii şi jumătate pe drumul de eroică luptă întru împlinirea visului de aur al omenirii pe pămîntul românesc.

De aici şi reverberaţiile acestor glorioase însemne pe chipul întregii ţări care în evocarea sărbătorească a evenimentului de acum 60 de ani străvede însăşi săgeata către Viitor.

George Ivaşcu

TELEGRAMĂ

Tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU

secretar general al Partidului Comunist Român,
preşedintele Republicii Socialiste România

Mult stimat şi iubit
tovarăşe Nicolae Ceauşescu,

În preajma glorioasei sărbători a comuniştilor, a tuturor oamenilor muncii — 60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român —, scriitorii din ţara noastră îşi îndreaptă gîndurile şi simţirea lor înaripată spre dumneavoastră, conducător iubit şi stimat al Partidului şi al României Socialiste, gînditor eminent şi ghid încercat pe drumul spre lumina cea mai clară a istoriei patriei şi vă roagă să primiţi calde urări de sănătate, viaţă lungă şi putere de muncă nebiruită, pentru a călăuzi partidul şi poporul român spre victoria deplină a socialismului şi comunismului pe pămîntul românesc.

De-a lungul acestor şase decenii, partidul a condus fără şovăire lupta poporului nostru împotriva exploatarei, a fascismului şi imperialismului, făcînd totul pentru ca milioanele de făuritori ai bunurilor materiale şi spirituale să fie stăpîni pe propriile lor destine. Astăzi, cînd acest vis s-a împlinit, nu poate exista aspiraţie

mai nobilă pentru slujitorii condeiului decît aceea de a slăvi în operele lor munca liberă a întregului popor, prin care chipul României Socialiste capătă o nouă frumuseţe şi strălucire. Fiind mereu prezenţi pe acest vast şantier, scriitorii români, maghiari, germani, sirbi şi de alte naţionalităţi se consideră şi se vor considera întotdeauna, aşa cum i-aţi numit dumneavoastră, ajutoare de nădejde ale partidului, participînd cu toate forţele lor la prefacerea revoluţionară a societăţii noastre.

Strîns uniţi sub steagul glorios al Partidului Comunist Român, în jurul Comitetului Central, în jurul dumneavoastră, mult stimat şi iubit tovarăşe Nicolae Ceauşescu, ne luăm angajamentul solemn de a face totul pentru înflorirea continuă a literelor româneşti, convinşi fiind că nu pot exista lauri mai de preţ care să incununeze fruntea unui om al scrisului decît aceea ai slujirii cu dăruire şi devotament a partidului şi poporului.

CONSILIUL UNIUNII SCRITORILOR
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA

Viaţa literară

Partidului, fierbintele omagiu al scriitorilor

● În prezenţa unui mare număr de scriitori, membri ai organizaţiilor de partid de la Uniunea Scriitorilor şi de la revistele editate de Uniune, în sala de festivităţi a Casei scriitorilor „Mihail Saşoaveanu” a avut loc, vineri 29 aprilie 1981, şedinţa solemnă a Consiliului Uniunii Scriitorilor consacrată împlinirii a 60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român.

Deschizînd şedinţa, tovarăşul **George Macoveşcu**, preşedintele Uniunii Scriitorilor, a subliniat însufleţirea cu care obşteia scriitoricească întîmpină glorioasa aniversare a partidului, participarea creatorilor de literatură la întîlniri cu numeroşi oameni ai muncii din toate sectoarele economiei naţionale, reflectarea în scrisul lor a indicaţiilor date personal de secretarul general al partidului. **Tovarăşul Ion Ardeleanu**, director adjunct al „Muzeului de Istorie a Partidului Comunist Român, a mişcării revoluţionare şi democratice din România”, a vorbit apoi pe larg, în lumina documentelor istorice, despre împrejurările în care a luat naştere mişcarea muncitorească în ţara noastră. Conferenţiarul a insistat asupra primelor forme de organizare a proletariatului român, arătînd că muncitorimea română a luptat permanent, de-a lungul deceniilor, pentru transformări sociale. Lupta desfăşurată pentru unificarea mişcării muncitoreşti demonstrează că, în patria noastră, partidul clasei muncitoare s-a făurit la nivelul întregii ţări, deci pe întreg cuprînsul provinciilor româneşti. În ultima parte a documentatei sale expuneri, conferenţiarul a prezentat modul cum s-au desfăşurat lucrările istorice adunări prin care s-a votat transforma-

rea partidului socialist din acea vreme în Partidul Comunist Român. În întreaga perioadă interbelică, partidul s-a dovedit stegarul luptei pentru independenţa patriei, polarizator al tuturor energiilor ţării pentru libertate şi o viaţă mai bună a celor ce muncesc. În incheiere, vorbitorul a subliniat rolul hotărîtor al P.C.R. în realizarea actului istoric de la 23 August, apoi uriaşele realizări pe care, sub conducerea partidului, ţara noastră le-a obţinut în anii care au urmat, pe drumul unei României independente şi prospere, respectată şi admirată azi pe tot globul.

Pe marginea expunerii au luat cuvîntul scriitorii **Vasile Băran, Ion Hobana, Nikolaus Berwanger, Liviu Bratoloveanu, Mircea Radu Iacoban, Traian Iancu**.

Adresînd, în numele celor prezenţi, mulţumiri conferenţiarului pentru documentata expunere, tovarăşul **George Macoveşcu**, preşedintele Uniunii Scriitorilor, a spus, în incheiere, printre altele: Tot ce s-a realizat în aceşti ani de uriaşe înfăptuiri în patria noastră se datorează iniţiativelor partidului, personal secretarului său general, tovarăşul **Nicolae Ceauşescu**. Faptul că scriitorii noştri — români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi —, participă în unanimitate, cu devotament, prin lucrările lor, la opera de construire a socialismului, la făurirea conştiinţei omului de tip nou, constituie o dovadă că ei au înţeles pe deplin responsabilitatea ce le revine de a răspunde îndrumărilor partidului prin realizarea unor lucrări literare tot mai valoroase, care să înfăţişeze entuziasmul creator al întregului popor, pentru a-şi făuri o viaţă demnă şi fericită.

AL RAICU

Şedinţa Biroului Uniunii Scriitorilor

● Marţi, 28 aprilie 1981, la Bucureşti, a avut loc şedinţa de lucru a Biroului Uniunii Scriitorilor, consacrată analizei activităţii revistei „Secolul 20” pe desfăşurarea perioadei 1977—1981 şi a rezolvării unor probleme de relaţii externe.

A fost prezent tovarăşul **Cristea Chelaru**, vicepreşedinte al Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste.

● În după-amiaza zilei de 29 aprilie 1981, la Bucureşti, a avut loc plenara Consiliului Uniunii Scriitorilor, cu următoarea ordine de zi: — Informare asupra definitivării Tezelor Conferinţei naţionale a scriitorilor, în spiritul propunerilor făcute în cadrul şedinţei de lucru de la C.C. al P.C.R. cu activul de partid al scriitorilor din R.S. România (textul în pag. 11—13 ale numărului de faţă); — Informare asupra şedinţelor anterioare ale Biroului Uniunii, în cadrul cărora au fost analizate activitatea Editurii Cartea Românească şi activitatea revistei „Secolul 20”, pe desfăşurarea

în afara membrilor biroului, au mai participat membri ai consiliului de conducere al revistei „Secolul 20”, precum şi colectivul său redacţional.

Pe marginea referatului prezentat şi referitor la celelalte probleme cuprinse în ordinea de zi, la dezbateri au luat cuvîntul scriitorii **Constantin Toiu, Ovid S. Crohmăniceanu, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Geo Bogza, Mircea Dinescu, Laurenţiu Fulga,**

Florian Pofta, Edgar Papu, Alexandru Balaci, Ştefan Augustin Doinaş, Andrei Brezianu, Geo Serban, Tea Preda, Dan Hăulică, Marin Sorescu, Constantin Chiriţă, Ion Hobana, Geo Dumitrescu, Dumitru Radu Popescu, Mircea Radu Iacoban.

Lucrările şedinţei au fost conduse de **George Macoveşcu**, preşedintele Uniunii Scriitorilor din R.S. România.

Plenara Consiliului Uniunii Scriitorilor

perioadei 1977—1981; — Discutarea punctajului Dării de seamă pe care Consiliul Uniunii urmează să o prezinte la Conferinţa naţională a scriitorilor din 24—26 iunie 1981; — Informare asupra acţiunilor Uniunii şi ale Asociaţiilor de scriitori în întîmpinarea Conferinţei naţionale a scriitorilor; — Diverse.

A fost prezent tovarăşul **Cristea Chelaru**, vicepreşedinte al Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste.

Pe marginea problemelor înscrise în ordinea de zi, la dezbateri au luat cuvîntul scriitorii: **Ion Hobana, Dan Deşliu, Mircea Dinescu, Mircea Zăciu,**

Ion Ianoşi, Ileana Mălăncioiu, Mircea Ciobanu, Nicolae Manolescu, Eugen Jebeleanu, George Bălăţă, Ştefan Bănuţescu, Domokos Geza, Franz Storeh, Iosif Naghiu, Dan Hăulică, Galfalvi Zolt, Nikolaus Berwanger, Ştefan Augustin Doinaş, Alexandru Balaci, Fodor Sandor, Laurenţiu Fulga, Virgil Teodorescu, Nina Cassian, Constantin Chiriţă, Geo Dumitrescu, Traian Iancu, Ioanichie Olteanu.

Lucrările plenarei au fost conduse de **George Macoveşcu**, preşedintele Uniunii Scriitorilor din R. S. România.

SEMNAL

● **Victor Eftimiu** — **OPERE IX.** După creaţia dramatică (vol. I—VI) şi cea lirică (vol. VII—VIII) este publicată acum ediţia îngrijită de Constantin Mohanu o primă secţiune din azelele, schiţele şi povestirile scriitorului, incluzînd volumele **Dar de nuntă şi alte schiţe** (1911), **Fără suflet** (1912), **Spovedania unui clown şi alte nuvele** (1913), **În temniţele Sтамбулului** (1913), **Povestile fecului** (1915), **Pe vremea haiducilor** (1920), **Kiriachiţa** (1922), **Spre ţara nouă** (1922), **Un asasinat patriotic** (1927), **Vulturul de argint** (1931), **Focuri pe Bărăgan** (1940). (Editura Minerva, 526 p., 17,50 lei).

● **Mircea Muthu** — **LA MARGINEA GEOMETRIEI** Volum de critică şi istorie literară cuprînzînd capitolele: **Între fragment şi construcţie, Tratat despre melancolie, Lacrima lui Ra.** (Editura Dacia, 234 p., 6,75 lei).

● **Eugen Negri** — **IMANENŢA LITERATURII** Studiul reprezintă partea a treia a lucrării **Expresivitatea involuntară**, al cărui prim volum a apărut în 1977. (Editura Cartea Românească, 220 p., 7,50 lei).

● **Alexandru Papilian** — **PRICINILE DE IUBIRE.** Volum de nuvele (Fiul, Iubiri amare, Note de drum, Narcis sau spaţiul dintre oglinzi) urmind romanului recent apărut **Miceli**. (Editura Albatros, 296 p., 8 lei).

● **Grete Tartler** — **ASTRONOMIA IERBII.** Al patrulea volum de versuri al poetei (după „Apa vie”, 1970, „Chorale”, 1974, „Hore”, 1977). (Editura Cartea Românească, 112 p., 11,50 lei).

● **Ion Tuşui** — **SOLEMNITĂŢILE SUPUŞILOR.** Volumul, care inaugurează o proiectată trilogie intitulată **Solemnităţile**, cuorinde **Cartea înteleptului răcîcit** şi **Cartea filosofului enigmatic**. (Editura Cartea Românească, 464 p., 18 lei).

● **Stellan Tăbăraş** — **ZILELE CELE SCURTE.** Debut în roman. (Editura Cartea Românească, 192 p., 5,25 lei).

● **Mircea Săndulescu** — **O PASARE VAZUTĂ DE AFROAPE. BROASCĂ TESTOASĂ.** Cele două piese sînt publicate, cu aparatul informativ respectiv (note asupra elaborării, date asupra premiei, opinii critice). În colecţia „Rampa”. (Editura Eminescu, 120 p., 5 lei).

● **Sorin Preda** — **POVESTIRI TERMINATE ÎNAINTE DE A ÎNCEPE.** Debut. (Editura Cartea Românească, 206 p., 5,50 lei).

LECTOR

Comunistul de omenie

OMUL de omenie din peisajul atât de bogat și de curat al eticii tradiționale românești se definește și se exprimă, pe plan superior politic, în „Comunistul de omenie” — cum îl numea secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — pe omul nou care reprezintă nu numai un model de existență, ci și o forță activă, capabilă să mobilizeze resursele de energie spirituală ale semenilor săi, în vederea lărgirii orizontului lor de cunoaștere, a unei profunde modelări morale. Scriitorul militant, exigent cu propria sa creație și cu viața pe care o transfigurează în artă, dornic să promoveze noul, intransigent față de rutina socială și scleroza gândirii, necruțător cu rămășițele moralei burgheze, hotărât să sprijine intronarea în societatea noastră a principilor eticii și echității socialiste, are mereu în vedere promovarea în cărțile sale a acestui comunist de omenie. Universul moral și intelectual al comunistului de omenie, mereu preocupat să îndrepte nedreptățile unui trecut mai mult sau mai puțin îndebătat, a devenit în anii din urmă substanța vie a celor mai de seamă romane social-politice, a unor tulburătoare piese de teatru, a unor poezii grele de gânduri înalte și de sentimente profunde, în stare să afirme un luminos umanism-socialist, din perspectiva unei viziuni românești a lumii. Comunistul de omenie, ca erou al literaturii noastre, nu este și nu poate fi o abstracțiune, o dogmă morală, un ascet sau un saihușu în mijlocul mulțimilor. În viziunea dinamică, vie, dialectică, a esteticii noastre științifice, el este un om autentic, în carne și oase, cu luminile și umbrele lui, cu înălțările și căderile sale, căci „eroul epocii socialiste — cum arăta secretarul general al partidului — nu este un supraom: el are și calități și defecte, trăiește și bucurii și amărăciuni și izbînzi și înfringeri, lubește, visează, se zbuclumă ca orice ființă omenească”.

Urmărind un asemenea drum al adevărului și al realității, literatura a reluat, mai ales în ultimul deceniu, dialogul cu realitatea din unghiul unor coordonate estetice fundamentale, dând o nouă perspectivă asupra omului și a lumii, a valorilor etice și a comunistului de omenie. Cele mai reprezentative cărți ale acestor ani au în centrul lor imaginea concretă sau acțiunile comunistului de omenie care înfăptuiește o dreptate istorică, vindică răni ale trecutului, consolidează valori morale, face să triumfe omenia noastră funciară. În felul acesta el impune o viziune proprie, originală, a triumfului nostru asupra sensului vieții, al muncii și eroismului, asupra raportului dintre indivizi și istorie, dintre existență și conștiință, asupra valorilor morale, asupra iubirii, vieții și morții, tot ce este omeneș fiind interpretat acum din perspectiva exprimării omului complet, a unității sale, de către o concepție filosofică integratoare, materialist-dialectică.

Prezent cu asemenea semnificații în universul literaturii actuale la a 60-a aniversare a Partidului Comunist Român, **Comunistul de omenie** va cuceri, desigur, tot mai mult, interesul scriitorilor noștri, devenind eroul dominant al peisajului creației literar-artistice de la noi. Când acest erou va fi surprins în toată bogăția, complexitatea și frumusețea lui morală, în proză, dramaturgie sau poezie epică, atunci literatura noastră va realiza, incontestabil, un mare salt calitativ, aducându-și contribuția substanțială, originală, la îmbogățirea patrimoniului culturii universale, vorbind tot mai mult și mai convingător lumii despre noi, despre experiența noastră istorică. Comunistul de omenie ca erou literar ne poate exprima în chip magistral și profund reprezentativ.

Ion Dodu Bălan

Climat spiritual

AU TRECUT ani — mulți — de când un grup de studenți de la Facultatea de Litere și Filosofie tipăreau o revistă care încerca să însumeze în paginile sale poziția tineretului antifascist față de realitatea și problemele complexe și dramatice ale existenței poporului român. Era în toamna anului 1939 când a apărut primul număr al revistei „Cadran”. Războiul izbucnise iar flăcările lui uriașe aveau să incendieze curînd întregul continent. Atunci am cunoscut forța îndrumătoare a partidului, care orienta grupul de tineri idealisti spre frumusețe și adevăr, spre iustitie socială și antifascism. Revista „Cadran” a fost un orim punct de plecare, un definitiv impact umanist revoluționar în biografia spirituală a fiecăruia din cei care o scriau, și întreaga lor activitate viitoare a dovedit-o, până în zilele noastre. Am acceptat atunci și am încercat să servim, cu devotament intelectual, o ideologie care totdeauna s-a dovedit a considera omul ca măsura care dimensionează orice creație, orice preocupare. Am avut prilejul în variate locuri de muncă, în diverse ipostaze de activitate să ne dăm seama cit de ferm a fost și este partidul celor ce muncesc în trasarea căilor de construcție a unei vieti noi, a unui univers ale cărui forțe și energii se însumează pentru a favoriza dezvoltarea pleneră a omului. Partidul a apărut demnitatea umană și filosofia care constată existența realității și cunoașterea adevărului care desacralizează mituri obscure. Materia și caducitatea nu mai înspăimîntă pe oamenii care cunosc adevărul solemn al infinitului, dar care se dovedesc a fi forțe ce se opun trecerii universale prin fațetele mai durabile decât timpul.

Partidul ne-a învățat și despre sentimentul solidarității care este însăși substanța și structura oricărui fapt creator în construirea unei civilizații. Fiecare acțiune ori document al partidului era și este străbătut de acest filon al umanismului socialist iar mișcarea spirituală generată de o asemenea concepție se dovedește totdeauna a fi deschisă realității, fluxului de idei înnoitoare, aspirației către desăvîșirea morale. Această concepție susține toată încălețarea omului care poate fi, cu toată labilitatea trecerii sale existențiale în univers, farul prometeic al propriei sorti, în trajectoria lui de monadă activă din imensul lanț social căruia îi aparține prin toate fibrele sale. O asemenea concepție orientează și literatura în care iradiază luminile adevărului și ale istoriei oamenilor, sperînd în viitorul strălucit al Patriei care să confirme nădeidile prezentului. Oamenii care aparțin partidului au crezut totdeauna în libertatea de a gândi și de a fi activi în slujba poporului și a omului emblematic. Partidul, respectînd întregul adevărul, relevînd datele care ordonează rațional orînduirea de construit a unei noi civilizații, semnifică în conștiința celor mulți drumul de neabătut în înaintarea către asemenea zone umaniste. Partidul și-a dovedit totdeauna încrederea deplină în funcția educativă, etică și estetică a artei, în virtuțile cunoașterii intelectuale. Filosofia sa care acordă înțelegerea organică a legilor naturii și realității, a sensului dezvoltării lor complexe, a fundamentat preocuparea permanentă pentru crearea unui patrimoniu de valori spirituale care să-și afle o vastă, liberă cale spre mintea și inima celor mulți.

O înaltă tensiune caracterizează dimensiunile conștiințelor creatorilor care pledează pentru încrederea în om și în destinul lui contemporan, deschis oricărui zboruri. Trăsăturile elevației spirituale, ale creatorilor de artă se concentrează și se răsfrîng în blocurile de cristal ale operei lor care este totdeauna o caldă pleoară pentru înalta misiune de responsabilitate a creatorului de artă, reprezentant al fragilei condiții umane în încercarea de a se opune prin semnele sale trecerii, aspirînd către durată și înscrierea în conștiința universală. Timpul nu poate acționa distrugător asupra artei. Gloria faptelor omului este transmisă întregului gen uman prin artă. Numai făuritorul de artă este înzestrat cu facultatea demiurgică de a fi edificatorul unui templu sublim în care sînt transmise viitorului faptele și operele prin care se învinge trecerea și îndepărtarea, făcerea spațiilor și timpurilor care curg și se dilată în infinit de la originea universului. Eroica umanitate, în mersul ei necontenit și progresiv, înalță și purifică esențele și structurile materiale și spirituale ale lumii. Transfigurînd realitatea, acordîndu-i forma poeziei, creatorul de artă nu ocolește niciodată adevărul, căutînd determinări umane, sensuri dinamice existențiale.

Trăim într-adevăr o epocă a eroismului maselor, iar raționalitatea realistă a creatorului de artă își extrage seva nemuritoare din conștiința unei asemenea uriașe realități, dintr-un asemenea climat spiritual.

Alexandru Balaci

VICTORIE — sculptură de Gh. D. Anghel

Partidul

Din existența noastră efemeră
Tu construiești poporului o eră
Iar țării pe milenii viitor
Din hărnicia-ntregului popor —
Partidul ești care clădești din lustre
Și din decenii secole ilustre !

Pe fruntea ta coroana-i spic de griu
Sub tălpi țiteiu-ți izvorăște riu
Și-n foc se schimbă valurile apei,
Apar tractoare-n locul coasei, sapei,
Și tot ce vezi și scapără schintei
E după August Douăzeci și trei.

În brazdele cu sînge frămîntate
A răsărit dreptate, libertate,
Iar tricolorul, steagurile roșii,
Arată cum au chibzuit strămoșii —
Să fie-așa ! nu ani și nu decenii,
Ci peste puntea vremilor milenii !

Acuma știu

Aici am gingurit intîia oară
Latino-dacul grai fermecător
Și nu știam că tu-mi ești mama țară
Și drumul din trecut spre viitor.

Dar ascultam pe limba lui și Crișul
Purtînd prin valuri firimituri de aur
Și Codrul legănînd încet frunzișul
Deasupra unui adormit balaur.

Iar vara-mi gingureau în luncă stupii
Cării în zbor desăgile de miere
Și ascultam urlînd sub lună lupii
Rugîndu-mă sub țol să nu mai zbiere.

O, cite unde-au curs de-atunci pe vale,
Ce bolovani rostogoli furtuna
Răndu-mă la cap, la tălpi, la șale, —
Răni care nu se vindcă nici una.

Acuma știu ce-ar trebui să fac
Și din durere cum să torc liccare
Spre vindcarea omului sărac
Al cărui veac abia de-acum răsare.

Mihai Beniuc

Mesajul speranței

INCERCIND să descifrez sensurile mai profunde ale experiențelor vieții mele, să deslușesc curentul mai profund care le-a determinat cursul și direcția mă trezesc de cele mai multe ori în fața unor priveliști ale dezolării, restriștii și amenințării, priveliști negre luminate deodată de o izbucnire de lumină, de o străfulgerare neașteptată care dezvăluie o zare de speranță, spre care oamenii pot să-și croiască drum. Aceste mesaje ale speranței, care m-au făcut ca în momente de grea cumpănă să găsec îndemnul și curajul de a merge înainte și de a nu renunța la dorința de adevăr și de dreptate — singura care poate da sens și rost unei vieți — au izvorit din cuvintul Partidului Comunist.

Cea mai veche amintire din care răsare acest mesaj al speranței s-a urzit într-o zi geroasă din februarie 1933. Mă aflam de câteva luni la Cluj și mă grăbeam spre liceul George Barițiu ca să mă așez într-o bancă din sala de desen, unde era instalată clasa I C în care fusesem repartizat. Orașul necunoscut mi se părea întunecat, închis, dușmănos și amenințător. Mai ales de când se lăsase iarna și străzile erau ctreierate de vântul rece revărsat dinspre munți, oamenii păreau mereu grăbiți, mîniosi, alungați parcă de-o amenințare, și mă simțeam străin și stingher în vălmășagul lor neînțeles. Din casa din marginea orașului, dinspre Alverna, unde mă primiseră niște rubedenii bune și blinde care făceau totul ca să nu mă simt aruncat printre străini, străbăteam străzi invadate de zăpadă, strecurându-mă pe potecile tăiate de cei ce răzberiseră în zorii zilei, grăbindu-se spre fabrici și ateliere. Ajungind în spatele Operei dădeam de primele pilcuri de oameni care curățau zăpada. Erau oameni zdrențoși dar și oameni desul de curat îmbrăcați sau tineri cu șepcele roșii ale universității clujene, dirind în paltonașele lor subțiri. Știam că zilele prin care trecem sint năpădite de griji apăsătoare, că cei mai mulți dintre vecinii noștri nu mai au de lucru, învășam cuvintul șomer, măsuram toată încărcătura lui de mizerie și de disperare, și știam că foarte mulți dintre oamenii adunați în zorii zilei în Piața Mihai Viteazul ca să găsească de lucru la curățitul zăpezii, la cărat lemne, cărbuni, ori sacii cu legume, în piață, sau în apropierea gării, pîndind un camion de descărcat, rămîneau ceasuri lungi în ger fără să găsească nimic de lucru și se întorceau seara acasă răzbiți de frig și cuprinși de disperare. Da, cu mintea mea de doisprezece ani începusem să înțeleg mult mai multe decît ar fi putut să presupună bătrînul nostru profesor de matematică, veșnic nemulțumit de inteligența elevilor săi și socotind că deficiența ei izvorăște din faptul că au „frunte joasă de neam prost“.

În acea dimineață de februarie orașul avea însă o nouă înfățișare, necunoscută de mine. Părea că se trezise deodată la conștiința unei puteri nebănuite pînă atunci și că este gata să scuture poșghița groasă de împăcare cu destinul, de acceptare a sărăciei, foamei și dezolării, sub care zăcuse pînă atunci. Dinspre colțurile cele mai îndepărtate izbucnea din cînd în cînd, întrerupt și amenințător, țipătul sire-

nelor, chemînd parcă la luptă, anunțînd că ceasul cel mare a sosit. Mi-am dat seama doar mai tirziu că mă aflam în mijlocul unor mari grupuri de oameni, luat de iureșul lor, și că ascultînd cuvintele involburate în jurul meu mă las tîrit de un curent irezistibil spre gară, tot mai departe de clădirea liceului meu. Ascultam strigătele oamenilor și știam că nu voi mai ajunge la banca ce mă aștepta, dar nu simțeam nici o teamă, pătruns parcă de forța nestăpînită ce radia din mulțimea aceea despre care nu știam ce vrea și încotro se îndreaptă, simțînd doar că ea este gata să steargă de pe fața orașului negura grea și apăsătoare care înăbușea viața cea adevărată, luminoasă și zimbătoare, să facă să dispară zdrențele, chipurile dez-nădăjduite, privirile întunecate, umbrite de foame. „Dermata s-a oprit și ea, strigă cineva. Vin și ei!“ „Cei de la Iris sint pe podul gării!“ pluti o altă voce pe deasupra mulțimii agitate. „Vin și cei de la Junász, ascultați sirena!“

Am trecut de gară, abia reușind să văd șirurile de poliști și de jandarmi îngheșuite în piața din fața ei, închizînd drumul spre ateliere. Am fost apoi luat pe neașteptate, ca de o furtună violentă, de iureșul mulțimii care a spart rîndurile de jandarmi, năvălînd spre pod. Am văzut doar, ca într-o fulgerare, soldați lovînd cu patul armelor și luînd-o apoi la fugă spre margini, unde în gura citorva străzi laterale luceau baionetele, și m-am trezit pe podul arcuit peste liniile ferate. M-am strecurat printre oameni, printre picioarele lor, și am răzbit cu mare greu pînă la balustradă, de unde se vedeau Atelierele. Mulțimea greviștilor stătea neclintită în curte, la intrările atelierelor, de-a lungul liniilor de triaj. Unii filiiu imense steaguri roșii din ferestrele uriașe ale depourilor sau de pe locomotivele și vagoanele ce-și așteptau rîndul la reparații. În jurul gardului atelierelor se îngrămădea trupa, luceau baionetele, se montau, pe schele în grabă înjghebate, mitraliere, se auzeau comenzi răcnite amenințător, se deslușeau mișcări rapide și ordonate, prezența unui mecanism bine pus la punct și gata să lovească. Și am auzit atunci, pentru întia dată, izbucnînd din mii de piepturi, ca o vestire a speranței invincibile, cîntecul înălțător și furtunos: „Sculați voi oropiși ai vieții!“ Oamenii din jurul meu, cei îngrămădiți în străzile înguste ce duceau spre ateliere și oprîți de cordoane puternice de jandarmi, ca și cei asediați în curtea și în clădirile atelierelor cîntau din toate puterile. Cuvinte românești și cuvinte maghiare se împleteau pline de speranță în zborul cutezător al aceleiași melodii. Și în clipa aceea am înțeles, cu sufletul încălzit de iubire și de solidaritate, că orașul acela întunecat nu mi-e străin, că oamenii aceia încrunțați și pîrînd adesea incovoiați de necazuri sînt frații mei. Și mi-am unit atunci, pentru prima dată în viață, glasul cu glasul lor puternic ca un vîiet amplu de ape mari...

ANII au trecut repede și copilul din 1933 a ajuns un tînar plin de încredere în capacitatea sa de a-și modela viața după chipul și asemnarea viselor, idealurilor și năzuințelor sale, pătruns de ideea plină de optimism

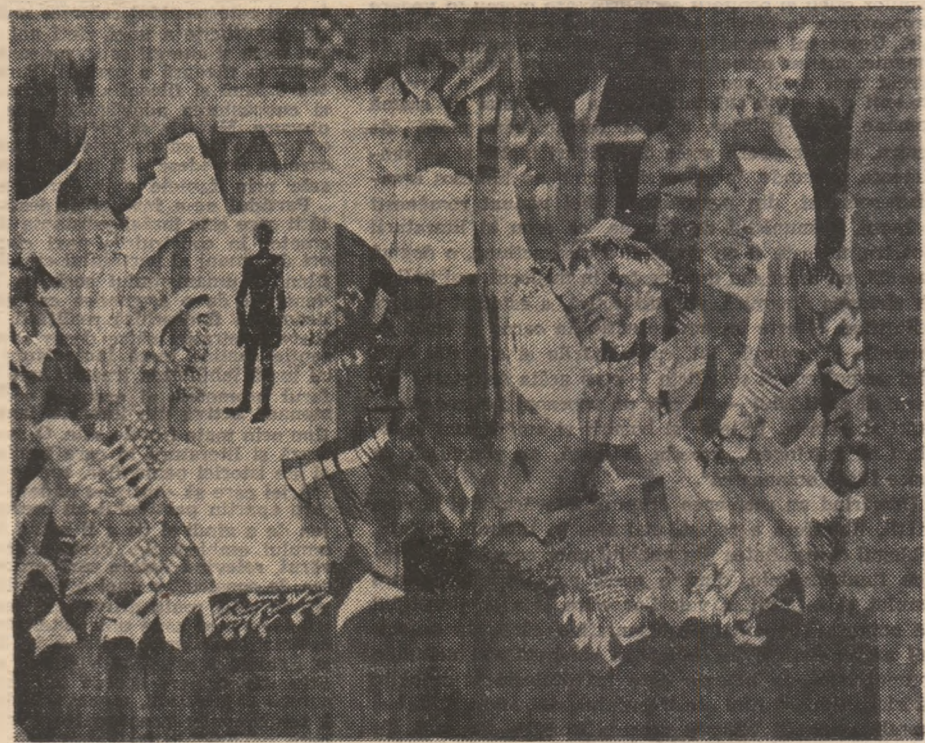
că evoluția istorică poate trece prin momente grele, de încercare și de suferință, dar în ansamblul ei se înalță necontenit pe o uriașă spirală, ducînd pînă la urmă fără greș în „imperiu libertății“. Nici chiar războiul izbucnit în 1939 și biruințele succesive dobîndite de forțele barbare ale fascismului nu mi-au putut zdruncina această încredere în destinul luminos al omenirii, în capacitatea oamenilor de a înfrînge tendințele dăunătoare, pornirile bestiale, izbucnite din străfundurile de beznă ale ființei, ideile urii și intoleranței. Asistam la un moment plin de grele amenințări al istoriei crezînd necontenit că nimic nu e definitiv pierdut, nimic ireparabil nu s-a petrecut, că totul va fi pînă la urmă bine, iar guvernauții țării noastre, cu puțină dibăcie, vor reuși să ne facă să trecem momentul de pericol și de amenințare, să străbătem marea furtunoasă printrer stîncile amenințătoare ridicate de pretutîndeni, și vom intra într-un golf de pace și liniște. Pînă cînd bolta de iluzii multicolore și înșelătoare mi s-a prăbușit peste frunte, trezîndu-mă la realitate. Adică istoria, care părea să se desfășoare undeva departe, lăsîndu-ne să dormim legănați de iluzii deșarte, ne-a bătut în poartă neînduplecat, ne-a invrtejit în rostogolirea furtunilor ei, și ne-a obligat să ne bîzuim, fără nici o altă posibilitate, pe propriile noastre puteri. A sosit ceasul tragic al diktatului de la Viena, marea dramă a retragerii armatei române de pe teritoriul pe care nu i s-a îngăduț să-l apere, plecarea în refugiu a zeci și zeci de mii de oameni, alungarea peste hotare a altor zeci de mii de către autoritățile horthyste. Rămăs în Transilvania nordică, am învățat ce înseamnă pătrunderea ațîțării sovine și a urii în viața oamenilor, năvala abuzului, a terorii, a legii bunului plac, și am simțit că tot ceea ce am învățat din cărți și tot ceea ce am reușit să înțeleg din viață nu sint decît inutile dansuri de amăgiri și că omul este o ființă jalnic de neputincioasă, luată fără apărare de virtutea evenimentelor. Am început să simt că substratul adevărat al vieții este o teribilă și neîndurătoare luptă pentru existență, în virtutea căreia pot exista uneori pauze dar niciodată împăcare și liniște. Și atunci, în preajma intrării triumfale a amiralului-călăreț Horthy în Cluj, într-un moment cînd tot ceea ce au clădit timp de secole cele mai nobile spirite din Ardeal pentru buna înțelegere, pacea și conviețuirea frățească a popoarelor din această parte a lumii părea să fie luat de un vîiet de nebulie și azvir-

lit în neant, mi-au căzut în mină două documente importante, care au deschis pentru sufletul și pentru gîndirea mea o nouă perspectivă asupra situației în care ne aflam, luminînd căile pe care se putea acționa și indicînd un orizont larg de încredere senină în viitor. Primul document se intitula **Punctul nostru de vedere** și constituia mesajul de îmbărbătare trimis de C.C. al P.C.R. muncitorilor, țărănilor și intelectualilor din teritoriul ocupat, îndemn la luptă hotărîtă și neabătută, alături de muncitorii și de țărani maghiari, pentru eliberarea națională și socială. „Iar lupta revoluționar-elibertoare a proletariatului și țărănimii din România — accentua documentul, deschizînd larg orizontul speranțelor noastre — **revoluția populară victorioasă va face posibilă reunirea celor peste un milion de muncitori și țărani români predați imperialismului maghiar, cu poporul muncitor din România, în România liberă!**“

Al doilea document, citit în acel ceas de cumpănă, era apelul adresat de Comitetul regional al comuniștilor din Nordul Transilvaniei populației din teritoriul ocupat. „Prin obiectivele urmărîte de fărîmițarea teritorială și ca rezultat al acesteia, jugul va fi în general și mai greu, teroarea mai barbară, exploatarea mai întezită, în ambele părți“. În fața acestui pericol, accentua apelul, „va fi tot mai strînsă și unitatea de luptă a popoarelor noastre, a maselor muncitoare maghiare, românești, germane, evreiești și rutene rămase împreună“.

DA, mi-am spus în acel ceas tîrziu cînd în stradă răsneau cizmele cu ținte grele de fier ale jandarmilor lui Horthy. Omul singur poate fi o jucărie în mina întimplărilor, dar oamenii uniți prin idei și năzuințe nobile, încălziți de aceeași omenie și speranță, de o concepție comună despre situația și menirea omului în lume, vor rămîne uniți, oricît de grele ar fi împrejurările și oricît de vitrege evenimentele prăvălite asupra lor! Iar oamenii uniți, conduși de idei sigure, de certitudine puternice, nu pot fi învinși! Din clipa aceea neliniștea și teama mea s-au transformat în certitudine calmă, în încredere. Știam ce cale trebuie să urmez și spre ce zare duce acest drum. Mesajul de speranță trimis de Partidul Comuniștilor a constituit și în acel ceas de pericol o forță care a modelat în mod decisiv o etapă nouă a vieții mele.

Francisc Păcurariu

CINTARE OMULUI — tapiserie de Mihaela Constantinescu

Pentru cine scriem

OISTORIE sociologică a literaturii române contemporane va consemna cu siguranță printre cele mai caracteristice fenomene ale prezentului și un deces: decesul unei vechi teme de amare reflecții în legătură cu soarta scrisului. Dacă lupta pentru cîștigarea interesului public a fost una din preocupările obsesive ale scriitorului român încă din perioada începuturilor literaturii noastre moderne, aproape întotdeauna acest efort, care a luat formele cele mai diverse, a fost însoțit ca de o umbră de o dureroasă conștiință a confruntării sisifice cu indiferența și cu ignoranța; și poate că motivul inadapării, atît de răspîndit în creația literară românească din veacul trecut și din primele decenii ale acestui secol își are originea nu numai în realitățile sociale și istorice ale vremurilor de atunci, dar și în apăsătorul sentiment lăuntric al lipsei de largă audiență a scrisului artistic.

Este o atitudine care se prelungește, cu ecouri profunde, pînă la cei mai importanți scriitori ai epocii interbelice și a cărei dispariție începe odată cu intrarea țării pe calea dezvoltării socialiste; iar ultimii ani au transformat-o definitiv într-o amintire. S-a creat, în anii revoluției socialiste, un public

nou, avid de cultură, capabil de discernămint, pretențios și avizat. Scriitorul român înfîlnește astăzi exigența cititorului, nicidecum indiferența sau ignoranța; o exigență de natură deopotrivă artistică, morală și intelectuală. Modul în care cele mai bune cărți ale anilor din urmă au fost întîmpinate o dovedește cu prisosință: literatura contemporană este azi primită cu o receptivitate ale cărei proporții și forme păreau pînă nu demult utopice. Fără a se putea contesta contribuția literaturii însăși la acest proces, nu se poate totuși trece peste efortul social, susținut și diversificat, de formare a unei conștiințe culturale noi, deschisă înțelegerii și capabilă să determine, la rîndul său, o mișcare culturală și artistică pe măsura aspirațiilor și năzuințelor sale. Iar acest efort se integrează în amplul program de edificare a unei societăți care să asigure deplin înflorirea personalității umane, ideal suprem al socialismului.

Scriînd pentru cititorul de astăzi, pentru acest nou cititor, a cărui prezență în spațiul cultural este una activă și stimulatorie, scriem de fapt întru împlinirea țelurilor spre care tinde întreaga noastră societate.

Mircea Iorgulescu

Către soare

Simburii de viață scintilează-n vetre,
Renăscînd iubirea prinsă-n rădăcini,
Șiruri de cocoare, pregetînd să plece,
Duc în zare taina limpedei lumini.

E sortită-n țara cu stîlpi la pridvoare -
Și flăcăi cît brazii alergînd în nunți,
Peste care veghea comunistei ere
Trage către soare nevăzute punți.

Dumitru Udrea

Aflarea de sine

C E S-A întâmplat în această țară, cuprinsă în inima noastră, a fiecăruia, precum un soare puternic, luminând din interior: cuprinzându-ne, la rându-i, pe noi toți, cei peste 22 de milioane de oameni, în inima sa generoasă și nepieritoare, numită România, care este mutația fundamentală, intervenită aici, de când forța conducătoare este Partidul Comunist Român?

Cifrele, în graiul lor sever, dar plin de înțelesuri, ne arată că timpul s-a comprimat, drumurile parcurse pentru atingerea țelurilor propuse în devenirile spre mai bine ale națiunii noastre s-au scurtat, puterile acumulate pe unități calendaristice au sporit. Astfel, producția industrială a țării, este, în prezent, echivalentă cu aceea a zeci de Români de dinaintea celui de al doilea război mondial. Aveam un dureros procent de analfabeți, iar în prezent toată populația țării învăță. Aveam 80 la sută din locuitori în mediul rural, iar în prezent, pentru prima dată în istoria sa, România se înscrie cu mai mult de jumătate din populație, în mediul urban. Nu produceam tractoare. Astăzi România produce tractoare, trimite pe câmpiile sale herghelile de cai putere, și exportă tractoare. Nu produceam nave de mare tonaj. Astăzi flota comercială a României se mîndrește cu navele gigant produse pe șantierele românești. Nu produceam camioane. Producem și exportăm camioane. Nu produceam automobile. Producem și exportăm automobile. Primul tronson al metroului bucureștean a consolidat încrederea în sine a constructorilor români. Eleganța și tehnicitatea metroului sînt argumente nezmotoase ale unei minții firești că dificultăți, la prima vedere de netrecut, pot fi invinse.

Teate — în nici patru decenii de când Partidul Comunist Român conduce țara!

Ce înseamnă în fond aceste industrii? Ce înseamnă creșterea producțiilor de cereale la hectar, ce înseamnă profilurile noilor cartiere moderne din Capitală și din fiecare oraș al plaiurilor românești?

În primul rînd, o mare și adevărată aflare de sine a țării. Putem spune: aceasta este adevărata putere a României! Se putea! Se poate. Se poate mult. Asta înseamnă că se va putea și mai mult.

Se va putea și mai mult, pentru că aflarea de sine a țării a însemnat, mai înțeles de toate, aflarea de sine a fiecăruia dintre noi, prin declanșarea nebănuitelor energii creatoare pe care le purtam în gînd, pe care le purtam în suflet.

Partidul Comunist Român, a cărui sîrbătoare de 60 de ani de la înființare o celebrăm la începutul acestui mai, a știut să elibereze aceste energii, bunuri materiale și spirituale pentru întregul popor, dîndu-i țării adevărata identitate. O forță politică ce dă identitate unei țări face ea însăși parte din inima țării.

Petre Ghelmez

Partidul frăției

A DEPTUL fidel al concepției științifice, materialist-dialectice despre lume și societate, Partidul Comunist Român a pus — încă de la începuturile sale, din acel 8 Mai 1921, de la Congresul de constituire — la temelie înfăptuirii alianța muncitorească-țăranască și a tuturor forțelor progresiste cinstite, care năzuiau spre o viață demnă, spre propășirea țării.

Climatul ce a izvorît din documentele partidului, din toată activitatea sa politico-organizatorică, climat avînd unitatea ca lucrul cel mai de preț — a fost realizat cu toate opreliștile și prigonirile. Partidul a reușit să unească toate forțele democratice „în cuget și-n simțiri” întru înfăptuirea orînduirii socialiste și înaintarea țării spre comunism.

Și astfel lumina a primit contururi, nebănuite la început. Frăția dintre români, maghiari, germani, născuți pe aceste plaiuri, este acum frăția muncii libere, îngemănate de aceleași vise, năzuințe și zidiri comune. Am statornicit împreună pacea acestui pămînt, odată udat de singele eroilor noștri. Am sădit în suflete iubirea de țară, de glie comună. Am devenit stăpîni pe vatra noastră comună: stăpîni, producători și beneficiari ai muncii noastre libere, descătuseate. Sintem beneficiarii egalității efective în drepturi economice, politice, cultural-științifice. Drepturi fundamentale, dar și obligații comune. Zidim în patria comună cetățile luminii. Partidul este farul nostru călăuzitor. Partidul am fost, sintem și vom fi întotdeauna noi: comunistii. Culegem cu toții roadele luminii pentru întregul popor, pentru bunăstarea tuturor pe această glie, unde glasul nostru comun se adună într-unul singur, într-o singură mare simfonie a edificării cetății noi.

Horvath Dezideriu

ELECTRIFICARE — mîonument de Constantin Popovici

Hidrocentralele de pe Argeș

Pe firul văii, îmbrăcată în rochia de mireasă a zorilor, ne iese în cale o făptură nefirească, o fată cu trupul de apă. E atît de frumoasă că pentru o clipă am împietrit cu toții și din admirație ne-am așezat bolovani sub picioarele ei. Nu-mi dau seama dacă e o ființă reală, dar farmecul ei ne-a turburat ochii, inima, pină și miinile de care acum ne folosim să ne cățărăm pe copaci să rupem cite o frunză, să i-o dăruim înfășurînd în ea miinile, ochii și inima noastră. Ea însă rămîne nepăsătoare și curge involburată sfîdînd suliițele de argint ale stîncilor. Dar stîncile nici nu vād cit e de frumoasă, au alte preocupări. Acum, pină spre seară, pîndesc să apară luna ca s-o rostogolească pe coama dealurilor așa cum ai zvîrli o bilă de popice.

Împotrîndu-ne curenților umezi și reci, urcînd de-a lungul văii, am retezat firul de aramă al timpului și deodată ne-am trezit față în față cu Viitorul. Se așezase sub coama unui pisc să admire pădurile ce nu se mai săturau să-și privească obrazul în oglinda de perucea a riului. Să fie totuși un riu?... Sau pas cu pas, pretutîndeni, ne-a urmărit o stranie nălucă!

Am ajuns la Corbeni. La Vidraru. O imensă plasă de oameni învăluie munții fluturată ușure de vînt. Din cînd în cînd dinamita mușcă pătimașă din munți și atunci oamenii se oscund după stînci pină cînd gura de balaur a văii absoarbe perdeaua de praf argintiu. Pe întreaga coastă între cer și pămînt norii, bucuroși de oaspeți, au pregătit pentru noi un spectacol de gală. Iată, pe o scenă improvizată pe cer au instalat o adevărată orchestră. Degetele de flăcări ale fulgerelor caută clapetele pianului care lîncecă pe o trompetă de zăpadă. Priviți cum norii prăbușesc de pe cer o imensă harfă din care strunele de apă se revarsă inundînd cu răcoare pămîntul.

Priviți aceste garoafe portocalii de pe cer cum spulberă instrumentele din nori, cum spulberă norii și valea devine atît de frumoasă încît nu-mi dau seama dacă sînt bolnav, dacă am halucinații sau dacă

în fața mea, acolo unde bănuiam că se toarnă barajul, nu s-a ivit cumva o făptură nefirească, fata cu trupul de apă înfășurată acum într-un voal străveziu de aburi.

Priviți cu cită eleganță dansează pe o punte de aer și cum valea o prinde mereu-mereu în oglinzi. Să fie un miraj al pădurilor?... O nălucă?... O atît de frumoasă nălucă!?

Viitorul e aici lingă noi. Priviți adînc în ochii lui. Acestea sînt corăbiile făurite de miinile noastre pe șantierele navale ale viselor. Iată, docherii au și început să descarce pe întinsele cheiuri înălțate pe coasta nemărginitei mări subterane vestitele herghelii ai căror cai năzdrăvani așeaptă nerăbdători să fie inhămați la caleașca de aur în care se lăfăie strălucitoare o preafrumoasă fată cu trupul de apă. Acum da, o recunosc, e zîna luminii!

Constantin Nisipeanu

Vidraru, 9 octombrie 1962 —
18 Iulie 1980

Însăși ființa națiunii

D UPĂ șase decenii de luptă și de biruințe, Partidul este conștiința de sine a poporului român. Omagiîndu-l, ne măr-turisim credința în libertate și democrație, în muncă, în cinste, în echitatea socială, în perenitatea faptelor noastre.

Partidul Comunist Român a apărut cu necesitate în evoluția societății românești, pentru apărarea dreptului la viață al claselor asuprite. El continuă lupta seculară de afirmare a ființei noastre naționale. Ca forță conducătoare, reprezintă în lume o țară demnă, independentă, călăuzită în toate acțiunile sale de spirit constructiv, de idealul păcii și al bunelor raporturi cu toate statele lumii. Partidul dă un țel programatic năzuințelor de dreptate și democrație ale maselor muncitoare.

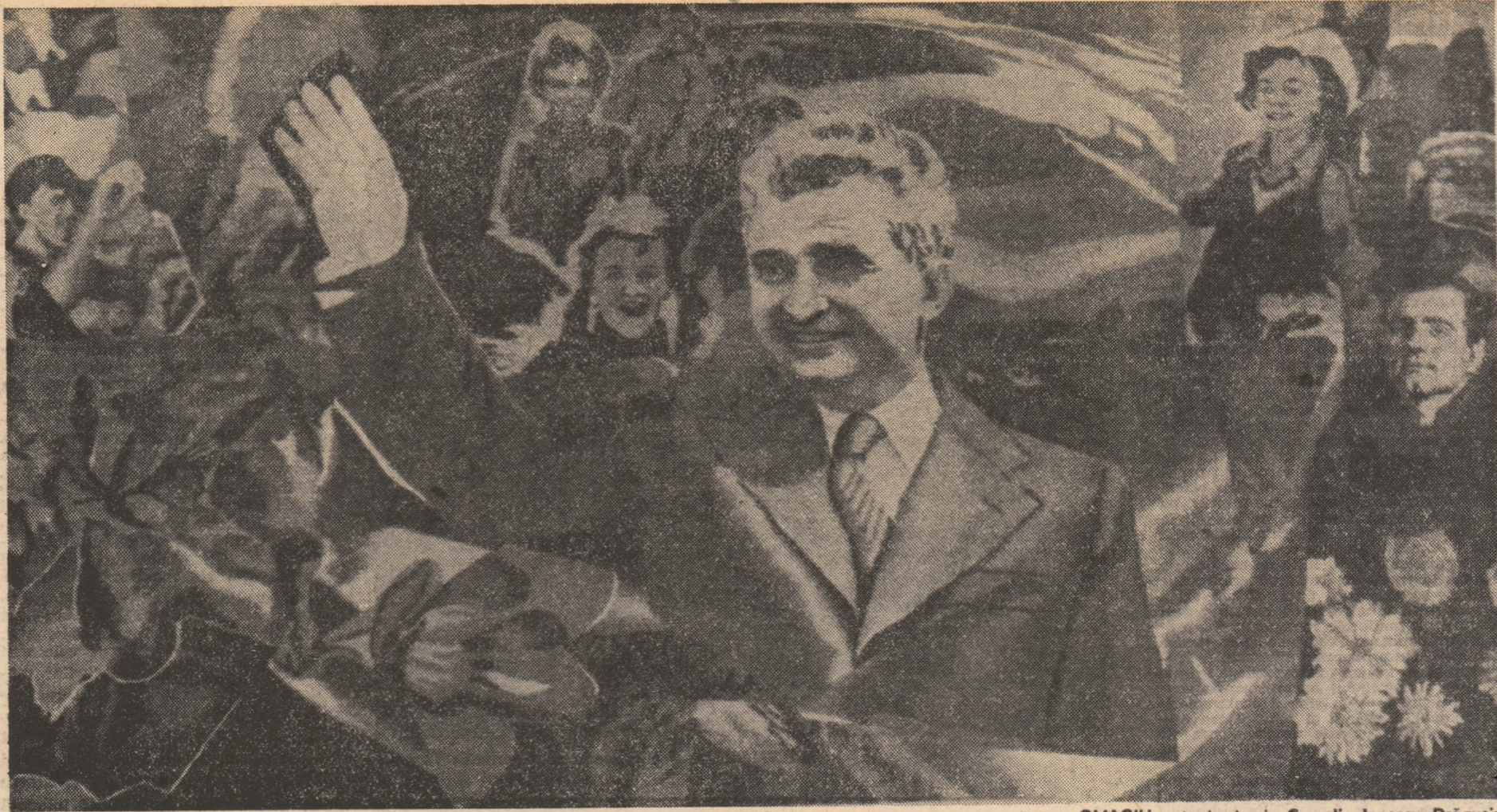
Concepția de viață care-l însuflețește este, din anii premergători cristalizării sale ca partid comunist, concepția care a călăuzit cele mai luminate spirite ale veacurilor moderne, înscrisă în orizontul realității, al adevărului științei, al dialecticii materialiste. În lumina acestei concepții, Partidul pune în dreptul lor de afirmare însușirile creatoare ale poporului nostru, și dă totodată un înalt înțeles actelor decisive ale istoriei, relațiilor dintre naționalitățile conlocuitoare, tradițiilor de luptă pentru libertate și dreptate socială, împotriva asupritorilor de toate felurile.

Pe temeiul acestei înțelegeri s-a structurat revoluționar societatea în care trăim, în care credem, de care vorbim firesc, în ființa căreia ne-am integrat biografiile. Mentalități de pină mai ieri alaltăieri, oglinzi ale unor raporturi sociale, ni se par astăzi absurde. Figuri de politicieni, în documentele cinematografice ale numai citorva decenii în urmă, tîrînd mase analfabețe în false procesiuni religioase, defilări de carnaval politic, pe străzile Capitalei ori la tribuna Parlamentului, ni se par apariții din alte secole, dintr-o altă lume. Fizionomiile claselor exploatare s-au stîns în numai trei decenii, moravuri politice au dispărut de pe scena istoriei noastre, sub declanșarea energiei revoluționare a maselor, dintr-o necesitate pe care, ca forță politică, numai Partidul Comunist Român a înțeles-o, o avea în manifestul său de luptă. Partidul este creatorul acestei lumi noi în care trăim, chipul țării este chipul său, maturizat și iluminat în lungi ani de încercare, în anii de muncă ai întregului popor pentru consolidarea temeliiilor socialismului.

Prin toate acestea, Partidul Comunist Român reprezintă nu numai capacitatea de organizare a vieții sociale, a economiei, politicii și culturii, ci și energia morală a națiunii. Această energie este ființa lui, — Partidul nu este o abstracțiune, nici un episod politic al unui grup social într-o împrejurare electorală a unui timp oarecare. A cunoscut condițiile anilor grei ai ilegalității, a cunoscut viața politică haotică și convulsivă, sub presiunea forțelor reacționare dinlăuntru și a intereselor imperialiste. A cunoscut și intruziuni ideologice, impunerea în programul său a unor acțiuni și orientări dăunătoare unității națiunii și independenței țării. Partidul a rezistat și a învins, a reșezat adevărul istoriei poporului român și al bunurilor sale spirituale, dreptul de a decide la el acasă în privința trecutului, prezentului și viitorului său.

Înțelesul aniversar al acestor gînduri se îndreaptă înspre Partidul a cărui existență se identifică întru totul cu destinul istoric al națiunii române.

Ion Horea

OMAGIU — tapiserie de Comelia Ionescu Drăgușin

SEMEȚELE ARCADE

1
Vua și-atuncea marea. Pe țârmul de nisip
eu rătăceam să-mi aflu o cale și un chip,
și ea, neobosită, la fiecare leghe
decortica un turn de veghe,
și ea mi-a dat, pe calea supremei insurecții,
elementarul sens al primei lecții.
Ca să ajung în fluviul comunist
nu mi-a cîntat din fluier un meșter flautist,
n-am fost vrăjit de iele,
nu mi-am citit cărările în stele, —
a fost de-ajuns pe țârmuri să-mi port pasul
ca să-i aud revoltei nedesmișcate glasul,
și-apoi să mă trezească cu zgomot de cascadă
și să mă-arunce-n luptă mizeria nomadă.

2
Imi luneca pe stîncă, neinvățat, piciorul,
și-atunci, pe-un promontoriu, zării Aruncătorul
de bumerang, în toată splendoarea forței sale, —
cu brașu-ntins, înveșmîntat în zale,
el aruncase arma din lemn lucios de com :
imaginile astăzi în stoluri se întorn, —
în colosala voltă ea se boltea și iarăși
se întorcea ca focul și apa la tovarăși,
apoi spre orizontul care ardea intens, —
am deslușit intransigentul sens
al luptei și-al duratei și am privit surprins
cum urcă în inele-al revoltei foc nestins.

3
Era un foc ce vindeca văpaia,
un foc asemeni cu al mării val,
un foc primordial și capital,
un foc lichid ca riul și ca ploaia ;
de nu-l zăreai puteai să cazi în vid,
puteai să rătăcești pe țârm aiurea,
și să izbesti cu lancea și securea
tăind felii de aer translucid.
Așa te-am întilnit atunci, Partid,
și te-am zărit pe stîncă înalță în furtună
zvirîndu-ți bumerangul, iar într-un clar de lună
înfățișarea-ntreagă ti-am deslușit, atunci
cînd, potolită, apa lingea sărate stînci.

4
Mi-ai ascuțit auzul, la margine de ape,
ca scîncetul durerii umane să nu-mi scape,
m-ai învățat de oameni să fiu mereu aproape,
mi-ai întărit speranța, mi-ai împlinit puterea,
îngîndurarea mi-a supus-o vrearea,
și nu mi-am mai dus degetul la timplă
căci sens ai dat la tot ce se întimplă,
și strategiei tale i-am devenit adept.
Știam la ce m-astept.
Căci creierile-n care se opletise carii
urau de moarte lupta-ntre contrarii,

și ca să fie chit
păzeau cu strășnicie prolificul profit,
tăiau în carne vie,
rivnind să-și pună capul pe tîpsie.

5
Căci tu, Partid al oamenilor muncii,
pe care astăzi te cunosc și pruncii,
și care vin la tine
cu brațele de albăstrele pline,
erai, pe-atunci, un fluviu subteran,
dar care totuși (nu-ți venea să crezi)
uda cimpii imense și livezi,
fertilizînd pămîntul acestei țări de vis,
lui îi fusese scris
să calce oprimarea pe gîtlej,
să rupă în bucăți infamul vrej
ce nu-i lăsa pe oameni să trăiască,
și să preschimbe țara românească,
să netezească drumul ei firesc,
redînd-o celor care acum o stăpînesc.

6
O, ani, o ani cumpliți cu reci solștiții
cînd fosta-i călăuzul supremei coaliții,
cînd hidra sepulcrală cu zece căpățîni
se opintea să pună feroci și cruzi stăpîni
și să împlinte-n țară împărăția urii,
împărăția crimei și-a torturii,
domnia asasină a legilor funeste.
Timonier deplin stăpîn pe mare
m-ai luat să urc pe nava plutitoare,
și-ncredințîndu-mi primul pachet cu manifeste,
mi-ai arătat atunci
țînutul orb de falii sălbatice și-adînci,
mi-ai arătat sinistre corăbii de pirați,
morminte devastate de cîntăreți damnați,
giganți balauri devorați de purici,
în vreme ce băteau din cozi, spasmodici,
nu larma din pahar și nu nimicul,
ci casele unde ardea tizicul,
nu jocul spadei în lumina moartă,
ci dreapta lovitură care nîcîcînd nu iartă,
mi-ai arătat cum crește-n anotimp
răscoala ne-nteruptă și uriașu-i nimb
zvirînd spre cer și spre pămînt vâpăi,
mi-ai arătat cazanele de smoală
și osuarele ascunse-n văi.
Veneam întreg la tine, însă cu mina goală.
M-ai înarmat cu-a disciplinei școală,
și pipăind cuvintele-n gîndire
am împletit din incilcite fire,
dar care prevesteau un nou sistem,
poemul meu de luptă, pateticul poem.
Prin orizonturile lumii sparte
cu ochii mei întrezăream departe,
fiind strălumiți, deopotrivă,
de uriașa forță colectivă
și-am început s-apropii silabe și cuvinte
ca să-i așut pe oameni să vadă înainte.

7
Valul revoltei sumbre trecuse peste chei
și să-l incuie n-avea nimeni chei,
dar nu trecea orbește cu icnet de ciocane
ca să răstoarne vase și să sfărîme dane,
căci coama furioasă i-o răscolise palma,
de gînd asprită și de lungi asceze,
a celui ce-ndrăznise să cuteze
în fruntea luptei să-și așeze calma
și ampla strategie, să'afle noi soluții
în toil avintatei revoluții.
Valul revoltei sumbre trecuse peste chei
și n-avea nimeni să-l incuie chei,
el prefăcea în pulberi ce plănuiau rechinii,
și ce zideau, cu rivnă, constructorii ruinii.

8
În șirul de Congrese care-au urmat de-un timp,
gîndirea creatoare s-a-nununat cu nimb,
în sate și orașe, amonte și aval
și-a instalat cîtegiul triumfal.
E sigur că în ultimul deceniu
și-a pus pe ea pecetea vizionarului geniu
al neamului, din gîndul cel curat,
din faptă și dorința de bine intrupat.
E oare, dintre cele văzute-nevăzute
o mai frumoasă pildă din multele știute ?
Și ca s-alunge silnicul urît,
e oare, spre-nainte, un pas mai hotărît ?
Răspunsul, dați-mi voie să îl ascult, din nou,
cum vine din nord ca un ecou
prelung, pe care-l poartă ducîndu-l spre înalt,
și-apoi prin văi rotîndu-l masivii de bazalt.

9
Partid ne-nfrînt de piedici, Partid al alianței,
Partid al păcii, muncii și speranței,
incandescent mesajul pentru miine
ca o rotundă și-aburîndă piine,
ce-i dete muncii cel mai mare rang,
Aruncătorule de bumerang
zărit de mult și zile fără număr
pe stîncă stînd de veghe, cu ochiul meu cel tînăr,
cu brașu-ntins spre zarea înaltă ești și azi,
la fel de îndrăzneț și de viteaz
despici luminii cale să invelască țara,
lumina dimineții ce nu mai poate scade,
ci veșnic își sporește semețele arcade,
înstăpînești în centrul vieții primăvara,
o primăvară dreaptă și fără complicații,
o primăvară-n care sînt nobili prinți argații
ai trudei de-altădată, cu stîrpea lor sireapă,
pentru-nsetat Tu ești divină apă,
și leac esti pentru cel în suferință,
ești echilibru și avînt, știință,
Tu ne conduci spre comunism în zbor,
magnetică putere hrănită de popor.

Virgil Teodorescu

Memorialistică socialistă

PRINTR-O fericită inițiativă au apărut în 1980, la Editura Eminescu, sub îngrijirea Aristiței Avramescu și cu un Cuvânt înainte și note de Tiberiu Avramescu, **Amintiri** „Din lumea umbrelor” de Ion Teodorescu și „Sufletul altor generații” de Izabela Sadoveanu, ambele revelatoare pentru mișcarea socialistă de la sfârșitul secolului trecut, când ambii au simpatizat și militat de tineri în rindurile mișcării muncitorești: primul la București, cea de a doua la Iași. Personalitatea Izabelei Sadoveanu (1870—1941) e mai cunoscută tinerelor generații decât aceea a lui Ion Teodorescu (1867—1931), fiind notorie activitatea ei în favoarea drepturilor femeii, alături de Sofia Nădejde și mai ales calitatea sa de primă femeie, critic literar, în publicistica noastră.

Când am început a colabora la „Adevărul”, în 1928, Ion Teodorescu era stimat de toți confrății nu numai pentru părul său cărunț, ci mai ales pentru talentul său de gazetar și generozitatea condeiului său.

Fiul arendașului putnean și-a făcut studiile la Liceul Național din Iași, continuându-le în Italia, Franța și Belgia, cu intenția de a fi profesor de științele naturale. Din adolescență citise literatură socialistă, iar la vârsta de 17 ani trimite corespondențe din Italia „Revistei Sociale” a lui Ioan Nădejde. Reintors în țară din motive familiale, se leagă prietenesce cu militanți ca Panaite Mușoiu, în casa căruia lucra redacția publicației „Munca”, cu Anton Bacalbașa, popularul Tony, cu Constantin Mille și alții. Ion Teodorescu este acela care anunță în paginile acestei reviste de constituire a partidului socialist român, situându-se la arșa lui de stinga (1892). Anton Bacalbașa îi oferă, în octombrie 1893, un post de redactor la „Adevărul”, cotidianul rămas, până la suprimarea sa din decembrie 1937, prieten al clasei muncitoare. Cu mici intreruperi, ca aceea când a trecut în redacția „Lumii noi”, avea să rămână unul din stâlpii popularului ziar, iar când „generoșii” au părăsit partidul, el, dimpreună cu I. C. Frimu, dr. C. Racovski, Panaite Zosin și C. Z. Buzdugan, lansează, în februarie 1900, apelul Clubului muncitorilor din București pentru continuarea luptei de clasă. Alături de aceiași, de Gherea și de notorii oameni de știință, ca prof. I. Cantacuzino și D. Voinov, semnează în 1905 manifestul de reparație a ziarului „România muncitoare”, iar în anul următor participă la acțiunea de centralizare a mișcării sindicale, cu caracter socialist. Oprim aci activitatea lui politică, spre a trece la grupajul lui de amintiri, din care cele mai marcante au apărut periodic în 1927. Autorul nu și-a propus să facă o lucrare literară, deși nu-i lipsea puterea de evocare a oamenilor și a evenimentelor. Am citit cu plăcere paginile consacrate lui Alexandru Beldiman și lui Constantin Mille, citorii „Adevărului”, ale căror portrete murale se mai văd și astăzi în holul ultimei redacții a ziarului, precum și cele ce relatează hulele-neasca devastate a celui dintâi modest „local”, de fapt o singură încăpere, despărțită în două printr-un pavăan. A fost una din mindriile ziarelor democratice din trecut, de a fi atras minia sălbatică a nepuțincoaselor regimuri de „autoritate” din trecut, în fața tumultuoasei și a presei care o susținea.

Una din revelațiile amintirilor lui Ion Teodorescu o constituie paginile închinete uitatului Dionisie Many, care a fost, în acea vreme, alături de Gherea, gazda ornată a lamurii mișcării. Li s-au alăturat tinerii elevi și studenți, cucerite de idei și familiar numite „fetele partidului”, pe care și Caragiale, ca simpatizant, le pretuia și era bucuros să le cinstască, în calitate de birșag. Evoluază astfel, cu emoție creionați, intelectuali și muncitori: doctorul Ștefan Stincă, doctorul Petru Alexandrov, cumnatul lui Korolenko, Alexandru Radovici, Ion Păun (Pincio), Traian Demetrescu, Nicolae Pițurcă, Tolontan și însuși Caragiale, cu vorbele lui de spirit.

Mai literare, desigur, sint evocările Izabelei Sadoveanu, insufletită de același

ideal tineresc, căreia i-a rămas credincioasă până la urmă. Născută Morțun, adoptată de familia Andrei și căsătorită cu un ofițer, frate din prima căsătorie a tatălui său, cu Mihail Sadoveanu, Izabela, „inteligentă și ambițioasă, fata firavă și lipsită de frumusețe”, cum o caracterizează Tiberiu Avramescu, a fost o figură în învățământul nostru mediu și în mișcarea literară ieșană, afiliată „Vieții românești”. Desăvârșindu-și studiile superioare la Geneva, la vârsta de 45 de ani a devenit „promotoarea entuziastă a unor concepții pedagogice moderne”, după metoda Montessori, pusă de ea în practică la Școala normală Elena Doamna, la Școala de puericultură și educatoare din București și în Ministerul Învățământului. Superlativ apreciată de N. Iorga, acesta declara într-un rind că o va face ministru, când i s-ar încredința conducerea guvernului. Din fericire, uitându-și intenția, strălucita educatoare a evitat ponoasele unei guvernări deficitare.

Spre deosebire de I. Teodorescu, al cărui scris este mai ponderat, fără a fi lipsit de căldură, acela al Izabelei Sadoveanu acuză o sensibilitate feminină aprinsă, pe alocuri chiar exaltată, când face profesiuni de credință și evocă momente importante ale adolescenței și tineretii sale, cucerite de nobilele idealuri socialiste. Ea își mărturisește astfel „entuziasmul delirant pentru versurile lui Eminescu” și menționează, cu acele prilej, „ironia tăioasă a profesorului de română, Miron Pompiliu”. Acest amănunt ne uimește, deoarece Miron a fost prieten cu Mihai, cu sora acestuia, Harieta, cu Veronica și cu junimii literari în genere, iar dacă era ironic, lua atitudine totuși rezervată, nu față de poezia lui Eminescu, pe care o prețuia și el, ci față de exaltările juvenile. Și totuși... Socialismul ei corespundea acestei nevoi mărturisite:

„Ne trebuia o lume nouă de adevăr, dreptate și iubire, peste lumea veche de violență și minciună”.

Și mai departe:
„Pentru noi, socialismul era adevărul pur, izbînda împotriva destinului, a violenței și a trecutului, adică viața și libertatea. El însemna unirea înțelepciunii cu necesitatea, dar și posibilitatea de a preschimba și înnoi universul, prin această fericită conciliere. Iată de ce acei cari s-au dus și cari au fost poate dintre cei mai de valoare ai generațiilor trecute, au păstrat, prin toate vicisitudinile vieții, unii mai mult, alții mai puțin, din puritatea și frumusețea acestor prime străluciri” (Sufletul altor generații, 1928).

Cu alte cuvinte, același N. Iorga, care trecuse și el prin socialism, mărturisea că acesta i-a imprimat un înalt ideal de omenie, căreia i-a rămas credincios toată viața. Întorcîndu-ne la amintirile lui Ion Teodorescu, vom exemplifica mai concret cu cazul unui individ, degenerat în alcoolic și bătaus, care la furie, o dată, dînd să lovească în muncitori, s-a oprit, spunînd:

— Duceți-vă dracului, nu pot să dau în voi, doar am fost și eu socialist...

Idealul socialist de omenie imblinzise bestia din om.

Dintre socialiștii evocați de Izabela Sadoveanu, îi menționăm pe Gherea, al cărui restaurant din gara Ploiești i s-a părut „noua Thebaidă”, Sofia Nădejde, doctorul N. Quinez, îndepărtat din armată pentru ideile lui socialiste, Tony Bacalbașa, Paul Bujor, frații Anghel (Costică, Paul și Dimitrie), „Moș Negreanu” ș.a.

Nu pot încheia fără să relev bogăția de note bibliografice, întocmite de Tiberiu Avramescu, note de referință pentru oricine se interesează de mișcarea socialistă a începuturilor, completînd substanțialul Cuvînt înainte și respectivele introduceri la cele două memoriale.

Cu această binevenită lucrare de evocare și de informare se verifică încă o dată importanța politicii culturale a partidului, de reconsiderare a figurilor uitate din trecut și de valorificare a moștenirii literare.

Șerban Cioculescu

BULEVARDUL

ÎN prima jumătate a vieții mele, nu mi-am închipuit niciodată că voi trăi cea de a doua jumătate a ei, umblînd pe străzi și bulevarde ce vor purta numele unor oameni cu care, pe atunci, mă întâlneam aproape zilnic, cu care eram prieten, iar pe unii dintre ei îi iubeam.

Numele străzilor, dacă îmi reaminteau de existențe umane, mă trimiteau cu gîndul în trecut, chiar dacă unsoari — cum se întimpla cu eroii aerului — nu era prea îndepărtat.

Cum aș fi putut bănui, pe cînd aveam treizeci de ani, că, în mai puțin de un deceniu, în loc să mă plimb cu atîția prieteni, îmi va fi dat să trec pe străzi care le vor purta numele? Surpriza aceasta mi-a făcut-o o istorie care, brusc, a devenit singeroasă și tragică.

Și nu pot să nu mă gîndesc că un mare număr de oameni, toți cei ce au mai puțin de patruzeci de ani, vor fi străbătînd aceste străzi, cum străbăteam eu pe vremuri Piața Valter Mărăcineanu. Poate că, văzîndu-mă cum trec pe acolo, nenăpădit de nici o amintire, neîncercat de nici un fior, vreun veteran de la 77 mi-ar fi putut spune, prinzîndu-mă de umeri și privîndu-mă drept în ochi: — Dar eu l-am cunoscut, am fost împreună pe același cîmp de luptă.

Miilor de oameni care locuiesc pe bulevardul Ilie Pintilie, zecilor de mii care îl străbat, le-aș putea spune la fel.

Îl văd, de parcă l-aș avea în fața ochilor, de parcă nu l-ar fi acoperit zidurile Doftanei.

Geo Bogza

Un tablou al marilor transformări

ÎN RELATIV scurta-i istorie, populația germană din Banat a avut de înfruntat greutăți și vremi potrivnice, care i-au diminuat și îngredit, uneori destul de simțitor, dezvoltarea spirituală și culturală.

La începutul sinuosului drum stau primele decenii după colonizare, în secolul 18, care poartă amprenta mizeriei, morții și războaielor, fiind deci o luptă aprigă pentru supraviețuire fizică. Mai apoi, lupta s-a desfășurat pe două fronturi atunci cînd existența populației germane ca unitate etnică a fost periclitată de politica claselor dominante din imperiul vulturului dublu. Apoi au venit anii de după 1918, cînd Banatul și-a împlinit destinul firesc, devenind provincie a României, care a creat premise pentru afirmarea populației germane. După o dezvoltare promițătoare și plină de perspective, s-a ivit un alt dușman, care viza pur și simplu transformarea populației germane într-o nealță oarbă și fără de voință, pentru a o putea angrena în planurile aberante ale nazismului de cucerire a lumii. Potențaii hitleriști erau în căutare febrilă de carne de tun pentru un război care va lăsa răni adînci și uneori de nevindecat. Consecințele războiului au fost din nou zguduitoare, lovînd din plin într-o populație care n-a dorit niciodată măcelul.

Pornind de la aceste realități istorice, uneori chiar foarte vitrege, putem înțelege pe deplin sensul împlinirilor din anul socialismului. Semnificația acestei epoci noi constă în dezvoltări și prefaceri firești și fericite, datorită politicii înțelepte a Partidului Comunist Român în problema națională. Și, de ce să n-o spunem răspicat, sintem acum martorii unei îmbogățiri și potențări nemaîntîlnite în istoria acestui pămînt. Cînd vorbim despre aceste fapte și transformări esențiale, nu putem să nu ne amintim de acea întîlnire istorică din vara anului 1968 a tovarășului Nicolae Ceaușescu cu un grup de reprezentanți ai populației germane din patria noastră. Au fost abordate atunci, într-o atmosferă de deplină sinceritate, toate problemele care interesau și frămîntau pe concetățenii mei, discutîndu-se despre toate aspectele devenirii și dezvoltării noastre. Tîm să subliniez că secretarul general al partidului a pus în acele zile temelia trainică a unui drum care se bazează pe încredere și loialitate, pe muncă înfrățită și viețuire pleneră pe meleagurile românești.

Vorbînd astăzi de rezolvarea, într-un spirit profund democratic, a problemei naționale în România de către partidul nostru care împlinește, la 8 mai, 60 de ani de luptă glorioasă pentru progres și bunăstarea întregului popor, vom sublinia faptul că, din inițiativa președintelui Republicii, s-a construit cadrul organizatoric — Consiliul oamenilor muncii de naționalitate germană din Republica Socialistă România, precum și Consiliile județene respective — al marilor transformări din viața populației noastre. Acest cadru

organizatoric s-a dovedit a fi cel mai adecvat cerințelor zilei, fiind un catalizator autentic al tuturor înfăptuirilor pe plan economic, social și spiritual.

În acești ani fructuoși s-au creat și au văzut lumina tiparului cărți de importanță covârșitoare mai ales în domeniul istoriei și al istoriei culturii. Dacă vrem să dăm exemple, trebuie să amintim **Scurta istorie a germanilor din Banat**, de dr. William Marin, o lucrare de o acribie și acuratețe științifică și politică exemplare, care pune în lumină poziția progresistă și profund patriotică a șvabilor care s-au pronunțat fără rezerve pentru unirea Banatului cu România; această lucrare dezvoltă, de asemenea, poziția deloc univocă a germanilor bănățeni față de fascism și nazism, punctînd totodată lupta antifascistă în care s-au înrolat mulți dintre conaționali noștri. Au apărut apoi **Istoria germanilor din România, Cronică săsească-șvabească și Mozaic bănățean**, volum semnat de decanul de vîrstă al scriitorilor de limbă germană din Banat, Franz Liebhardt. De un real succes s-au bucurat și monografiile consacrate unor personalități ca Adam Müller-Guttenbrunn, Nicolaus Schmidt, Johann Meomuk Preyer, Frantz Liebhardt, cit și tratatul despre graiurile bănățene, și cele trei volume de studii etnografice editate de dr. Hans Gehl, prima încercare de sinteză asupra obiceiurilor și datinilor șvabilor din Banat. **Viața muzicală a Timișoarei** de Erwin Essl și Josef Brandeis a însemnat un alt eveniment editorial și a demonstrat că viața spirituală cunoaște realizări de seamă și în alte domenii ale artei.

La urma urmei, să nu uităm rolul ce-naclului literar „Adam Müller-Guttenbrunn” care, în sezători bisăptămînale, stringe în jurul său aproape cincizeci de literați de toate vîrstele, membrii lui semînd an de an peste o duzină de volume. Viața spirituală a populației germane din Banat este îmbogățită și de Teatrul german de stat din Timișoara, scenă distinsă cu Ordinul „Meritul cultural” clasa I. Plecînd de la aceste constatări, tîm să amintesc că și învățămîntul în limba germană a realizat progrese incontestabile, intelectualitatea tehnică germană fiind în continuă creștere. Astfel, numai la Institutul politehnic „Traian Vuia” din Timișoara activează peste o sută de cadre didactice de naționalitate germană. În județul Timiș există 22 unități școlare cu 122 de secții în care sint cuprinși 11 000 elevi germani, dintre care 1.350 frecventează liceul. Aceste date reprezintă numai în parte tabloul marilor transformări. El este completat zilnic de emisiunile în limba germană a posturilor de radio București și Timișoara, iar în fiecare vineri de îndrăgita emisiune a Televiziunii Române pentru ascultătorii germani din patria noastră.

Nikolaus Berwanger

Partidul

Cum din veacuri innoptate urcă sevele iubirii
Spre deschisele corole ale florilor de măr,
Tot așa, prin ani Partidul și-a purtat lumina firii
Spre înalta țării stemă așezată-n tricolor.

Cind privim la tot ce crește între zările albastre
Și la tot ce-și trage seva din adincul românesc,
Deslușim că vremea poartă rodul neodihnei noastre
Și curatele privilegiu prin Partid se definesc.

El e suma legendară de-o ființă cu bărbații
Unui vis de libertate, înzăuați în zori,

Neclintit în vatra păcii, cum ne sint sub cer Carpații
Și fintină gânditoare sub zăpezile de flori.

El e cîntecul de leagăn unduind peste semințe
Și nădejdea comunistă oglindită în priviri,
Gîndul șlefuit prin jertfe și-nălțat în biruințe
Spre deplina înflorire a străbunelor iubiri.

În Partid se-adună floarea celor care știu să țină
Cu o clipă mai devreme, seva timpului în miini
Și, prin el, o țară-ntreagă desfășoară în lumină
Omenia românească din legenda unei piini.

Comunistul

Comunist e-acela care, mai presus de prețul vieții,
Pune în balanța vremii nepătatul înțeles
Al izvoarelor de seve, din tărîmul dimineții,
Revărsate-n flori și-n semeni, pentru marele cules.

Comunist e-acela care, mai presus de el așează
Constelația speranței și-a-nțeleptei deveniri,
Cit cu palmele clădește și cu inima visează
Nu doar partea lui de soartă, ci a-ntregii omeniri.

Comunist e-acela care mai presus de el gîndește
Înălțarea-n fericire a-nfloritei sale țări
Și, cuprins de grija păcii, el cuprinde, omenește,
Și lumină și-ntunec și izbinzi și renunțări.

Comunist e-acela care, mai presus de orice treaptă,
Diamantul modestiei îl rotește ca un nimb
Și purtînd pe umeri cerul niciodată nu așteaptă
Altceva decît iubirea țării lui să aibă-n schimb.

Ctitoria

Ne-am zidit această casă începînd cu temelia
Unui vis de libertate, preschimbată-n adevăr
Și-am suit pînă la soare, înfrății cu ciocirlia,
Prin omăturile calde ale florilor de măr.

Tot ce-avem și tot ce crește între-acești pereți
de zăre
De la noi își trage seva și prin noi s-a împlinit,
Strălucesc pe fruntea țării diademe de sudoare
Și-un poem se desfășoară dăltuirii în granit.

Sprîjiniiți cu tîmpla-n gînduri și cu palmele-n durutul
Miez de jertfă pîrintească, preschimbată-n bob de
griu
Ne purtăm spre miine pruncii pe sub poarta cu
sărutul
Și-i scaldăm cu nemuirea cerului din cite-un riu.
Mai aflăm cite-un Manole colindînd prin gînd cu
cerbii,

Cite-o visătoare Ană mai aflăm culcată-n zid,
Ne mai dor, la cite-o vreme, rînile din carnea ierbii,
Dar întregul casei noastre se-mplinește prin Partid.

Seva lui incandescentă ne pulsează în artere —
Definind un timp romantic arcuit peste Carpați —
Și-ntr-o zilnică rotire comunista noastră vrere
Sprîjină destinul țării, cu eroi înaripați.

El ne este Arhitectul de cuvînt și libertate,
Singurul prin care țara s-a întors sub steaua ei
Și cu-ntregul neam de ctitori e stăpînă peste toate
Cite-i sint zidite trainic în stîndarde și-n idei.

George Țârnea

Nodul gordian

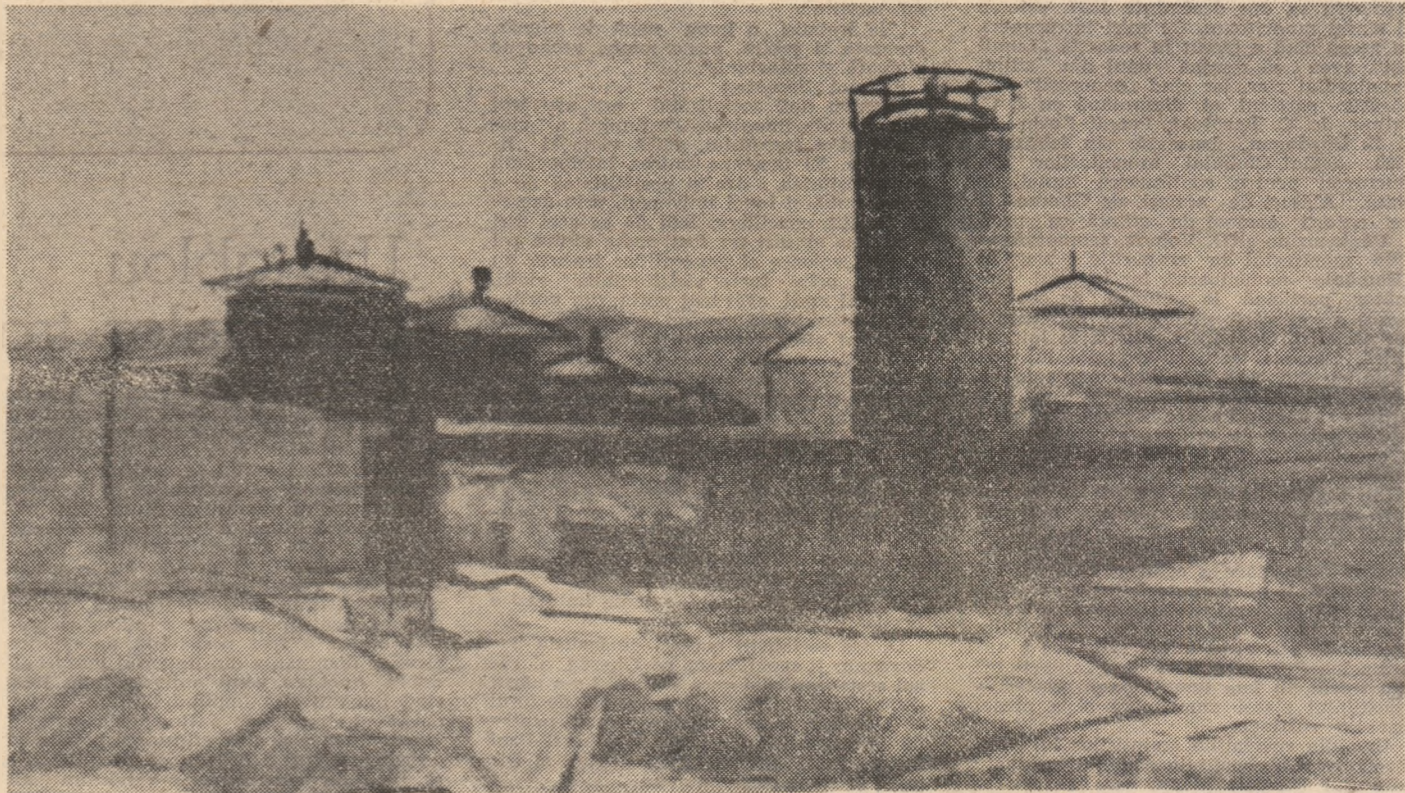
OFEMEIE bătrînă se prezintă la ghișeu la poșta de unde se trimite cărți peste hotare și așează cu grijă înaintea ei două volume în ultimul hal de uzură, legate laolaltă cu o sfoară unsuroasă plină de noduri mici, strînse, de nedesfăcut. E o persoană modestă, dar hotărîtă. Ce zic eu, hotărîtă... înfiptă — înfiptă și foarte pătrunsă de valoarea lucrului pe care ea ține să-l trimită în străinătate. Pune întrebări neliniștite, ca la o bancă ale cărei chichite nu le cunoști bine... Cît durează transportul... Dacă rezistă ambalajul... Și dacă adresantul se întimplă să fie plecat etc., etc. Un interogatoriu amănunțit la care funcționara zimbește îngăduitor, cum faci cu orice ființă cicălitoare și alarmată. Și pentru ce? Pentru două biete cărți. Parcă cine știe ce ar fi și ce preț ar avea... Dar așa sint oamenii în vîrstă, se leagă de cite un fleac, și nu mai termină, și lumea din spate începe să se impacienteze, dar asta e altfel de coadă, coadă la trimis cărți! hm! și culmea-i că aici se oferă, nu se cumpără. Nimeni însă nu ridică vocea, nimeni nu-și pierde răbdarea; ca și cum însăși operația cititului l-ar fi deprins mai de mult pe toți acești inși ce expediază cărți cu răbdarea și disciplina interesului sporit, pagină cu pagină, pînă la deznodămînt.

În fine. Bătrîna e mulțumită de răspunsurile liniștitoare, și se desparte de coamoara ei. Fata de la poștă încearcă să deznoade sfoara care ține strîns împreună cele două volume jerpelite. Imposibil. Ea pune atunci mina pe foarfecă și taie, despărțind ce parea inseparabil legat: o carte de bucătărie și un roman românesc de actualitate. Un manual de pregătire a bucatelor lingă istoria unor vieți. Istorie care, deodată, prin această simplă alăturare, grotescă în aparență, pare că se substanțializează și ea, devenind hrană pentru toți.

Să fie o glumă?... Știm însă, cu toții că nu e, avînd fiecare și dovezile și motivele. Știm asta de cînd, ca minuiții ai cuvîntului, nodul care întrerupsese nefiresc cursul poveștilor noastre despre noi înșine, așa cum sintem noi („Que voulez-vous, nous sommes ici...“ etc.) cu păcatele noastre, dar și cu uimitoarea noastră putere de redresare, a fost tăiat, — nodul, bizar, vreau să spun, ca tot ce e gordian, enigmatic și complicat.

Viața-i curgere liberă. Viața, reală, alcătuiind subiectul ce promovează, dar care și infundă. O viață, cum zicea copilul strașnic al secolului, Malraux, inamicul „Bibliotecilor roz“, nu face aproape nimic, dar nimic nu face cit o viață. E și adevărul prozei românești de astăzi, dobîndit în zeci de ani de grea și decisivă experiență istorică.

Constantin Țoiu

PEISAJ INDUSTRIAL — pictură de Alexandru Ciucurencu

Dialog la Medgidia

INVITAT de un grup de profesori, am participat zilele trecute la o discuție despre literatură în orașul Medgidia. Nu este prima oară cînd iau parte la asemenea întîlniri care, din păcate, se transformă uneori într-un discurs cu un unic sens: invitatul vorbește și publicul ascultă. Există, adevărat, și cazuri în care din rîndurile celor care ascultă se ridică voci poruncitoare. Cu cîțiva ani în urmă, la Casa Corpului didactic din București, un profesor mi-a luat, cum se zice, vorba din gură și, în tonul cel mai hotărît, a cerat întreaga literatură română de azi. Devenisem o țintă a retoricii lui indignate: de ce proza română nu merge bine, ce păzește critica literară, pînă cînd mai poate fi tolerată poezia ce se publică?... Luat atît de brusc și dur de guler, am amuțit. A trebuit să treacă oarecare timp pînă ce să-mi revin și să pot răspunde profesorului în mare vervă polemică. Nu l-am convins, evident, degeaba mi-am dat eu silința. Omul avea idei hotărîte în privința literaturii și nici o dialectică din lume nu i le putea mișca.

Întîlnirea de la Medgidia s-a desfășurat însă în alt chip, și acesta este și motivul pentru care o consemnez aici.

Medgidia are aspectul unui imens șantier. Pe aici trece canalul Dunăre — Marea Neagră. Orașul este împințit de camioane, o mare forfotă există pe străzile desfundate. Imposibil să depistezi o fizionomie a locului. Explicația nu trebuie căutată prea departe, orașul este invadat de oameni veniți de peste tot, vechile lui structuri sint acoperite de altele, în formare.

Dialogul despre care vreau să vorbesc are loc într-o sală a stadionului, în jurul unei mese vaste, în prezența a 30—40 de profesori din localitate, oameni — imi voi da seama deîndată — citiți, la curent cu dezbaterile literare. Au venit să asculte, dar și să interogheze. Unele întrebări sint previzibile, inevitabile în astfel de situații, altele sint — cel puțin pentru mine — surprinzătoare. Profesorii din Medgidia citesc, de bună seamă, presa literară. Au citit romanele recente, nu le-au scăpat noile volume ale lui Jebeleanu, Păunescu și Mircea Dinescu. Despre ele și despre altele ar vrea să afle lucruri noi. Nu sint ocoliți, bineînțeles, autorii, ca persoane sociale. Caut, cît pot, să rămîn la cărți, judecările mele sint strict literare, anecdotice din jurul scriitorilor nu mă interesează prea mult. Dealtfel, profesorii medgidieni nu insistă, curiozitatea lor merge, în esență, tot spre cărți și, chestionați, nu ezită să-și spună părerea despre ele. Constat că opiniile lor nu sint deloc arbitrare. Le-a plăcut mult *Cel mai iubit dintre pămînteni* și explică de ce. Sint satisfăcuți de romanul de idei, romanul de dragoste li se pare complex și profund. Preda este un mare analist al feminității... Există, la cei care spun toate acestea, un efort de înțelegere a literaturii ca fenomen artistic și un efort de a depăși simplele judecăți afective. N-am observat la ei — și acest fapt mi-a plăcut

enorm — acea trufie a ignoranței pe care am observat-o la alții.

Verific impresia mea cînd vine vorba de critica literară. Intoleranța este, de regulă, mai mare aici. Medgidienii sint însă înțelegători pentru că au citit, probabil, mai mult. Discută, de altfel, în cunoștință de cauză, sint la curent cu noile metode de analiză și au punctul lor de vedere privitor la discuțiile recente din presa literară. Un tînăr profesor (Paul Iruc) dă o explicație proprie relației dintre *sincronism* și *diferențiere*, dintre *modelul literar* și *originalitatea creatorului*. Un altul, Virgil Mocanu, mă surprinde prin finețea cu care judecă ultima mea carte (*Dimineața poetilor*). El vede ceea ce alții n-au văzut în textul și subtextul eseului. Discuția nu-i deloc convențională, intelectualii acestia, care duc o muncă dificilă în școlile lor, își fac timp să se instruiască. Sint pasionați de literatură, și pentru el, după cum mi-am dat seama, scriitorul este (trebuie să fie) și un model moral. În *orizontul așteptării*, despre care vorbesc unii sociologi ai literaturii, intră, va să zică, și o anumită impaciență de ordin etic. Scriitorul bun trebuie să fie, pentru cititorul lui fidel, și o conștiință exemplară. N-am mers, de bună seamă, la Medgidia să descopăr acest lucru, dar mi-a plăcut să aflu că acești simpatici și inteligenți profesori de română, fizică, biologie... gîndesc atît de drept și de profund relația dintre autor și operă.

Eugen Simion

Puterea de sinteză

AU EXISTAT în toate epocile — și există și în a noastră — voci care au crezut că pot proclama, ca fundamental, un principiu discriminativ în fața cultură: afirmând adică o însușire sau o particularitate, negau implicit alte însușiri și particularități. Între Orient și Occident, la întâlnirea cărora ne-a așezat istoria, a trebuit să alegem uneori. O altă asemenea opoziție, deși într-un plan diferit, — dar tot așa de tendențioasă ca și celelalte — este aceea între cultura materială și cultura spirituală. Ceea ce mi se pare că trebuie respins în toate aceste teze este tocmai discriminarea de la care pornesc. În realitate, o cultură este un întreg și se comportă ca atare: mai puternică decât opoziția este forța centripetă care face ca, în lungul secolelor de istorie comună, factorii cei mai diverși să se combine și să se armonizeze. Miracolul oricărei culturi stă în capacitatea ei de a absorbi elemente diverse și de a le aduce la același numitor: cu alte cuvinte, în puterea de sinteză. O cultură este o energie constructivă și, dacă ea lasă urme în memoria umanității, acest lucru se datorează acestei vocații totalizatoare. Nu contează dacă istoria reală a unei culturi durează un secol sau nouă: contează ca ea să se manifeste ca un tot original. Cioburile de vase pictate ori fragmentele de unelte, descoperite întâmplător după milenii de la crearea și folosirea lor, ne vorbesc cu adevărat numai dacă putem să citim în ele unitatea unei civilizații. Sînt ca niște cuvinte, care, spre a fi înțelese, au nevoie să fi alcătuit o limbă pe care s-o știm.

Nu putem defini corect civilizația și cultura unui popor decît ca pe un tot, așadar nu ca pe o sumă întâmplătoare și centrifugă de particule, dar ca pe un proces în care părțile s-au sudat și nu mai pot fi desprinse unele de altele. În cultură, ca și în limbă, nu cuvintele în sine vorbesc, ci frazele sau propozițiile: legea gramaticală le permite să comunice semnificații. Forma sonoră și chiar sensul unui cuvînt se pot modifica și altera în timp. Structura limbii și aceea care garantează perenitatea mesajului. Ceea ce nu e structurat deplin moare repede. Ducînd analogia mai departe, putem spune că o cultură, ca și o limbă, există din momentul în care îi putem identifica o structură: legea sau gramatica ei. Pentru culturile din Europa, Ortega y Gasset a remarcat mai demult că ele au trăit în permanență două forme de viață: „cea care vine din fondul lor european, comun cu al celorlalte, și cea diferențială, care s-a creat pe acest fond” (*Meditație despre Europa*). Fiecare din aceste culturi este, în același timp, europeană și specifică. În lipsa moștenirii europene comune, specificul nu are plan de referință și devine un nonsens; în lipsa specificului, nu există acel element de originalitate care să constituie cultura națională însăși. Din orice unghi am privi faptele de cultură, ele ne apar sub forma unei eterogenități omogenizate istoric.

ACESTE considerații le-am crezut necesare ca preliminar la o discuție — pe care o voi schița doar în articol — despre literatura română din ultimele patru decenii. Se înțelege că tendința pe care am încercat s-o pun în evidență pentru evoluția culturilor e valabilă și în interiorul lor, pe anumite perioade de timp: și în acest plan limitat, evoluția nu e (aceasta e teza mea) discriminativă și nu determină fracturări, ci e animată de un spirit cuprinzător, totalizant. Altfel spus, în procesul făuririi unei culturi, nimic nu se pierde: totul se transformă. Această transformare a literaturii, după 1944 și, mai ales, după 1948, rămîne să fie descrisă în toată amplitudinea ei, în viitoarele istorii literare. Abia azi avem posibilitatea să o examinăm într-o lumină mai apropiată de cea justă: în deceniul al șaselea, sechelele proletcultiste ne-o făceau încă să apară ca o neferescă ruptură. Tăiată în două era literatura, tăiați în două scriitorii: Argezi, Sadoveanu sau Călinescu.

Și nu e vorba numai de transformarea înfăptuită în deceniul al cincilea, dar și de evoluția literaturii de atunci încolo. Avem câteva tablouri critice, scrise de critici cu autoritate, nu încă o istorie propriu-zisă a acestei perioade literare, care cuprinde totuși mai multe momente distincte. Cel dintîi e legat de anii 44—47; al doilea, de anii 48—64; al treilea, după 1965. Sutele de articole consacrate acestei

periodizării mă dispensează de obligația de a stăruî. Toată lumea știe deosebirea. Mă voi referi pe scurt la un alt aspect, mai apropiat de tema articolului meu, și anume la faptul că literatura a avut totdeauna de pierdut de pe urma discriminărilor și totdeauna de câștigat de pe urma tendinței recuperatoare. Intervalul 48-64 — perioadă obsedantă atât social, cît și literar — și-a datorat caracteristicile negative dogmatismului: dar dogmatism înseamnă absolutizare a unor laturi în detrimentul altora. Nu numai personajele romanelor din epocă se împărțeau în „pozitive” și „negative”, dar chiar, cum știm, autorii lor. Acest maniheism sui generis s-a dovedit nefast, ca orice discriminare operînd în cîmpul culturii. Renașterea literaturii naționale după 1965 are loc în condițiile abandonării acestei perspective discriminative: tot ce e valabil artistic — ceea ce din patrimoniul național este recuperat; tot ce e artă adevărată în lume e redescoperit. Eugen Simion avea dreptate să afirme, într-un rîd, că numai prin înțelegerea acestei profunde unități a spiritului național generator de cultură, s-au putut pune bazele extraordinarei mișcări literare de după 1965.

Din acest unghi judecînd lucrurile, e probabil ca un alt eveniment să se dovedească esențial în evoluția literaturii actuale: desființarea cenzurii. Ceea ce putem remarca de pe acum este atât o deschidere mai mare spre problematica societății și a omului contemporan (în proză, dar și în poezie, destul de diferită azi față de ieri), cît și un anumit accent critic, prin care literatura își joacă rolul de factor de reglare socială. Chiar dacă această din urmă tendință pare a fi contracarată de o alta opusă — responsabilă de un ton festiv și de o producție facilă — ea nu poate și nu trebuie să dispară, căci unul din rosturile fundamentale ale artei în societate este acela de a participa activ la dialogul social, de a deveni partener de dezbateri și forță de care să se țină seama. În acest caracter militant stă vocația politică a literaturii și nicidecum în minuirea abilită a unor lozinci de ocazie. Căci adevărul politic în literatură presupune o activitate cetățenească a scriitorului: și o am în vedere, pe aceea specifică, din operele înseși, și nu pe aceea din afara lor, care este cu totul altceva, și prin care scriitorul nu se deosebește esențial de alți profesioniști. André Gide își dădea seama, în 1924, că generația nouă de scriitori francezi — a lui Malraux și Montherlant — va fi o generație politică spre deosebire de aceea căreia îi aparține el însuși: „Oamenilor din generația mea — scria Gide — le plăcea să stea acasă; nu prea știau mare lucru despre ceea ce se petrecea în afara lor și nu numai că nu sufereau din această pricină, dar se mai și mindreau cu ignoranța lor.” Nu poți face politică stînd acasă și cultivîndu-ți grădina: operele lui Malraux sînt, de la Cuceritorii la Condiția umană, opere politice, fiindcă Malraux nu stătea acasă.

Asemenea evoluții pot oferi numeroase prilejuri de discuție. (Despre cultură și literatură se vorbește foarte mult: și e bine să se vorbească.) Scopul acestui articol e doar acela de a le semnala. Și de a atrage atenția că despre cultura unui popor, oricîte prefaceri ar cunoaște, se cuvine să vorbim ca despre un întreg original.

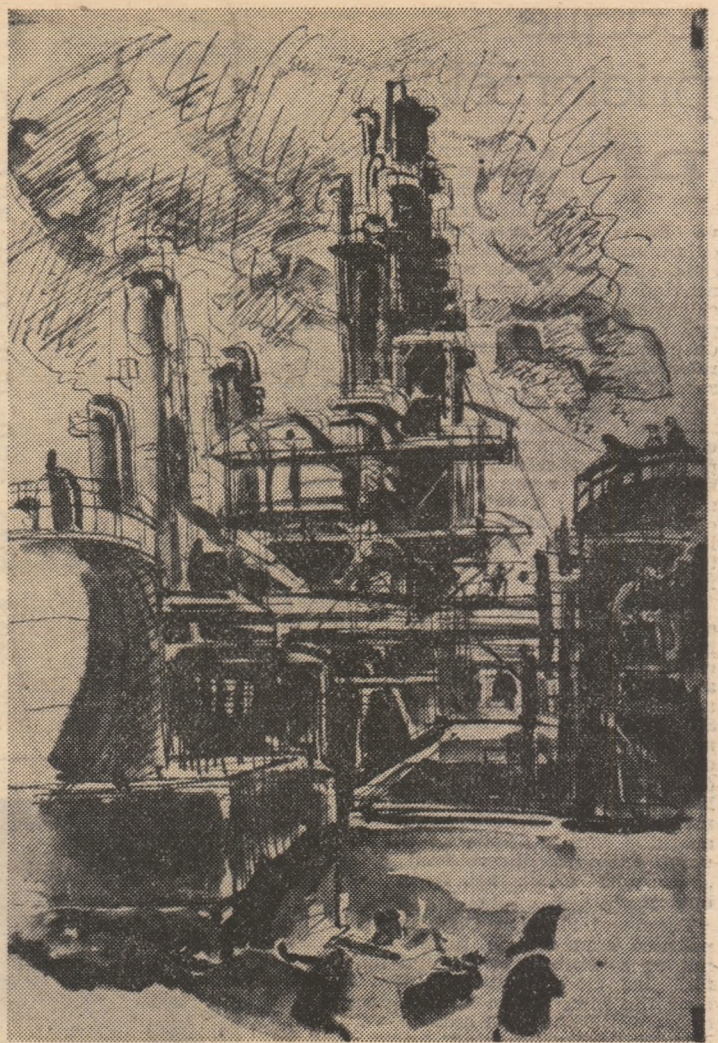
Nicolae Manolescu

O artă angajată

● „Vine literatura noastră actuală în întâmpinarea cititorului?” ar fi întrebarea pe care noi, scriitorii, trebuie în primul rînd să ne-o punem. Avem satisfacția de a putea răspunde la ea afirmativ, de îndată ce încercăm să cuprîndem dintr-o singură privire (atenți, totuși, să nu simplificăm și nici să vorbim mult prea în general) cîmpul larg al literaturii noastre, așa cum ne apare el în anul 1981, la mai bine de trei decenii de literatură socialistă.

Literatura noastră își arată angajarea față de popor prin efortul, susținut cu o remarcabilă probitate, de a nu privi din afară problemelor care ne preocupă și ne frămîntă. De a nu le ocoli, nici măcar pe cele mai spinoase, mai complexe, mai greu de elucidat! Dimpotrivă, orgoliul unor autori de prima mînă și, în același timp, de real succes în rîndul cititorilor, a

RAFINĂRIE — desen de Mariana Pețacu

Împlinirea revoluționară a unui legat spiritual

POATE că nicăieri spiritul înnoitor insuflat de Partid, mai ales după Congresul al IX-lea, culturii românești, nu apare cu atîta evidentă ca pe tărîmul moștenirii literare. Aici, concepțiile și practicile proletcultiste produseseeră ravagii de o gravitate extraordinară, însăși recunoașterea identității noastre spirituale fiind amenințată de amnezii lor organizate și impuse cu strășnicie. Imaginea literaturii create de poporul român în zbuciumata lui istorie ajunsese lacunară, cuprîndea mari spații vide care puteau primi mențiunea de pe hîrtiile antice. „hic sunt leones”, adică meleaguri primejdioase, nerecomandabil a fi frecventate. În asemenea locuri sortite ochirii și uitării fuseseră exilați Ion Heliade Rădulescu și Titu Maiorescu, Hasdeu și Iorșa, Octavian Goga și Rebreanu, Argezi și Lucian Blaga, Eugen Lovinescu și Ion Barbu, ca să amintesc doar cîteva nume dintr-o listă foarte lungă, adevărat „index” inchișitorial.

Larga acțiune de descătușare spirituală pe care a săvîrșit-o partidul în ultimii 15 ani, sub conducerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, e grăitoare, fie și numai prin înlăturarea acestor dureroase interdicte din cîmpul zestrei de frumusețe și inteligență a trecutului. Am fost beneficiarii unei restituții grandioase, în absența căreia ne simțeam sufletește văduviți. Dar nu numai atât. Compararea situației prezente chiar și cu aceea dinaintea mutilărilor proletcultiste scoate la iveală un imens progres.

Opera de valorificare critică, în spirit cu adevărat științific, a literaturii veacurilor apuse a pornit la noi relativ tîrziu, abia la sfîrșitul secolului XX. Nicolae Iorșa a fost în această direcție un pionier, întemeind prima școală istoriografico-literară românească propriu-zisă. Seria întîiilor monografiilor închinat marilor noștri clasici, priviți prin prisma ideilor moderne

asupra determinismelor istorice, psihologiei creatoare și naturii valorilor estetice a deschis-o G. Călinescu în pragul deceniului IV, cu *Viața lui Mihai Eminescu*. Pînă la instaurarea puterii populare, puteam număra pe degetele unei mîni scriitorii noștri de frunte ajunși obiectul unor asemenea lucrări: Ion Creangă, I.L. Caragiale, Titu Maiorescu, Tudor Arghezi.

Astăzi nu există autor român notoriu rămas fără cel puțin o cercetare monografică. Mulți se bucură de cîteva și anii din urmă ne-au oferit simultan interpretări noi ale lui Slavici, Lovinescu, M. Sadoveanu, G. Bacovia, Ion Barbu, Mateiu Caragiale, G. Călinescu ș.a.

Operele literare din trecut au fost publicate în numeroase ediții savante și populare, unele scrieri revăzînd lumina tiparului abia acum, de la apariție, iar altele chiar pentru intîia oară, fiindcă rămăseseră îngropate prin periodice sau manuscrise nestudiate. Niciodată moștenirea trecutului n-a intrat ca de astă dată în folosința obștească, efectivă, a legatariilor ei îndreptățite.

Dar constatînd aceasta e încă prea puțin. Realizările literare ale altor vremuri nu au fost readuse la lumină spre a constitui monumente mute de pietate publică sau materie obligatorie didactică.

Autorii noștri clasici au devenit prezenți vii, sînt citiți cu pasiune și nu exagerăm în nici un fel spunînd că scrierile lor se epuizează tot atît de repede ca „bestseller”-urile contemporane, suscită comentarii nesfîrșite și dispute aprinse.

Iată aspectul cel mai semnificativ al modului propriu în care partidul a înțeles să stimuleze preluarea valorilor spirituale naționale, făurite de-a lungul veacurilor. E vorba de autentică asimilare critică marxistă, chemată să dăruiască o viață nouă, reală, fără nimic conventional și muzeal, unei vaste experiențe umane trecute. Valorile își vădesc fondul realmente peren printr-o confruntare curajoasă cu practica revoluționară. Autorii și operele n-au relevat grație ei în aspecte inedite nevăzute pînă deunăzi. Vechile ierarhii literare cunosc modificări sensibile, cotele prețurilor cresc și scad într-un proces natural neconștient care e semnul clocotului vieții înseși.

Nu spune, în sfîrșit, puțin faptul că și principalele interpretări critice inedite, surprinzătoare, rezultate ale unor unghieri de investigație veritabil noi, au fost obținute pe opere și autori clasici. Oare ce dovadă mai elocventă de actualitate a valorilor trecutului, azi la noi, poate exista?

Sub semnul înnoitor prin care Partidul Comunist Român face din istorie o dimensiune însăși a prezentului, critica și istoriografia noastră literară și-au dat examenul unei maturități incontestabile. Avem azi o veritabilă școală în materie, lucru recunoscut chiar de neprieteni.

Cu un cuvînt, în 15 ani de efervescență revoluționară s-a înfăptuit enorm mai mult ca în întreaga epocă anterioară pentru asimilarea creatoare și stimulatorie a experienței literare naționale. Tradiția a fost transformată într-o puternică pînghie propulsivă.

Sorin Titel

Ov. S. Crohmăniceanu

Cărțile prieteniei

PENTRU a ridica un pod peste riu folosim zeci, sute de tone de beton și oțel și, oricât de bine am lucra, durabilitatea construcției se va limita doar la o perioadă oarecare, determinată de rezistența acestor materiale, nici aliajele cele mai nobile de oțel neavind o durabilitate veșnică. Între noi și semenii noștri, însă, ridicăm zilnic poduri puternice doar din câteva grame de plumb, cit e necesar la tipărirea literelor alfabetului; poduri ce nu se șubrează ci, dimpotrivă, devin din ce în ce mai trainice cu trecerea timpului, înlesnindu-ne zilnic apropierea, înțelegerea reciprocă, soluționarea în comun a tuturor problemelor ce se ivesc în munca și viața noastră de fiecare zi. Plumbul, acest metal modest, a întrecut tăria oțelului când a fost turnat în matricele tipograficilor și orînduit în ordinea cuvintelor tipărite, devenind purtătorul gândurilor noastre.

Cînd îmi intrerup drumețiile, făcînd cite o mică escală la casa mea natală și impart cadourile de rigoare, aud de fiecare dată aceleași întrebări: cărți ai adus? Cărți pentru nepoții mei; romane, nuvele sau reportaje, de preferință de Sütö András sau de Beke György, pentru mama; tratate de medicină pentru surioara mea, care se pregătește la examen de specialitate, certîndu-și tot timpul pe librării nevinovați din localitate. Vecinii mă întrebă și ei ce noutăți au mai apărut și dacă în Capitală s-ar mai găsi vreun exemplar din volumul cutare, că „știi, pînă aflăm noi, de regulă s-a și epuizat...”

Paradoxul literelor. Cînd au lipsit, nici nu prea erau căutate, lumea s-a mulțumit cu evidența procentajului de neștiutori. Iar cînd tipografiile încep să producă din plin, ca în aceste decenii, și consumul începe să crească vertiginos, setea cititorilor întrecînd foarte repede oferta editurilor. Da, setea de litere a devenit una din trăsăturile cele mai caracteristice ale erei noastre socialiste. Chiar și în cătunele îndepărtate poți vedea azi biblioteci personale destul de bogate și citeodată surprinzător de interesante, nu numai cu literatură beletristică, dar și ediții tehnice și științifice. Cîtă dreptate a avut secretarul general al partidului cînd a enunțat că statul socialist poate asigura bazele tehnico-materiale ale progresului, dar factorul hotărîtor este și va rămîne omul, conștiința, priceperea și capacitatea creatoare a omului. Or, pentru a dobîndi această capacitate, litera tipărită este indispensabilă.

Litera tipărită ne apropie și ne înalță pe toți — români, maghiari, germani, sirbi și de alte naționalități — cîți trăim aici și muncim împreună spre a înflori și a îmbogăți acest pămînt numit patrie.

Litera tipărită în limba noastră maternă a fiecăruia, conform principiilor partidului și Constituției țării, ca una din semnele deplinei egalități în drepturi.

Am răsfoit catalogul Editurii Kriterion — principala editură care răspunde litera tipărită în limbile naționalităților. Printre edițiile în limba maghiară catalogul cuprinde în total peste o mie de titluri ce au apărut în ultimul deceniu. Între ele, aproape 80 de romane, 30 de volume de schițe și nuvele, și tot atîta de reportaje, 70 de volume de poezii, 10 piese de teatru, peste 70 de cărți pentru copii și tineret, 18 lucrări de folclor și etnografie, 25 de lingvistică, peste o sută de monografii, 113 opere ale clasicilor literaturii maghiare, 40 de lucrări ale tinerelor talente, aproape o sută de volume traduse din literatura română și peste 170 din literatura universală...

O enumerare bogată. Am vorbit cu colegii mei de la redacția naționalităților conlocuitoare din cadrul Editurii Politice, care nu demult au avut o serie de întîlniri cu cititorii. Mi-au povestit că la manifestările din cadrul Lunii cărții la sate, în localitățile vizitate din județul Harghita și Covasna s-au adunat cite 4—5—6 sute de cetățeni — de la bătrîni pînă la școlari și pionieri.

Litera tipărită ne înalță și ne duce înainte.

Csiki Gábor

Cînd spun partid

Cînd spun partid, eu văd o casă mare
În care, adunați de peste zi,
Ne frîngem pîinea-n două pe ștergare.

Cînd spun partid, se pirguită-n livadă
Și iau căldură din suflarea mea
Caisele-mplinite intru roadă.

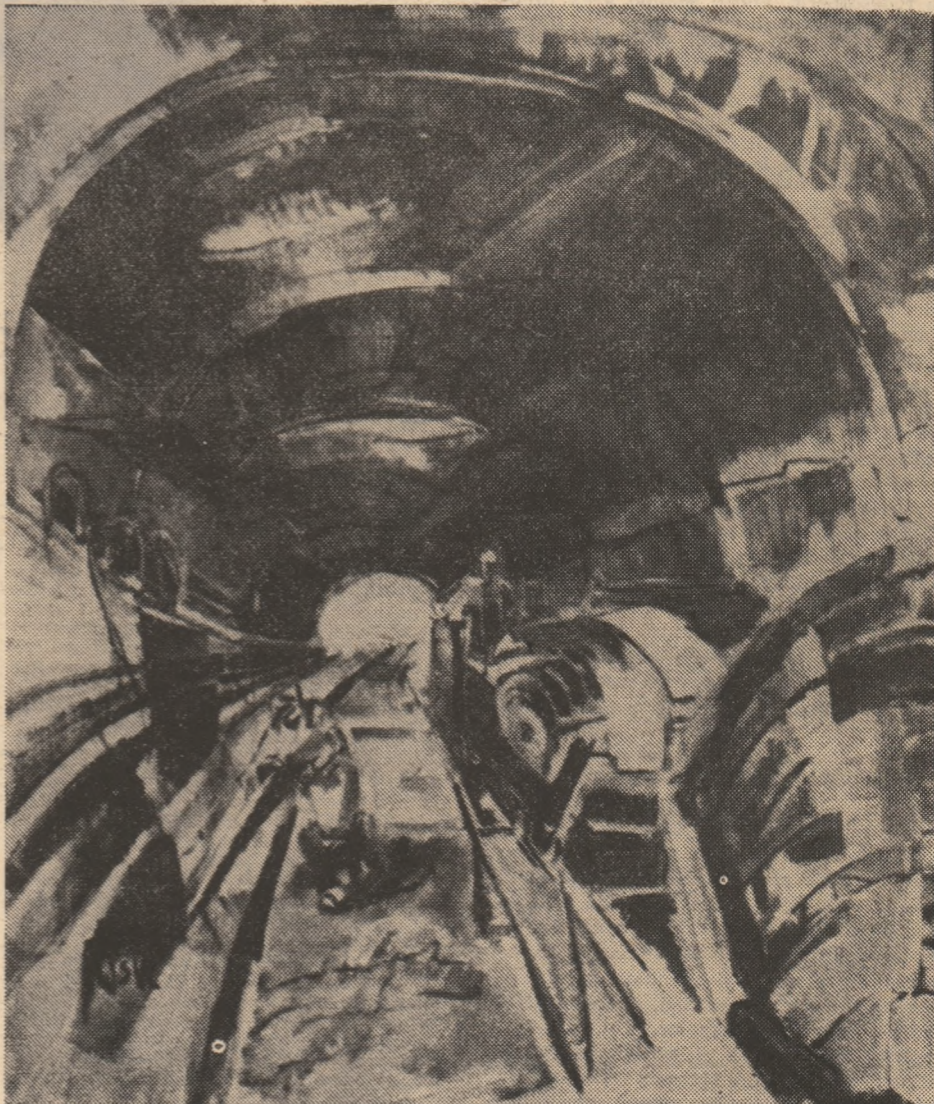
Cînd spun partid, eu semui o fîntină
Ce ține apa-n cumpănă cum ții
Dovezile din cronica bătrîină.

Cînd spun partid, ferestre văd, deschise,
Din care strigă florile la noi
Că-s adevăr minunile din vise.

Cînd spun partid, privesc atent în mine
Și pasu-l potrivesc cu pașii săi
Drapcele, în mers, să nu se-ncline.

Partid cînd spun, eu nu ciutesc rostirea
Și nici nu-mi drămuie glasul cînd rostesc
Și-i glasul-acel cu care-mi spun iubirea.

Lia Miclescu

ȘANTIERUL METROULUI — compoziție de Wanda Sachelarie Vladimirescu

Valoare și climat

ATITUDINEA generoasă față de valori și respectul pentru cultură reprezintă, în tradiția forțelor de stînga, a socialismului românesc, un factor de continuitate. Vorbînd despre Gherea, Ibrăileanu observă că acesta a promovat cu caracteristică pasiune „un democratism cultural generos” și tot el a răspîndit la noi „gustul ideilor generale și al literaturilor străine”. Deprinderile restrictive nu-l caracterizau, așa încît: „mişcarea de la Contemporanul avea să continue [...] critica junimistă, pe cale de a-și isprăvi menirea ei specială.”

Există, într-adevăr, o sensibilitate, o „sensibilizare” la marea cultură pe care criticul cu convingeri democrat-socialiste și mediul său le-au întreținut fără încetare și le-au transmis activ mai departe, pe durata unui întreg secol.

Acestei atitudini de intensă receptivitate, forțele drepte i-au răspuns prin intoleranță, deznăsc și ură față de valorile spiritului, printr-o continuă agresiune de tip primar, printr-o foarte specifică alergie la intelectualitate și creație. Nimic mai normal.

Cauzele drepte văd în cultură un aliat puternic și necesar, un mod al propriei legitimități. Eliberarea omului înseamnă în primul rînd o eliberare din neștiință, a-brutizare, din somnul rațiunii.

Această eliberare, această trezire a conștiinței de sub apăsarea prejudecăților, a

mentalității rudimentare, a egoismului brutal constituie și menirea literaturii.

În literatura bate cel mai adesea „la stînga”. Socialismul resimte această naturală opțiune și îi consolidează șansele de materializare. Climatul de prețuire și stimulare a creației este în firea sa. De cite ori această „fire” a fost nesocotită, urmările s-au dovedit a fi regretabile.

Desființarea cenzurii, instaurarea unei ambianțe de emulație au avut, evident, consecințe fericite. Cea mai importantă dintre ele: afirmarea, la nivelul tuturor generațiilor, a forțelor creatoare, a talențelor, afirmarea unei literaturi substanțiale și nu de puține ori strălucite.

Dar pentru ca literatura să fie respectată așa cum se cuvine, ca instituție de prim rang în spațiul civilizației și al conștiinței, ea trebuie, înainte de toate, să se respecte ea însăși, să-și realizeze condiția specifică, să fie la înălțimea demnității, a extraordinarei ei puteri spirituale. Calitatea literaturii își are originea, și nu de azi de ieri, în calitatea vieții literare. În calitatea unui climat stabil, profund receptiv și profund selectiv, menit deopotrivă să întrețină vocația spiritului creator și altitudinea gustului public, această „superioritate națională”, cum bine s-a spus.

Lucian Raicu

O carte despre eroism

UN SCRITOR care s-a remarcat încă de la debut (1935) prin nuvele, reportaje, eseuri și romane despre rezistența și insurecția antifascistă, iar apoi (imediat după război) despre viața nouă de la sate (un roman notabil: *Învățătorii*), autor al multor cărți scrise cu o sinceritate de curînd o carte* despre eroismul voluntarilor români în anii războiului antifascist din Spania. Deși volumul are citeva „părți” și „capitole”, eu l-aș concentra sub aceste idei: 1. Plecarea eroilor 2. Înceleștarea 3. Întoarcerea.

Tineri comuniști români care fac totul să ajungă în Spania, să lupte împotriva fascismului. Tineri plini de vigoare și de dragoste de viață, oameni ai frumosului uman. Tineri români care veneau în întîmpinarea unui apel al Partidului Comunist Român, vibrant răspuns la chemarea lui Dolores Ibarruri-Passionaria: „Lupta poporului spaniol este riposta unui popor la atacul criminal al castelor militare reacționare. Este lupta pentru pace, lupta împotriva ațîțătorilor la război. Ajutați-ne să împiedicăm sugrumarea democrației în Spania, pentru că dacă aceasta se va întîmpla, va izbucni inevitabil un nou război mondial, pe care cu toții voim să-l evităm.” Partidul Comunist Român a trimis imediat voluntari. Acesta e capitolul *plecarea eroilor*.

Cel de al doilea capitol descrie lupta propriu-zisă, o înceleștare în care revin mereu avertismentele: „Comuniști, predați-vă! Dacă vă predați vă garantăm viața.” Dar iată că viața e garantată chiar de luptă. Nici o predare. Există acest articol din ziarul „Glasul voluntarilor români din divizionul de artilerie din Spania” pe care îl consider un apel-poem: „Vocea noastră se ridică în Spania, unde poporul luptă cu energie și curaj contra generalilor trădători, contra lui Hitler și Mussolini, care invadează Spania, voind să incendieze lumea întreagă. Noi, muncitorii și intelectualii români, democrații, socialiști, comuniști și fără de partid suntem uniți sub un singur steag: sub steagul dreptății și al democrației. Lupta noastră aici în Spania nu este decît lupta poporului spaniol pentru libertate și pace. Suntem mîndri de a purta alături de poporul spaniol steagul strămoșilor noștri, Avram Iancu, Horia, Cloșca și Crișan, Tudor Vladimirescu și al tuturor aceluia care au căzut în lupta contra oprimării sociale și naționale și pentru dezvoltarea tuturor popoarelor din lume.

Tuturor aceluia care vor să distrugă drepturile cele mai elementare ale omnirii, noi, românii, le strigăm din tranșeele libertății: Pe aici nu se trece.”

Era primăvară cînd, în 1939, ultimii apărători ai Barcelonei s-au dus spre nord, încheind astfel cel mai dramatic capitol din istoria poporului spaniol.

Cartea lui Șerban Nedelcu pentru a cărei elaborare, cum mărturisește în postfață, a stat de vorbă cu mulți dintre foștii voluntari în Republica Spaniolă, a cercetat documente și a fost de două ori în Franța și în Spania pe urmele acelor fronturi de confruntare între Rău și Bine, între Închisoare și Libertate, această scriere care i-a impus autorului cunoaștere prin mărturisiri directe (chiar dacă undeva avertizează că multe episoade și personaje sint fictive) oferă o imagine a neînfricatăi lupte pentru libertatea popoarelor, trăsătură esențială a politicii Partidului Comunist Român pusă la temelia activității sale chiar de la înființare.

Vasile Băran

* Șerban Nedelcu: *Destin*, Editura Eminescu

TEZELE CONFERINȚEI NAȚIONALE A SCRIITORILOR

■ Publicind în numărul de față Tezele apropiatei Conferințe naționale a scriitorilor, revista noastră începe, totodată, în întâmpinarea acestui important eveniment al vieții noastre literare, o suită de dezbateri privind cele mai importante aspecte ale literaturii contemporane, ale creației și ale problemelor ce-i sunt specifice, la care sint invitați să participe poeți, prozatori, dramaturgi, critici și istorici literari.

PERIOADA care a trecut de la precedenta Conferință națională a scriitorilor a marcat, în planul vieții social-economice și politice a țării, o multitudine de împliniri ce reprezintă traducerea în practica socială a indicațiilor cuprinse în Programul Partidului Comunist Român, adoptat la Congresul al XI-lea, de dezvoltare multilaterală a României socialiste spre depășirea stadiului de țară în curs de dezvoltare și intrarea în rândul țărilor mediu dezvoltate. S-a lărgit baza materială a societății, ceea ce a dus la fructificarea în condiții optime a potențialului productiv. A sporit într-un ritm susținut valoarea producției nete, atât în industrie, cât și în agricultură. În temeiul succeselor obținute, s-a înregistrat o creștere continuă a nivelului de trai al oamenilor muncii. S-a adâncit democrația socialistă, implicând participarea tot mai intensă a producătorilor de bunuri materiale și spirituale la organizarea și conducerea activității din toate domeniile. S-au creat premisele trecerii la o nouă calitate a întregii vieți sociale românești în cursul anilor viitori, al cincinalului 1981-1985 în primul rând. Toate realizările de ordin social-economic, lărgirea democrației și a libertății au avut drept consecință, așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XII-lea al P.C.R., „afirmarea unui om nou, profund devotat idealurilor socialismului și comunismului, înarmat cu cele mai noi cuceriri ale cunoașterii, cu ideologia revoluționară, științifică a partidului nostru”. În contextul acestui proces de dezvoltare, de afirmare a valențelor creatoare ale oamenilor muncii români, maghiari, germani și de alte naționalități, literatura s-a înscris firesc ca o expresie a progresului, a trăinicieii orinduirii noastre. Prin tot ce a realizat mai de seamă, ea constituie o parte integrantă a împlinirilor poporului nostru în epoca de mari împliniri deschisă de Congresul al IX-lea al P.C.R., moment de însemnătate istorică în viața României contemporane.

Spiritul îndrăzneț, dinamic, innoitor imprimat în acești ani de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, tuturor domeniilor vieții naționale și-a aflat și în literatură o fericită răsunare. Climatului de libertate a creației, asigurat de largă democrație socialistă existentă în țara noastră, a încurajat căutările, a dat impuls scriitorilor să se apropie cu mai mult curaj responsabil de adevărul vieții, să-și pună marile întrebări generate de complexitatea problemelor omului de azi și ale lumii contemporane. Explorarea noilor aspecte ale realității socialiste a lărgit considerabil capacitatea de cuprindere a literaturii actuale, a dus la îmbogățirea mijloacelor de investigație artistică, a sporit simțitor varietatea și originalitatea creației literare. Săuitorii literelor contemporane au răspuns astfel apelului formulat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, de la înalta tribună a Congresului al IX-lea: „Esențial este ca fiecare artist, în stilul său propriu, păstrându-și individualitatea, să manifeste o înaltă responsabilitate pentru conținutul operei sale, urmărind ca ea să-și găsească drum larg spre mintea și inima poporului”.

A continuat, în această perioadă, acțiunea complexă de refacere a legăturii cu experiența literară a înaintașilor, înlăturându-se concepțiile și practicile greșite care împiedicau așezarea firească a valorilor prezentului în contextul spiritual generat de tradiția culturală. Se înțelege limpede astăzi că o dezvoltare viabilă este cu putință numai pe temelia valorilor nepieritoare făurite de poporul nostru de-a lungul veacurilor.

Literatura română din ultimii ani a cunoscut, în prelungirea etapei precedente, un mers ascendent. A crescut considerabil producția literară în toate genurile, în limba română și în limbile naționalităților conlocuitoare, efect al politicii de încurajare și sprijinire a culturii duse de partidul și statul nostru. Intemeiată pe propria tradiție și în același timp deschisă celor mai noi forme și idei estetice, literatura s-a impus atenției atât cantitativ cât și calitativ. Scriitorilor reputați li s-au alăturat nume noi, universul problematic s-a extins prin incorporarea unor teme inedite, formele încetățenite au fost supuse unui proces de innoire.

Printre factorii stimulatori ai creației, ca expresie a libertății de opinie generate în chip firesc de adâncirea democrației socialiste, se numără promovarea dialogului, a schimbului de opinii, a diversității de stiluri și formule artistice, toate acestea întemeiate pe principiile generoase ale umanismului socialist. În acest cadru se înscrie și desființarea cenzurii, semn al încrederii în spiritul de răspundere al creatorilor.

O evoluție semnificativă cunoaște în literatura ultimilor ani proza, caracteristic fiind fenomenul consolidării și maturizării noului realism epic românesc, datorat unei pleiade de autori care au făcut să renască romanul social-politic, ridicându-l pe trepte mai înalte. Se remarcă o viziune proaspătă, curajoasă, neschematică asupra unor realități a căror arie de cuprindere va trebui extinsă. La înlăturirea de lucru cu scriitorii din vara anului 1978, tovarășul Nicolae Ceaușescu a indicat să fie reflectată mai intens perioada luptei revoluționare, conduse de partid, împotriva exploatării, a fascismului și a războiului, precum și pentru edificarea temelii noii societăți.

Prin problematica lor, cărțile de proză răspund astăzi mai bine preocupărilor cititorilor, trezesc interesul lor cel mai viu, contribuie cu mijloacele specifice literaturii la educarea lor. Abordarea frontală a fenomenelor celor mai pregnante ale lumii contemporane sau ale trecutului istoric, ca și încercarea de a înnoi formulele epicii au contribuit la succesele înregistrate pe acest țărm. Se mai mențin însă carențe în reflectarea realității imediate, a

OAMENI ȘI FAPTE – pictură de Vladimir Șetran

universului spiritual al clasei muncitoare, țărânmii, al altor categorii angajate în marele efort constructiv. Unele scrieri încearcă să compenseze necunoașterea conflictelor și contradicțiilor care se manifestă în condițiile socialismului prin inventarea de false dileme, atribuite abuziv oamenilor muncii.

Poezia a cunoscut și ea un binevenit proces de regenerare, determinat de contactul mai direct și mai intim cu realitatea, ca și de o mai nuanțată înțelegere a raportului dintre tradiție și inovație. Este de subliniat coerența revelatoare a viziunii lirice inspirate de marile teme ale contemporaneității și integrată cu autentică vibrație patriotică în spațiul și timpul nostru istoric. Acest mod deschis, creator, profund umanist de afirmare a conștiinței de sine a avut drept rezultat apariția unor poeme memorabile, expresie generoasă și dinamică a civismului militant. Creația celor mai înzestrate condeie ilustrează în moduri variate, potrivit vocației fiecăruia, trăirea intensă a sentimentelor eroului liric, omul zilelor noastre. Nu e mai puțin adevărat că pot fi întâlnite și producții minore, sensuri încifrate, simboluri cețoase, jocuri verbale gratuite care nu ajung la inima cititorului. De asemenea, tratarea superficială sau lipsită de har a unor teme legate de istoria națională, de revoluția pe care o împlătim, nu poate avea efectul educativ și estetic dorit.

Apelând la o mai mare varietate de modalități specifice, dramaturgia face dovada unui remarcabil proces de innoire. În domeniul teatrului de inspirație istorică există opere valoroase care au depășit stadiul evocării cu iz patriarhal, înlăturându-se chipuri și întâmplări veridice dintr-un trecut glorios. Și unele creații inspirate din actualitate au răspuns exigențelor publicului din ce în ce mai avizat. Piesele și scenariile de film care ar trebui să dezbate cu mijloacele artei problemele complexe ale societății noastre mai sint însă înlocuite uneori cu înlăturirea de întâmplări nesemnificative, în care sint angrenate personaje fără consistență și strălucire.

Nu mai puțin revelatoare apar mutațiile, în ordinea mentalității artistice, înregistrate de literatura despre și pentru tineret și copii. În cele mai de seamă manifestări, „genul” tinde în chip vădit la consolidarea statutului său estetic, prin punerea de acord a necesităților tematico-educative cu exigențele artistice.

Critica și-a sporit și diversificat Instrumentele analitice, investigând procesul de creație a literaturii române în întreaga lui complexitate. Unul din efectele cele mai evidente este descoperirea și reliefaarea marii bogății de sensuri și nuanțe proprii operelor clasice și contemporane. Se constată un reviriment semnificativ în domeniul eseului literar și al celui care abordează problemele social-istorice, străbătute deopotrivă de pasiunea confruntării cu problemele atât de complicate ale acestui sfârșit de secol. Fără îndoială, față de exigențele formulate în Programul partidului, în cuvântările tovarășului Nicolae Ceaușescu, este încă destul de făcut pentru întărirea spiritului combativ al criticii, chemată să-și exercite mai consecvent misiunea de orientare a creației din punct de vedere ideologic.

Prin realizările ei incontestabile, literatura română actuală își îndeplinește menirea socială, își exercită nobila

sarcină ce-i revine în formarea omului nou. Rezultatele ei din ultimii ani constituie încă o dovadă a condițiilor create de societatea noastră dezvoltării artei și culturii socialiste, chemate să dea expresie activității tumultuoase desfășurate de popor în toate domeniile, optimismului și hotărârii sale de a înainta viguros pe căile progresului social.

S-au multiplicat și adâncit legăturile cu cititorii, expresie a participării scriitorilor la viața social-politică a țării, a implicării lor în răspunderile prezentului. Cunoașterea aprofundată a realităților, căutarea în viața poporului nostru a izvoarelor creației reprezintă pentru scriitorii îndatoriri legate indestructibil de slujirea demnă a profesiei. A crescut conștiința misiunii militante a literaturii, spiritul ei revoluționar, comunist.

S-a înțeles că în epoca noastră de tot mai strânse apropieri între popoare este imposibil ca o literatură națională să se izoleze de celelalte, să nu reflecte în chip dinamic frământările caracteristice întregii umanități. Urmind neabătut politica partidului de promovare consecventă a schimbului de valori, literatura noastră și-a înmulțit contactele cu alte literaturi, reținând sugestii fertile și transmitând, la rândul ei, mesajul nostru de spiritualitate pe alte meridiane.

Din perspectiva acestor realizări, apreciate în repetate rânduri în documentele de partid, în cuvântările tovarășului Nicolae Ceaușescu, se desprind cu limpezime obiectivele etapei următoare, rolul și răspunderile sporite ce revin literaturii în viitor. Aniversarea celor șase decenii de la întemeierea Partidului Comunist Român constituie un prilej de rodnică meditație asupra îndatoririlor noastre, de reafirmare a angajamentului ferm al întregii obști scriitoricești de a face totul pentru a fi la înălțimea timpului eroic pe care-l trăim.

I

ORIENTAREA filosofică și estetică a literaturii noastre contemporane se întemeiază pe concepția materialist-dialectică despre lume și societate. Literatura se dezvoltă sub îndrumarea ideologică a Partidului Comunist Român, conducerea de către partid constituind principiul fundamental al activității Uniunii Scriitorilor.

Profund angajată civic, creația actuală dă glas, la un înalt nivel artistic, năzuințelor constructorilor socialismului, înflăcărează sufletele oamenilor pentru marile idealuri ale libertății, echității, iubirii de țară. Afirmarea caracterului patriotic al literaturii decurge din datoria de a contribui la consolidarea și dezvoltarea societății noastre socialiste, la formarea unui om cu o nouă conștiință etică, socială, politică, făuritor al propriului său destin, al unei lumi mai drepte și mai bune.

Preocupându-se stăruitor de funcția formativă a literaturii, scriitorul român contemporan urmează o veche și glorioasă tradiție culturală națională, căreia îi conferă noi

(Continuare în pagina 12)

TEZELE CONFERINȚEI NAȚIONALE A SCRITORILOR

(Urmare din pagina 11)

sensuri și împliniri. Conținutul educativ militant al literaturii române actuale, reflectând opțiunile ideologice și morale ale constructorilor socialismului, implică o atitudine combatantă față de mentalitățile vetuste, cosmopolite moștenite de la societatea burgheză, față de concepțiile antiumaniste bazate pe discriminarea rasială și națională, pe disprețul demnității umane și al rațiunii, concepții reactivizate în lumea capitalistă.

Prin valorile cele mai înalte pe care le promovează, prin realizările ei durabile, literatura română de azi participă la concretizarea și impunerea conceptului nou de umanism propriu timpului nostru, expresie a raporturilor armonioase dintre individ și colectivitate, în cuprinsul unei societăți al cărei suprem obiectiv este afirmarea multilaterală și deplină a personalității umane.

II

SATISFACEREA acestor imperative impune o mai amplă deschidere a tuturor genurilor de creație spre realitatea existenței contemporane. Pasionată și, totodată, lucida preocupare de a cuprinde în imagini semnificative, de sporită pregnanță artistică, inepuizabila bogăție și complexitate a vieții, contradicțiile ce apar în cadrul procesului de dezvoltare, odată cu tendințele mereu înnoitoare caracteristice societății noastre, constituie în mod evident condiția primordială a angajării în efortul de reflectare pe tărîm literar a problematicii actuale.

Dezideratul permanent de a îmbogăți în același timp literatura cu noi și valoroase opere de evocare a trecutului reclamă exigențe sporite: o documentare riguroasă, reconstituirea din interior a epocilor istorice înfățișate, surprinderea bogățiilor fenomenelor specifice momentului, abordarea deschisă a conflictelor politice caracteristice vremii, fără simplificări de conjunctură. Literatura de inspirație istorică este chemată să reflecte trecutul așa cum a fost, din perspectiva epocii noastre.

Este imperios necesar, așadar, să fie combătută ferm orice tendință de a sărăci și schematiza în vreun fel imaginea realității; o atitudine similară se impune față de tendințele de absolutizare a unor teme și motive literare și, prin efect contrar, de minimalizare ori neglijare a altora. Literatura este datoră să abordeze întreaga epocă a construcției socialismului în țara noastră, fără să se oprească excesiv și unilateral asupra anumitor perioade, ceea ce dăunează înfățișării adevărului în deplina lui complexitate și adâncime.

Apelînd cu discernămint și curaj la criteriul adevărului, literatura își asumă, implicit, sarcina de a exercita o critică responsabilă a fenomenelor negative și de a sublinia, totodată, aspectele cele mai semnificative ale afirmării noului, contribuind astfel la transformarea societății, la progresul ei moral și spiritual. Așa cum arată secretarul general al partidului, „Sintem revoluționari și nu dorim opere care să infrumusețeze realitatea, să prezinte viața în culori trandafirii; nu avem nevoie de dulcigării artistice. Dimpotrivă, considerăm că o astfel de prezentare idilică a vieții este dăunătoare pentru dezvoltarea spiritului și a combativității revoluționare a omului socialist. Dar nu ne trebuie nici o artă care să nege realitățile, să le deformeze, prezentîndu-le în negru, prezentînd în culori cenușii viața și munca eroică a poporului nostru”.

Experiența literară dobîndită în căutarea consecvență a autenticității artistice îndreptățește încercarea de a defini, dintr-o perspectivă filosofică revoluționară, un concept cuprinzător al realismului, în măsură să dea o justificare teoretică și un impuls nou creației viitoare.

III

LA BAZA dezvoltării literaturii române actuale stă principiul legăturii dialectice firești între tradiție și inovație, creația literară contemporană fiind expresia continuității spirituale a poporului nostru și a experienței lui istorice noi, dobîndite în edificarea socialismului pe pămîntul românesc. Învățînd din marea lecție a clasicilor, din dragostea și devotamentul lor nețărmurit pentru patria și poporul nostru, scriitorii de astăzi, martori și participanți ei înșiși la procesul dinamic prin care România s-a înscris în rîndul națiunilor independente și respectate, adaugă patrimoniului național valori artistice purtînd pecetea epocii revoluționare pe care o parcurgem. Asimilînd ceea ce s-a creat pînă la ei, făuritorii de literatură nouă au în același timp îndatorirea de a cunoaște și folosi cuceririle artei literare moderne, pentru a elabora opere convingătoare sub raport estetic și apte de a înfățișa realitatea românească în dezvoltarea ei istorică și, deopotrivă, în specificul existenței sale contemporane. Evident, înnoirea în artă nu are nimic de-a face cu imitarea servilă a unor curente și orientări de aiurea.

De-a lungul acestor decenii s-a vădit limpede că numai legătura intimă cu poporul poate da naștere unor creații literare cu un conținut bogat, de înaltă valoare artistică și cu un adînc ecou în conștiința cititorilor. Forța de convingere a literaturii, șansele ei de a dăinui sînt determinate tocmai de identificarea deplină a scriitorului cu patria, cu trecutul și prezentul ei, cu oamenii care au durat-o prin veac și o înaltă aștăzi pe noi culmi.

Afirmînd prin mesajul său inconfundabil individualitatea psihică și morală, sensibilitatea proprie prin care poporul nostru contribuie la diversitatea de manifestări a spiritualității universale, literatura actuală se apleacă, așa cum a făcut-o în celelalte etape ale dezvoltării sale,

asupra istoriei naționale, evidențiînd, în spiritul adevărului și cu elocvență artistică, evenimente hotărîtoare și personalități proeminente din lupta maselor populare pentru libertate și progres, vechimea noastră milenară pe aceste meleaguri, momentele mai noi ale dezvoltării sociale, care, toate la un loc, au dus la România de astăzi, puternică, independentă și suverană.

Dacă izvorul viu al originalității oricărei literaturi îl constituie legătura indestructibilă cu istoria patriei, cu realitățile specifice naționale, în chip firesc, creația noastră actuală se axează în primul rînd pe investigarea și zugrăvirea realității contemporane. Scriitorii au datoria, profesională și etică, de a adăuga tezaurului nostru spiritual imaginea României socialiste, a constructorilor ei, a noilor dimensiuni umane de astăzi, spre a le lăsa măturie, verosimilă și convingătoare artistic, posterității. În acest sens, ei trebuie să dea dovadă de o largă receptivitate la toate fenomenele definitorii ale vieții contemporane, să-și îndrepte atenția spre cele mai diverse medii sociale și în primul rînd spre cele care au o pondere hotărîtoare în edificarea noii societăți.

România contemporană s-a impus atenției popoarelor lumii prin inițiativele ei cuceritoare, originale, prin soluțiile proprii constructive, unanim apreciate. Respectînd dreptul fiecărui popor de a-și hotărî singur calea pe care să meargă, neîncercînd să impună altora propriile noastre opinii, militînd în același timp pentru un socialism investit cu înaltele virtuți ale umanismului revoluționar, țara noastră se bucură de un incontestabil prestigiu tocmai datorită poziției sale întemeiate pe valorile adevărului, echității și justiției. Ca parte integrantă a acestei realități însușite, literatura este chemată să militeze pentru solidaritate între toate forțele revoluționare, progresiste din lume, pentru idealurile de libertate socială și națională ale popoarelor, să se implice mai direct și mai profund în lupta pentru pace și înțelegere pe planeta noastră.

Cultura umanității este un teritoriu spiritual divers și complex, caracterizat prin originalitate și specific, printr-o multitudine de stiluri naționale, rod al unor experiențe umane diferite și valoroase tocmai prin această diferențiere concretă. Avea deplină dreptate marele Eminescu cînd spunea: „Artele și literatura frumoasă trebuie să fie oglinzi de aur ale realității în care se mișcă poporul, o coardă nouă, originală, proprie, pe lira cea mare a lumii”.

O literatură care caută să se înveșmînteze după o modă sau alta, ignorîndu-și natura proprie, nu poate avea o fizionomie distinctă și nici relief în literatura universală. În aceasta se recunoște dintr-o dată Homer sau Dante, Shakespeare sau Voltaire, Goethe sau Tolstoi, Eminescu sau Petofi, reprezentîndu-se nu doar pe ei înșiși, ci și pe popoarele lor, sufletul acestora.

De o importanță deosebită în afirmarea propriilor valori spirituale este limba națională, păstrată prin vremuri de cel care au făurit-o și i-au adăugat neconținut noi sensuri și străluciri.

Cultul limbii este o datorie sacră a scriitorului, implicînd și grija pentru sporirea tezaurului ei, îmbogățirea cu noțiunile și expresiile legate de dezvoltarea societății, a gândirii și sensibilității contemporane.

Scriitorilor le revine în primul rînd datoria să vegheze la păstrarea purității și expresivității limbii naționale,

EUGEN GÂSCĂ: Balaur pe cer (Galeriile de artă ale Municipiului București)

apărînd-o de improprietățile, deformările, platitudinile care se manifestă uneori în presă, radio, televiziune și chiar în anumite scrieri literare.

IV

IN PROCESUL dezvoltării literaturii, critica joacă un rol important; numai o veritabilă conștiință critică îngăduie selectarea și impunerea noilor valori, precum și reactualizarea celor făurite în trecut.

Îndeosebi după Congresul al IX-lea al Partidului, a devenit clar că valorificarea moștenirii literare constituie o operă de arzătoare actualitate, prin integrarea în peisajul contemporan a valorilor trecutului, întărindu-se sentimentul de durată și viabilitate al literaturii naționale. Este de aceea o datorie patriotică grăbirea editării operelor marilor noștri scriitori în ediții științifice de referință, capabile să transmită posterității imaginea autentică a devenirii literaturii noastre.

Bineînțeles aceasta presupune o evaluare critică, făcută cu discernămint ideologic. Opera de editare trebuie conjugată cu o expunere profund marxistă a împrejurărilor sociale în care au luat naștere respectivele scrieri. Această necesitate se face cu atât mai simțită, cu cât s-au ivit tendințe de a minimaliza opera unor scriitori însemnați din trecut, de a căuta afirmarea originalității în exerciții demolatoare sau de a îmbrățișa în chip apologetic, fără nici o rezervă critică, texte contradictorii, concepții greșite, depășite de evoluția istorică, în sfîrșit de a opune din îngustimi partizane pe autorii clasici unii altora. Asemenea practici, la antipodul interpretării principale, se cuvin energic combătute.

Literatura actuală, dezvoltîndu-se pe temelia valorilor durabile ale trecutului și fiind ea însăși o parte vie, cea mai dinamică, a istoriei literare, reclamă o tratare din partea criticii după aceleași criterii științifice de apreciere, interpretare și fixare în conștiința publică.

Parte organică a literaturii noastre, critica militează pentru idealurile umanismului socialist și constituie un puternic instrument ideologic în apărarea acestor idealuri și în promovarea lor. O critică literară limitată la o simplă tehnică de emiteră a unor impresii capricioase, sau descripții neutre, deosebit de interesate de mesajul operelor, nu poate ajuta la împlinirea sarcinilor nobile ale literaturii române actuale.

Actul critic are o latură capitală morală, presupune angajarea serioasă, integrală, a criticului sub acest raport: orice judecată de valoare nu poate fi eficientă decît dacă este emisă în virtutea anumitor principii și exprimată în deplină sinceritate, liberă de orice ingerințe și în afara urmăririi unor interese personale sau de grup. Abaterile de la probitatea actului critic duc la falsificarea lui, implică o gravă lipsă de responsabilitate profesională, viciază atmosfera vieții scriitoricești și provoacă deformări ale peisajului literar.

Critica nu se poate mulțumi cu un rol pasiv, de simplă apreciere a ceea ce s-a realizat pe tărîm literar: ea trebuie să militeze pentru orientarea literaturii către problemele cele mai arzătoare ale epocii noastre care să fie abordate într-un spirit nou, revoluționar. În felul acesta, critica exercită o acțiune formativă, profund necesară, asupra cititorilor, scriitorilor și asupra ei înșiși.

Totodată, este limpede că o operă literară își exercită influența ideologică numai dacă a ajuns la împlinirea artistică, fiindcă doar pe calea aceasta izbutește să modeleze conștiințele, să aprindă imaginația, să convingă. Ideile și sentimentele cele mai generoase nu pot justifica lucrările literare neizbutite. Critica are datoria să discearnă operele valoroase de cele fără har, să împiedice ca ideile și sentimentele înalte să fie bagatelizate printr-o producție literară de serie, să se opună epigonismului și mimetismului de orice fel.

Se simte nevoia de a acorda o mai străduitoare atenție problemelor teoretice, legăturilor cu disciplinele filosofice umaniste.

Critica noastră trebuie să fie în mai mare măsură prezentă în disputele ideologico-estetice ale lumii contemporane, luînd prompt și argumentat atitudine împotriva concepțiilor care tind să îndepărteze arta de idealurile umaniste, să propage obscurantismul și indiferentismul social. Prin această afirmare combativă pe terenul marilor confruntări de idei, ea are datoria și prilejul de a contribui la propagarea mesajului umanist al culturii române dincolo de hotare.

LITERATURA maghiară, germană, sîrbă, ucraineană, slovacă și idiș din România de azi constituie o realitate istorică incontestabilă. Aceste literaturi, prin trecutul lor, prin tradițiile proprii, au un caracter specific atît în raport cu literatura română, cît și una față de celelalte. Dar — și acest lucru este de importanță primordială — ele sînt componente ale întregului, fac parte integrantă din patrimoniul socialist al României, prin ideologia comună și finalitatea social-artistică identică. Succesele deosebite obținute în anii din urmă de literaturile naționalităților conlocuitoare din patria noastră se datorează, în primul rînd, modului în care Partidul Comunist Român a rezolvat în chip efectiv problema națională. În acest spirit a fost înțeleasă unitatea firească dintre conținutul operei, momentul pe care acesta îl reflectă și forma specifică de exprimare, în primul rînd limba în care este scrisă. Desigur, limba — mai ales limba literară — nu este un simplu instrument tehnic al comunicării, ci expresia spiritualității specifice a unei colectivități etnice constituită istoric, purtătoare perenă a structurii ei sufletestii. Dezvoltarea, creșterea cu grijă și pasiune creatoare a limbii naționale nu este un element de izolare, ci de activă conexiune cu valorile universale, ea fiind aceea care receptează impulsurile creatoare și transmite valorile specifice în circuitul universal.

Dezvoltarea literaturilor naționalităților conlocuitoare prezintă o evoluție armonioasă, articulată, recunoscutibilă prin prezența activă a tuturor generațiilor, prin bogăția și echilibrul genurilor, prin varietatea modalităților și stilurilor, prin prezența vie a tradițiilor specifice, trăsătură care se manifestă pe fondul general al umanismului revoluționar.

Interferențele, influențele reciproce dintre literatura română și literaturile naționalităților conlocuitoare au o tradiție îndelungată. Ele s-au manifestat pe multiple planuri ale creației, cît și în domeniul traducerilor: ultimii ani au adus un salt editorial remarcabil în domeniul traducerilor din literatura română în limbile naționalităților conlocuitoare și al acestor literaturi în limba română, depășindu-se în bună măsură selecția întâmplătoare și rabatul la calitate. Rămîne pe mai departe o datorie reciprocă asigurarea sistematică și substanțială a procesului de receptare din partea criticii literare și a tuturor mijloacelor de informare, cu scopul de a introduce realmente aceste valori în circuitul spiritualității întregii țări.

Evoluția din ultimii ani a literaturii naționalităților conlocuitoare atestă adîncirea caracterului ei angajat-militant în reflectarea realităților social-politice din țara noastră, afirmarea nestingherită a caracteristicilor naționale; trăsături care vor contribui și în viitor la dezvoltarea acestor literaturi, la întărirea frăției între poporul român și naționalitățile conlocuitoare, prin apropiere spirituală, înțelegere și stimă reciprocă.

CULTURA română reprezintă un fenomen deschis. Ea a fost întotdeauna receptivă față de marile valori ale literaturii universale din toate timpurile. În ultimele două decenii a sporit în mod deosebit interesul pentru creația literară actuală de pe întreaga hartă culturală a lumii. Merite deosebite au, în această privință, traducătorii, ale căror eforturi de cuprindere și transpunere s-au concretizat în numeroase versiuni de o înaltă ținută. Și în viitor, fără a neglija literaturile de vechi prestigiu și largă difuziune, se cuvine să dăm o atenție din ce în ce mai mare literaturilor tinere care se dezvoltă în țările ce și-au câștigat independența pe diferite continente. E de dorit să apară mai multe traduceri din operele valoroase contemporane, care ne ajută să cunoaștem spiritul veacului. Procesul acesta, prin care conștiința literară a vremii ne devine prezentă, nu trebuie să fie stinjenit de considerente înguste comerciale.

În ultimul deceniu, mai ales, numeroși scriitori români au pătruns în circuitul universal fie prin traduceri realizate în alte țări, fie prin edițiile bilingve publicate în țara noastră. Difuzarea literaturii române pe diferite meridiane, dar mai ales în țările socialiste, a sporit. Se impune însă o realizare mai sistematică de dicționare și istorii literare publicate în limbi străine, pentru a oferi cititorilor din alte țări informații mai substanțiale.

Editurile noastre vor trebui să conceapă planuri sistematice, discutate în comun, privitoare la publicarea internă a unor traduceri în limbi străine uneori cu caracter documentar. Calitatea acestor traduceri poate să sporească în mod sensibil și prin colaborare cu scriitorii din diferite țări, care cunosc limba română. De asemenea, se cer căutate noi mijloace de informare eficientă și incitantă asupra scriitorilor noștri contemporani.

Pentru propagarea valorilor literaturii române în lume, este necesar ca la diferite manifestări internaționale cu caracter literar să participe specialiști din țara noastră care se bucură de autoritate.

VII

VIAȚA literară, ca totalitate a relațiilor dintre scriitori, a raporturilor cu diferite foruri culturale, cu publicul cititor, constituie mediul social în care se făurește literatura. Caracterul sănătos al acestui mediu este de natură să stimuleze creația, după cum anomaliele lui o pot stinjeni slăbiți.

Ca literatura să reflecte mai profund și mai autentic universul sufleteș al lumii noastre socialiste, se înțelege limpede că legăturile scriitorilor cu producătorii bunurilor materiale și spirituale din uzine, de pe ogoare, din laboratoare și instituții de cercetare, din școli și facultăți etc. trebuie intensificate.

Adevăratul creator este vital interesat de ecoul operei lui în conștiința contemporanilor. Dialogul între cititor și scriitor se cere lărgit și dus astfel încât să capete forme cit mai autentice și mai eficiente, în folosul unei mai bune cunoașteri reciproce.

Viața scriitoricească trebuie să fie pătrunsă de spiritul democratic care animă întreaga noastră viață socială. În acest sens, trebuie căutate soluții în temeiul cărora fiecare scriitor să-și poată spune cuvântul în problemele esențiale ale obștei. Este de datoria organelor alese, atât ale Uniunii cât și ale Asociațiilor, să asigure o participare cit mai largă la activitățile concrete de conducere a scriitorilor aparținând tuturor generațiilor.

Democrația înseamnă totodată o sporire a responsabilității colective și individuale. Prin integrarea mai activă a tuturor scriitorilor în viața obștească, prin mobilizarea lor la acțiuni importante de către Uniune și Asociații se va ajunge la o întărire a frontului literar, unit prin devotamentul comun pentru cauza literaturii române și a patriei socialiste.

În viața literară apar dispute, generate firesc de opticele artistice diferite, de aprecieri uneori divergente asupra cărților publicate și a tendințelor ivite în creație. Astfel de controverse sînt necesare și fertile, pentru că ajută la lămurirea problemelor și dau prilejul unei aprecieri mai judicioase a realizărilor literare.

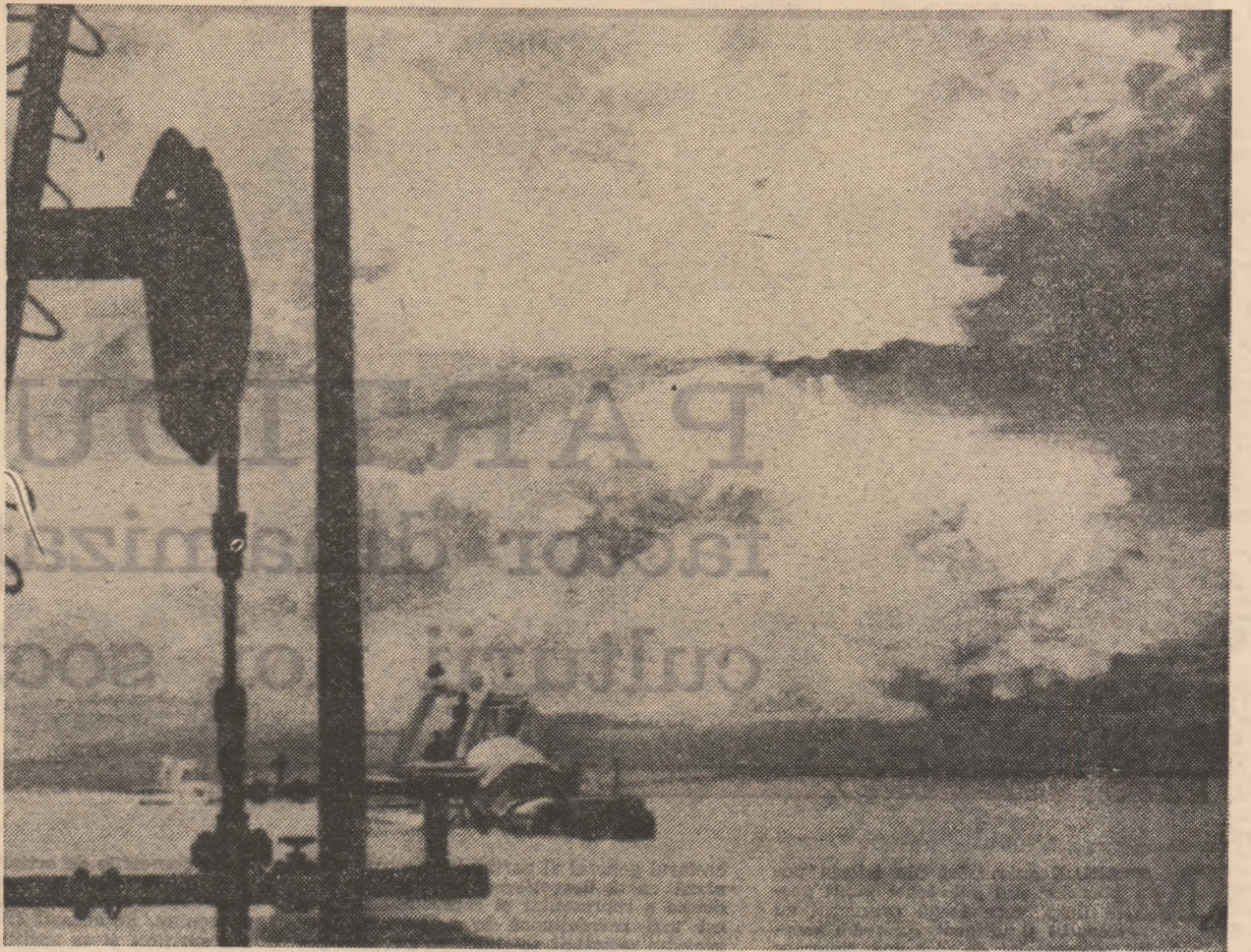
Nu aduc însă nici un folos literaturii manifestările neprincipiale, de intoleranță la critică, răfuielele personale, campaniile denigratoare la adresa unor membri ai breslei noastre. Dimpotrivă, astfel de practici, care înlocuiesc confruntarea ideilor cu invectiva, denaturează sensul adevărat al schimbului de păreri, împiedică, practic, ca problemele literare să fie limpezite, seamănă discordia în rîndul scriitorilor și dăunează grav reputației și unității noastre profesionale. Se impune, așadar, un efort susținut din partea tuturor pentru a se depăși momentele de tensiune, disensiunile dintre unii scriitori sau grupuri, pentru a se instaura încrederea și respectul reciproc în cadrul obștei scriitoricești, chemată în totalitatea ei să participe la edificarea noii literaturi, la înălțarea spirituală a poporului.

Promovarea valorilor literaturii noastre, creșterea exigenței față de rezultatele muncii de creație trebuie să rămână criterii ferme ale activității și ale vieții literare. Un rol însemnat revine, în această privință, revistelor editate de Uniunea Scriitorilor, editurii „Cartea Românească”, precum și celorlalte publicații și edituri. Lucrătorii din aceste instituții trebuie să demonstreze o și mai mare răspundere față de cauza literaturii române și a valorilor ei actuale. A fi redactor la o revistă sau la o editură înseamnă a promova și a sluji prin faptă și cuvînt tot ceea ce are mai valoros astăzi cîmpul literelor românești.

O funcție stimulatorie au premiile decernate de Uniunea Scriitorilor și de alte instituții. Pentru a se crea cadrul obiectiv, deschis, pe deplin democratic, al selecției celor mai bune cărți ale anului, activitatea juriilor se cere a fi pregătită prin ample discuții în presă asupra întregii producții literare.

Cu simț de răspundere trebuie administrate de cel desemnat în acest sens mijloacele bănești afectate literaturii (drepturi de autor, împrumuturi, premii etc.), avîndu-se în vedere că ele se cuvine să fie instrumente de stimulare a creației angajate și realizate artistic.

Locul unui scriitor în literatură îl asigură numai opera

PETROL ȘI GRIU — pictură de Eugen Popa

sa. Fiecare rămîne prin ceea ce a realizat efectiv; timpul, aprecierea ultimă a cititorilor, fiind judecătorul suprem. Încercarea de a obține promovarea pe alte căi, utilizînd în chip neprincipial mijloacele editorial-publicistice, influențînd judecata criticii prin funcția administrativă deținută, nu face decît să-l discrediteze pe cel în cauză, creînd o stare permanentă de tensiune și iritare în viața literară.

Scriitorii sînt investiți cu înalta misiune de a însuși oamenii, prin forța cuvîntului inspirat, idealurile generoase ale comunismului. Acest țel nobil reclamă o ținută morală corespunzătoare, scriitorii avînd datoria de a îndreptăți, prin întreaga lor comportare, stima și dragostea pe care le-o poartă milioanele de cititori.

Un rol deosebit revine și în această privință Uniunii Scriitorilor, care trebuie să-și îndeplinească mai ferm răspunderile în orientarea ideologică, tematică și estetică a creației, în promovarea în sfera literaturii a concepției materialist-dialectice, a umanismului revoluționar. Organismele de conducere ale Uniunii și ale Asociațiilor de scriitori, concepute ca instrumente ale exercitării democrației în viața scriitoricească, trebuie să promoveze consecvent, cu deplină obiectivitate, politica partidului în domeniul culturii, interesele generale ale obștei, respingînd cu fermitate exclusivismul, tendințele elitare. Ele trebuie să militeze pentru asigurarea unui climat favorabil afirmării tuturor scriitorilor, încurajînd în mod deosebit tinerele talente și urmărînd cu grijă evoluția lor. Uniunea, asociațiile, revistele trebuie să-i stimuleze și să-l sprijine pe scriitorii în aprofundarea cunoașterii fenomenelor specifice orînduirii noastre. Opera literară trebuie să devină în și mai mare măsură un mijloc important de luptă împotriva mentalităților și concepțiilor înapoiate, a influențelor ideologice și morale străine, pentru așezarea la temelii întregii vieți sociale a principiilor eticii și echității socialiste, pentru dezvoltarea relațiilor umane de prețuire și înțelegere, caracteristice societății socialiste și comuniste.

VIII

DEZVOLTAREA impetuoasă a literaturii contemporane, numărul remarcabil de noi talente și valori afirmate, proces determinat de avîntul economic, social-politic și cultural al țării noastre, precum și creșterea nemaiîntîlnită a interesului pentru cuvîntul scris în cele mai largi mase de cititori, reclamă corelarea mijloacelor materiale puse la îndemina literaturii de statul nostru cu exigențele noii etape.

În acest scop, se impune o mai judicioasă gospodărire a cantității de hirtie repartizată producției literare, precum și o mai justă politică a tirajelor, pentru a răspîndi cele mai bune opere literare contemporane în masele largi și a influența astfel efectiv conștiința publică.

Modernizarea tehnicii tipografice va duce la grăbirea ritmului de apariție, la o mai mare promptitudine în satisfacerea interesului real arătat de cititori scrierilor cu adevărat valoroase, ca și la îmbunătățirea aspectului grafic, făcînd astfel competitivă cartea românească pe piața internațională.

Se cuvine, de asemenea, ca investițiile bănești să corespundă producției actuale de carte, asigurîndu-se astfel funcționarea în cit mai bune condiții a legii drepturilor de autor.

Soluții pentru rezolvarea acestor probleme pot fi găsite printr-o colaborare armonioasă și eficientă a Uniunii Scriitorilor cu organele care se ocupă de administrarea bunurilor materiale necesare producerii și retribuiri cărții și publicațiilor literare.

Nobilă sarcină de modelare prin forța artelor sufleteșelor omenestii impune folosirea tuturor căilor de acces către marea public. E de dorit în acest sens ca și presa, televiziunea, radioul și cinematografia să facă apel în chip mai insistent și mai sistematic la scriitori.

★

DÎN perspectiva împlinirilor majore obținute de literatura noastră în perioada care a trecut de la ultima Conferință națională a scriitorilor, firesc este să ne îndreptăm privirile spre anii care urmează, să căutăm a prospecta drumurile creației, orientările și țelurile pentru a căror împlinire se vor mobiliza și de aici înainte energiile scriitoricești. Ne apare limpede faptul că desfășurările viitoare în domeniul literaturii nu pot fi decît în strînsă, indestructibilă relație cu obiectivele și direcțiile mari ale dezvoltării social-economice din România socialistă, prefigurată cu clarviziune științifică în documentele de partid, în cuvîntările secretarului general, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Expresie a vieții, a realităților sociale concrete, a climatului spiritual generat de aceste realități, creația literară este componentă a unui ansamblu de valori care definesc epoca noastră în cele mai semnificative tendințe ale sale.

Înfăptuind prevederile înscrise în Programul partidului, în hotărîrile adoptate la Congresul al XII-lea, planul cincinal 1981—1985 își propune ca obiectiv fundamental intrarea societății românești într-o etapă nouă, avansată sub toate aspectele, o etapă în care un rol decisiv îl va avea afirmarea revoluției tehnico-științifice, cu numeroase și adînci implicații în viața tuturor membrilor societății. Pe baza acumulărilor cantitative din cincinalele precedente, se arată în documentele de partid, se va accelera trecerea la o calitate nouă în toate domeniile, în condiții de progres material și spiritual, de înflorire mai puternică a învățămîntului și culturii, de perfecționare a raporturilor sociale, de adîncire a democrației socialiste, de participare mereu mai activă a maselor de oameni ai muncii la conducerea vieții economice și sociale.

Potrivit Programului de dezvoltare economico-socială adoptat la Congresul al XII-lea al partidului, la mijlocul deceniului actual România va intra în rîndul țărilor cu nivel mediu de dezvoltare economică. Fără îndoială că acest stadiu al construcției socialiste românești creează literaturii obligații sporite, un orizont tematic îmbogățit, reflectînd noul cadru de existență, schimbările din viața oamenilor. În această etapă în care creația umană se desfășoară sub genericul științei, tehnicii, calității și eficienței, literatura, la rîndul ei, se dorește angajată, cu toate forțele sale, în procesul complex de formare a unei noi conștiințe, de afirmare deplină a personalității umane, în consens cu îmbogățirea spirituală a întregii societăți. Progresul economic, revoluția tehnico-științifică, revoluția agrară, generalizarea învățămîntului de 12 ani, ridicarea în continuare a nivelului de trai creează condiții noi, superioare creativității umane, amplifică cerințele spirituale ale omului, reclamă lărgirea orizontului său de cultură, de cunoaștere, de trăiri sufletești, oferînd literaturii o problemă nouă, insufleteitoare.

Împreună cu celelalte uniuni și asociații de creatori, cu editurile, casele de filme, presa și radioteleviziunea etc., Uniunea Scriitorilor se integrează vastelor acțiuni de democratizare a culturii, participînd nemijlocit la răspîndirea ei în straturile cele mai largi ale poporului. Sprijinind și îndrumînd creația amatorilor, activitatea cenaclurilor, amolă mișcare desfășurată în cadrul generos al Festivalului național „Cîntarea României”, care a dat un puternic impuls întregii vieți spirituale a țării, scriitorii îndeplinesc o importantă sarcină de artiști-cetățeni, pregătînd totodată schimbul de mișcare al literaturii noastre.

Noua calitate spre care se tinde în toate domeniile este firesc să fie realizată și pe tărîmul literaturii, al vieții literare, astfel încît acestea să participe tot mai activ și mai rodnic la impunătoarea operă creatoare a națiunii noastre.

Se așteaptă de la slujitorii scrisului noi creații care prin orientarea și mesajul lor, prin strălucirea lor artistică să contribuie la înobilirea morală a ființei umane, la cultivarea devotamentului față de patrie, față de cauza socialismului, a fericirii întregului popor. Așa cum se arată în Programul Partidului Comunist Român și în vîltor „literatura și arta trebuie să-i ajute pe oameni să privească mereu înainte, să le dea o imagine înflăcărată a perspectivei istorice, să prefigureze schimbările viitoare ale societății, să însufletească masele populare, tineretul patriei noastre la faptele mărețe ale realizării visului de aur al omenirii — comunismul”.

Țara de sus

lată-ne ajunși
în Țara de Sus
între cer și pămînt.
Fiecare vorbă aici
adresată brazilor în somn
e-un strigăt.

Azi mă trezesc
e ziua revenirii
pe cîmpia milenară a Moldovei
e cîntec și joc.

Ne unește un gînd
și bucuria piinii
cu apa sfîntă
ne spălăm pe ochi
e o dorință-n noi
ce urcă-n ceruri
și se numește Țară.

Inima

Se vorbește mult
de culorile primăverii
iar primăvara revine
noi piinea o scoatem
din pămînt și apă
și asta-i desigur
lucrul cel mai sfînt.

Aud o inimă
și simt pămîntul
Aici începe Țara
și ea e pretutîndeni
în faptă și în gînd.

Claus Stephani

În românește de H. Fassel și
A. Dumbrăveanu

PARTIDUL — factor dinamizator al culturii noi, socialiste

MARILE aniversări din istoria poeziei sunt adevărate punți peste timp, care leagă prezentul cu trecutul și viitorul, dând noi semnificații momentelor de răscruce, generate de lupta pentru libertate și dreptate socială — luptă adesea plină de sacrificii și jertfe grele —, deschid noi perspective progresului social și afirmării potențialului creator al maselor. Un asemenea moment de importanță istorică îl sărbătorim la 8 mai 1981, când se împlinesc 60 de ani de la înființarea Partidului Comunist Român, cel care s-a acoperit de glorie asumându-și misiunea nobilă, dar plină de răspundere, de a călăuzi poporul nostru pe drumul edificării unei noi societăți.

Istoria trecută nu mai poate fi modificată. Dar lumina învățămintelor ei răzbate prin timp. Pentru mulți dintre noi, mai mult de jumătate din cei 60 de ani pe care îi aniversăm, reprezintă momente de istorie trăită în marea bătălie pentru progres, pentru civilizație și o viață mai bună, pentru dreptul la o nouă condiție umană. O istorie trăită, inegalabilă ca măreție, efort și înfăptuire. În toți acești ani, România a reușit să treacă cu succes pragul marilor încercări tocmai pentru că a avut în frunte un cirmaci neîntrecut — Partidul Comunist Român —, care s-a contopit cu poporul, cu cele mai nobile aspirații ale maselor și a urmărit cu perseverență un țel cuceritor, fundamentat științific pe concepția despre lume și societate a clasei muncitoare, materialismul dialectic și istoric.

Este meritul incontestabil al partidului că a știut să găsească de fiecare dată calea rezolvării multelor probleme cu care s-a confruntat, că a păstrat unitatea și coeziunea rindurilor sale, că a învățat din propria istorie ca și din experiența altora, servind fără preget poporul, aspirațiile sale spre mai bine. Astăzi privim cu încredere viitorul și ne-am propus să pășim — la mijlocul actualului deceniu — în rindul țărilor cu dezvoltare medie, pentru că în anii construcției socialiste s-a înfăptuit, sub conducerea partidului, cea mai grandioasă schimbare în existența socială, de care depind direct sau indirect toate celelalte domenii, și anume cea din domeniul economic.

Încă în octombrie 1945, la prima Conferință Națională a partidului, când economia țării se afla într-o situație grea, a fost conturată cu multă limpezime linia industrializării, care avea să ducă nu numai la refacerea economiei distruse de război și la lichidarea haosului și inflației, dar și să creeze fundamentul trainic pentru activitatea de viitor. În timp ce regimul burghezo-mosieresc pretindea că în mod organic poporul nostru nu poate să depășească starea de subdezvoltare în care se afla, Partidul Comunist Român a manifestat total încredere în viitorul luminos al țării. „Munca industrială — scriau ideologii vechiului regim — cere minții și brațelor o disciplină pe care sufletul românesc, bogat în expansiuni subiective, nu o poate realiza”. Dar iată, în prezent, valoarea producției industriale a României este de 48 de ori mai mare decât în 1938. Numai în perioada ultimului cincinal (1976—1980) forța industrială a țării noastre a crescut de aproape 3 ori, iar producția agricolă s-a mărit cu aproape 60 la sută. Circa 90 la sută din fondurile fixe existente în industrie în 1980 au fost puse în funcțiune din 1966 încoace: în acești ani au intrat în funcțiune în economia națională circa 7 000 capacități principale de producție, creându-se peste 3,1 milioane noi locuri de muncă, adică mai mult de 42 la sută din totalul locurilor de muncă existente în prezent în întreprinderi și instituții.

Dezvoltarea puternică a forțelor de producție pe baza celor mai înaltate cuceriri ale științei și tehnicii, precum și armonioasă lor repartizare pe întreg teritoriul țării constituie fundamentul trainic al creșterii bunăstării maselor, al înfloririi învățămintului, științei și culturii, al egalității în drepturi a tuturor cetățenilor români, maghiari, germani și de alte naționalități. Tovarășul Nicolae Ceaușescu, se-

cretarul general al partidului nostru, subliniază că „...dezvoltarea forțelor de producție a reprezentat și reprezintă factorul cel mai revoluționar în asigurarea progresului societății, în ridicarea gradului general de civilizație și progres al omenirii, al fiecărei națiuni”.

Elaborând programul amplu al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră, partidul a pus în centrul preocupărilor sale omul și formarea multilaterală a personalității lui. Viața a demonstrat că nici un fel de drepturi și libertăți nu pot fi asigurate fără o dezvoltare corespunzătoare a economiei, a ramurilor ei de bază care să asigure ridicarea nivelului de trai al poporului, independența și suveranitatea țării. De aceea, Congresul al XII-lea al partidului a stabilit ca obiectivul fundamental al viitorului plan cincinal îl constituie continuarea, pe o treaptă superioară, a îndeplinirii Programului partidului, creșterea în ritm susținut a economiei naționale, afirmarea cu putere a revoluției tehnico-științifice în toate domeniile, trecerea la o nouă calitate a întregii activități economico-sociale.

Așadar, punind în centrul atenției întregului popor dezvoltarea industriei, agriculturii și celorlalte ramuri pe baza științei și tehnicii moderne, Partidul Comunist Român nu pornește de la tezele determinismului economic, nu ține seama numai de parametrii cantitativi ai dezvoltării, ci are în vedere — potrivit unei strategii bine chibzuite — direcțiile fundamentale de progres ale epocii noastre care să servească omului, fără de care nici un act de cultură nu este posibil. De aceea, subliniind înflorirea învățămintului, științei și culturii în anii construcției socialiste, trebuie să se țină seama, înainte de toate, de condițiile social-economice care au asigurat, și asigură în continuare, progresul acestor domenii ce fac posibilă afirmarea personalității umane.

ESTE un merit deosebit al partidului nostru că, în anii construcției socialiste, a dat noi sensuri și dimensiuni culturii, transformând-o într-un bun al întregului nostru popor. „Menirea istorică a socialismului — subliniază secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu — este nu numai de a elibera omul de aspirare și exploatare, de a asigura bunăstarea lui materială, ci de a făuri o civilizație spirituală superioară, care nu se poate realiza decât prin formarea unui om nou, cu o înaltă conștiință și pregătire culturală și profesională, cu un profil moral-politic înaintat”. În acest sens se poate spune că, datorită trăsăturilor intrinsece ale socialismului, cultura a devenit un factor de modelare a conștiinței socialiste a maselor. Cultura nu mai este apanajul unui grup restrâns de cunosători și „consumatori” ai bogățiilor spirituale create de omenire, ci o condiție a devenirii umane la nivelul întregului popor. De aceea, partidul militează ferm pentru o artă și literatură inspirate din viața nouă a societății, care să servească progresului social.

Adevărata cultură este profund umanistă, strins legată de cele mai nobile aspirații și idealuri ale oamenilor. Dar „soul” din care izvorăște și îi determină trăsăturile ei specifice și o face caracteristică anumitor perioade și unor etape distincte de evoluție ține de condițiile istorice concrete. Construcția noii societăți în țara noastră și linia imprimată de partidul comunist a făcut din cultură un factor de generare a umanismului socialist, o pleoacă pentru înaltele valori morale ale noii societăți. În această calitate ei contribuie, în mare măsură, la modelarea conștiinței maselor, la formarea omului nou, constructor al socialismului și comunismului.

Instaurarea și extinderea proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție a creat noi raporturi de producție și sociale, care au schimbat fundamental locul și rolul oamenilor în societate. În tripla lor calitate — de proprietari, producători și beneficiari ai bunurilor produse —, oamenii își manifestă potențialul lor creator în

toate domeniile de activitate. În acest amplu proces, cultura a devenit factor de influențare a creativității maselor în toate domeniile. Pe această trăsătură distinctivă s-a sprijinit și se sprijină partidul nostru cerind tuturor creatorilor de frumos, slujitorilor artei și literaturii să-și sporească preocuparea pentru mesajul politic și educativ.

În ultimii ani s-a discutat amplu despre calitatea vieții. Economistii, sociologii, filosofii, oamenii de cultură din toate domeniile au încercat să surprindă trăsăturile ei esențiale. Nu ne propunem să analizăm această problemă. Dar putem totuși afirma că, în strinsă legătură cu țelul fundamental al activității partidului nostru, s-a conturat părerea că acest concept nu poate fi limitat la aspectele de ordin economic, oricât de important ar fi un asemenea element; cultura este o dimensiune necesară, am putea spune esențială, a vieții sociale. În acest sens este ea abordată în programul partidului și în documentele Congresului al XII-lea, în operele tovarășului Nicolae Ceaușescu, în măsurile luate — pe toate planurile — pentru stimularea ei.

Cultura a fost înțeleasă, multă vreme, ca o acumulare de cunoștințe din diferite domenii, în special din domeniul artei și literaturii, istoriei și filosofiei. Fără să se subestimeze rolul și importanța dobândirii de cunoștințe cit mai multe și mai variate, în anii construcției socialiste partidul a imprimat culturii un sens nou și anume acela de capacitate de acțiune. Este cult, cu adevărat, numai acela care — însușindu-și tezaurul culturii naționale și internaționale — este totodată în stare să înțeleagă acțiunea umană în toate determinările ei și să participe la realizarea acesteia. Insuși sensul de acțiune umană a fost mult lărgit, dându-i-se contururi bine precizate în societatea noastră.

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN militează cu hotărâre pentru legarea învățămintului de viață, de practica construcției socialiste, școala fiind principalul factor de cultură și civilizație. Acesta este și sensul profundelor schimbări petrecute în ultimii ani în învățămintul românesc, când școala a fost așezată pe baze noi, revoluționare.

Este pildeitor faptul că, după 23 August 1944, una dintre cele mai importante probleme pe care partidul și-a propus să o soluționeze — chiar în perioada când refacerea economiei era prioritară — a fost aceea a lichidării analfabetismului. Se poate spune că nu numai înapoierea economică, dar și grava înapoiere culturală plasa România printre țările cu o slabă dezvoltare a forțelor de producție. Partidul și statul nostru au făcut din lichidarea neștiinței de carte o problemă a întregului popor, ceea ce a permis rezolvarea ei într-o perioadă extrem de scurtă. Fără aceasta nu era posibilă trecerea la făurirea unei economii planificate, bazată pe cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii contemporane. Populația școlară a crescut considerabil: de la 11,4 la sută în 1938, din totalul populației țării, la peste 25 la sută în actualul an școlar.

Trebuie subliniat că noua calitate a școlii din țara noastră nu este legată numai de creșterea numărului de elevi și studenți. Învățămintul de toate gradele este în prezent strins legat de dezvoltarea economico-socială a țării. Nevoia de instrucție și cultură a devenit, astfel, o cerință socială stringentă, una din trăsăturile esențiale de progres și bunăstare. De aceea, rețeaua școlară a fost corelată cu planul de dezvoltare al țării în profil teritorial, ținând cont atât de repartizarea rațională a obiectivelor economice în diferitele județe, cit și de evoluția demografică a acestora.

România are propria sa experiență în legătură cu dezvoltarea tuturor sectoarelor de activitate, inclusiv a învățămintului. Este un merit de necontestat al partidului nostru, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, că, îndrumând cu competență, cu atenție, cu înțelegere și discernământ acest important sector de activitate, a deschis largi perspective for-

mării cadrelor calificate, învățămintului de toate gradele. În prezent, în cele 19 centre universitare din țara noastră funcționează 44 instituții de învățămînt superior cu 134 facultăți, unde studenții sunt pregătiți în 34 profiluri și 137 specializări (88 în învățămîntul de 4—6 ani și 49 în învățămîntul de 3 ani). Prin organizarea și desfășurarea învățămîntului superior, România se înscrie printre țările înaintate ale lumii, asigurându-și în întregime necesarul de cadre cu înaltă calificare pentru toate sectoarele de activitate.

O expresie elocventă a orientării învățămîntului nostru cu fața spre viață, spre realitățile construcției socialiste, cea mai mare parte din cei aproape 200 000 de studenți învăță în facultăți cu profil tehnic sau din domeniul științelor naturii. Partidul nostru a conceput și concepe amplu program de dezvoltare economică, industrializarea, modernizarea agriculturii și a celorlalte ramuri, înflorirea învățămîntului, științei și culturii ca un tot unitar, ca factori care se condiționează reciproc.

Din raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XII-lea al partidului se desprinde viziunea clară, realistă, extrem de complexă pe care secretarul nostru general o are asupra dezvoltării social-economice a României. O concepție în care legitățile generale ale construcției socialiste sînt aplicate în mod creator în raport cu condițiile concrete ale țării noastre, o concepție care integrează organic și se fundamentează pe noile cuceriri ale științei, care evoluează și ia în considerare, prin posibile alternative, toate evoluțiile și tendințele, atât de contradictorii în prezent, ale fenomenelor lumii contemporane. Opțiunile pentru eficiență, pentru creșterea continuă a rolului științei și învățămîntului, pentru o restructurare a industriei prin creșterea prioritară a ramurilor de prelucrare avansată, pentru lărgirea bazei proprii de materii prime, pentru înfăptuirea unei profunde revoluții agricole, pentru o dezvoltare echilibrată, armonioasă în teritoriul, pentru ridicarea competitivității și participarea tot mai activă la circuitul economic mondial, sînt cîteva dintre ideile-forță în jurul cărora se structurează concepția economică de largă perspectivă a partidului nostru.

Integrarea organică a învățămîntului în viața economică și socială — ca opțiune fundamentală a societății noastre — a creat noi condiții pentru afirmarea școlii ca factor de cultură. Scopul final al școlii nu este să ofere diplome, ci să pregătească cadre utile societății. Edificatoare în acest sens este schimbarea de structură a învățămîntului superior. În timp ce în anul universitar 1938—1939 ponderea studenților din învățămîntul juridic, universitar-pedagogic și artistic era precumpănitoare, reprezentînd 55,7 la sută, în 1980—1981 cea mai mare greutate specifică o are învățămîntul tehnic și agronomic, unde studiază peste 53 la sută din numărul total al studenților. Această modificare a ponderii studenților pe sectoare de învățămînt reflectă noile opțiuni ale societății noastre ca urmare a transformărilor revoluționare ce au avut loc în anii construcției socialismului, precum și deosebirea radicală de concepție a partidului și statului nostru cu privire la locul și rolul învățămîntului superior în ansamblul dezvoltării economico-sociale.

Într-o perioadă de profunde transformări sociale, cînd pe diferite meridiane ale globului se discută amplu despre drepturile omului, România reafirmă și transpune în viață dreptul la cultură al întregului popor. Amplu program de dezvoltare social-economică a țării, stabilit de Congresul al XII-lea, a imprimat și o dinamică specifică, adecvată, dezvoltării școlii ca factor de cultură. În perioada 1981—1990 vor fi pregătite în diverse profesii circa 6 milioane de persoane. Pînă în 1990 va fi generalizat învățămîntul de 12 ani. Ideea fundamentală, dominantă i-am putea spune, este aceea a formării specialiștilor capabili să se adapteze la cerințele dezvoltării economico-sociale.

Ca și în toate celelalte domenii, opțiunile calitative sînt hotărîtoare și în învă-

2 iunie 1976. Tovarășul Nicolae Ceaușescu la tribuna Congresului Educației Politice și al Culturii Socialiste

țămînt. De aceea, accentul cade pe conținutul de idei, pe latura practică, și, totodată, pe educarea multilaterală a omului de mine. Viața demonstrează că problema nu este numai de a-l instrui pe viitorul specialist, ci și de a-i oferi perspectiva devenirii sale. În acest context se înscriu preocuparea deosebită a partidului și statului nostru de a intensifica perfecționarea pregătirii profesionale și de a-l învăța pe om cum să se depășească pe sine.

Revoluția tehnico-științifică contemporană a deschis o etapă nouă pentru toate domeniile de activitate. În legătură cu aceasta cred că încă nu sînt suficient de temeinic analizate corelațiile cu alte procese de ansamblu, de largă anvergură. De asemenea, ea nu poate și nu trebuie să capete un înțeles strict tehnocratic, limitat la perfecționarea mecanismelor tehnice. Revoluția tehnico-științifică are și o dimensiune proprie care determină profunde schimbări calitative la nivelul conștiinței umane. Profunda revoluție agrară pe care o realizăm în țara noastră, din inițiativa și sub conducerea partidului, cuprinde nu numai modernizarea bazei tehnico-materiale și a producției, a organizării și a conducerii agriculturii, dar și schimbarea unor mentalități, lupta cu inerția, o modelare la nivelul conștiinței sociale și individuale.

ESTE un merit deosebit al partidului că a văzut în intelectuali nu o fracțiune socială ruptă de popor și opusă lui, ci o componentă intrinsecă a acestuia, legată prin mii de fire de aspirațiile, lupta și perspectivele maseilor de oameni ai muncii. Așa se explică faptul că, în toate marile bătălii, intelectualitatea a fost alături de partid, de lupta sa pentru edificarea noii societăți. În acest context este suficient să amintim de M. Sadoveanu, C.I. Parhon, G. Călinescu, M. Ralea, C. Nenițescu, T. Burghel și mulți alții, care au dăruit poporului și noii societăți tot ce au avut ei mai bun.

În procesul reconstrucției lumii omului, partidul a reintrodus în circuit marile valori științifice și culturale ale poporului. Unele lucrări, care fac parte în prezent din tezaurul nostru național de cultură, s-au publicat pentru prima oară în anii construcției socialiste. Altele, abia în aceste noi condiții au fost redate în sensurile lor originale, cu tot farmecul și ineditul lor. Din aceeași pasionantă operă de revalorificare au fost înființate numeroase muzee și case memoriale, ca mijloc de cunoaștere și cinstire peste veacuri a geniului nostru creator.

Pornind de la concepția că destinul artei și literaturii, al culturii în general este inseparabil de destinul omului și de lupta

lui, partidul a contribuit în mod hotărîtor la cunoașterea istoriei țării. Această apreciere nu se referă numai la predarea istoriei — cea mai importantă disciplină de științe sociale — care a căpătat un loc și un rol deosebit în instruirea și educarea elevilor și studenților, ci și la ansamblul preocupărilor legate de cunoașterea trecutului de luptă al poporului. S-au efectuat numeroase săpături arheologice care au scos la iveală noi și noi vestigii care atestă trecutul glorios al poporului român. Au fost elaborate studii și lucrări fundamentale care pun într-o lumină nouă tradițiile de luptă ale poporului pentru apărarea ființei naționale, pentru libertate, aportul la istoria universală. Pentru prima oară au fost turnate filme istorice de largă anvergură, adevărate epopel ale istoriei neamului: *Dacii, Burebista, Mihai Viteazul, Neamul Șoimăreștilor* și altele.

La peisajul nostru natural cu adevărat legendar — care a fost înlesnit ca acces maseilor largi populare —, s-a adăugat un peisaj nou, cultural: pătrunderea în casă a cărții, a radioului și televiziunii. Se poate spune că bunul cultural aparține astăzi tuturor, în forme dintre cele mai variate, cartea cunoaște o răspîndire de masă, instituțiile de spectacole sînt la îndemîna poporului, filarmonicile dau concerte în uzine și pe șantiere, expozițiile sînt fenomene de masă. Accesul la cultură se face fără nici o discriminare — iată opera principală a partidului comunist în acest domeniu. Ce uriașă descătușare de energie populară, ce splendid salt istoric reprezintă acest fenomen! Epoca noastră nu a fost dintre cele mai ușoare, ea a cerut efort și abnegație, a costat scump mai multe generații ce s-au văzut confruntate cu probleme dificile. Dacă n-ar fi fost însă decît această realizare, accesul larg al maseilor la educație și cultură, și tot am putea spune că am trăit cel mai spectaculos moment istoric, cea mai importantă desfășurare de forță intelectuală a poporului nostru atît de apăsător în trecut. Bunul cultural se află la îndemîna tuturor — adevăr indiscutabil al zilelor pe care le trăim. Într-o țară cu un număr atît de restrîns al iubitorilor de carte în trecut, cărțile se publică astăzi în tiraje de masă și se epuizează într-o singură zi. Să înțelegem bine faptul că, atunci cînd trebuie să luptăm pentru a găsi o carte bună, avem de-a face nu numai cu parcimonia editorului care nu-i acordă un tiraj suficient, ci și cu aviditatea de lectură a celorlalți semenii ai noștri care ne concurează în viteza de cumpărare și de asimilare a mesajului ei. Ce ar putea fi mai impresionant decît acest adevăr, ce argument mai convingător despre politica partidului nostru în domeniul culturii!

Poporul nu este numai un spectator, ci și un participant activ la făurirea culturii. Omul bogat, scria K. Marx, este în același timp omul care are nevoie de o totalitate de manifestări de viață umană. Pornind de la această teză, partidul a stimulat cultura de masă, ceea ce a făcut să dispară genul de autor anonim. În acest sens au fost create și condițiile necesare: a crescut gradul de instruire al maseilor muncitoare; s-a lărgit accesul la cultură; tineretul este educat să înțeleagă „producțiile de vîrf” ale spiritului uman în diversele lui manifestări; el este avid de cultură și se dăruie frumosului.

Partidul Comunist Român a considerat întotdeauna că nu cultura în sine constituie o valoare, ci modul în care ea transformă omul și îi dă sens vieții. De aici necesitatea luptei pentru discernerea unor valori care să fie puse în circulație de masă. Desigur, aceasta nu trebuie înțeleasă ca o limitare sau o piedică în calea operei literare sau artistice. Orice gen este posibil de adoptat. Partidul nostru nu a dat niciodată indicații de acest fel și nu s-a suprapus creației artistice. Problema a fost și este una singură: producția spirituală să fie, ea și cea materială, de o înaltă calitate. De altfel, marii creatori ai țării noastre din toate domeniile s-au impus tocmai prin valoarea operelor lor.

Varietatea domeniilor creației științifice, tehnice și culturale în care aportul maseilor de oameni ai muncii cunoaște o largă extindere, este însoțită de democratizarea culturii. Conducerea partidului a făcut din întîlnirile cu scriitorii și intelectualii momente de mare preț ale unui dialog fecund și eficient pe multiple planuri. De asemenea, trebuie subliniată amploarea culturii minorităților naționale din țara noastră. Există nu numai ziare și reviste, școli și secții ale învățămîntului superior în limbile naționalităților conlocuitoare, dar și teatre, opere.

ISTORIA Partidului Comunist Român este un drum de luptă pentru binele poporului, proiectînd un ansamblu de aspirații luminoase, configurînd o nouă conștiință. Este conștiința socialistă, a angajării lucide în programul propășirii continue a țării. În acest context, putem remarca faptul că nici o altă forță politică din istoria noastră nu a mobilizat atît de amplu energia poporului, nu a îndreptat toate resursele lui atît de coerent către un singur țel, avînd în vedere numai binele patriei. Partidul Comunist Român, în cel de-al 60-lea an de la făurirea sa, este chezașul izbînzilor de mine ale țării, așa cum a fost organizatorul și conducătorul națiunii în victoriile

înregistrate pînă acum. Caracterul unanim al adeziunii la politica sa este cea mai grăitoare dovadă a justeții programului partidului, temelie de neclintit a viitorului pe care îl construim. Sîntem astăzi mai uniți și mai fermi decît oricînd, în fruntea partidului aflîndu-se bărbatul neclintit, revoluționarul eminent, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a cărui gândire ancorată în realitățile patriei și deschisă către toate orizonturile lumii, către știință și progres, orientează eforturile noastre și precizează țelurile pe care le urmăm. Prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu în fruntea partidului și a țării are o valoare de simbol adînc, ale cărui înțelesuri au fost desluite într-unul din strălucitele texte ale secretarului general, atunci cînd rezuma etapele de formare ale personalității sale, spunînd că s-a născut într-o familie de țărani, a devenit muncitor revoluționar și mai apoi intelectual comunist, într-o succesiune ce închide în structurile sale însăși istoria recentă a țării. Acesta este partidul nostru, înfipt adînc în realitățile de veacuri ale țării, cu rădăcini în clasele pozitive ale societății, cum le numea Mihai Eminescu, adică în clasele care trudează pentru binele țării, identificat cu aspirațiile spre o viață fericită și demnă, în rînd cu marile creații istorice ale lumii, visînd „un ev de aur” pentru țara noastră și poporul său.

Luptînd din toată ființa pentru pace, dăruindu-se acestui țel nobil al omenirii, tovarășul Nicolae Ceaușescu are în vedere și faptul că nimeni nu se poate bucura de cultură, de binefacerile spiritului uman decît în pace. Conflictele și războaiele n-au stimulat niciodată cultura, ci au restrîns-o, sau chiar au distrus-o. Ar fi suficient să ne imaginăm ce imensă pierdere ar fi fost, pentru întreaga omenire, dacă în cursul celui de al II-lea război mondial o bombă ar fi lovit întîmplător Capela Sixtină! Sau cit de puștiior ar fi un război atomic în stare să distrugă chiar și monumentele naturii!

Intr-adevăr, la scara istoriei naționale, 60 de ani este un răstimp fizic destul de scurt. Din punct de vedere al ritmurilor istorice și al densității evenimentelor, este, însă, o etapă dintre cele mai bogate ale istoriei naționale. Factor determinant al societății românești, partidul comunist este motorul revoluției, al avîntului cunoscut în știință, industrie și agricultură, al înfloririi artelor și culturii. Cel 15 ani ai istoriei recente înscriu o etapă calitativ superioară, pusă sub semnul adîncirii unei politici umaniste, al încrederii în forțele generoase ale națiunii, făcîndu-ne să privim cu încredere înainte.

Marin Rădoi

P. C. R. —

organizatorul și conducătorul poporului în opera de edificare a societății socialiste în România

O DATA cu victoria insurecției din august 1944 și începutul revoluției de eliberare socială și națională, în istoria Partidului Comunist Român începea una dintre cele mai importante perioade dar și dintre cele mai grele, aceea a muncii creatoare, constructive, care să-i permită să mobilizeze și să conducă masele în procesul neîntrerupt al revoluției. Partidul trebuia să-și organizeze întreaga activitate pe baze noi, legale, corespunzător sarcinilor care stăteau în fața sa, ca principală forță a coaliției democratice.

Imediat după 23 August 1944, activul Partidului Comunist, întărit cu cadrele eliberate din închisori și lagăre, a trecut la reorganizarea și întărirea rîndurilor partidului și a întregii sale activități, corespunzător noilor condiții în care urma să-și desfășoare activitatea, ca și a sarcinilor mari și complexe ce-i reveneau. A fost reorganizat aparatul central, comitetele de partid regionale și județene, s-au construit organizații puternice în întreprinderi și instituții, la orașe și sate, în toate județele.

Una dintre cele mai importante activități ale Partidului Comunist a constituit-o reorganizarea pe baze noi, revoluționare a mișcării sindicale. La 1 septembrie 1944 a fost creată Comisia de organizare a mișcării sindicale alcătuită din reprezentanți ai celor două partide muncitorești — Partidul Comunist Român și Partidul Social Democrat. Într-o perioadă scurtă, de numai câteva luni, au fost constituite organizații sindicale în aproape toate întreprinderile industriale și comerciale din țară. Alături de muncitori și-au creat sindicate profesionale funcționarii și diverse categorii de intelectuali: profesori universitari și membri ai corpului didactic din învățământul elementar și mediu. La începutul anului 1945, numărul muncitorilor organizați în sindicate depășea 1 000 000 de membri.

Totodată, Partidul Comunist și-a dezvoltat vechile sale legături cu Frontul Plugarilor și a sprijinit dezvoltarea și extinderea acestei organizații în toate județele țării.

Comuniștii au desfășurat o vastă activitate politică și organizatorică în rîndurile tineretului, ale femeilor. Conducerea organizației comuniste a tineretului a fost încredințată unui activ, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Comitetului Central al U.T.C. Sub conducerea Partidului Comunist, Uniunea Tineretului Comunist și-a adus o mare contribuție la mobilizarea tineretului, alături de toate forțele democratice, revoluționare, la îndeplinirea noilor sarcini pe care istoria le-a ridicat în fața poporului român și cu deosebire la efortul țării în războiul antihitlerist.

O atenție deosebită a manifestat Partidul Comunist față de intelectuali, dintre care mulți participaseră la lupta antifascistă și aderaseră la politica sa. Calea principală folosită de partid în munca cu oamenii de știință și cultură a constituit-o dezbaterile deschise a problemelor fundamentale politice, sociale și culturale, stimularea procesului de clarificare ideologică pe baza convingerii lor proprii de justetea concepției materialist-dialectice. Intelectuali de cele mai diferite categorii — scriitori, compozitori, artiști plastici, cadre didactice — s-au încadrat în partidele și organizațiile democratice și au participat sau au sprijinit lupta maselor populare. Numeroși intelectuali de prestigiu au devenit în această perioadă membri ai Partidului Comunist.

În lupta pentru transformarea revoluționară a țării, Partidul Comunist a unit într-un singur șuvoi principalele forțe ale națiunii — clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, păturile mijlocii de la orașe și anumite cercuri ale burgheziei. Prin aceasta s-a realizat o largă concentrare de forțe opuse reacțiunii, ceea ce a facilitat amplificarea revoluției, creîndu-se condițiile necesare înlăturării de la putere a burgheziei într-un timp scurt. Lupta forțelor democratice împotriva reacțiunii a atins o tensiune maximă la 24 februarie 1945, cînd în Capitală și în numeroase alte localități din țară au avut loc mitinguri de masă de o amploare necunoscută încă în istoria României.

Voința maselor largi populare a triumfat la 6 martie 1945 cînd a fost instaurat,

pentru prima dată în istoria modernă a României, un guvern cu adevărat democratic.

Vestea numirii guvernului democrat a provocat un nestăvilit entuziasm în rîndurile maselor largi populare din întreaga țară. Pentru prima dată în istoria poporului român masele muncitoare își aveau un guvern al lor, în care precum-păneau reprezentanții clasei muncitoare și ai țărănimii. Noul guvern prezidat de dr. Petru Groza se înscrie în istoria patriei noastre ca primul guvern democratic — guvern revoluționar-democratic — cu pronunțat caracter muncitoresc-țărănesc, expresie a colaborării largi a forțelor ce se pronunțau pentru adînci transformări revoluționare, sociale și politice.

Prin instaurarea acestui guvern, procesul revoluționar din România a intrat într-o nouă etapă, al cărei obiectiv era încheierea desăvîrșirii revoluției burghezodemocratice și pregătirea trecerii la revoluția socialistă. Subliniind importanța istorică a victoriei de la 6 martie 1945, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că aceasta este „rodul luptei eroice a clasei noastre muncitoare, aliată cu țărănimea, cu intelectualitatea și celelalte categorii sociale muncitoare, rezultatul luptei unite a oamenilor muncii români, maghiari, germani și de alte naționalități, desfășurată sub conducerea Partidului Comunist Român. În această luptă s-au afirmat din plin capacitatea revoluționară a clasei muncitoare din țara noastră, rolul și misiunea ei istorică de forță conducătoare a întregii națiuni, rol care s-a manifestat strălucit de-a lungul anilor în marea operă de făurire a orînduirii socialiste“. Această victorie a asigurat participarea plenară a României cu întregul său potențial la lupta pentru înlăturarea fascismului.

În elaborarea liniei strategice și tactice care a stat la baza activității partidului comunist în lupta pentru întărirea rolului său conducător, pentru consolidarea regimului revoluționar-democratic, un rol deosebit a revenit Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român din octombrie 1945. Conferința a reprezentat prima manifestare de amploare a forumului comuniștilor români după insurecția din august 1944.

Pornind de la condițiile concrete ale țării noastre, de la necesitățile dezvoltării României, Conferința a pus în centrul programului economic industrializarea țării, crearea unei puternice industrii grele și, în primul rînd, a unei industrii constructoare de mașini, temelia dezvoltării întregii economii, a consolidării independenței naționale. Cu dăruire și eroism, clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea au străbătut prin muncă și luptă anii refacerii economiei țării distrusă de război, au înfruntat, în anii 1946—1947, împotrivrile claselor exploatare care-și vedeau sfîrșitul.

Schimbarile calitativă produsă în conținutul puterii în urma abolirii monarhiei la 30 decembrie 1947 a marcat încheierea etapei strategice de desăvîrșire a revoluției burghezodemocratice și trecerea la îndeplinirea revoluției socialiste în România. Noua etapă istorică — etapa revoluției socialiste — impunea cu necesitate ca în fruntea clasei muncitoare, clasa conducătoare a societății românești, să se afle un singur partid politic revoluționar, bazat pe ideologia marxist-leninistă, cu o structură organizatorică unitară, capabil să elaboreze, corespunzător condițiilor concrete, specifice țării noastre, linia politică generală, formele și metodele de construire a socialismului.

Făurirea partidului revoluționar unic al clasei muncitoare din România, în februarie 1948, a reprezentat un eveniment de însemnătate istorică în viața țării, a întregului popor român. S-a pus în acest fel capăt, pentru todeauna, sciziunii mișcării muncitorești. Astfel, lupta clasei muncitoare a fost ridicată pe o treaptă superioară, rolul și forța ei în viața întregii societăți dobîndind o substanțială creștere. O însemnătate istorică aparte a avut faptul că P.C.R. a devenit unicul conducător al luptei maselor muncitoare pentru construirea socialismului pe pămîntul românesc.

Într-o perioadă istorică scurtă, poporul român, sub conducerea Partidului Comunist, a asigurat făurirea relațiilor de pro-

ducție socialiste în întreaga economie, începînd cu naționalizarea principalelor mijloace de producție în iunie 1948, pînă la încheierea, în primăvara anului 1962, a procesului cooperativizării agriculturii. Acest drum eroic a asigurat construirea bazei economice ale socialismului în România.

CONGRESUL al IX-lea al partidului, din iulie 1965, a dat un nou izvor de forță și vitalitate orînduirii noastre, iar linia inaugurată cu 16 ani în urmă s-a amplificat și îmbogățit permanent, generînd un profund spirit înnoitor în întreaga societate, dinamizînd energia și capacitatea creatoare a națiunii noastre socialiste.

Am trăit cu toții acel eveniment, devenit curînd de importanță istorică. Dar poate, în zilele acelea de iulie 1965, nu percepeam integral și deplin însemnătatea consecințelor pozitive, revoluționare pe care Congresul al IX-lea avea să le producă, prin spiritul novator, realist și prospectiv imprimat întregii politici interne și externe a partidului și statului nostru. În perspectiva unui deceniu și jumătate de viață economico-socială, politică și ideologică de o intensitate fără precedent și cu o recoltă de rezultate efective, de asemenea, greu comparabile, Congresul al IX-lea s-a impus ca deschizător de noi drumuri, propulsor de noi energii. Nu este efectul unei intîmplări, ci rezultatul unei necesități istorice inexorabile faptul că acelui memorabil al IX-lea Congres, ca și Congreselor al X-lea, al XI-lea și al XII-lea, i se asociază îndată, și în modul cel mai firesc, personalitatea secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, considerat de întregul popor român și de întreaga lume, cîtorul unei politici de inepuizabilă forță înnoitoare, capabilă nu numai să exprime limpede, dar și să realizeze practic interesele fundamentale ale națiunii române, aspirațiile de libertate, pace, colaborare internațională, bazate pe egalitate, independență, suveranitate și demnitate națională.

Congresul al XI-lea al partidului nostru comunist, care a avut loc în noiembrie 1974, a adoptat Programul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, elaborat în spiritul concepției revoluționare despre lume și viață — materialismul dialectic și istoric —, pe baza analizei profunde a realităților economico-sociale concrete ale societății românești, a concluziilor desprinse din experiența proprie a P.C.R. și din lupta îndelungată a poporului nostru, ținîndu-se, totodată, seama de dezvoltarea generală a societății umane, de experiența celorlalte țări socialiste, a tuturor popoarelor.

În dezvoltarea socialistă a țării, perioada marcată de Congresul al IX-lea are drept semn distinctiv perfecționarea tuturor domeniilor vieții social-economice, ridicarea patriei pe noi trepte de progres și civilizație. Acest proces a pus concludent în lumină, ca trăsături definitorii ale partidului, înalta responsabilitate socială conjugată cu ampla perspectivă istorică, cutezanța revoluționară fondată pe clarviziune și realism, spiritul novator însoțit de exigența rigurozității științifice, evidențînd preocuparea constantă a partidului, a conducerii sale pentru studierea și cunoașterea temeinică a realității, pentru aprecierea ei obiectivă, receptivitatea față de nou, disponibilitatea față de debateri aprofundate pentru alegerea alternativelor optime și a soluțiilor celor mai eficiente, îndrăzneala de a experimenta, de a extrage concluzii teoretice și practice lucide din viața social-politică străbătută.

CA URMARE a hotărîrilor științific fundamentate, a orientărilor date de Congresul al IX-lea, al X-lea, al XI-lea și al XII-lea s-au declanșat perfecționarea, organizarea și dezvoltarea industriei ca un complex unitar de activități productive, integrate organic progresului general al economiei naționale, condițiilor concrete ale societății românești. Perfecționarea conducerii activității economice, organizarea conducerii întreprinderilor pe baza principiilor autogestivității și autoconducerii au dat noi perspec-

tive dezvoltării industriale a României, a creșterii rolului clasei muncitoare în edificarea socialismului.

O mare însemnătate pentru dezvoltarea construcției socialiste a avut reorganizarea administrativ-teritorială a țării, care, înlăturînd o serie de verigi și trepte intermediare, a apropiat conducerea de unitățile de bază, de activitatea productivă. Aceasta a permis promovarea cu fermitate a politicii de amplasare armonioasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul patriei, de așezare a activității productive pe criterii economice. Ridicarea rapidă, economică și culturală a unor regiuni mai puțin dezvoltate a dat un nou și puternic avînt vieții economico-sociale, din toate zonele țării. S-a aplicat, de asemenea, un larg complex de măsuri pentru perfecționarea planificării, organizării și conducerii economiei și a întregii vieți sociale, s-au legiferat atribuțiile și răspunderile diferitelor verigi economice, relațiile dintre ele, creîndu-se condiții pentru o conducere mai dinamică și suplă, care să asigure valorificarea superioară a potențialului material și uman al țării, sporirea eficienței economice, creșterea într-un ritm mai rapid a produsului social și venitului național. S-a acționat, de asemenea, pentru perfecționarea democrației socialiste și, în primul rînd, a democrației economice, pentru instituționalizarea conducerii colective, a adunărilor generale a oamenilor muncii, pentru asigurarea cadrului corespunzător participării mai intense, efective a maselor de oameni ai muncii — în dubla lor calitate de proprietari ai mijloacelor de producție și de producători — la gospodărirea întreprinderilor și instituțiilor, a avuției noastre socialiste, la conducerea societății.

Înflorirea economiei naționale a avut drept rezultat valorificarea la indici superioari și cu o finalitate umană tot mai evidentă a resurselor materiale ale țării. Dezvoltarea industriei, a agriculturii, a celorlalte ramuri ale economiei, sporirea an de an a venitului național au permis îmbunătățirea continuă a condițiilor de viață ale oamenilor muncii, creșterea veniturilor reale pe locuitor, satisfacerea în condiții din ce în ce mai bune a necesităților de consum, a complexei probleme a locuințelor, extinderea serviciilor, asigurarea asistenței sanitare, dezvoltarea rețelei școlare, a instituțiilor de cercetare științifică.

Dimensiunile dezvoltării industriei sînt reliefate cu putere de faptul că în anul 1980 producția industrială a fost de 48 de ori mai mare decît cea obținută în 1938. Industria participînd cu 60 la sută la formarea venitului național și cu peste 75 la sută la acoperirea cerințelor de mașini și utilaje ale economiei, cuprinde circa 35 la sută din totalul populației ocupate. Însemnate realizări s-au obținut în agricultură, asigurîndu-se o creștere a producției medii anuale de circa 5 milioane tone cereale. Producția globală a agriculturii a depășit, în cincinalul 1976—1980, cu peste 30 la sută nivelul cincinalului anterior.

Succesele obținute în dezvoltarea forțelor de producție, în activitatea economico-socială generală, perfecționarea relațiilor de producție și a organizării sociale, lărgirea democrației socialiste și ridicarea nivelului de trai al poporului demonstrează caracterul realist și mobilizator al politicii partidului, faptul că ea exprimă legitățile generale ale evoluției sociale și principiile edificării noii orînduirii, cerințele fundamentale ale dezvoltării multilaterale a țării, interesele și aspirațiile vitale ale clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, ale întregului popor.

Întărîndu-și rîndurile cu cei mai înalți fii ai clasei muncitoare, ai țărănimii și intelectualității, înarmînd tot mai ferm membrii săi, oamenii muncii, cu teoria științifică despre lume și viață a proletariatului, cu linia sa politică generală internă și externă, ce corespunde pe deplin întregii resurse a întregului popor, partidul și-a sporit capacitatea politico-organizatorică, îndeplinindu-și cu cînstărie rolul de organizator și conducător al construcției socialiste de forță politică revoluționară, călăuzînd neabătut națiunea noastră pe calea progresului și civilizației. Astăzi, ce peste 3 milioane de comuniști sînt urmași de alte milioane de oameni ai muncii care acționează cu abnegație pentru construirea socialismului multilateral dezvoltat

Pe șantierul Canalului Dunăre - Marea Neagră

ANIVERSAREA a 60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român are loc în condițiile în care întregul nostru popor, strâns unit în jurul partidului, în frunte cu secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, întâmpină acest glorios jubileu, profund angajat în transpunerea în viață prevederilor Programului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate înaintare a României spre comunism, a hotărârilor Congresului al XII-lea, menite să determine noi și importante progrese pe toate planurile vieții sociale, un adevărat salt revoluționar în dezvoltarea și modernizarea economiei pe baza cuceririlor științei și tehnicii celei mai înaintate, a dicării mai accentuate a nivelului de viață, trecerea României, spre sfârșitul aceluiași cincinal, în rîndul țării cu o dezvoltare economică medie.

În conformitate cu hotărârile Congresului al XII-lea, obiectivul fundamental al cincinalului 1981-1985 este continuarea pe un plan superior a îndeplinirii Programului partidului, creșterea și modernizarea producției, pe baza afirmării egnante a revoluției tehnico-științifice în toate ramurile economiei, realizarea ei noi calități în toate domeniile de activitate. În cadrul acestei largi ofensive ntru schimbări calitative în întreaga viață social-economică, acordăm o deosebită atenție științei, definită în Programul partidului ca factor primordial al progresului contemporan, iar promovarea celor mai înaintate cuceriri ale științei și tehnicii este așezată la baza edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, știința științifică fiind concepută ca instrument fundamental în modernizarea economiei, în accelerarea procesului de creștere la o calitate nouă, superioară.

Ținând seama de faptul că în ultimul deceniu și jumătate am acționat pe un plan foarte larg, asigurând o înaintare și puternică dezvoltare în toate domeniile, am ne propunem să consolidăm această înaintare spre a crea condiții pentru continuarea ofensivei în vederea înlăturării gramului partidului, punind accentul pe dezvoltarea intensivă a economiei naționale, pe valorificarea superioară a potențialului material și uman al țării, în condițiile înlăturării principiilor lui mecanicism economic, a autoconducerii muncitorești și autogestunii, pe creșterea eficienței și rentabilității economice, generalizarea noului mecanism economic-financiar în toate domeniile are un deosebit de important în așezarea pe principii noi a întregii activități economice, stimulează eforturile colectivelor de muncitori ai muncii în realizarea prevederilor

planului, determină creșterea răspunderii acestora în administrarea eficientă și sporirea avuției naționale.

În fața poporului nostru se conturează imaginea României de mine ca o țară cu un nivel ridicat de dezvoltare a forțelor de producție, dezvoltarea armonioasă a tuturor județelor, avîntul științei, învățămîntului și culturii, un grad superior de bunăstare și civilizație pentru toți membrii societății.

Amploarea și complexitatea sarcinilor ce revin poporului nostru în actuala etapă de dezvoltare a țării situează pe primul plan al preocupărilor perfecționarea modalităților menite să asigure creșterea rolului conducător al partidului în societate. În concepția partidului nostru, funcția sa conducătoare în societate se realizează prin acțiunea unită cu clasa muncitoare, țărânimia și intelectualitatea, la soluționarea problemelor dezvoltării sociale. Partidul acționează nu din afara societății de undeva de sus, ca un emițător de directive, ci din interiorul ei, dinăuntrul organismelor sociale, de stat și economice, împletindu-și organic activitatea cu aceea a maselor largi. Este procesul firesc, legic al creșterii continue a rolului conducător al partidului, al întăririi unității întregului popor în jurul său, al ridicării conștiinței generale a maselor populare, al participării tot mai active a poporului la conducerea societății.

În acest cadru Partidul Comunist Român acționează continuu pentru perfecționarea conducerii societății, a relațiilor sociale, pentru cunoașterea aprofundată a fenomenelor noi, sesizarea și soluționarea la timp a contradicțiilor care apar, pentru asigurarea progresului general al țării, edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare spre comunism.

Din această concepție decurge legătura organică dintre exercitarea rolului conducător al partidului și adîncirea democrației, ca laturi inseparabile ale unui proces unic de afirmare a maselor în viața socială. În condițiile în care partidul se întregrează mai adînc în societate, el însuși izvorînd din rîndurile poporului și avînd drept țel fundamental slujirea intereselor acestuia, apare evident că procesul de întărire a rolului conducător al partidului nu numai că nu restrînge democrația ci, dimpotrivă, constituie o necesitate imperioasă a dezvoltării ei, chezașia însăși a participării active a maselor celor mai largi la conducerea societății.

Acțiunea de perfecționare a organismelor democratice reprezentative, măsurile vizînd creșterea rolului organelor supreme ca și al organelor locale ale puterii de stat se îmbină cu dezvoltarea democrației directe și crearea unor organisme speci-

fice democrației muncitorești care asigură participarea nemijlocită a muncitorilor, țărănilor, intelectualilor la dezbaterile și adoptarea deciziilor, la soluționarea treburilor obștești. Ca organisme ale democrației muncitorești au fost create consiliile oamenilor muncii în fiecare întreprindere, institute de cercetări și proiectări și alte unități economice, centrale industriale și la nivel național, au fost instituționalizate adunările generale ale oamenilor muncii din întreprinderi ca organisme de decizie economică, au fost create consiliile naționale ale oamenilor muncii din industrie, agricultură, cultură, învățămînt și alte forme democratice care permit participarea directă a maselor populare la dezbaterile și elaborarea politicii generale a partidului, a statului, la înlăturarea acestei politici.

O importanță deosebită are în societatea noastră Frontul Democrației și Unității Socialiste, care înmănușează — sub conducerea Partidului Comunist Român — organizațiile sindicale, de femei, de tineret, uniunile cooperatiste, uniunile de creație, organizațiile profesionale, consiliile oamenilor muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare, precum și organizațiile proprii ale democrației și unității socialiste alcătuite din oameni ai muncii care nu sînt membri de partid. Fiind cel mai larg și reprezentativ organism al democrației noastre socialiste, în cadrul căruia se realizează unitatea maselor populare în jurul partidului, Frontul Democrației și Unității Socialiste se afirmă tot mai mult ca o formă superioară de unire și coordonare a eforturilor întregii națiuni, de manifestare a voinței și hotărârii poporului nostru de a înlăturarea programul construcției socialiste și comuniste, de a-și făuri viitorul luminos, liber și demn.

LA 60 DE ANI de la făurirea sa, Partidul Comunist Român este mai unit și mai puternic decît oricînd de-a lungul existenței sale, reunind în jurul său întregul nostru popor pe care îl călăuzește în opera de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, minunat țel însuflețitor intruchipînd idealurile și năzuințele scumpe ale tuturor fiilor țării.

Punerea sistematică în dezbaterile maselor a hotărîrilor de partid și a legilor țării, vizitele de lucru și întîlnirile tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, și ale celorlalți tovarăși din conducerea de partid și de stat cu diferitele categorii de oameni ai muncii, organizarea sistematică a unor consfătuiri și congrese pe ramuri

și domenii de activitate caracterizează stilul de muncă al partidului nostru, care realizează conducerea societății împreună cu masele largi ale oamenilor muncii. În acest sens, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Pornim constant de la faptul că socialismul, societatea socialistă multilateral dezvoltată și comunismul nu se pot realiza decît cu participarea activă și conștientă a întregului popor, că acesta se construiește pentru popor, și trebuie să facem totul ca poporul să fie făuritorul conștient al propriului său viitor. În aceste condiții va avea loc creșterea și mai puternică a rolului politic conducător al partidului, care va trebui să asigure conducerea unitară și conștientă a tuturor proceselor revoluționare, să acționeze cu hotărîre împotriva vechiului ce nu mai corespunde cerințelor dezvoltării sociale, să sesizeze noul și să-l promoveze cu curaj și fermitate în toate domeniile de activitate”.

Marile înlăturări ale poporului nostru, rod al muncii eroice a clasei muncitoare, țărânimii, intelectualității, ale tuturor fiilor țării, bărbați și femei, tineri și vîrstnici, fără deosebire de naționalitate, strîns uniți în jurul Partidului Comunist Român, sînt garanția făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul patriei, a înaintării spre comunism. Dăruirea, abnegația poporului pentru înlăturarea acestui obiectiv științific determinat de partid își găsesc izvorul în unitate, în faptul de netăgăduit că în întreaga sa existență Partidul Comunist Român s-a situat în fruntea luptei pentru dreptate, libertate, independență și suveranitatea României.

„Viața dovedește că, de-a lungul întregii sale existențe — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — partidul nostru comunist a fost cel mai fidel exponent al intereselor clasei muncitoare, ale tuturor oamenilor muncii de la orașe și sate, indiferent de naționalitate, că el a slujit cu credință neclintită cauza libertății și fericirii poporului. Politica partidului s-a identificat cu cele mai avansate năzuințe ale maselor, a dat expresie înseși cerințelor obiective ale dezvoltării noastre sociale, ale progresului material și spiritual al României. Prin aceasta, prin uriașă muncă politică și organizatorică desfășurată pentru construirea socialismului, Partidul Comunist Român, s-a afirmat, în fapt, drept forța politică conducătoare a societății, recunoscut ca atare de întregul popor”.

Ion Ardeleanu

A ne cunoaște și a ne cinste istoria

CARE cum s-ar simți un popor care nu și-ar cunoaște trecutul, nu și-ar cunoaște istoria, nu ar prețui și nu ar cinsti această istorie? Nu ar fi ca un copil care nu-și cunoaște părinții și se simte străin în lume? Fără nici o îndoială că așa ar fi...". Sînt cuvinte prin care tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia deosebita însemnătate pe care o are istoria în viziunea conducerii partidului, în viața însăși a națiunii noastre.

Istoria nu reprezintă o acumulare de fapte cenușii ale trecutului, ci știința care are menirea de a da oamenilor simțămîntul înalt al devenirii și biruinței lor, de a sublinia măsura progresului și cursul său ascendent în ciuda unor avataruri care se produc sau se pot produce într-un moment sau în altul. Urmașilor li se transmite astfel nu numai povestea timpurilor ce i-au precedat, ci mai ales simțămîntul continuității și chintesența experienței umane.

Magistra vitae a fost istoria din totdeauna, dar socialismul i-a dat plină dimensiuni științifice, materialismul istoric, instrument de ordonare și sistematizare, deschizînd largi perspective către o cunoaștere mai profundă a proceselor istorice. Revoluția socialistă a mai însemnat mijloace deosebite puse la dispoziția cercetătorilor trecutului. Strînsi în cadrul unor institute specializate, în cadrul facultăților sau în acela mai larg, al Societății de Științe Istorice, cercetătorii trecutului au găsit climatul propice dezvoltării activității lor, cel al afirmării științei lor.

Congresul al IX-lea al partidului a inaugurat o nouă eră a istoriografiei române, în primul rînd prin importanța ce a fost conferită istoriei. Deseori, faptele și mai ales învățămintele istoriei sînt invocate în cuvîntările secretarului general al partidului, iar un întreg capitol a fost consacrat istoriei naționale în Programul partidului. În vara trecută, istoricii de peste hotare, participanți la marea întîlnire a istoricilor lumii, cel de-al XV-lea Congres Internațional de Științe Istorice — și nu întîmplător această reuniune științifică de amploare a avut loc în România socialistă — au fost impresionați de însemnătatea acordată de conducerea de partid și de stat evenimentului și prin aceasta însăși istoriei. Proportile pe care le-a avut manifestarea, modul în care ea s-a desfășurat și „spiritul de la București” — cum au subliniat din nou tot participanții străini — de conlucrare rodnică, de dezbateri fructuoase, au evidențiat într-adevăr încă o dată, la scara întregii lumi, locul pe care istoria îl ocupă în patria noastră.

Evocarea faptelor prestigioase ale trecutului, a personalităților de seamă, a paginilor de jertfă și dăruire, firească și repetată punte aruncată între prezent și trecut, cu înalte valențe de învățămînt pentru viitor, afirmă marcant însemnătatea istoriei în viața publică a statului socialist român. Trecutul prin ce are el mai înălțător însoțește astfel pașii contemporanilor și-i

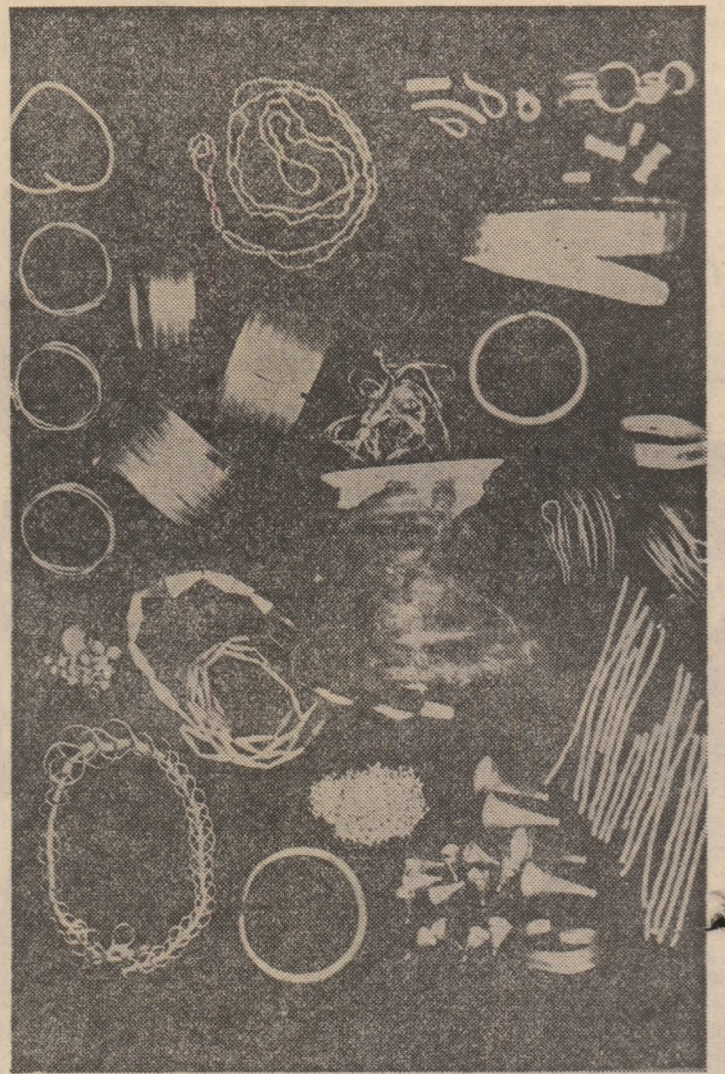
motivează, dă temei atitudinilor și acțiunilor, dă oricărui gest politic istoricește întemeiat motivația granitului milenar. Și este firesc să fie așa, deoarece orice ignorare sau negare a faptelor și realizărilor înaintașilor n-ar fi decît a da indemn urmașilor noștri la uitarea noastră, a înaintașilor lor, a slăbi însuși temeiul viitorului. În ultimul deceniu și jumătate îndeosebi, istoria și-a ocupat astfel în ideologia și gîndirea politică a făuritorilor României socialiste poziția marcantă pe care ea o are și firesc trebuie s-o aibă.

DAR istoria este prezentă nu numai în actul politic, ci, ceea ce este deosebit de important, în conștiința națiunii, în mentalul fiecărui cetățean, în motivația existenței sale. Nu este vorba numai de locul pe care i l-a rezervat în cadrul politicii sale partidul în viața societății noastre, ci și de rezultatele concrete ale unei acțiuni educative de masă. Începînd de la Congresul al IX-lea al partidului, mai mult ca niciodată, istoria a trezit — în primul rînd ca urmare a noului ei conținut, a mesajului pe care ea îl transmite — un interes general. Cartea de istorie — chiar și lucrările de strictă specialitate științifică! — este căutată, citită, și epuizarea grabnică constituie cea mai evidentă dovadă a atractivității pe care o exercită, reamintînd timpurile eroice ale istoriografiei moderne române, cînd vechiul „Magazin istoric pentru Dacia” al lui Nicolae Bălcescu și al lui August Treboniu Laurian, deși o publicație de strictă specialitate, atîngea un tiraj similar celui al „Curierului Românesc” al lui Heliade, foaia de cea mai mare răspîndire în epocă. Noul „Magazin istoric”, revistă de popularizare, dar deseori și de transmitere a noului în domeniul istoriografic, a cunoscut de la începutul apariției sale, în 1967, un succes de masă concretizat într-un tiraj de excepție pe plan mondial, de aproape 200 000 de exemplare. Istoria este prezentă în presa noastră, în emisiunile de radio și televiziune, în cinematografia noastră, în monumentele de artă pe care le înălțăm. Mesajul ei este permanent, stăruitor, amintitor. Marea ei lecție însoțește drumul înainte al națiunii; prin milenara ei experiență ea arată calea cea bună, înlătură sovăirile și previne erorile.

Prin grija președintelui țării, în urma hotărîrii conducerii partidului, istoria și-a reluat locul ce i se cuvenea în procesul de învățămînt de toate gradele. Sîntem poate singura țară în lume unde studenții din toate facultățile, indiferent de profil, beneficiază de un curs de Probleme fundamentale ale istoriei patriei. Adresîndu-se studenților maturi, încercînd a lega istoria de viitoarele preocupări profesionale ale fiecăruia, acest curs reprezintă totodată un bilanț al istoriei poporului român și al înaintașilor săi, o lecție de patriotism menită a însoți primii pași ai acestor tineri în activitatea productivă și creatoare.

DAR științei istoriei înseși i s-a asigurat în România socialistă climatul necesar propășirii ei. Mai mult ca oricînd în trecut, s-a înțeles necesitatea unei activități sistematice și organizate în vederea permanentei îmbogățiri a bazei de surse istorice, condiție neapărată a oricărui progres, a înnoirii și adîncirii interpretării, a unei înțelegeri mai profunde a fenomenului istoric. Cercetările arheologice, mai dezvoltate și mai sistematizate ca oricînd altădată, o atenție deosebită fiind dată și arheologiei epocii feudale, au contribuit la crearea unui larg temei de informație istorică. În timp ce constructivele măsuri adoptate în privința ocrotirii patrimoniului național au asigurat masivă îmbogățire a fondurilor publice arhivistice, totodată Direcția generală a Arhivelor Statului, îndeplinind o operă de inestimabilă însemnătate națională, a strîns și strînge în copii și microfilme tezaurile arhivistice referitoare la români din arhivele străine, asigurîndu-se astfel temeiurile cunoașterii și editării în viitor a noi izvoare istorice.

Piese din tezaurul recent descoperit la Hinova (județul Mehedinți), de excepțională importanță nu numai prin valoarea în sine (peste 1 000 de obiecte de aur, în greutate de aproape cinci kilograme), dar și prin informațiile aduse asupra culturii geto-dace.

Vestita colecție Hurmuzaki — al cărei prim volum a apărut încă în 1876 — a fost reluată într-o nouă serie. Documente medievale sînt publicate prin sirguințioase și competente eforturi — îndeplinite în Institutul de Istorie „N. Iorga”, în Institutul de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol” și în Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj-Napoca — în cele patru serii din Documenta Romaniae Historica, prestigioasă colecție apreciată ca atare de critica istoriografică străină. Serii tematice ori volume de noi documente au fost consacrate unor mari momente ale istoriei moderne a României — 1821, 1848, 1859, 1877, 1918 —, marilor răscoale din aceeași perioadă istorică li s-au publicat documentele, izvoarele unei istorii a mișcării muncitorești au fost și ele editate. Călători străini despre țările române — pînă acum au apărut șapte masive volume — reprezintă, de asemenea, o prețioasă culegere de izvoare, care ne transmite în succesiune cronologică imaginile străinilor despre români.

O largă problematică istorică a fost abordată, prin eforturi singulare sau colective, în așa măsură încît aria petelor negre ori albe ale istoriei naționale se găsește astăzi cu mult mai restrînsă. Ridicîndu-se la dimensiuni de însemnătate națională evocarea unor momente și personalități ale trecutului, studiile istorice au fost puternic impulsionate și cu toate că eforturile se cer neconținut întregite — în așa măsură încît rezultatele cercetării istorice să ducă la deplina integrare problematică a istoriei naționale în istoria universală și la ridicarea activității istoriografice la nivelul atins de cele mai înaintate istoriografii ale lumii —, rezultatele dobîndite și pînă astăzi în variate domenii ale cîmpului istoriei poporului român și a înaintașilor săi, sînt deosebit de importante, ele ilustrînd munca eficientă a istoricilor, dar și neconținutul, îndreptățitul și trebuinciosul sprijin al organelor de partid și de stat. Timpurile cele mai îndepărtate ale comunei primitive, începuturile civilizației trace în spațiul carpato-ponto-danubian, istoria daco-romană, formarea poporului român, rolul românilor în Evul mediu și funcția europeană de rezistență pe care ei au îndeplinit-o, permanența trăsăturilor de unitate ale poporului român, constituirea și dezvoltarea României moderne și contemporane — unitare și independente —, istoria noii epoci, socialiste, au fost și sînt cercetate în studii și monografii, istoria națională căpătînd în multe privințe noi dimensiuni, problematica abordată trezînd, totodată, și interesul specialiștilor străini.

Rezultatele cercetării au creat condițiile și chiar au impus scrierea unor lucrări de largă respirație și nu numai a unor monografii și sinteze consacrate unor momente ale istoriei României, ci și a unor sinteze cuprinzînd ansamblul evoluției istorice a patriei. În anii 1962—1964 a fost realizată o primă

ediție a unui tratat de istorie a României, în prezent aflîndu-se într-un stadiu avansat de pregătire o nouă ediție, mai cuprinzătoare și în care se țin în seamă marile progrese înregistrate de istoriografia noastră după Congresul al IX-lea. O enciclopedie a istoriografiei românești, un dicționar de istorie veche, Bibliografia istorică a României în secolul al XIX-lea, Bibliografia analitică a periodicelor din secolul XIX — din care au apărut două volume grupînd șase tomuri, un al treilea volum fiind în curs de pregătire —, instrumente de lucru de marcantă însemnătate au contribuit și contribuie și ele la afirmarea istoriografiei României socialiste.

INȚELEGINĐ însemnătatea pe care o are integrarea efortului istoriografic românesc în cel al istoriografiei mondiale, conducerea partidului a sprijinit, mai ales după decisivul Congres al IX-lea, afirmarea prezenței istoricilor români în lume. Participări la reuniuni internaționale, cursuri și conferințe ținute peste hotare, colaborări la prestigioase publicații periodice de specialitate dincolo de granițele țării, schimb de experiență și de vizite cu specialiștii din întreaga lume au concretizat de-a lungul anilor o laborioasă activitate și neîndoiește în viitor, ca o urmare directă și a celui de-al XV-lea Congres Internațional de Științe Istorice desfășurat la București, aceste legături vor trebui să cunoască o firească dezvoltare, ceea ce va contribui nu numai la afirmarea științei și culturii românești, dar și la creșterea prestigiului și a rolului României pe plan mondial, la cauza conlucrării și păcii între popoare.

„Cercetarea istorică — afirma secretarul general al partidului — departe de a constitui o investigație cu caracter strict documentar a trecutului, este în bună măsură — așa cum arată viața — și o știință a prezentului”. Strîns legată de evoluția națiunii, de procesele și mutațiile hotărîtoare pe care ea le trăiește, carte vie de patriotism, dînd trecutului în mintea și inima românilor dimensiunile sale plene, reconstituind epopeea devenirii noastre istorice, sintetizînd experiența veacurilor trecute, învățînd din biruințe și înfrîngeri, omagiînd masele făuritoare de istorie și pe marii conducători ai poporului, istoria își are în patria noastră locul de cinste care i se cuvine.

„Nimic nu se poate construi ignorînd trecutul”, spunea cu atîta îndreptățire, cu cîtiva ani în urmă, președintele țării. Acordînd istoriei prețuire și subliniîndu-i-se funcția socială și națională, înaltele ei valențe patriotice, se dă temei de piatră însăși existenței României socialiste, cultivarea unui zăbuciat, dar și înfăptuitor trecut milenar — contribuînd la afirmarea prezentului, dar și a viitorului, la situarea poporului român pe scara înalțelor valori umane.

Dan Berindei

Colier din tezaurul de la Hinova

RESTAURIND în drepturile legitime dialectica marxistă, Congresul al IX-lea a deschis spiritualității românești orizonturi de inedite perspective. Legea negării negative acționează în cultură mai evident, mai direct, decât în oricare alt sector al realității sociale, condiționând adinci transformări calitative la nivelul structurii operei literare. În Raportul prezentat la Congres, secretarul general al partidului reliefa constantă tendință interioară a literaturii și artei de a-și reimpresiona periodic și radical mijloacele de expresie, subliniind că „trebuie înlăturată orice tendință de exclusivism sau rigiditate manifestată în acest domeniu”. Platforma ideologică unitară a marxismului revoluționar îngăduie manifestările cele mai felurite ale energiilor creatoare.

Înlăturând rigorile dogmatice ale anilor 1950—1964, Partidul Comunist Român își afirmă, de pe o treaptă superioară, identitatea cu tradițiile viabile ale mișcării socialiste și comuniste din România. „Contemporanul” condus de C. Dobrogeanu-Gherea în celălalt veac, periodicele apărute sub îndrumarea sau influența partidului în deceniile trei și patru ale perioadei interbelice: „Cultura proletară”, 1927, „Bluze albastre”, 1932, „Era nouă”, 1936, „Reporter”, 1937 ș.a. au avut un larg ecou în rândurile intelectualilor români tocmai pentru că au adoptat o atitudine autentic marxistă față de literatură.

Vasta deschidere umanistă a culturii contemporane, modificările fundamentale de perspectivă, consecințele favorabile asupra gândirii, a schimbului și a confruntărilor de opinii au determinat imbrățișarea hotărârilor Congresului al IX-lea, într-un consens unanim, de opțiunea colectivă a națiunii.

O sumară retrospectivă demonstrează cit de creator s-a repercutat noul climat spiritual asupra moștenirii culturale în ultimii 16 ani. Inițiativele anterioare, limitate, timide, îndreptate cu precădere asupra scriitorilor minori și a puține opere reprezentative artistice, au fost înlocuite printr-o amplă acțiune de valorificare sistematică și profundă a tezaurului spiritual autohton. Marea literatură clasică și interbelică a fost redescoperită și pusă în valoare în acești ultimi ani. Neîndoind, procesul nu a fost simplu, dar treptat, treptat, schemele care au denaturat adevărul au fost hotărât înlăturate.

Cultivând consecvent spiritul obiectiv, științific, în judecarea și prelucrarea operelor trecutului, manifestând exigență principială față de fenomenele negative din sfera creației, climatul democratic nou instaurat a pus în lumină pe arii tot mai întinse aspectele perene ale culturii naționale, cu adinci rădăcini în istoria poporului nostru.

Revalorificarea a fost îndreptată inițial spre marile opere exemplare din perioada interbelică, a căror lipsă în anii anteriori schematizase și sărăcise imaginația creativității autohtone. Dacă scrierile lui G. Bacovia, Lucian Blaga, Ion Barbu sau Al. Philippide, editate sporadic și fragmentar până în 1964, apar ca momente izolate, posibile numai datorită efortului tenace al citorva critici-editori, după restabilirea cursului firesc al mișcării literare ele reîntră normal în circuitul valorilor contemporane și, aproape imediat, în manualele școlare.

Editarea poeziei lui Lucian Blaga sub supravegherea lui George Ivașcu, a întregii opere poetice a lui Ion Barbu de către Romulus Vulpesco, inaugurarea edițiilor de „Scrieri” a lui T. Arghezi și de „Opere” a lui G. Călinescu sub directă supraveghere a autorilor — și continuate postum cu respectarea profilului fixat inițial —, tipărirea liricii integrale a lui G. Bacovia și Al. Philippide, dar și a celorlalți scriitori interbelici: V. Voiculescu, Ion Pillat, Ion Vinea, Adrian Maniu etc. etc. nu are numai o importanță istorico-literară. Reintegrarea acestor valori în tabloul spiritualității naționale a avut semnificația unei surse potențiale de progres. Se realiza astfel o comuniune organică, firească și necesară între generații, fundamentată pe schimbul dinamic al ideilor, pe dezbătutarea și receptarea fiioanelor liricii moderne, pe importanța hotărâtoare pentru contemporaneitate a experienței înaintașilor.

INTRE anii 1965—1970, odată cu intrarea poezilor interbelici în conștiința publică, alte trei direcții de revalorificare s-au desfășurat aproape simultan. Mai întâi au fost readuse în cimpul liric operele poezilor care au început să publice în timpul celui de-al doilea război și, după aceea, până la sfârșitul anului 1947. Așa, de pildă, au fost retipărite, în 1966, *Libertatea de a trage cu pușca* de Geo Dumitrescu, în 1968, *Mare incognitum* de D. Stelaru, în 1969, *Steaua Venerii* de Const. Tonegaru și *Necunoscutul ferestrelor* de Ion Caraion, cuprinzând volumele: *Panopticon*, 1943, *Omul profilat pe cer*, 1945, *Cinzele negre*, 1947. Republicarea lor a contribuit la refacerea substanței poeziei românești, a permis cunoașterea spiritului insurgent și a îndrăznelilor innoitoare ale unor poeți deosebit de inzeștrați. Tot acum reîntră în poezie baladescul, fantasticul și grotescul prin poezii „Cercului literar de la Sibiu”: Ștefan Aug. Doinaș, Radu Stanca, I. Negoișescu ș.a. În sfârșit, din literatura de avangardă și „momentul” suprealist postbelic revin cu o lirică străbătută de o suavă imaginație insolită Gellu Naum, ori cu o poezie metaforică și de inspirație civică Ștefan Roll, Virgil Teodorescu, Sasa Pană. Dincolo de valorile durabile sau

Dinamica receptare a trecutului

efemere, poezia aceasta a atras luarea aminte prin străduința de a accorda temele și mijloacele de expresie artistică cu cele mai noi cuceriri ale tehnicii moderne.

În acest mod s-au reconstituit verigile necesare ale unei distincte evoluții istorice care a contribuit enorm la maturizarea profesională și a impulsiei deschiderii spre inovație caracteristică generației intrate în poezie după 1960. Marea număr de talente afirmate a creat premisele unei ecloziuni lirice cu profunde rezonanțe. Poezia anilor 1965—1970 se aseamănă cu un „muzeu imaginar” posibil, în care forme, modalități, tendințe și virse lirice se întinlesc într-o uluitoare diversitate de stiluri.

Față de prozatorii dintre cele două războaie, în deceniul al VI-lea a fost adoptată o atitudine duală. Unii dintre ei, datorită prestigiului operei, virsei sau funcțiilor politico-obștești îndeplinite: Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, Cezar Petrescu, Gala Galaction, Ion Agârbiceanu ș.a. s-au bucurat de reeditări, mai mult sau mai puțin parțiale. Însă asupra multora s-a așternut o tăcere apăsătoare ce va fi ridicată după anul 1965, cînd, pentru intia oară, au fost reînfrățite cititorului autohton romanele lui Anton Holban, M. Blecher, Mircea Eliade, „prozele” lui Urmuz ș.a.

Noile generații au aflat cu surprindere cit de „modernă”, în sensul sincronizării ei cu literatura universală în genere, și cu aceea europeană îndeosebi, a fost proza românească dintre cele două războaie. Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Anton Holban, M. Blecher ș.a. utilizau tehnica și procedeele de investigație psihologică sugerate de modelele artistice ale lui Dostoievski sau Proust; Mircea Eliade și M. Sebastian prezentau în romanele lor similitudini de construcție cu André Gide, Giovanni Papini sau Aldous Huxley. În același timp, reeditarea acestor romancieri a înălțat contemporanilor noștri un firesc sentiment de mîndrie, încrederea în uluitoarea vitalitate a prozei autohtone: în cele două decenii ale perioadei interbelice, romanul românesc a refăcut un drum pe care alte literaturi europene l-au străbătut într-un secol! Ampla acțiune de punere în lumină a trecutului literar a dat puțința criticii contemporane să evalueze prezentul din perspectiva unei evoluții firești, să raporteze actualitatea la o puternică tradiție culturală, la valorile spirituale care ne-au definit în lume și în vreme ca națiune independentă.

DUPĂ anul 1965, Editura Academiei Române și, din 1970, nou înființata Editura Minerva au început o sistematică valorificare a tezaurului literar clasic și interbelic, căreia nu-i putem găsi echivalent în nici una din perioadele anterioare ale culturii române. Sub titlul generic „Opere” au fost înființate „edițiile de referință”, ediții de nivel superior, riguros științific, concepute ca instrumente de lucru pentru specialiști și carte de lectură pentru intelectualul în genere. Asemenea ediții cuprind fie opera integrală a scriitorului, inclusiv manuscrisele inedite și scrisorile, fie numai unele opere fundamentale. Și într-un caz și într-altul, ediția este însoțită de un vast aparat critic, conținînd comentarii istorico-literare, cronologie, glosar, bibliografie, indice. Pentru operele din prima categorie menționăm ediția de „Opere”

Eminescu, din care a apărut, în 1960, volumul al IX-lea, M. Kogălniceanu și Al. Odobescu, la Editura Academiei; I. Budai-Deleanu, C. Negruzzi, Liviu Rebreanu ș.a. la Minerva. Din a doua categorie, amintim monumentalul dicționar *Etimologicum Magnum Romaniae* de B.P. Hasdeu, apărut tot la Minerva, editură care, după ce a retipărit facsimilat „Dacia literară”, a dat, anul trecut, monumentală ediție a „Propășirii”.

Aceeași editură a înființat colecția de largă audiență, „Scriitori români”, în care sint reeditate deopotrivă scrierile perioadei interbelice, dar și cei din secolul trecut. Din punct de vedere structural, volumele sint construite pe publicarea integrală sau larg selectivă a operelor de ficțiune, filologice și publicistice, originale și traduceri, antume și postume, din periodice și din manuscrise, inclusiv corespondență; scrierile de o valoare artistică redusă, dar valoroase sub raport documentar, sint grupate la Addenda. Din cauza diversității lui, ordonarea materialului a impus fie succesiunea volumelor, fie criteriul cronologic, fie cel tematic.

De obicei, primul volum din seria dedicată scriitorului respectiv cuprinde un studiu introductiv în care autorul este analizat monografic. O notă asupra ediției expune criteriile după care editorul a organizat materia, a ales și a transcris textele. Aparatul critic este format din note bibliografice, filologice și de istorie literară, prin intermediul cărora fiecare titlu este așezat în epocă și explorat din perspectiva contemporaneității. Variantele lexicale, cronologia, glosarul eventual, bibliografia, indicele și materialul ilustrativ pun la îndemina cititorului elementele indispensabile înțelegerii procesului de elaborare a operei și a ecoului ei în cimpul literaturii române. Remarcăm, inevitabil selectiv, din această serie edițiile: *D. Cantemir, I. Heliade-Rădulescu, Grigore Alexandrescu, V. Alecsandri, B. Șt. Delavrancea* (19 volume apărute), *Duiliu Zamfirescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, Ion Pillat* etc.

Rezultatele sint incontestabile, dar, cu toate acestea, apariția unor ediții critice de referință se desfășoară într-o prea lentă periodicitate (cele zece volume ale ediției Rebreanu au apărut într-un deceniu, ale ediției Delavrancea, într-un deceniu și jumătate), iar, uneori, se ivesc întreruperi de ritm sau chiar abandonări. Desigur, condițiile de lucru la o ediție critică sint ingrate, și ele reclamă un înalt profesionalism, abnegație și spirit de sacrificiu. Marile ediții clasice reprezintă o bogăție spirituală inestimabilă și a le realiza integral, în minimum de timp, are semnificația unui act de conștiință care ne angajează în fața viitorului: în ele își au punctul de plecare interpretările critice noi și munca de cercetare în general.

O serie intermediară, considerată ca o etapă necesară în pregătirea viitoarelor ediții științifice, o constituie colecția „Scrieri” a Editurii Minerva, reținînd dintre multele volume pe cele semnate de Em. Bucuța și B. Fundoianu. Reamintim, de asemenea, seriile „Restituiti” și „Restituiri” ale editurilor Minerva și, respectiv, Dacia, prin care sint valorificate fie operele unor scriitori interesanți pentru aspectul documentar (G. Barozzi, C. D. Aricescu, Gr. H. Granda, N. Gane, Iulia Hasdeu), fie scrieri inedite (*Jurnalul* lui Octav Șuluțiu). O contribuție de seamă la punerea în valoare a patrimoniului li-

terar și-au adus, prin colecțiile specializate, și editurile Cartea Românească, Eminescu, Junimea.

De o mare utilitate, ca sursă autentică de informație pentru cunoașterea vieții și operei unor scriitori, pentru reconstituirea atmosferei epocii, a climatului literar, științific și social-politic, s-a dovedit colecția „Documente literare” a Editurii Minerva, prin intermediul căreia sint publicate actele de stare civilă, manuscrisele și corespondența scriitorilor: *Scrieri către G. Ibrăileanu* (3 volume), *G. Bariț în corespondență* (4 volume), *Scrieri către Ion Bianu* (4 volume), *Octavian Goga, corespondență, Scrieri către Al. Rosetti* etc. Acestea li se adaugă tipărirea capodoperelor folclorului literar românesc, antologiile pe genuri, specii, teme și motive populare, precum și reeditarea studiilor critice despre folclor ale lui O. Densusianu, D. Caracostea ș.a.

În condițiile favorabile create după 1965 au fost retipărite și operele clasice de critică și estetică românească ale lui T. Maiorescu, N. Iorga, C. Dobrogeanu-Gherea, G. Ibrăileanu, E. Lovinescu și, cu excepția *Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent*, aflată sub tipar, opera critică a lui G. Călinescu. În aceeași perioadă au intrat în viața literară, prin ediții ample, operele criticilor și istoricilor literari afirmați între cele două războaie: *Opere* (9 volume) de T. Vianu, *Scrieri* (6 volume) de Pompiliu Constantinescu, *Opere* (11 volume) de Perpessicius, *Pagini de critică* (5 volume) de Vl. Streinu, *Aspecte literare contemporane* de Șerban Cioculescu. Adăugăm și editarea operelor reprezentative ale lui Paul Zărnopol, N. Cartoianu, M. Ralea, Ion Breazu, Mihail Dragomirescu, Liviu Rusu. S-a restabilit astfel jonchiunea firească dintre critica contemporană și marile ei izvoare, ce a permis noilor generații să cunoască direct experiența înaintașilor, a stimulat și a favorizat apariția unor unghiuri de vedere și a unor noi perspective în valorificarea și generalizarea teoretică a creativității critice. Alături de tradiția autohtonă, în deceniul ce a trecut a fost redescoperită și tradiția critică universală. Orizontul criticii a devenit incomparabil mai larg, prin ampla acțiune de traducere în limba română, inițiată de Editura Univers, a cărții de critică.

REALIZĂRILE istoriei și criticii literare de azi reprezintă consecința directă a factorilor de mai sus cumulați cu deschiderea spre moștenirea culturală. Literatura veche, literatura veacului al XIX-lea și a primei jumătăți din secolul nostru au început să fie temeinic restudiate. Au fost elaborate lucrări de sinteză cum sint *Istoria literaturii române, I*, de George Ivașcu, *Început de secol de D. Micu*, *Literatura română între cele două războaie mondiale* de Ov. S. Crohmălniceanu, *Literatura română între 1900 și 1918* de Constantin Ciopraga ș.a. Menționăm în acest domeniu efortul Institutului de istorie și teorie literară „G. Călinescu” de a reliefa aptitudinile creatoare ale poporului nostru dintr-o perspectivă istorică unitară, prin noua ediție a tratatului de *Istoria literaturii române*, proiectat să apară în 6 volume.

Adăugăm studiile de literatură comparată, analizele de text, glosele și precizările referitoare la cele mai diverse aspecte ale literaturii clasice. Au fost remarcate, în acest sens, *Mihai Eminescu — Cultură și creație* de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, *Poezia lui Eminescu* de Edgar Papu, *Masca geniului* de Mircea Zăciu, monografia „Gîndirea” și *gîndirismul* de D. Micu. Un fenomen relevant îl constituie apariția studiilor referitoare la anumite tendințe și momente din literatura națională: *Originile romantismului românesc* de Paul Cornea, *Junimismul, Semănătorismul și Poporanismul* de Z. Ornea, *Avangardismul poetic românesc* de Ion Pop, precum și publicarea dicționarilor despre scriitorii români. Nu întimplător, monumentalul volum apărut sub egida unui colectiv ieșean a fost unanim elogiat. Biobibliografiile editate din inițiativa Editurii Științifice și Enciclopedice: *G. Călinescu, Lucian Blaga, Ioan Slavici, M. Kogălniceanu, V. Pârvan* s-au dovedit utile instrumente de lucru. Un fenomen cu urmări fecunde pentru gîndirea critică românească îl constituie apariția mai multor monografii despre același scriitor. Amintim, în acest sens, diversele lucrări dedicate lui Al. Odobescu, Ioan Slavici, T. Maiorescu, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, T. Arghezi, Lucian Blaga, G. Călinescu, E. Lovinescu.

Este mult, este puțin? În comparație cu perioada anilor 1950—1964, realizările de astăzi par uluitoare. Dar dacă privim din perspectiva specialistului care a pășit într-un alt deceniu temporal, constatăm că sint încă necesare eforturi susținute pentru acoperirea unor largi cimpuri de activitate în istoria literaturii, a criticii și a edițiilor critice. Ne obligă la continuare, de pe o treaptă superioară, însăși acțiunea declanșată. Dinamica receptare a trecutului a atras după sine o efervescență creatoare, cu neputință de evaluat acum, la dimensiunile ei reale. Diversitatea tematică a literaturii contemporane, varietatea de stiluri, diversificarea mijloacelor stilistice sint și urmarea acestui contact cu tensiunea ideatică autohtonă, cu impulsul îndrăzneț, innoitor al înaintașilor. Explorarea și reliefaarea geniului creator al poporului român are totodată un rol decisiv în afirmarea identității noastre, mai adevărate, mai autentice, în lumea în mijlocul căreia trăim.

Ion Bălu

PE URMELE LUI HORIA

„Generațiilor de azi istoria le-a hărăzit fericirea de a vedea
înfăptuindu-se visurile și dorințele cele mai cutezătoare ale inaintașilor, lor le-a revenit misiunea de a făuri viitorul de aur al patriei”.

NICOLAE CEAUȘESCU

Intrarea în muzeu

AINTRĂ în Muzeul Unirii din Alba Iulia înscamă, în primul rând, a răsfoi cu inima inscripțiile de statornicie rămase pe această vatră și poartă de intrare în patrie, simboluri fără de egal. Dar eu îi caut pe Horia, pe Cloșca și Crișan. Simt neastimpărul literar în privire și miini, parcă un ghem fierbinte e fiecare pas, și rostogolirea lui imi înceadiază întreaga ființă. Il urmez tăcut încă de la intrare. Trec prin „Lapidarium”. Zei, voievozi, stele funerare, cuptoare dacice, oșteni, lei funerari, conuri de piatră, altare, fuse de coloane funerare, coșuri de piatră, precum iedera ni se urcă pe trup și nu am cuvinte să le răspund pe limba fiecăruia, doar le îmbrățșez cu sufletul adinc, numărând, în gind, cele 54 scări de marmură albă ce duc spre etajul al doilea, unde te întâmpină un citat emoționant, încercat de semnificații: „Generațiilor de azi istoria le-a hărăzit fericirea de a vedea înfăptuindu-se visurile și dorințele cele mai cutezătoare ale inaintașilor, lor le-a revenit misiunea de a făuri viitorul de aur al patriei”. Semnat: Nicolae Ceaușescu.

Sint mulțumit că mă împărtășesc din fericirea patriei, din prezentul, trecutul și viitorul ei luminos. Împună cu Aurelia Frățilă, Claudia Dăncilă și Vasile Abrudean, supraveghetori, trec prin sala dedicată lui Mihai Viteazul, domn al Munteniei, conducător al răscoalei antiotomane din cele trei țări române, înfăptuitorul primei uniri a țărilor românești.

Lăsăm în urmă „Secolul al XVII-lea, dominat de ideea refacerii Unirii lui Mihai Viteazul”, apoi „Transilvania în condițiile cuceririi și dominației habsburgice”, vitrine și exponate, mărturii ale unui trecut zăcut, legate de biografia unui popor eroic neingenucheat. Dar, iată, am ajuns. În fața noastră, pe o sticlă aproape pătrată, stă scris: „Răscoala lui Horia, Cloșca și Crișan — contribuție românească la lupta împotriva absolutismului și iobăgiei”. O sală dreptunghiulară în care pilpile strălucirea discretă a unui bec. De altfel, nici nu este nevoie de el, aici fiecare literă din documentele vremii, în copii sau original, formează o lumină aparte. Iată, bunăoară, o „Ediție din secolul al 18-lea al aprobatorilor și compilatorilor legi de clasă ale nobilimii transilvănene prin care națiunea română a fost exclusă de la drepturile străvechi pe care le avea în această țară” (cartea urlașă este deschisă la pag. 148—149). Lingă ea o „Patentă emisă de împărăteasa Maria Tereza la 16 noiembrie 1763 prin care ordonă autorităților transilvane să închidă granițele dinspre Muntenia și Moldova ca să împiedice emigrarea țăranilor români din Transilvania, din sec. al XVIII-lea, avind ca centru Munții Apuseni unde exploatarea iobăgimii ajunsese la culme. Răscoala s-a extins apoi în tot centrul Transilvaniei. Condusă de cei trei căpitani, Horia, Cloșca și Crișan, mișcarea a izbăt cu furie marea proprietate nobiliară, avind drept scop eliberarea din iobăgie și împărțirea pământurilor nobiliare”.

Il privesc pe Horia, il privesc pe Cloșca, apoi pe Crișan. Fac doi pași înapoi să pot scrie întocmai:

„HORIA (Nicula Ursu din Arada), sta-

tură mijlocie, ținută dreaptă, față lungă-reață, frunte înaltă cu semichelie, nas ascuțit, păr, mustață brun-roșcată, suman negru, pe margini cu cusături vinete, cizme încheiate pe jumătate”.

„CLOȘCA (Ioan Oargă, iobag fiscal din Cărpiniș, domeniul de mijloc al Zlatnei) puțin mai mic de statură decât Horia, îndesat, bine făcut, fața plină, brună și mai mult rotundă, păr castaniu închis, mustață brună roșietică”. Om la patruzeci de ani.

CRISAN (Gheorghe sau Giurgiu Marcu, din Cărpiniș, unde venise prin căsătorie; de origine era din satul Vaca — azi Crișan), „ochii mari, puțin umbriți de-o sprinceană groasă, robust și energic, curajos și impunător, mustața neagră”.

Trei oameni parcă iviți din baladă, trei eroi al căror singe a trecut de mult în seva rădăcinilor, deopotrivă fiind muguri și doină, floare și stincă. Privim împreună un panou central pe care, cu litere albe, e scris: „Răscoala lui Horia, Cloșca și Crișan, contribuție europeană la lupta antiobagistă și antiabsolutistă”. Un moment de liniște ce ni se pare-un veac. Se lipește de retină harta din apropiere, „arta de răspundere” a răscoalei, și-i lasă să-și reamintească totul: satele, cătunele, trecătorile, pietrele, furciile, casele arse de foame, bici și nedreptate. Și-i aud murmurând privindu-se, intrerupându-se. Notez (parcă sint într-o bașcă, la dictare): Abrud, Bucium, Roșia Montană, Mușca, Cimpeni, Sălciua, Baia de Arieș, Bedeleu, Mogoș, Galda de Jos, Craiova, Ighiel, Telna, Teiuș, Cetea, Tibru, Ampoia, Alba Iulia, Rimeș, Trăscău, Aiud, Luduș, Gilău, Huedin, Clui, Sebes, Cioara, Vinerea, Birtinți, Geoagiu, Săliște, Vințu de Jos, Brad, Hălmăgel, Vașcău, Beiuș, Zărand, Lipova, Dobra, Zam, Ociu, Baia de Criș, Lunca, Mesteacăn... Centre de răscoală... Curți și castele în flăcări... Localități miniere răscolite... Primele ciocniri cu armata... Armistițiul...

Parcurg cu glas tare un citat din I. P. Brissot — fruntaș al revoluției franceze: „Românii s-au revoltat, prin urmare au avut dreptate să se răscolească... Aversivitatea lui Horia pentru nobili și dorința de a se elibera pe el și pe compatrioții săi de violențele unei nobilimii crude și ignorante au fost primele motive legitime desigur ale acțiunii sale. Ei au fost tiranizați de monștri, ei aveau dreptul să le reziste”.

Privesc vitrina de pe colț, pistoalele cu ciemene și capsă, magazie pentru praf de pușcă, apoi extrase din diferite ziare și reviste comemorind răscoala de la 1784 („Istoria Horei și a poporului român din Munții Apuseni”, manuscris de Alexandru Sterca Suluțiu, fascicula III; „Istoria universală”, Viena 1794, cuprinzind o litografie înfățișând prinderea lui Horia și Cloșca în pădurea Scorogitelui; ziarul „Universul”, datat „vineri, 18 II-a, 1933, nr. 48”, înfățișând pe Horia, Cloșca și Crișan — capii răscoalei în fruntea cetelor de răscolăți, care în 1784, „cu cinci ani înainte de izbucnirea marii revoluții în Franța... au chemat la luptă țăranimea românească din Ardeal împotriva ungarilor ce i-au nesocotit drepturile și au asuprit-o veacuri de-a rândul”).... Alte și alte citate. Le ascult tăcut, timp în care notez din nou: „Totuși se înălțase o idee grandioasă în acele îndepărtate și uitate părți ale Transilvaniei cind cetelile lui Horia asaltau puterea nedreaptă a nobilimii. Înainte ca Republica franceză să anunțe signalul de alarmă pentru Europa care dormea, înainte de a se striga în Franța «Războiu palatelor, pace colibelor», răsuna în văile Transilvaniei lozincă «Războiu palatelor, pace colibelor»”. Semnat I. Marlin — 1848.

Transcriu „punctele programatice” care definesc țelurile naționale și sociale ale răscoalei: 1) Desființarea calității de no-

Horia — după o gravură de epocă

bil; 2) Aceștia să trăiască din funcții împărătești; 3) Impozitele să fie plătite și de nobili întocmai ca și poporul contribuabil; 4) Întreaga seminție a nobilimii să presteze jurământul pe cruce; 5) Pământurile nobiliare să se împartă poporului plebeu; 6) Dacă aceste condiții vor fi acceptate în semn de pace să se ridice steaguri albe atit pe fortăreață cit și pe caotele orașului Deva”.

Notez și subliniez: acesta este „Ultimatumul”, trimis nobilimii asediata de răscolăți în cetatea Devei. Formulare precisă pe înțelesul fiecărui țăran, cu adresabilitate la fel de precisă.

Nu pot să nu adaug cuvintele împăratului Iosif al II-lea al Austriei: „Românii au fost tratați aspru mulți ani și n-au primit niciodată îndreptarea plingerilor lor”. Un adevăr crud. Recunoaștere a unei nedreptăți sociale și naționale. Și privesc un panou ce-l înfățișează pe Horia fiind în audiență la împăratul Iosif al II-lea. Iși ține căciula în miini, mustața parcă îi crescuse prea mare de atita drum împietrit în priviri și obraji; pe umeri un suman, pare a fi o bundă ciobănească. Uită-tura e a unui înțelept, ce așteaptă să vorbească în numele poporului asuprit.

Imi dau seama că sala de la etajul doi al Muzeului a devenit neincăpătoare. Simt neastimpărul martirilor de a revedea totul. De aceea le propun o ieșire în freamătul toamnei, pe magistrala de azi a cuvintului PATRIE.

Prin Apuseni, ca-ntr-o baladă

SUB policandrul sfârșitului de toamnă adie Apusenii ca lebedele unui lac la trecerea lebedei albe. Dintr-odată se vede drumul ce urcă din Alba Iulia, pină sus în inima Țării de Piatră și mai adinc, în copilăria și suferința moșilor. Se văd cărări pe care a călcat Horia cu ortacii săi și e suficient să dal puțin la o parte iarba și piatra e suficient s-o muți puțin, sau s-o întorci pe partea cealaltă, ca să simți respirația nedreptății de-atunci, să îți se urce pe miini și în cuvinte ca un bici necruțător. Sate și cătune se înalță-tuie blind în tăcerea și foamea lor de altădată, cringuri și poteci încărcate de spinzurători, de cumplita războare a nobilimii... Drumul urcă din noul cartier al orașului — unde, construindu-se câteva mii de apartamente pentru urmașii lui Horia, s-a descoperit un întreg cimitir străvechi ce atestă continuitatea poporului român pe aceste meleaguri de țară.

Micești, Sard, Amooia, la dreapta Ighiu, Bucerdea, Cricău, Galda, Intregalde, anoi Tăuți, Valea Ampolului, Poiana Ampolului, Feneș, Pătrîngeni, și-aoli orașul Zlatna (Ampelumul dacic, principalul centru aurifer al Apusenilor) cu cele mai vechi fabrici de prelucrarea minereului din Transilvania, cu locul în care a învățat Avram Iancu, cu urmele răscoalei lui Sofronie, a lui Horia, Cloșca și Crișan.

Ochiul se încarcă de prezența noului, atit de caracteristic marilor transformări prin care a trecut țara noastră în cei 36 de ani de la liberare sub conducerea înțeleaptă a Partidului Comunist Român. De-o parte și de alta a șoselei casele noi, cu grădini încărcate încă de fructe, magazine sătești, complexe comerciale, cămine culturale noi, școli și grădinițe, dispensare moderne, constituindu-se fiecare în parte, ca o pagină a muncii înfrățite a urmașilor celor trei eroi, al lui Avram Iancu, ca o expresie a clarviziunii politicii partidului și statului nostru de dezvoltare armonioasă a tuturor județelor țării. Simțindu-le strălucirea, te lași cuprins de un sentiment aparte, al iubirii nețărmurite față de patrie, iubire pe care Horia și ortacii săi de luptă, fiecare moț, fiecare participant al răscoalei din 1784 au crescut-o în noi prin felul dirz și neinduplecat prin care au răbdat suplicii de la Alba Iulia, prin felul în care și-au sacrificat viața pentru idealul de dreptate socială și libertate națională.

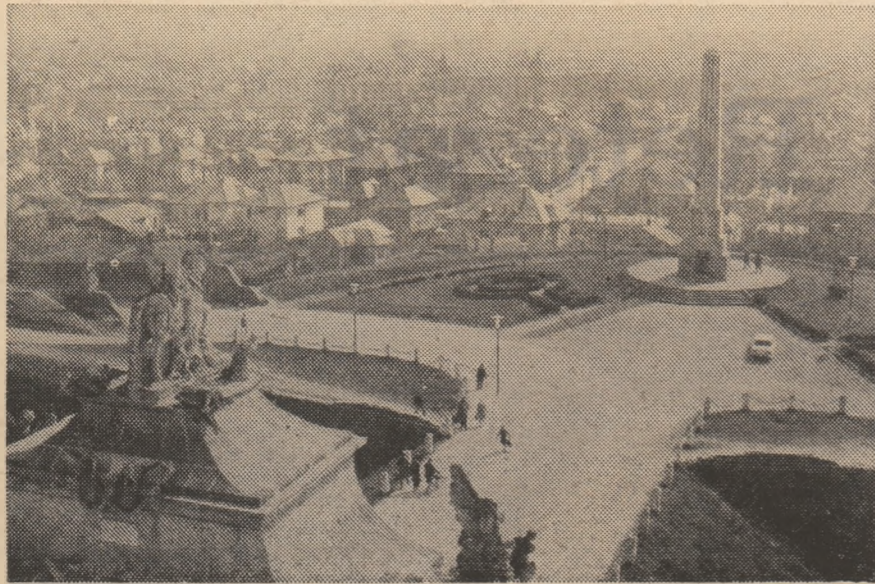
Zlatna — așezare bimilenară, cuprinsă de virful Dimbău (1371 m) din Munții Trascăului și Virful Breaza (1000 m) din Munții Metalic, întocmai ca apa unui izvor în cășul adinc al palmei, cîntată de poetul german, originar din Silezia, Martin Opitz în care se arată virtuțile po-

porului român, lupta lui de-a lungul secolelor pentru libertate, păstrează urmele lui Horia, născut acum 250 de ani, în apropierea Albacului. Horia a vorbit împăratului despre felul în care țăranii de pe domeniul Zlatnei au fost deposedați de pășunile din păduri, despre pământul arid, sărăcăcios căruia nu-i poți smulge recolte pentru hrană, despre faptul că transportul lemnului către topitorii creștă mereu, că abuzul scoaterii la tăiatul lemnului este tot mai nemilos, că pentru săpatul șanțurilor nu li plătește nimic, că nu mai au voie să taie din pădurile domeniului lemne pentru grinzii, scindurii, din care făceau obiecte pentru a le vinde apoi, procurându-și cele necesare traiului. Toate acestea le-a spus împăratului, dar parcă nimenea n-a auzit. Inșuși fiul lui Horia a condus acțiunea împotriva Zlatnei în care, de altfel, a fost fixat, în cadrul unei festivități cu participare obligatorie a țăranimii de pe domeniul și din județele din jur, în 5 februarie 1785, premiul de 600 galbeni pentru prinderea lui Horia și a lui Cloșca... Peste 63 de ani, tot aici, în frunte cu Avram Iancu, aveau să se desfășoare evenimente dramatice, episoade crâncene ale revoluției democratice de la 1848.

Urc spre Abrud și notez citeva nume de români ce au făcut școală în Zlatna sau au trecut pe aici, Avram Iancu, Alexandru Sterca Suluțiu, Gheorghe Anghel, Dimitrie Moldovan, Petru Ioanete, Petru Dobra, Iosif Sterca Suluțiu de Cărpiniș, Ioan Pipoș, Dionisie Suluțiu, Vasile Popp, Grigore Mihail, Cornel Medrea. Mai notez: anul 1943 — „Detunată”, primul ziar al Zlatnei cu apariție săptăminală care s-a impus prin prezența lui I. Popa-Zlatna, Vasile Copilu-Cheatră, V. I. Munteanu, Vlaicu Bărna, Florica Ciura, Nicolae Horia Rusu, Petre Bucșa și alții, ca una dintre cele mai importante publicații progresiste ale timpului; — anul 1980, Zlatna, oraș de mineri cu o populație de 10 000 locuitori, cu oamenii harnici de la I.M.N., Exploatarea Minieră, I.F., I.T.A., C.F.R., Întreprinderea comercială, precum și meșteșugarii de la Cooperativa „Ampoiul” care raportează constant realizări de prestigiu în fiecare sector, sint frunțiși pe ramura metalurgie. Și-o uitătim însemnare, adaugă Francisc Gall, primarul orașului, „Locul I pe țară în întrecerea socialistă dintre orașele țării, în anul 1979”. „Și formația de teatru, unul dintre cele mai statornice colective de amatori, deținătoare a numeroase premii naționale”, intervîn Titus Repede, Felicia Lipovan, Septimia Maior, animatori ai vieții culturale. Nume de creatori, de poeți populari, de artiști plastici, amatori și profesioniști, nume de mineri învâltind portretul țării cu sudoarea muncii din adincul minelor din Almaș, Haneș, Cib etc.

„Mîndria de a fi moț”

BUCIUM, Abrud, Mogoș, Ciuruleasa, Cărpiniș, Cimpeni, Albac, Scărișoara, Neagra, Vadu Moșilor, Horea, Girda, Ponorel, Vidra, Bistra, Lupșa, Sălciua, Ocolii, Poșaga — sint tot atitea puncte strălucitoare-n Apuseni legate de numele conducătorilor răscoalei, unde viața nouă, și-n special în cei 15 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R., și-a spus cuvintul răscolit, printr-o replică viguroasă dată sărăciei de altădată, prin verticala înalțelor certitudinii, pe trunchiul răbdător al tradiției. Niciodată ca acum respirația lor nu e mai limpede și mai curată, pentru că, pentru fiecare localitate în parte, vizita conducătorului iubit, tovarășul secretar general Nicolae Ceaușescu, în 1966, în Apuseni, a însemnat o înaltă mîndrie patriotică, dar și un angajament prin care s-au pus temeliele unor realizări fără precedent în Țara de Piatră, angajament pe care moții il traduc printr-un nou cult al muncii, al împlinirii lor în realizările sarcinilor ce le revin din hotărârile celui de-al XII-lea Congres al partidului. Privesc, împreună cu Eugen Belciu, electrician, Rodica Mateș, Romulus Felea, Zeno Nicoadă, drumul ce coboară de la Roșia Poeni serpuind printre brazii și fagi, carpen și molizi, dind, apoi, mina cu cerul printr-o pulbere albastră și încerc să îmbrățșez de aici, patria în haina ei de lucru, și transcriu, cuvint de cuvint, dimensiuni ale aceleiași expresii „mîndria de a fi moț”. Astăzi „Mîndria de a fi moț, de a te numi cu a-

Alba Iulia

Zlatna

devărat un fiu al Apusenilor, este legat direct de cinstirea înaintașilor, de faptul că trebuie să ducem mai departe iubirea pentru aceste plaiuri strămoșești, s-o împletim prin fapte concrete de muncă, cu marea iubire pentru patrie și partid. Pentru noi, fiii de moți, numele tovarășului Nicolae Ceaușescu înseamnă o pildă de abnegație, trudă și patriotism. Nu ne putem mindri doar cu trecutul, cu jertfa eroilor noștri, ci trebuie să le-o răsplătim prin munca de zi cu zi, prin felul în care știm să devenim folositori oamenilor din mijlocul cărora am ieșit. A vorbi doar că ești moț, fără a lăsa ceva din tine urmașilor seamănă c-o laudă în van" (Eugen Belciu). „Eu sint tehnician la Roșia Poeni, aici unde muntele este mușcat în fiecare clipă de dinții uriași ai escavatoarelor, unde oameni tineri și virstnici rotunjesc biografia celui mai mare combinat de cupru din Europa. Pe virful muntelui, oameni și mașini formează o singură bătaie de inimă, se-adună în aceleași artere fierbinți ale patriei apropiindu-ne cu fiecare detunătură, metru decoperat, de strălucirea cuprului. Aici, în această telurică înclăștare se călesc conștiințe, se învață numele patriei, ca nume al muncii demne, al voinței și încrederei depline în politica înțeleaptă a partidului. Aici, în această hotărâtoare luptă cu tăcerea adinului, îl simt cel mai mult pe «baciul Horia», părintele părinților mei, fratele meu și-al fraților mei. Mă întreb, nu o dată, dacă Horia și Cloșca, Iancu și Crișan, Dobra, Axente și Buteanu, Balint, Aiudeanu, Suluțiu, căpitani împăratului din Albac — Gheorghe a lui Nistor, Nicola Gheorghiuță, Florea Juncu Nicolae, Nutu Todea al lui Tilă, Ion Virtan, Nicolae Pleșa, Petru Gora, Toma Gligor, Pavel Bocu, Teodor Berindei, Avram Nariță, Ioan Iobagiu, Rostie Florea, Toma Petruță, Ioan Biro, Ioanaș Mămăligă, Ilie Stefu, Iacob Giurca, Gheorghe Marcu — mulți dintre ei născuți pe aceste locuri unde ne aflăm, și-atîția alții, care au participat direct la răscoală și la revoluția din 1848, ar fi acum aici și-ar vedea pe viu ce-nseamnă să construiești o viață nouă-n Apuseni, cit de mult s-ar mai bucura cu adevărat" (Iosif Oprisa). „Dacă pe Valea Sebeșului, hidroenergeticienii au adunat izvor cu izvor apele într-un pumn de lumină pentru nevoile patriei dragi, noi, cei de la Roșia Poeni, adunăm stea cu stea din adinc dindu-i aceeași strălucire pentru patrie. Sint mindru că m-am născut în satul lui Horia, un sat în care găsești toate cele de trebuință, de la școală, la asistență medicală, la complexe comerciale bine aprovizionate, care n-au căzut din cer, gata făcute, ci poartă pecetea muncii de azi a moților, a hărniciei și priceperii oamenilor pentru care Horia și ortacii lui au rămas talismanul cel mai apropiat de inimă. A-i cinsti memoria lui Horia înseamnă precis a numi cu voce tare tot ce s-a construit în Apuseni, a-l așterne cuvint de cuvint pe hirtie pentru urmași. Șoseaua care ne leagă de Arieșul Mare și cel Mic duce spre inima patriei însemnele bunăstării și fericirii noastre" (Nicodim Albu).

„COMBINATUL de la Roșia Poeni, Combinatul de prelucrare a lemnului din Cimpeni, cu fabrici de mobilă și secții ultramoderne, Fabrica de covoare persane, liceele de specialitate, întreprinderea de tricotaje Cimpeni, Fabrica de confecții de la Baia de Arieș, cea de textile din Abrud sint puncte dintre cele mai luminoase și mai recente pe harta luminoasă a «Țării lui Horia», care au cuprins o bună parte din forța de muncă existentă în Apuseni. Și, toate acestea, de ce să n-o spunem, cu mindrie, se leagă de numele președintelui țării, care, aflindu-se în vizită de lucru pe aceste meleaguri ale suferinței de ieri, ne-a învățat că cea mai mare cinstire a înaintașilor noștri, Horia, Cloșca și Crișan, Avram Iancu, este Libertatea muncii, felul în care știm să creăm noi bunuri materiale, noi edificii pentru binele întregului popor, pentru izbînda dreptății, omeniei și păcii" (Zeno Nicoară, secretar adjunct al comitetului orașenesc de partid Cimpeni). „Lemnul nu mai ia drumul cimpii, rămîne la noi la Cimpeni, să-și trăiască adevărata strălucire metamorfozată în tipuri de mobilă stil. Astăzi din fiecare metru cub se confecționează mobilă stil în valoare de 28 000 lei, ponderea mobilei de artă în ansamblul producției marfă a unității va creș-

te, de la 24,8 la sută în 1980, la circa 30 la sută în anul 1981. Cele mai noi tipuri de mobilă pe lingă «Madrigal» și «Nep-tun» sint «Chippendale», «Cabinet 862». Și sintem mindri că noi, urmașii marilor patrioți, Horia, Cloșca și Crișan, Avram Iancu, din atelierul de mobilă stil trimitem spre multe țări ale lumii însemnele priceperii și vieții noi ale moților. De aceea, spune inginerul Alexandru Costea, de la I.P.L. Cimpeni, sint mindru de sculptorii Nicolae Potinteu, Ioan Petricele, Dănilă Napeu, Leahu Constantin, de mașiniștii, montorii și finisorii Nicolae Vesa, Iosif Popa, Sabin Pandor, Nicolae Curtici, Remus Pripon, Dumitru Petruța, Nicodim Corcheș, Maria Labonea, Doina Gaja, Sabina Sicoe, Viorica Stan, Maria Oargă, Remus Todea, Ioan Deoancă și, lingă ei, atîția alții, prin care inima Apusenilor, inima României socialiste, pulsează pe toate meridianele lumii. Iată o răsplată a jertfei strămoșilor noștri, a luptătorilor pentru libertate».

ȘI PARCĂ-L aud pe Gheorghe Pașca, om la 83 de ani: „Trece sărmanul Horia prin păduri împovărat de durerea mulțimii, de promisiunile și minciunile împăratului Iosif. D-aia se cutremură munții. Iși amintesc de el ca de un fiu drag". Andrei Peteleu, Gheorghe Belciu, Vasile Petrușe, bătrîni ai satelor de unde a plecat Horia. Parcă-i aud „Vezi dumneata pădurile aiste, de aici or buicat țărani iobași la tulnicarea lui Horia, de aici din Fericeț, Mătișesti, Costești, Lespezea, Dirlești, Trifești, Pietroasa, Prelucă, Bărăști, Dealul Frumos, Valea Albacului, Lăzești, Valea Horii, Curmătura, Mușca, de aici de unde amintirea lui Horia adie ca un crez de patrie adinc". „Pe moți, adaugă profesoara Ruxandra Manta de la Roșia Montană, localitate bimilenară, îi găsești pretutindeni, îi întilnești tot mai mult întorcîndu-se lingă părinți pentru a edifica noul. Ei nu și-au lăsat meseria de cioplitori, numai că astăzi tradiția a căpătat noi dimensiuni prin dezvoltarea unei puternice rețele de prestații de servicii, prin înființarea Cooperativei «Moțul», cu filiale în Abrud, Arieșeni, Scărișoara, Alba, Girda, Horia, Vadu Moților, Poiana Vadului. Zeci de meșteri populari confecționează tulnice, donițe, căuce, se întilnesc pe Muntele Găina ca într-un sfat al hărniciei și-al priceperii. Astăzi chemarea din tulnic are un alt simbol, poartă mesajul muncii, al libertății și creației, al iubirii de patrie. Pentru noi, moții, Horia, Cloșca și Crișan, ceilalți tribuni și eroi, sint inscripții sacre ale sufletului pe care le transmitem puilor de moți prin cuvint și faptă, îi învățăm ce-nseamnă iubirea de țară, cum să-și păstreze și să ducă mai departe obiceiurile și datinile străbune care au fost și ale martirilor noștri.»

PRIVISC din nou munții, acest amfiteatru natural fără de egal, și, pentru o clipă, văd cum răsar moții la porunca „împăratului lor", cu titlatura de „Rex Daciae". Și, nu-i de mirare, că astăzi de la copilul de grădiniță pînă la cel mai virstnic locuitor al munților numele lui Horia, al lui Iancu, al ortacilor lor este ținut cu demnitate minte, este rostit cu mare respect, ca nume ale unor înflăcărați patrioți revoluționari, martiri și eroi naționali și universali, pentru că istoria lumii cunoaște prea puține cazuri pe măsura faptelor acestora. Nu-i de mirare că folclorul moțesc păstrează nenumărate cîntece despre Horia și Iancu, că nenumărați sint pictorii timpului și scriitorii care s-au aplecat cu măiestrie asupra chipului lor pentru a lăsa eternității dirzenia unor oameni fără de egal. Nu-i de mirare că primul nume întilnit aici e Horia, Iancu, că arborii, văile, iarba sint ca și atunci, păstrează cu sfințenie trecerea lor. Cel mai frumos nume, cel mai frumos coșac, e gorunul lui Horia și Iancu, lingă care se înalță falnic astăzi gorunul lui Ceaușescu. Ei ne-au educat prin supliciu suportat, comuniștii prin muncă. Lupta cea mai mare de azi e însăși organizarea libertății noastre, prin care consolidăm totul. Chemarea muncii este arma cea mai fierbinte și în Apuseni. Cine spune că își iubește patria fără a munci e o minciună. Responsabilitatea socială a moțului, ca și a cetățenilor întregii țări este o lege socială. Horia e umbra trecutului, dar și rădăcina luminii de azi...

PENTRU Vasile Porumbel, doctor la spitalul din Cimpeni, fiu al moților, mindria de a fi alături de ei se confundă cu însăși biografia acestor munți; viața și munca lui desfășurîndu-se printre locuitorii satelor și cătunelor moțești, alinînd dureri, însuflețîndu-l la ridicarea unor edificii de interes obșteșc. „Parcă le văd cum au pornit din minile noastre toate, purtînd bucuria fiecăruia ca o mulțumire adusă Partidului Comunist care, cu adevărat, a adus lumina pe aceste meleaguri frămîntate de revoltă și nedreptate. Numai introducerea curentului electric, pe la casele lor, ale urmașilor lui Horia, nu se poate asemui cu nimic în lume. Abia acum se văd Apusenii pînă departe, putem citi fiecare în inima celui alt satisfacția de a trăi civilizată într-o deplină simbioză de crez și simțire", afirma el la Casa de cultură, la o repetiție a formației de teatru care s-a impus în edițiile Festivalului național „Cîntarea României".

„La 28 de ani ai mei, spune Eugen Belciu, pot cu adevărat să spun că, a mulțumi partidului și statului pentru înnoirile aduse în Apuseni, nu este o lozincă, ci definește un întreg salt în conștiința moților, a tuturor generațiilor care au trăit și trăiesc aceste mutații profunde pe meleagurile lui Horia. Aceste condiții minunate de trai sint o răsplată binemeritată a jertfei străbunilor noștri».

Rodica Mateș, Dumitru Bota, Gheorghe Bordea, Gheorghe Lazea, Rodica Barb, Rodica Puiuț, Pleșa Ispas, Vasile Bud, Mihai Creț, Hebedeanu Nicolae, Traian Chira, Elena Pogan, Covaci Ana-Maria, Petre Covaci, alte nume de oameni ce-mi revin mereu în inimă pentru felul în care mi-au vorbit de Apuseni, cum ai vorbi de un lăcaș nou de cultură și de civilizație, de un pantheon al culturii, dinstirii și iubirii de țară. La librăria din Abrud are loc o lansare de carte. Sint prezenți tehnicieni, muncitori, ingineri, de la Combinat, elevi și profesori de la Liceul Horia, Cloșca și Crișan (de altfel, toate liceele din orașele Apusenilor poartă acest nume). O notez pentru că și aceasta face parte din mindria Apusenilor.

Dealul Furcilor

ERAM cu un grup de elevi și cu profesorii Avram Constantin, Virgil Bițică, Ion Oniga, Nicolae Ieremie, cu Vitalie Murteanu, Petre Hord, Ana Octavian și le recitam: „Cînd urci pe Dealul Spinzurării / Fiece furcă-i legămint / Inscripție ce își prelinge / Precum o floare chipul sfînt... / Pe Dealul Furcilor amiaza / Se-adună-n spic dul-

ce cuvint / Bucură soarele în care / E chipul patriei răsfrînt...»

Vintul s-a împotmolit în coastele Mamutului. Strălucirea soarelui e dulcea binefacere a clipei. Pe Dealul supliciuului razele lui sint tot atitea inscripții. Aici, în jurul monumentului, elevii cîntă, lasă flori, apoi cineva citește cu glas tare: „Aici au fost frînți pe roată la 28 II 1785 Horia și Cloșca — conducătorii răscoalei din Munții Apuseni. Peste jertfa lor de singe azi strălucește soarele libertății. «Alba Iulia 26 IX 1926». «Admirație și recunoștință veșnică luptătorilor pentru libertate și dreptate socială Horia, Cloșca și Crișan. Omagiul nostru căpeteniilor răscoalei din 1784 cu prilejul atribuirii numelui Horia, Cloșca și Crișan, Școlii medii din Alba Iulia. 28 februarie 1959». Pe o altă fațadă, ca o replică în timo, e scris: „S-a restaurat acest monument în cel de-al XXX-lea an al eliberării României de sub dominația fascistă. semn de omagiu și recunoștință conducătorilor răscoalei de la 1784».

Cele peste 6 000 apartamente din marele cartier al Albei Iulii, platoul Romanilor, și-au întors ferestrele spre noi ca o îmbrățișare de inimă. Iată câteva date din biografia orașului meu, Alba Iulia: — oraș cu peste 60 000 locuitori, cu zeci de întreprinderi ca: Refractara, Porțelanul, Utilaj, Fabrica de lapte, Fabrica de covoare, Ardeleana, Mecanică, zeci de ateliere, cooperatie meșteșugărească, licee de specialitate, școli, grădinițe, noul cartier Ampoi, complexele hoteliere Transilvania, Cetatea, Parc, cu centrul vechi de nerecunoscut și cu multe alte realizări spectaculoase obținute aproape în întregime în anii care au trecut de la Congresul al IX-lea al P.C.R., în care numele urmașilor lui Horia se află încrustat adinc.

Iată Mureșul, se văd în depărtare Vințu de Jos, Vurpărul, Blandiana, Ceru Băcînti, Sibot, Romosul și alte sate pe unde au fost purtați Horia și Cloșca în lanțuri grele pentru a inspăimînta mulțimea adusă cu forța să-i vadă, sate ale sărăciei și mizeriei de-atunci, așezări cu o puternică dezvoltare economică astăzi. Vințu de Jos, spre exemplu, este o localitate premiată pe țară ani la rînd pentru rezultate deosebite obținute în agricultură.

Aceștia sint urmașii lui Horia. Această-i configurația unui timo matur și responsabil, al mărețelor prefaceri revoluționare sub imboldul însuflețitoarelor hotăriri ale celui de-al XII-lea Congres al P.C.R.

Ion Mărgineanu

Cimpeni

Vîntul dinspre Retezat

LA Riul Mare-Retezat, constelația sau generația de hidrocentrale izvorite din concepția vizionară a partidului se îmbogățește cu încă o capodoperă generatoare de energie și lumină.

Este cunoscută și renumită legendara frumusețe greu accesibilă a Masivului Retezat. Aici sînt Parcul Național-Retezat, imensa rezervație naturală; imensele platouri și lacurile glaciare, singurătatea și foarte aproape, față în față cu cerul infinit. Sînt minunile și tainele Retezatului — din care răzbate din cînd în cînd respirația cosmică — vîntul aspru, vîntul rece, de pe Retezat; și uneori rupelele de nori — izvoarele, torenții; uriașele ninsori, uriașele furtuni de gheață, care smulg corturile nefericitorilor turiști rătăciți acolo, sus.

Cunoscută este de asemenea grandioasa, strălucitoarea vale a Riului Mare — din Țara Hațegului, Costești, Clopotiva, Brazi, pe firul vijelios al riului, la Brădățul, Zlata, pe sub masivul Retezat și munții Țarcu și Godeanu — pînă la Gura Apelor — confluența riului Șes cu Lăpușnicul, dînd naștere Riului Mare — iar de acolo, mai departe, mai în sus — la Rotunda, Bucura, pînă în adîncul legendelor — toată Hunedoara și toată Orăștia. Sîntem în inima uriașă a Daciei lui Burebista și Decebal — și fără să vrei meditezi cutremurat la măreția acestei țări din vece și la acei uriași strămoși ai noștri, care au întemeiat-o.

ÎN COLONIA Brazi, la șantierul hidrocentralei Riul Mare, unde se află și cartierul general al întregului sistem hidroenergetic Riul Mare-Retezat — ajung într-o amiază caldă, de primăvară. Am timp să intru liniștit și pe încetul în atmosfera șantierului, în atmosfera coloniei — micul oraș de barăci lungi, parter și etaj — sau parter și două etaje, cu balcoane și grădinițe în față, cu alei asfaltate, străjuite de straturi de flori. Auzisem despre aceste orașele — organizări de șantier, moderne — de pe marele sistem hidroenergetic Riul Mare. Iar acum am prilejul să le văd de aproape, să merg pe aleele lor, să locuiesc în ele. Micul oraș, care ocroteste în el cîteva mii de suflete, nu are nimic luxuriant în arhitectura lui — este strict funcțional: garsoniere sau apartamente; blocuri pentru nefamiliști; centrală termică, instalații electrice, canalizare, calorifere, program de apă caldă; stație-releu pentru televiziune, magazin universal, brutărie, cantină (ca orice restaurant din stațiunile balneare), cinematograful, școala elementară, grădiniță și cămin pentru copii, dispensar medical, poștă-telefoane; un atelier de țesut covoare persane (pentru femeile care vor să se califice), ateliere mecanice, blocul tehnic-administrativ. Condiții de viață — pentru o viață civilizată, dedicată muncii creatoare și familiei. Am admirat grădinița și căminul pentru copii și școala. Și femeile care lucrau în atelierul de țesut covoare persane manuale — opera care ieșea din miinile lor. Nu știu dacă am văzut însă grădinițe și cămine pentru copii atât de frumoase și copii atât de îngrijiți și frumoși și vioi și mulți și plini de sănătate. așa cum trăiesc aceștia, în splendida geografie, la Riul Mare-Retezat, ocrotiți și răsfățați de întregul șantier. Construind această părticică de țară oamenii își construiesc propria viață; se construiesc, se realizează pe ei înșiși și viitorul lor.

Îată și copacul — nucul sub care directorul șantierului, inginerul Viorel Dănilă, inginerul mecanic șef al șantierului, Cornel Boghin, și ceilalți cîțiva deschișători de drum au desfășurat planurile, proiectele din geantă și au ținut prima lor ședință, atunci, în primăvara 1975. Nu exista nici un acoperiș: riul, stîncă, pădurea... Nu era nimic făcut de mina omului: s-a început cu defrișările, cu viața pe ruloțe, cu grupuri electrogene, cu deschideri de drumuri, cu strecurarea primelor utilități între riu și stîncă muntelui...

În fața coloniei, pe celălalt mal al Riului Mare (pe malul stîng), în trupul masiv al muntelui înalt, se află centrala subterană Riul Mare-Retezat. Iar undeva, deasupra — nu se observă de jos, niște serpentine complicate duc pînă acolo — se află castelul de echilibru și caverna casa vanelor. La castelul de echilibru vom merge miine — este tocmai sus și ne trebuie timp mai mult: a fost urcat și montat acolo un utilaj nou, se află în probe și va trebui văzut; de acolo voi cuprinde cea mai mare priveliște a Hațegului, Retezatului, Riului Mare, și celălalt lanț de munți — Țarcu și Godeanu...

TRECEM podul, ne oprim să privim Riul Mare: nu este chiar un riu mare — dar mi se pare că nu am văzut un riu mai impetuos, mai accelerat și mai limpede, în albia lui fulgeră parca însăși energia electrică răsunînd din fiecare particulă angajată, prinsă în fantastica viteză. Cu cît voi urca la celelalte șantiere, riuul este și mai limpede, și mai sălbatic, iar uneori este năprasnic — imi explică tovarășul Moraru, instructorul județean al sistemului, însoțitorul meu. Este riuul cunoscut și preferat de sportivi, cu bărcile lor speciale: își dau drumul cu bărcile, de sus, de la Gura Apelor, și se lasă în voia acestei viteze, fac o adevărată cas-

Pe șantierul hidrocentralei Riul Mare

cadorie, pe creasta valurilor, printre stînci; cîteodată îi răstoarnă, îi lovește de stînci — dar este pasiunea lor...

Mergem pe șoseaua asfaltată, pe malul riului, pe sub pădurea de un verde strălucitor. Ajungem la tunelul de acces în centrala subterană. Și pentru că tot am ajuns aici și nerăbdarea este mare, se înțelege că intrăm. Maistrul de schimb pe care îl găsim este dispus să ne însoțească, ne dă căștile de protecție reglementare și ne-a și sorbit în ea uriașa deschidere a tunelului. Nu este nevoie de mașină; tunelul are vreo opt sute de metri, este betonat, este finisat, nu curge apă, nu este noroi, șirul de lumină ne călăuzește. Mergem pe jos, mă opresc din cînd în cînd să privesc tunelul, să admir opera, să meditez o clipă la uriașele eforturi ale oamenilor. Pînă cînd în fața noastră apar ochii turburi, uriași, luminați de lămpi, ai altor tuneluri. Și — caverna — centrala subterană! De fapt, două caverne separate, fiecare cu o destinație tehnologică proprie, legate între ele prin acest tunel de acces pentru circulația mașinilor și transportul echipamentelor. Tunelul este la fel cu tunelul de la centrala subterană Lotru: s-a umblat și se va mai umbla mult pe el cu basculantele grele. Simt cum mă strînge treptat răsufierea rece, umedă din adîncul muntelui. Nu știu ce înălțime are muntele deasupra noastră. Dacă aș fi lăsat singur aici probabil m-aș rătăci în adîncul acestor caverne învăluite în lumina nebulosă, umedă a becurilor suspendate în haosul de piatră al acestor prăpastii cărora abia le deslușesc marginile geometrice totuși; sau m-aș rătăci pe aceste tuneluri venind din direcții diferite, strînse ca într-un nod straniu în jurul acestor caverne — totul înecat încă într-o ceață subterană, în aburi, în miros de exploziv, în sudoarea muntelui și a oamenilor și a utilajelor. Priiașe obscure curg de peste tot, cu șoapta lor străină, rece, își caută firul primordial, pe care au călătorit trudnic, dispărut acum definitiv, odată cu uriașa parte de stîncă operată, scoasă din trupul muntelui.

Descoperim în acest univers subteran, neliniștit, oamenii, minerii, în hainele lor de culoarea muntelui, muncind; abia îi zărim sau îi presimțim după nimbul de lumină strîns în jurul trupului lor, în jurul feței și miinilor lor; pe cei mai mulți îi auzim doar strigînd îndemnuri, semnale scurte și în zadar încercări privirea să-i descopere pe sub bolțile sau în adîncul din care acești oameni presătesc palatul de beton, oțel și marmură al hidrocentralei subterane de la Riul Mare-Retezat. Cum să stau de vorbă cu acești oameni răspîndiți în cele patru puncte cardinale ale uriașei singurătăți din adîncul muntelui și prin toate ungherele haosului de stînci, pe care ei îl supun voinței, și priceperii, și curajului lor și îl umanizează l... Măcar un „noroc bun“ să le strig, în semn că sînt aici, cu ei, o clipă din veșnicia muncii lor, sînt cu ei, aici — și i-am văzut și îl voi ține minte! Dar cum să comunic cu ei, cum să ajung

la ei, în acest haos, înconjurat de prăpăstii, de curgeri de ape cu șușotiri grăbite!

Mă mulțumesc cu explicațiile maistrului de schimb și ale tovarășului Moraru — dar nu înțeleg mare lucru, gîndul meu este la oamenii din adînc! — și singura fericire este că întîlnim totuși cîțiva oameni, pe un teren mai sigur, și le string, recunoscător, miinile reci, îmbibate de apă și le urez din toată inima sănătate.

Abia întors la lumină, pun ordine în impresii și imi notez cu atenție datele esențiale despre centrala subterană, așa cum înțelege să mi le transmită, cu economia de vorbe, caracteristică, inginerul Ștefan Kemecsy: sala mașinilor — centrala subterană — 65 m. lungime; 15,5 m. lățime; 41 m. înălțime; volumul de excavație, în inima muntelui — peste 42 mii m³ rocă evacuată de aici; pentru betonări vom folosi — rațional! — peste 7 mii m³ beton. Termenul pentru încheierea excavațiilor este 1 septembrie: vom definitiva excavațiile la 15 august și vom începe betonările. Va fi o lucrare foarte frumoasă și de neclintit. Vor fi instalate aici două turbine tip Francis, de cîte 167,5 MW. La centrală muncește un colectiv foarte unit. Toți locuim în colonie, cu familiile, copiii — avem condiții foarte bune.

Inginerul Ștefan Kemecsy este șeful șantierului centrala subterană și galeria forțată. A lucrat la Lotru, din 1969 pînă în 1976 — cînd a venit aici, la Riul Mare-Retezat. Soția sa — Paraschiva Kemecsy — este ingineră la laboratorul de betoane; au doi copii. Imi spune patetic numele oamenilor lui — cu glasul cu care, probabil, îi strigă la fronturile de muncă — deși îi simt în privire muștrarea că eu nu voi reuși să-i consemnez pe toți oamenii lui buni — dar el își face datoria și mi-i spune. Sînt oameni cu vechime la Argeș, la Lotru; alții, la Sebeș, la Someș; și tineri stagieri, admirabili, care s-au atașat cu toată inima — solidari cu noi, pasionați, foarte buni, entuziaști. Au fost repartizați mai mulți. Unii au plecat: aici, la centrală, s-au potrivit să fie toți foarte buni. Imi notez nume venerabile, cu vechime și nume de tineri stagieri. Centrala subterană este o premieră — spune inginerul Kemecsy, deschizînd parca o poartă uriașă, acolo, în subteran, spre lucruri, pe care ar fi trebuit să mi le spună de la început. Întreg sistemul hidroenergetic, Riul Mare-Retezat, se execută într-o zonă geologică dificilă — și nici centrala subterană, nici galeria forțată nu aveau cum să ocolească aceste dificultăți geologice. Au fost — deci au fost și au trecut! — greutăți, momente dure, emoții: au început, la un moment dat, să crape zidurile cavernei, bolțile să amenințe cu prăbușirea, surpări... Într-o rocă tare, într-o rocă sănătoasă treaba merge strună, dar nu ai ce învăța nimic în plus! Aici dificultățile geologice au dat mereu probleme noi, probleme grele, generate de roca slabă, zona faliată —

surprizele Retezatului: din roca foarte dură, dai în roca foarte slabă, subredă — caolin, argilă, grohotișuri, pinze de apă care, toate, dau necazuri — surprizi de galerii, inundații. Și să lupți să prinzi bolta în marea cavernă a centralei! Premiera a fost — în această zonă dificilă — soluția ingenioasă a susținerii cavernei: 41 metri înălțime, într-un munte care cade peste tine! Ancoraje din țevă de 10—15 metri lungime, bătute în pereții și în boltă și care au permis injectarea cu ciment, consolidarea muntelui; pe suprafețele cavernei cucerite am aplicat spritz-beton peste plasă din oțel-beton: a ieșit o cavernă mare, frumoasă, trainică! Altă lucrare deosebită — la fel, cu tehnologii în premieră, în condițiile acestor munți: excavația galeriei forțate. Diametrul interior 3,7 m.; lungimea — 880 m., înclinarea față de orizontală 32°. Racordul între galeria forțată și cele două grupuri ale centralei — distribuitorul cu brațele lungi de 48 și 64 m., cu diametrul de 2,2 m. — totul în muntele plin de goede, de goluri neprevăzute! Am aplicat aici tehnologia neexperimentată în asemenea lucrări: o instalație-platformă-schip, pe plan înclinat — care ne ajută să predăm mai repede galeria forțată. Evacuarea sterilului din centrală și din galeriile anexe se face cu utilaje moderne. Toate lucrările se inscriu în grafic — în termen. Necazuri am avut — cu muntele, cu geologia — incolo, necazuri nu am avut. Bucurii, emoții au fost; satisfacții sînt — am făcut o lucrare bună. Va fi o sărbătoare terminarea centralei. Și, în străpungerea galeriei forțate — cînd ne vom întîlni cu ceilalți tovarăși, care vin, ca și noi, și în aceleași condiții, prin adîncul munților, cu aducțiunea principală...

SÎNT nerăbdător să urcăm acolo, pe serpentine, pe coama înaltă a muntelui, la castelul de echilibru, unde a intrat în premieră acel utilaj modern de perforat la secțiune plină. Deci premieră în tehnologia construcției centralei subterane; cea mai înaltă sau utilaj montat acolo, sus, să sape tunelul. Voi mai întîlni asemenea premiere, în celelalte sectoare ale sistemului Riul Mare-Retezat. Pe toate șantierele construcției de hidrocentrale — la Bicaș, Argeș, Lotru, Porțile de Fier I și II, Sebeș, Someș, Olt, Tismana... s-au dat și asemenea premiere, cuceriri ale noului. Și premiere ale genului și ale vitejei omenești. Aici însăși geologia frămîntată a munților ridică obstacole, dificultăți — solicită soluții tehnice îndrăznețe, în premieră. Mesterul Manole nu mai recurge la sacrificiul devotatelor Ană — ci la eforturile gîndirii lui, la cuceririle științei și ale tehnicii — și împreună cu Ana caută și descoperă soluția salvatoare, fericită.

Bate un vînt cald, vînt de primăvară, vîntul dinspre Retezat.

Traian Coșovei

„CÎNTAREA ROMÂNIEI”

POPORUL NOSTRU a avut întotdeauna, pe parcursul tumultuoasei și eroicei sale existențe, harul și înțelepciunea de a-și întipări simțămintele în creații durabile, care să-i reprezinte în cel mai înalt grad virtuțile, aspirațiile. Dintre atitea și atitea versuri memorabile, bunăoară, **Creșterea limbii românești / Și-a patriei cinstire** a fost sortit să nască „frumuseți și prețuri noi” tocmai pentru că îndeamnă la o lucrare adâncă și nespuse de frumoasă. „Moștenirea” este de fapt și o mărturisire — e drept, vizionară — pe cât de nobilă pe atât de gravă. Prin timp, însă, spiritul ei își găsește intruchipare în multiplele rezonanțe ale poemului neîntreput pe care-l numim Festivalul național „Cîntarea României”. Acest impresionant cîntec al țării, știm cu toții, a prins viață din îndemnul secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, umărit inflăcărat, demn continuator al strălucitelor spirite ale neamului — îndemnat din democratismul său funciar, din crezul său revoluționar potrivit căruia nu există misiune mai de preț decît aceea de a sluji poporul, de a face totul pentru ridicarea bunăstării lui, a gradului de civilizație și cultură.

Iată, exprimată sintetic, menirea acestei ample cîntări a țării de către secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Festivalul național „Cîntarea României” constituie cel mai larg cadru de intensificare a activității culturale-educative, a participării maselor largi populare la dezvoltarea valorilor spirituale noi ale patriei — o formă nouă de afirmare a talentului, sensibilității și geniului creator al poporului nostru”.

Pornind de la datoria morală și patriotică pe care-o avem noi, cei de astăzi, de-a continua, adînc și nuanțată, virtuțile tradiției, această idee generoasă și-a dobîndit de îndată — cum era de așteptat — un statut distinct în întreaga viață a țării, animînd energiile creatoare ale poporului, călăuzindu-le drumul spre lumină, spre afirmare. Din perspectiva rezultatelor de pînă acum putem aprecia că Festivalul național „Cîntarea României” este o tribună competitivă, o mare școală de formare a conștiințelor, avînd un caracter de de-săvîrșit democratism. Avem acum posibilitatea de a întocmi bilanțuri — de altfel, ele există — dar mai cu seamă, acum, putem privi harta de suflet a patriei prin sensibilitatea, ambițiile și pasiunea milioane de participanți. Putem estima deci zăcămintele pe care festivalul le-a descoperit, cum, spre pildă, putem evalua izbindile cercetării științifice. Festivalul poartă ca titlu de noblete trăsăturile care ne exprimă plenar: dragoste de patrie, putere de creație, de autodepășire și perfecționare, de afirmare multilaterală. Semnificativ, el a instituit starea creației continue în toate domeniile de activitate, a creat acea atmosferă fertilă, stimulatorie și dinamizatoare atât de necesară, prielnică afirmării fiecăruia, tînăr sau vîrstnic, indiferent de profesie sau naționalitate.

SCURTĂ mărturisire. Într-un sat din Ardeal, cu ani buni în urmă, pe cînd abia începusem drumurile prin țară, un bătrîn mă sfătui să zăbovesc pînă la sfîrșitul săptămîinii fiindcă doar atunci aș mai fi putut vedea „cite ceva” din tradițiile fascinante de odinioară și care, spunea el cu mare amărăciune, „sînt pe cale să se piarză”: din nefericire nu i-am putut urma sfatul dar el mi-a rămas întipărit în memorie ca o „somație”... În larnă acestui an, cînd am revăzut satul, aveam să-mi notez în carnet numele mai multor formații și numele multor interpreți — apărute în climatul stimulator promovat de festival.

Una dintre cele mai prețioase cuceriri ale acestui cîntec al muncii și creației libere este tocmai revitalizarea tradițiilor noastre în legătură nemijlocită cu afirmarea și reflectarea (prin mijloace specifice) noilor cuceriri socialiste, mărturiile ale muncii și vieții de azi. În repetate rânduri secretarul general al partidului a reafirmat și nuanțat îndatoririle de onoare ale acestei manifestări, așa cum a făcut-o în Cuvîntarea rostită de la tribuna Congresului țărânimii: „Festivalul muncii și creației socialiste «Cîntarea României» trebuie să găsească în toate comunele și satele țării — pe care politica partidului și statul nostru le-a ridicat la o viață nouă, infloritoare — un larg cîmp de afirmare, ducînd la manifestarea puternică a minunatului geniu creator al țărânimii noastre, care a făurit, de-a lungul secolelor, atîtea comori de artă și, totodată, la afirmarea spiritului nou în muncă și viață, la stimularea talentului, hărniciei și spiritului creator ale maselor de țărani, ale tuturor oamenilor muncii de la sate, a mindriei lor patriotice de a participa la făurirea socialismului în România”.

„Cîntarea României” are menirea — generoasă — de a descoperi și promova noi talente, întretîindu-le într-un permanent puls dialog, cel al confruntării valorice — singura unitate de măsură a hărniciei, iscusinței. Este suficient să avem în fața ochilor imaginea atât de grăitoare a „defilării” laureatilor de pînă acum, imagine-frescă, vie, palpabilă. Sigur, titlul de laureat răsplătește munca, talentul, este deci o recunoaștere națională cu mare putere de irradiație și înrîurire dar, el, titlul, nu se poate mîrgini doar la a străluci pe o diplomă. Iar festivalul nu înseamnă numai spectacole festive, existența lui se sprijină nemijlocit pe continuitatea și întrepîtrunderea tuturor manifestărilor sale. Pe scenele festivalului — adică ale caselor de cultură, cluburilor, căminelor culturale, teatrelor populare, școlilor, liceelor etc. — brigăzi artistice, coruri, formații de dans tematic, colective de montaj literar-muzical, ansambluri de cîntece și dansuri populare au unificat energia și pasiunea muncitorilor, țărănilor, elevilor, studenților, ostașilor în această, fără precedent, prin amploare și semnificații, epopee națională. Poeme simfonice și literare, cîntece revoluționare, inspirate de munca și viața constructorilor de azi ai societății noastre, de năzuințele lor, creații plastice, reportaje, piese de teatru ș.a. s-au constituit în măr-

turii vibrante, semnificative prin bogăția și înaltul lor profesionalism.

Pe de altă parte, Festivalul național „Cîntarea României” a creat climatul competitiv necesar, oferind posibilitatea artiștilor amatori de a concura, sub stindardul valorii, alături de artiștii profesioniști. Un dialog pe cit de generos pe atât de nobil. Artiștii profesioniști au sprijinit — și sprijina — îndeaproape formațiile artiștilor amatori, urmărindu-le căutările, modelîndu-le și orientîndu-le spre valoare; un dialog profitabil care a stîrnit admirația și interesul milioaneilor de participanți. Oamenii de cultură și artă își fac din prezența lor în mijlocul artiștilor amatori din comune și întreprinderi o posibilitate de a cunoaște îndeaproape năzuințele lor întru frumos, mai mult, de a cunoaște pe cei ce, în calitate de beneficiari, le recepționează mesajul. Aceste întîlniri, devenite tradiționale, exprimă noile raporturi între creatori și oamenii cărora le sînt destinate operele lor.

Festivalul național „Cîntarea României” a consacrat dreptul tuturor oamenilor muncii, tineri sau vîrstnici, indiferent de profesie sau naționalitate, de a fi, deopotrivă, beneficiari ai valorilor culturale și creatori efectivi ai acestor valori. În același timp, amploarea manifestărilor (pe care festivalul, ca un tot unitar, le încorporează) nu se poate sprijini decît pe o participare cutezătoare dar realistă, eficientă în planul superior al formării și de-săvîrșirii conștiinței socialiste a tuturor categoriilor de oameni ai muncii. „Cîntarea României” nu este doar un fidel „seismograf” care se mulțumește să înregistreze faptele ci, respectîndu-și statutul — în spiritul tradiției pe care deja și-a dobîndit-o —, a imprimat un suflu înnoitor în toate domeniile vieții noastre sociale. Tocmai de aceea, nelimitîndu-se la fazele stricte de concurs, festivalul își sprijină existența pe caracterul permanent al manifestărilor desfășurate sub egida sa. Acest puls continuu, de fapt, întrefine ciimatul participării fiecăruia — în funcție de aptitudini — alimentează pasiunea, promovează mereu noi și noi talente, reîmbogătește experiențele deja cîștigate. Aduce, altfel spus, brizele de aer proaspăt, binefăcătoare, ferind vocațiile de rutină și sablon, menținîndu-le în competiție.

A crea, de fapt, înseamnă a continua...

FESTIVALUL muncii și creației socialiste a legiferat condițiile desfășurării unui vast proces de cercetare științifică și tehnică în care sînt antrenați milioane de oameni ai muncii. Oricît de obișnuită ar fi devenit constatarea — noul, o stare a creației continue — ea exprimă tocmai pulsul efortului cuprins în nenumărate ore de studiu intens și cercetare. În fabrici și întreprinderi, în institute și facultăți n-au întîrziat să apară roadele direcțiilor de cercetare, roade concretizate în sute și sute de invenții și inovații, în rezolvări tehnice de mare interes — puse în slujba mai bune desfășurări a proceselor tehnologice, automatizării și perfecționării etapelor de fabricație.

Nucleu ale manifestării inteligenței tehnice — comisiile profesionale științifice,

curcurile de cercetare etc. — și-au imprimat în viața întreprinderilor un profil distinct datorită eficienței ideilor rezolvate practic și, desigur, a ingeniozității lor. De la cutare realizare privitoare la automatizarea unei linii tehnologice și pînă la ample programe menite a reduce cheltuielile materiale și valutare, de la soluții referitoare la refolosirea materiilor secundare și pînă la depistarea unor noi surse de energie... festivalul a devenit, deci, cadrul cuprinzător al popularizării și afirmării cuceririlor științifice și tehnice. Un ecran sonor al unor fapte de excepție ce slujesc progresului general al patriei. Sigur, în acest domeniu nimeni nu poate cere minuni. Este nevoie, uneori, de un timp mai scurt, alteori — de cele mai multe ori —, pentru drumul unei idei se cheltuiesc ani și ani de muncă pasionată, neobosită. De aceea, un alt cîștig semnificativ al festivalului este tocmai climatul pe care l-a creat, atât de fertil desfășurării activității de cercetare și creație. Rezultatele certe de pînă acum, și aici, anticipează reușitele viitoare. Inteligența, entuziasmul sînt cultivate, adică, întretinute în climatul unei rodnice și democratice confruntări.

Festivalul național al educației și culturii socialiste „Cîntarea României”, fiind o mișcare națională complexă, are înalta îndatorire de a contribui la făurirea conștiinței socialiste, la ridicarea nivelului de pregătire politică și de cunoaștere, de creație și educație multilaterală a întregului nostru popor. În acest spațiu, manifestările culturale-educative și cele de creație științifică și tehnică se îmbină cu activitățile politico-ideologice, se întrepîtrund într-un tot unitar. Festivalul este deci o mare școală de formare a caracterelor în spiritul unui profund patriotism.

Sîntem păstrătorii unor tradiții fără seamăn — perle ale spiritualității noastre — dar sîntem și continuatorii acestora. Construim în spiritul tradiției, dar construim în timp. Pe noi înșine, pentru noi înșine, pentru generațiile viitoare. Nu e doar o șansă ci o vocație a împlinirii.

Manifestare cu ample semnificații, această frescă vie a țării, prin toate formele sale, aduce un vibrant omagiu Partidului Comunist Român, un omagiu sîrbătoririi a șase decenii de la făurirea sa.

Spunem că festivalul este un poem neîntreput, ce reprezintă cronică semnificativă, cuprinzătoare și emoționantă a timpului pe care îl trăim. „Cîntarea României” — adică, a patriei cinstire. Expresia deplină a adîncirii continue a democrației noastre socialiste, expresia plină de adevăr a faptelor care dau garanție obiectivelor marelui pe care ni le-am propus.

„Cîntarea României” este, apoi, expresia plenară care ne definește virtuțile în ochii noștri și ai lumii. Este glasul unic al unui popor care-și construiește liber destinul, își consolidează și adîncește cuceririle cu talent, pasiune, abnegație, dorință de autodepășire. Este sunetul energiilor creatoare ale patriei.

Viorel Sâmpetean

Teatru

O personalitate scenografică

AVEM o mișcare teatrală bogată, interesantă, și nu o dată s-a vorbit despre realizările noastre, subliniindu-se și valoarea incontestabilă a scenografiei, uneori chiar cu funcție de deschizătoare de drumuri și întărire a convenției teatrale. Avem artiști plastici admirabili care și-au legat destinele de scenă și numele de orice istorie a teatrului contemporan, printre ei numărându-se și Emilia Jivanov.

Cei care cunosc spectacolele Teatrului Național din Timișoara și-au umplut ochii cu liniile unduoase și lirismul rafinat al desenelor și al culorilor ei. A venit în acest oraș acum 17 ani, în 1964, dînd încă de la început, într-o poveste amuzant-delicată, în *Nu prea albă ca zăpada și motanul descălțat* de Alecu Popovici, pusă în scenă de Emil Reus, dovada prea plinului ei talent. Decorurile Emiliei Jivanov sînt triste sau vesele, sumbre sau luminoase, după cum cere acțiunea piesei sau starea sufletească a personajelor, sînt delicate precum adierea zefirului sau puternice ca o fortăreață de nepătruns.

Se mlădiează după sufletul ascuns al operelor, după cadentele lăuntrice ale dramelor, dînd forme plastice gândurilor regiștilor, dar rămînînd ea însăși, înțelegîndu-i și ajutîndu-i întotdeauna. Pentru *Doamna Zorilor* de A. Casona, montată de Marietta Sadova în 1967/68, a construit trei peșteri și două case de țară, într-o tulburătoare și neliniștitoare compunere și descompunere, marcînd atît sentimentul implacabilei treceri a timpului cit și pe cel al claustrărilor imposibile. Atunci cînd Ioan Taub a realizat impresionanta montare a dramei istorice *Coroană pentru Doja* de A. Gh. Ardeleanu, Emilia Jivanov s-a transformat într-un arhitect al structurilor masive, metamorfosînd un simplu grătar de lemn în obezile iobagilor, grații de închisoare sau gradenele unei arene. Cu același regiștor a colaborat în 1973/74 la *Micii burghezi* de Maxim Gorki, creînd lumea cosmărescă a Besemenovilor din nenumărate colțuri sumbre cu mobile nefirești de mari, greoaie și disproporționate, cu spezele scaunelor uriașe și dulapuri înfricoșătoare. Pentru comediile puse în scenă de Sergiu Savin a fost jucăușă ca un copil fugit pe o pajistă plină cu soare, pentru Anca Ovanez, atunci cînd a montat *Mockinpott* de Peter Weiss, laconică și ironică, exactă și ambiguă în același timp, pentru Ioan Ieremia, cu care colaborează, de la premiera dramei istorice *Henric al VI-lea* de Shakespeare din 1976 și pînă astăzi.

Ultimele spectacole ale Naționalului timișorean puse în scenă de Ioan Ieremia cu decorurile Emiliei Jivanov, *Unchiul Vanca* de Cehov și *Mobilă și durere* de Teodor Mazilu, sînt două reprezentări ce par a nu avea nimic comun, unite totuși prin ceea ce regiștorul și scenografa au știut să descopere dincolo de textul scris. Spațiul scenic organizat de Emilia Jivanov este încărcat cu trimiteri către cele mai surprinzătoare zone ale conștiinței și inconștientului. Pentru *Unchiul Vanca* a realizat un exterior al unei imense case de țară, o curte cenușie, cu multiple ferestre și uși închise la etaj, cu griuri brutale pătate de roșul veșmintelor purtate de corul țigăncilor sau negrul unei trăsurii a plecării imposibile, sugerînd concomitent și claustrarea și descăderea către vis, în timp ce pentru *Mobilă și durere* a creat o cutie neagră cu laturile deschise și culori vesele, dar o cutie cu farba atîrnîndă deasupra capetelor eroilor, cu un semn ale unei lumi răsturnate ce treburile așezată pe fagașul ei normal.

Adeseori Emilia Jivanov aduce pe scenă obiecte reale, exacte, realizate cu fidelitate și respect față de datele lor obișnuite, dar este destul să le schimbe poziția pentru a le transforma în semnele irealului, deschizînd cu ajutorul lor drum către cele mai neașteptate interpretări.

Printre noutățile aduse de Teatrul Național din Timișoara în această stagiune se numără și *Păcatul din Valea San Florian* de scriitorul sloven Ivan Tancăr, o piesă scrisă de la începutul veacului nostru.

Pusă în scenă de regiștorul ugoslav Voia Soldatovici, spectacolul are un dinamism și un lirism cu totul deosebite datorat mai cu seamă Emiliei Jivanov. Eliberată de orice obligație față de o realitate concretă, ea a materializat sufletul acestei piese într-un incintător amestec de alb și verde din care nu lipsesc nici cerul magic faustian, nici tremurul plin de muzică al unor crengi pornite din plafonul scenei, nici intrarea elegantă a unui palat imaginat, dar nici ironia amară în fața unei lumi capabilă să păteze albul imaculat.

Aceeași și totuși mereu alta, așa se arată a fi Emilia Jivanov în tot ceea ce face, în tot ceea ce a creat și creează pe scena Naționalului timișorean.

Ileana Berlogea

Arta teatrală în procesul devenirii

EXISTENȚA unei mișcări sociale, cristalizarea unui partid revoluționar, apariția, în cîmpul gândirii, a unei idei noi, radicale, propunînd o altă interpretare a lumii decît cea curentă și acceptată, au inițiat puternic societatea românească în secolul nostru. În ultima vreme se acordă o atenție mai redusă fenomenelor pozitive ce au rezultat, în timp ce examenul critic al formelor suprastructurale duce la semnarea mai cu seamă a ceea ce e numit eroare, sau erezie, ori influență negativă, derutantă. Istoricul obiectiv și senin al culturii și civilizației românești va găsi însă nenumărate date atestînd rolul fertilizator și dinamizator al ideii comuniste, chiar cînd acțiunea ei a fost mediată și difuză. Dealtminteri, uriașele convulsii sociale europene, revoluțiile și manifestele revoluționare nu puteau să nu-l sensibilizeze și pe intelectualul român, implantat, prin condiție și aspirații, în realități extrem de contradictorii, avînd, mai întotdeauna, o conștiință superioară, acută a rostului său și un sens social al valorilor.

Cercetarea în sfera literelor și artelor descoperă fapte și crezuri ce au avut unele ponderi hotărîtoare în statornicirea cite unei orientări marcînd evoluția. Într-o polemică (din al doilea deceniu) Alexandru Davila stipula că „Interesul țării noastre este progresul intelectual, cultura, civilizația, este năzuința către mai bine, mai înalt, mai frumos; este dezvoltarea artelor, a gustului, a înțelepciunii... este căutarea perfecției, iubirea sublimului, dar nicidecum sprijinirea și admirarea mediocrităților”, conceptul său axiologic hrînindu-se, încoșebi, cu elemente din viața teatrală, iar conceptul politic căruia îi subsuma discursul său zămislindu-se din credința că „Teatrul a fost întotdeauna cel mai eficient mijloc de propagandă pe care l-au avut la îndemînă ideile noi și credințele mărețe”. Liniile acestea de gândire poate fi detectată distinct în efortul literaturii dramatice interbelice de a descoperi degradarea moravurilor în toate compartimentele vieții și a oferi, în compensație, un ideal moral văzut, cu precădere, în intruchipări istorice. Aceeași linie, cu pronunțate volute critice și cu sublinieri puternice ale realismului, e observabilă în activitatea celor mai buni artiști, a unor trupe și a unor animatori, ea prelungește-se pînă în anii duri ai celui de-al doilea război, în opțiuni repertoriale culezătoare, atitudinilor contestate de fond, tendință de a domina dezmățul și haosul prin demnități clasicizantă sau prin jocuri esopice aparent facile, însă de un risc grav și imediat.

Ceea ce s-a realizat pînă azi, în anii puterii populare și socialismului, nu e încă prea bine catagrafiat și mai ales nu e totdeauna perceput cu toată claritatea și în esență. Teatrul, ca și celelalte arte, a intrat, în anii postbelici, în registrul de necesități spirituale ale societății. Publicul a început să-l perceapă ca al său, iar scena și-a asumat publicul, petrecîndu-se o dublă mutație, ce a avut și va mai avea consecințe considerabile. Consolidîndu-se, treptat, ca instituție ramificată în întreaga țară și afirmîndu-se, treptat, dar cu forță, în lume, personalizîndu-se și specificîndu-se, în concertul artelor, teatrul românesc a produs școli artistice și concepte noi, propunînd posibilități inedite de glosare în cîmpul de relații național-universal. Obsedat preocupat numai de blocajele dogmatice și inhibițiile proletcultiste ale unei perioade revoluționale, de anevointele materiale, stîngăciile, forțările de ritm și poziție ale unor etape revoluționare, unii autori de retrospective pierd perspectiva și scapă din vedere fundamentul: constituirea, prin acumulări și decantări, citeodată chinuitoare, a unei mișcări teatrale naționale de identitate spirituală certă, cu o doctrină estetică proprie. Procesul complex în cursul căruia s-a făurit această identitate nu putea evita — și nu va putea evita, probabil, nici în viitor — căutările pîndite de eroare, convergențele și divergențele cu experiențele altora, dificultățile de dialog cu administrația, echivocurile în considerarea succesului ca ax noțional al creației materializate, oscilațiile și incertitudinile în translatarea, în convenții artistice durabile, a îndatoririlor educative și numeroși alți factori instabili, țînînd, în urma urmei, de însăși natura demersului creator în acest teritoriu. Dar e de reținut că, în perioada ultimelor trei decenii, teatrul a dobîndit la noi, în întregul său, simțul realității istorice în proporții și la un grad de acuitate pe care nu le-a avut nicînd. În ultimul deceniu, și mai cu seamă în anii din urmă, creativitatea teatrală are parametri de însemnătate probată, printre care un tonus al eficacității spirituale foarte pronunțat, într-un continuum evident și într-o vastă arie socio-culturală. Angajamentul sufletesc pe care-l rostea, încă în 1960, Aura Buzescu: „Voi da întreaga mea putere de muncă pentru ca răsăritul pe care cuvîntul rostit de mine îl are în masa de spectatori, impresia pe care personajul interpretat o lasă, să servească la formarea omului nou, mai bun, mai drept, de care societatea noastră are nevoie”, va rima, în profunzime, cu convingerea, afirmată, a lui Liviu Ciulei, în anul 1971, că realismul actual implică „o modalitate artistică de gândire ce se bazează pe cunoaștere științifică și capacitate de analiză a societății pe care

o reflectă, avînd ca rezultat posibilitatea de sintetizare a imaginii de reflectat, aptă să condenseze o opțiune politică” și, de asemenea, cu mărturiile scriitorilor și artiștilor din cea mai tînără generație, pentru care dimensiunea patriotică, cea ce-tălenească, precum și cea etică a artei sînt și ale propriei lor ființe, nu adaus și nici ștampilă artificială pe un pact conjunctural. E adevărat că interstițiile dintre activitățile creatoare și operele scenice finite, ca și spațiile de răgaz dintre ample manifestări de cultură teatrală ce reunesc personalitățile valide ale mișcării sînt uneori umplute de materie prăfoasă — declarații zgometoase lipsite de acoperire, adevăruri formale inflamate, tensiuni artificiale provocate de impostori agresivi și veleitari mediocri. E adevărat că, uneori, e și cite o viitură de lucrări dramatice și scenice devalorizate prin platitudine și facilități, diluînd dezagremanții iocurile comune („cea mai mare amenințare de care sînt pîndite artele”, după un adagiu voltairian). Dar decisiv e militantismul lucid, de cea mai curată substanță, al oamenilor artei teatrale, exprimat ferm în opere reprezentative. Datorită existenței unui partid comunist, care a condus izbînditor reorganizarea socialistă a țării, datorită declarațiilor teatrelor ca instituții de stat și afirmării, în

deplin consens, de către autoritatea politică și culturală și de către artiști, a funcționalității civice a artei, datorită proliferării excepționale a talentelor și stimulării energiilor creatoare, perioada aceasta poate fi caracterizată ca una a regenerării și, deopotrivă, a construirii noțiunii de teatru românesc modern.

Reglementări ulterioare în statutul instituției, mutațiile pe care le va determina, inerent, dinamica realității, apariția a noi coduri estetice și tehnici creatoare, evoluțiile stilului și ale gustului vor consolida, credem, poziția cîștigată de arta teatrală în societatea românească contemporană. Căci teatrul e o funcție vitală naturală, corespondînd unei nevoi organice, deci inevitabil în existența ființelor umane și a colectivităților sociale. De adăugat, desigur, la această adîncă frază a lui Peter Brook, și considerentul că între socialism și cultură e un raport de consubstanțialitate. Literatura și artele apar aici ca expresii ale unui umanism funciar, fără de care politica însăși ar pierde orice conținut. E înveșterat, deci, că în plămădirea spiritualității viitorului, particula prezentului rămîne ca un reper și un ferment al înfăptuirii.

Valentin Silvestru

TEATRUL MIC prezintă — în cîntea aniversării a 60 de ani de la crearea P.C.R. — premiera absolută a scenariului dramatic *Niște țărani* de Cătălina Buzoianu, după romanul cu același titlu de Dinu Săraru.

În distribuție: Mitiță Popescu (Năiță Lucean), Valeria Seciu (Genica), Ștefan Iordache (Dumitru Dumitru), Dinu Manolache (Pătru cel Scurt), Carmen Galin, Tatiana Iekel, Nicolae Pomoje, Vasile Nițulescu, Constantin Dinescu, Jean Lorin Florescu, Gheorghe Visu, Nicolae Dincă, Sorin Medeleni, Păpăl Panduru, Nicolae Iliescu, Elena Pop, Jeana Gorea, Andrei Codarcea, Nicolae Irim ș.a.

Regia: Cătălina Buzoianu; Scenografia: Mihai Mădescu; Muzica: Dorin Liviu Zaharia.

Conștiință nouă, revoluționară

■ Excelent reportajul-documentar intitulat **O societate nouă, un om nou, o conștiință nouă, revoluționară** (comentariul Petre Pinzaru, redactor Maria Preduț), al VII-lea episod din ciclul t.v. **Partidul năzuințelor și al împlinirilor socialiste**. Muncitori și profesori universitari, țărani cooperatori și ingineri s-au referit, într-un viu, fructuos schimb de opinii, la trăsăturile pe care le-au considerat definitorii pentru conștiința omului nou. Modelul moral al acestuia include, astfel, participarea activă în sfera vieții sociale, idealul unei continue perfecționări, responsabilitatea acului de decizie sau implicare în colectivitate,

generozitatea, competența, hărnicia, aspirația către lumină și adevăr, răspunderea față de timp. Personalitatea omului nou, valoare supremă a noii societăți, a fost, deci, analizată prin sublinierea drepturilor și datoririlor față de semenii și de sine. Omenia, formă înaltă de umanism, este un concept caracteristic României contemporane. Aici și acum omul este, cum atît de plastic spunea o țărăncă din județul Sibiu, cel care în fiecare clipă își face datoria, preluînd frumoasa tradiție a strămoșilor și gîndindu-se permanent la urmași. El este, deci, un grădinar, răs-pundător de roadele acțiunilor sale, făcînd din ele un sens al existenței. Astăzi, cînd peste un sfert din populație urmează o formă de învățămînt, țara întreagă este o școală deschisă omului educat prin muncă și pentru muncă. Așa se formează caracterul, în aspra un-duire a Bărăganului, sus, între stînci, unde brazil încep a se oglîndi în apa străvezie a lacurilor de acumulare, în liniștea laboratoarelor și în forfo-ta marilor uzine. Desă-vîrșirea omului nou este un proces dinamic, cu profunde, revoluționare implicații, socialismul construindu-se cu știință și conștiință.

■ Diferite emisiuni și rubrici au înregistrat, în ultimele zile, la radio și la televiziune, cuvîntul scriitorilor. Vocile adevăraților poeți anunță totdeauna marile direcții spre care merge omenirea, observa un cunoscut critic. Într-adevăr, ascultînd mesajul de gîndire și atitudine al scriitorilor actuali (în ciclul radiofonic **Semnături în contemporaneitate**, la **Revista literară radio...**) am putut înțelege cum se produce armonioasă corespondență între vibrația poetică și glasul adînc al patriei.

■ Respectul și afecțiunea față de realizările colegilor noștri tipografi, ne-au îndemnat să-i urmărîm într-una dintre acțiunile lor sugestive: spectacolul cu piesa **În noaptea asta nu doarme nimeni** de Florian Potra realizat de Teatrul muncitoresc „Marcel Anghel-scu” al Combinatului poligrafic „Casa Scintei” în cadrul Festivalului național „Cîntarea României” (regia artistică Victor Moldovan, regia t.v. Constantin Dinischioiu). Este un semn promițător al vocației artistice și al talentului unor oameni legați prin tot ceea ce fac de cultură, o realizare rele-vabilă din multe puncte de vedere.

Ioana Mălin

Filme politice

DE-A lungul a peste trei decenii, cinematografia noastră socialistă a realizat numeroase filme înalt artistice și, în același timp, adine și variat structurate de noua ideologie deși, la început, s-a făcut greșeala de a se confunda simpla aparență cu substanța ideologică (se socotea, de pildă, foarte importantă o poveste de îndată ce apărea un buldozer, o hidrocentrală, o ședință, o „vate care răsună“). Foarte curind însă filmele noastre încep să dobindească profunzime și autenticitate; căci ele descriu sufletul omului nou, așa cum, acum mai bine de un veac, îl cerea Karl Marx. Care este acel om? Fiecare cuvânt scris de Marx ne-o spune. Acel „om nou“ este omul care se dezînșală. Este omul care, după ce multă vreme a priceput greșit, acum pricepe altfel, descoperă adevărul. Este ceea ce Pudovkin numea **priza de conștiință**, acea apărare contra păcălirii, acea dialectică a gândului și sentimentelor, acea paradoxală și iscusită demonstrație a celui mai neașteptat și totuși evident adevăr.

Putem număra, cu mare mândrie, multe filme românești unde tema (mereu aceeași și mereu altfel) este **dezînșalarea**. Să luăm două filme vechi de Francisc Munteanu: **Cerul n-are grații** și **La patru pași de infinit**. În amândouă este vorba de un personaj care nu este **comunist**, ci devine comunist. Un personaj care nu avusese nici cea mai mică legătură cu ideile socialiste, dar care devine comunist pentru că a înțeles adevărul sens al evenimentelor care îl inconjoară. Emoționante portrete de luptători comuniști se conturează în expresivele ritmuri cinematografice din **Duminică la ora 6** (regia: Lucian Pintilie) ori din **Zidul** (regia: Constantin Vaeni); ele există de asemenea în **Citadela sfărâmată**, traducerea cinematografică, aproape aidoma, a piesei lui Horia Lovinescu, piesă petrecută într-o singură casă, populată de burgezi habotnici. Afară, în întreaga țară, revoluția schimbăse toate temelile lumii. Nu ni se arată nimic din toate acestea, ci doar cum, în acea casă, toate raporturile între personaje se schimbă; astfel imaginile povestesc dar mai ales sugerează fidel, de fapt, tot ce se petrece afară, în lumea cea cu soare. Un alt exemplu elocvent ne oferă cele două filme de idei: **Puterea și Adevărul** (scenariul: Titus Popovici, regia: Manole Marcus) sau **Clipa lui Dinu Săraru** și al lui Gheorghe Vitanidis. Tur de forță cinematografic, unde aproape totul este numai conversație, controversă și unde subiectul, personajul e **adevărul**,

adică, încă o dată, **dezînșalarea**. La fel în **Gaudeamus igitur** (regia: Gheorghe Vitanidis), film pentru și despre tineret.

În filmul lui Ioan Grigorescu și Virgil Calotescu, **Subteranul**, problema este: limitele dreptului de a greși, dimensiunea exactă a valorii și a curajului. La fel în alte pelicule de actualitate care rimează cu acesta, filmul lui Constantin Stoiciu și Andrei Blaier, **Diminețile unui băiat cuminte**, filmul lui Constantin Stoiciu și Dan Pița, **Filip cel bun**, filmul lui Petre Sălcudeanu și Iosif Demian, **O lacrimă de fată**, sau cele recent semnate de Mircea Daneliuc, **Proba de microfon** și **Croaziera**, pelicule în care se pledează pentru împlinirea datoriei omului nou; a demara tot timpul în căutarea a ceva mai bun, a trăi cu dorința de a lăsa urme după trecerea sa.

Ideea de dezînșalare este rudă directă cu ideea de film politic. Căci filmele politice urmăresc schimbările sociale, metamorfozele istorice, militează pentru împlinirea noilor tipuri umane. În România socialistă, revelatoare e de asemenea evoluția filmului istoric. Cineștii noștri au dovedit că au înțeles că film istoric nu înseamnă doar aventuri în costume de epocă, ci strădanie de a reflecta schimbarea cursului istoriei, de a participa la marile momente de răscrucă ale timpului. Astfel au fost multe filme istorice scrise de Titus Popovici, care, de pildă, arătau pe Mihai Viteazul nu numai ca pe un strălucit personaj renesanțist, nu numai ca un genial strateg, dar mai ales ca un ctitor al istoriei naționale. Același fenomen de demaraj, de schimbare structurală, îl reîntâlnim în alte două filme scrise de Titus Popovici: **Dacii** (regia: Sergiu Nicolaescu) și **Columna** (regia: Mircea Drăgan) unde se descrie geneza poporului nostru. Tot ctitor de istorie viitoare a fost și Dimitrie Cantemir, iar filmele scrise de Mișnea Gheorghiu și regizate de Gheorghe Vitanidis demonstrează tocmai acest lucru.

În ordinea polemic socialistă și antiburgheză, semnalez și filmul **Labirintul** (regia: Șerban Creangă). Tot în materie de film istoric, semnalez alte două lung-metraje, dedicate unor mari personalități din trecut: **Vlad Tepeș** (scris de Mircea Mohor și regizat de Doru Năstase) și **Întoarcerea lui Vodă Lăpușeanu** (autor: Malvina Urșianu).

Dar iată un alt succes cinematografic deosebit: un film prin care se demonstrează că o greșeală intelectuală și morală poate avea și efecte imediate, concrete, foarte grave. Există o categorie de înșelare în toate cele, aceea a omului care

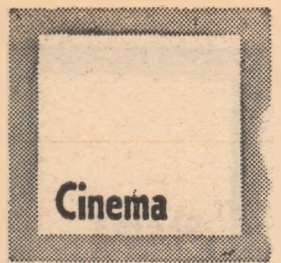
se înșală în tot ce spune, face și gîndește. Avem în limba română un cuvînt special pentru acest viciu, pentru aberație infirmitate. Este substantivul **neseriozitate**. Lucian Pintilie a pictat în **Reconstituirea** (adaptînd nuvela lui Horia Pătrașcu) vreo duzină de personaje, din care nici unul nu era nici ticălos, nici crud, nici rău la suflet, dar era, vai, neserios în treaba pe care o făcea. Orice treabă. În film sînt vreo cinci acțiuni, cinci meserii, cinci operații, toate de o cotidiană banalitate dar făcute... neserios, brambura, confuz. Neseriozitate, adică intoleranță, lenie, indiferență, nepăsare, incompetență, neatentie, impulsivitate, iar toate acestea putînd, citeodată, să ducă la moarte de om. Aceasta e tema formidabilă din filmul lui Lucian Pintilie.

Dar iată și o altă dramă. Un om se trezește într-o bună zi cu bănuiala că tocmai fiindcă fusese așa de convins că tot ce face el este just, tocmai de aceea s-ar putea ca, fără să-și dea seama, să fi greșit! Omul ar vrea să verifice. Dar cum? Căci nu era vorba de cutare faptă, ci de toate, de miile de fapte ale vieții sale! Ei bine, prin povestea unei singure zile filmul **Singurătatea florilor** (scenariul: Octav Pănuș, regia: Mihai Constantinescu) ne va arăta cum omul nostru a găsit un alt om, care îl va ghici chinul și va înțelege că în asemenea cazuri singurul leac e să-l înveți pe om nobilul, sublimul meșteșug de a recunoaște că nu are dreptate.

Dar mă opresc. Ca să spun că nici măcar o jumătate din filmele noastre exemplare nu au fost semnulate aci. Nu am vorbit despre **Pădurea spinzuraților** (ecranizarea romanului lui Liviu Rebreanu, realizată de Titus Popovici și Liviu Ciulei), nu am vorbit despre acest mare, unic succes internațional. Am spus că **Pădurea spinzuraților** fusese un caz unic. Dar nu. N-a fost unicul caz. De pildă, în 1957, într-o notă scrisă în „Contemporanul“, spuneam că, la Cannes, concurează un film de Gopo: **Scurtă istorie**. Nu anunțam nici că a fost premiat, nici că ar merita să fie. Ci spuneam, scurt, că este o imposibilitate absolută ca festivalul să nu acorde cel mai mare premiu acestui film, inovator senzațional atît pe planul artei, cit și pe al gândirii. Profeția mea nu era profeție, ci simplă percepție. Marele premiu de la Cannes a încununat firesc filmul lui Gopo.

Prin toate aceste filme de valoare — și prin multe altele — cinematografia românească și-a făcut cu prisosință datoria.

D. I. Suchianu

FLASH-BACK

Durată

■ DEȘI devenit între timp clasic, deși văzut și revăzut de atîtea ori, **Valurile Dunării** nu-și demască vîrsta. În ziua premierei era un film istoric, distanțat cu numai cincisprezece ani de evenimentele descrise; azi, îl numărăm lui însuși o dată și jumătate mai mulți ani, dar această îndoită istoricitate este departe de a-l proiecta în arhiva prăfuită a operelor cîndva la modă, care au depins de un anumit ton, de o anumită croială sau lungime a costumelor, de forma favoriților de pe obraz sau de un anume fel de a pronunța cuvintele. Filmul lui Ciulei intră progresiv în acea autonomie, atemporală oarecum, ce se rezervă numai capodoperelor. El trăiește acum în sine, și prin sine, așa cum esența, extrasă migălos, a unui fruct supraviețuiește fructului, prelungindu-i puterea și însușirile dincolo de anotimpuri. Anacronică (în sens bun anacronică) longevitatea acestui film despre eroism și luptă, venit din acel an 1959, în care zarva vîrbelor de pe ecran înlocuia de obicei intensitatea trăirilor artistice!

Ce aducea el nou (dar de fapt noutatea apărea numai la modul relativ) era o anumită feroare a firescului, înțeles ca redescoperire a lumii, a omului, a gesturilor sale intime. Ciulei a fixat diapazonul filmului la tonalitatea vieții cotidiene, deși oamenii săi erau încercați de evenimente extraordinare, și a instaurat prin asta un fel de eroism de gradul al doilea, mai potolit dar mai intens: da, oamenii înfruntă primejdia și își dau viața, dar o fac fără conștiința că sînt niște sacrificiați, dimpotrivă, cu aerul cel mai senin. Efectul este infinit mai puternic decît în cazul eroilor zgomotoși, de paradă, care zornăie arme și emit vorbe pompoase. În filmul lui Ciulei, intențiile și apartenența eroilor sînt ascunse cu grijă, nu neapărat în secretul conspirației, dar, în acel bun simț care dictează omului simplu modestie și măsură în tot ce face. Cei trei protagoniști au pe lângă calmul și omenia rolului un umor, o distanțare, o privire dinafară asupra lor înșile, care le dau justă măsură a tot ceea ce întreprind. Irina Petrescu (în excepționalul său debut) dădea Anei, tinăra nevăastă a marinarului, o radiație și ambiguitate sentimentală ce preziceau paleta largă a carierei de mai tirziu. Liviu Ciulei făcea o compoziție de zile mari, adăugînd durității marinarului Mihai o ezitare umanizantă. Iar regretatul Lazăr Vrabie, eroul discret care nu rostește o vorbă despre idealurile sale, dar le lasă ghicite din fapte, contura una din figurile cele mai convingătoare ale rezistenței.

În farmecul credibil al acestor personaje rezidă și neșovăitoarea durată a filmului.

Romulus Rusan

Doi eroi comuniști (interpretați de actorii Gheorghe Cozorici și Ovidiu Iuliu Moldovan) din Detașamentul „Concordia”, o patetică evocare cinematografică a anului 1944 realizată recent de scenaristul și regizorul Francisc Munteanu

Lucrînd la serialul „Lumini și umbre”

DORIM să ne înfățișăm publicului cu o frumoasă și dreaptă istorie a anilor pe care i-am străbătut de la eliberarea țării pînă astăzi, nu prin recostituirea, prin însurirea tuturor evenimentelor, ci dezvăluind felul în care aceste momente importante din istoria țării noastre ne-au marcat pe fiecare dintre noi, ne-au schimbat viața. Ne-am dorit astfel un film despre oameni adevărați, pe care spectatorii să-i confunde cu ei înșiși, a căror biografie să le pară însăși viața și devenirea lor. Pentru aceasta, ne-am străduit să respectăm sinceritatea dezbaterii politice impusă de scriitura lui Titus Popovici, să realizăm o autenticitate de atmosferă, o ambianță credibilă și atașantă. Fiecare cadru l-am privit, noi toți, cei care am participat la realizarea primelor 15 episoade, dinăuntru întimplărilor, implicații afective, niciodată neutri. Am vrut în orice moment al filmului să dezvăluim sensurile de azi ale dezbaterii, prin oameni adevărați, vii. Calitatea de „omenesc” a fiecăruia dintre ei a fost imperativul sîb care am înscris toate paginile serialului **Lumini și umbre**, pentru că această trăsătură definitorie a comuniștilor a dus la frumusețea zilei de azi.

Și pentru că această devenire o datorăm comuniștilor, care au condus revoluția de eliberare națională și socială, și mai departe efortul întregului popor în perioada de desăvîrșire a socialismului multilateral dezvoltat pînă în zilele noastre, am avut ca principal țel să aducem un omagiu Partidului Comunist Român, de la a cărui înființare sărbătorim acum 60 de ani.

Am încercat să ne facem datoria.

Andrei Blaier

TELECINEMA

Scurtă istorie

■ ESTE nu numai uimitor, dar și cit se poate de semnificativ pentru morala memoriei noastre colective cum din inexistența retrospectivă a filmelor românești la care asistăm în ultima vreme lipsește tocmai ceea ce, dacă nu noi — cînd prea modești, cînd prea sarcastici — alții, și anume: o lume întreagă, au numit, cu siguranță, o capodoperă. Situația are ceva din hazul fastuos al poveștii lui Creangă, al cărei titlu, pentru o dată, mă fac că-l uit: public și cronicari se uită cam zi de zi la filme care pe vremea lor au avut parte de priviri reci, uscate, distante, ba chiar tăioase, ca acum să le cadă, mai tuturor, pe sub ochelari, o lacrimă nostalgică, pudică, dulce, retro, oftînd la atîția duși dintre noi — filmul, în general, are un involuntar și apăsător aspect de necrolog, iar cînd ferparul apare în plină comedie, în fața unor mărețe forțe, ca Birlic, Tallanu sau Caragău, te răzbește cu o durere și mai aprigă —

melancolizînd la toți cei rămași în viață dar tatuati tot de ea; uitînd privirea rece de altădată, mari populații încep a se uita logic și cu drag la „ce tineri am fost!”. Un damp de bunătate și lirism îndulcește asperitățile schematice, umple hăurile unor scenarii, dezvinovățește evidente, ca, deodată, în această cine-romanță de Ionel Fernic, să apară un strigăt de Stănică Rațiu: „Cînd vom da, ceara măsii... capodopera?”. Or, ea există.

Există și mai nimeni nu se uită la ea, fiindcă nimănui nu-i vine să creadă că ar exista, deși toate dicționarele cinematografice ale lumii au consemnat-o, purlamurdidie și pentru eternitate. Ea s-a născut în vremuri grele, pe care aceeași memorie totdeauna contemporană le-a schematizat pînă la a le face inaptele pentru artă. Nu au existat niciodată asemenea timpuri — o scriu nu pentru a dulcora o istorie ci spre a da un dramatism și mai aspru genului nostru artistic. Și

fiindcă în aceeași viziune veșnică se pune într-o atît de strînsă legătură filmul și literatura timpului său — trebuie consemnat că aceste capodopere (căci sînt trei, dealtfel...) filmice au apărut, e drept, la vremea grea a „Brigăzii lui Ionuț”, dar și a venirii, în lumina soarelui și a tiparului, a „Morometilor”, a „Gropii”, a „Bietului Ioanide”, a „Primelor iubiri”, a „Anilor împotrivrării”. Filmele acestea extraordinare nu au ecranizat aceste cărți, n-au avut aparent nimic cu ele, dar eu socotesc că, fără acest context literar, nu le putem discuta spiritual. La alt capăt de lume a artei, acolo unde nimeni nu conta să ne preocupăm — trei filme de 7—8 minute, avînd ca erou un actor de talia celor mai mari ai genului său, sintetizau o sensibilitate românească, într-o viteză a gândului pe măsura fulguranței în inspirație, și cucereau — fără nici un efort special — premii peste premii, de la Cannes la San Francisco, în doar trei ani (1937—1959), permițînd istoricului

francez să scrie, încă la 1963: „Popescu, Ion-Gopo: animator român; unul din cei mai importanți animatori europeni care s-a impus prin trei filme totalizînd mai puțin de 25 de minute: **Scurtă istorie, Homo Sapiens, 7 arte...**” Omulețul lui Gopo, încărcat nu numai de toate năzdrăvăniile, dilemele, scepticismele, inocențele noastre, dar avînd și tirișul lui Nanuk, vigoarea lui Popeye și candori de Chaplin, mi se pare și azi — la un sfert de veac de cînd George Macovescu l-a dus, de mină, la Cannes — tot ce a dat lumii, mai substanțial și mai desăvîrșit, filmul românesc, recunoscut imediat ca atare, intru totul durabil, necerînd nici milă a timpului, nici îngăduință critică. E adevărat însă că, mazilian vorbind, Gopo însuși, cu timpul, a fost cel care „ridicînd problema, tot el a bagatelizat-o...”

Radu Cosașu

Artă și dialectică socială

PRINTRE mutațiile de esență provocate de revoluția socială în țara noastră, ca un corolar firesc al noilor relații ce s-au stabilit și se definesc pregnant cu fiecare etapă a evoluției ascendente în toate domeniile existenței sociale, trebuie să enumerăm — reținând implicațiile și dimensiunile reale ale fenomenului — și democratizarea culturii în accepțiunea sa cea mai largă, deschiderea către ceea ce se poate numi caracterul autentic de masă. Este, această realizare, un mai vechi și esențial deziderat al spiritualității umane, iar orientarea către reala democrație și libertate nu poate fi separată de aspirația constituirii unei culturi accesibile întregii societăți și în care întreaga societate să se regăsească prin ceea ce este mai reprezentativ și cu ceea ce are ea mai bun, mai adevărat.

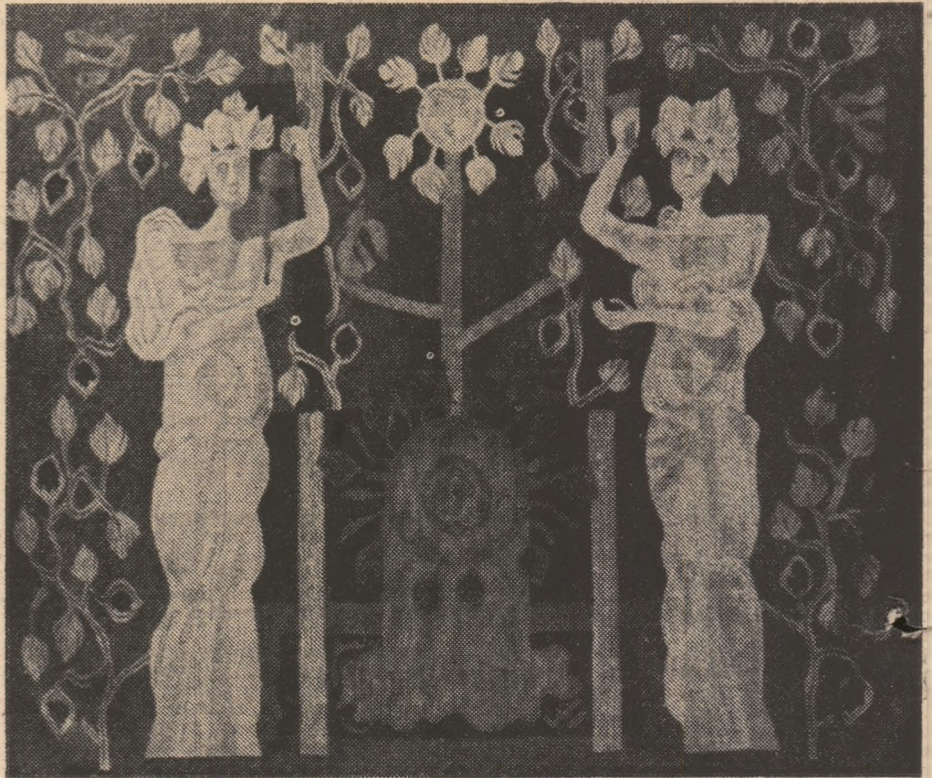
În acest început de Mai cu multiple și semnificative ecouri de memorie muncitorească, în care trebuie să vedem și realitățile de astăzi și perspectivele de mâine, caracterul nou al artei și mai ales accesul maselor la ea, nu numai ca simplu consumator ci, asemeni unei consecințe a revoluției operate, ca făuritor și modelator, apar cu pregnanță. Sensul istoric al acestei deplasări, în fond generată și orientată de o implacabilă dialectică a proceselor sociale, ni se relevă nu numai prin referirea la ceea ce a produs în timp întreaga cultură umană, ci mai ales atunci când privim generosul și nuanțatul peisaj al creației contemporane, orientarea sa și deschiderea către toate nivelele și categoriile de artă, cu permanentă atenție îndreptată către pulsul organic al realității umane. Din această perspectivă, implicând în esență sa profundă procesul democratizării culturii, atenția acordată artei amatorilor, artei făcute de cei ce, prin profesia lor, contribuie în alte domenii la construcția socialistă fără a-și refuza bucuria împlinirii depline prin frumos, ni se pare semnificativă pentru o întreagă dialectică

socială și pentru concepția legată de creație și statutul ei.

Principala calitate a creației amatorilor, în afara sincerității de expresie și a formulei figurative ce permite accesul deplin la conținutul de idei și mesajul lucrărilor, constă în faptul că, inspirată din realitatea imediată, o și reflectă simptomatic, instituindu-se ca un comentator al evenimentelor cotidiene, nu o dată și cu accente generalizatoare ce largesc sfera implicațiilor imediate. În acest fel se realizează o firească, organică relație între diferitele nivele ale producției de bunuri materiale și spirituale, după dialectica osmozei ce caracterizează evoluțiile fertile ale civilizației.

Există o întreagă și foarte largă arie de manifestare a creației amatorilor, îndrumată cu competență și pasiune de artiști profesioniști și activiști culturali, astfel încât a formula o referire concretă la un exemplu sau altul înseamnă a releva doar un segment al procesului întreg. Imaginea cea mai semnificativă în acest moment ne este furnizată de manifestările înscrise sub genericul „Cintării României”, formula cea mai adecvată, mai simptomatică pentru statutul actual al artei noastre, pentru direcțiile dezvoltării sale. Caracterul de masă al festivalului creației este confirmat prin participarea tuturor categoriilor de artiști, confruntarea deschisă și pozitivă dintre profesioniști și colegii lor amatori relevând nu numai inerențele diferențe ci, mai ales, apartenența la un același univers spiritual, la o aceeași sferă de teme și preocupări. O realitate vie, dinamică, incitantă, un plan al ideilor generos umaniste alimentează creația artistică în totalitatea ei, propunând-o unui dialog firesc, nemijlocit, cu un public ajuns într-adevăr la proporții de masă.

Acest fenomen pozitiv, către care tind toate culturile prin chiar condiția lor de componentă a existenței sociale, se datorează condițiilor de climat și — repetăm

ROD — tapiserie de Ion Stendi

— faptului că bariera, imaginară, dintre artă și muncă a fost îndepărtată, în sensul circulației reciproce între cele două noțiuni. Omul producției materiale operează în timpul său liber în sfera creației, ceea ce îi dă un plus de calitate umană în propensiunea către prototipul postulat de ideologia societății noastre socialiste. Artistul profesionist, indiferent de specialitate, arta în general, se implică tot mai decis și cu rezultate remarcabile în producția de bunuri materiale, în cotidianul existenței concrete. În felul acesta se produce nu numai dialogul autorilor, ci mai ales circulația valorilor, care dezvoltă conștiința apartenenței la o structură ce solicită fiecărui component o participare totală, completă și lucidă, la definirea propriei personalități și a societății în întregul ei. O expoziție într-o uzină, la locul de muncă, nu mai reprezintă o excepție pentru artistul profesionist, ea a devenit corolarul normal al unei politici culturale unice. Prezența unui artist amator într-o galerie, în comentariile din presă, de la radio sau TV a devenit un eveniment cotidian, prin aceeași osmoză între straturile producției de bunuri materiale și spirituale. Diferența de statut rămâne, totuși, o realitate incontestabilă, explicabilă obiectiv, dar nu constituie o pledică în realizarea dialogului virtual — și concret — dintre cele două familii artistice.

Se poate vorbi în acest moment, încercând o succintă compartimentare, despre

nuanțe ale creației neprofesioniste, ceea ce dă sulețe și conferă interes fenomenului în sine. Ar fi o artă a amatorilor „ocazionali”, să spunem, dotați cu talent, dar practicând sporadic punerea în imagine, apoi o artă a celor ce și-au făcut din această pasiune o a doua „profesie”, tinzând să echivaleze performanțele profesioniștilor și, în sfârșit, cei pe care îi numim „naivi”, termen ce presupune anumite condiții de sinceritate și originalitate expresivă. Și, firesc, trebuie să ținem seama totdeauna de fondul creatorilor populari, ce se cer încurajați și menținuți la un nivel ridicat de exigență pe linia prelungirii tradiției, categorii necesară în fluxul vital al circulației valorilor specifice, definitorii. Din toate aceste straturi ale mișcării amatore și sub generoasă deschidere proprie climatului nostru spiritual se degajă imaginea completă a culturii românești contemporane, a griji pentru transformarea ei într-un fenomen de masă în care accesul la creație constituie nu doar un deziderat, ci o realitate.

Virgil Mocanu

ȚARANCI — pictură de Ion Grigore

MUZICA

Ample rezonanțe

PRI MĂVARA, anotimpul descătușării, anotimpul ridicării la lumină a celor mai adânci puteri ale naturii și ființei umane, poartă cu ea în acest an strălucirea ce va rămâne peste vremi a celor 60 de primăveri ce aureolează existența Partidului Comunist Român.

Prilej de bucurie și adâncă meditație, celebrarea acestei impresionante aniversări stârnete în fiecare dintre noi ample rezonanțe, declanșează responsabile reflecții asupra destinului poporului și patriei, asupra rolului hotărâtor pe care îl are partidul în organizarea și conducerea clasei muncitoare, a țărănimii și intelectualității, în lupta pentru înlăturarea exploatarei, pentru edificarea României socialiste.

Șirul acestor 60 de ani de lupte neabătute, de victorii ce structurează devenirea noastră, reliefează elocvent și se concretizează în însăși legătura organică a partidului cu poporul, a partidului cu patria.

Peisajul dinamic pe care îl oferă România zilelor noastre, marcat de uriașul efort constructiv depus de popor, conștient în misiunea sa istorică, poartă amprenta unității indisolubile a țării în jurul forței sale conducătoare — partidul, nucleu generator de energii fără zăgaz, prospector lucid și neobosit al noilor mari realizări ce sîntem chemați să le împlinim.

Cea mai mare victorie, dar nu cea mai ușor obținută, pe drumul nesfârșit al auto-depășirii este însă cea înregistrată pe tă-

rimul conștiinței, în zămisirea unui om nou, eliberat, stăpîn al roadelor muncii sale, purtător al unei noi și superioare mentalități.

Conferind culturii dimensiuni inedite în procesul făuririi noii conștiințe, politica partidului stimulează valorificarea celor mai puternice filioane ale tradiției noastre spirituale, deschizînd în același timp largi orizonturi creației.

Asemeni întregului popor, asemeni celorlalți creatori, muzicienii sînt, prin opera lor, exponenți înflăcărați ai dorinței de bine, adevăr și frumos, entuziaști propagatori ai celor mai înalte idealuri. Cunoșcînd și trăind puterea muzicii adevărate, o punem cu abnegație în slujba înobilării spirituale a semenilor, dedicînd-o omului, năzuind ca ea să devină o caldă componentă a universului său afectiv.

Vibrația specifică geografiei noastre spirituale se constituie în miezul muzicii românești de astăzi în toate formele sale de manifestare, integrînd într-un unic proces rădăcinile folclorului arhaic și cele mai acute exprimări contemporane. Ținuta magistrală a școlii noastre interpretative și cadrul de largă proliferare a talentelor pe care-l reprezintă Festivalul național „Cintarea României”, activitatea muzicienilor noștri, implicînd creația lor, își relevă cu pregnanță înaltul patriotism.

Fiind reflexiv sensibil al istoriei și al tumultului creator propriu societății noastre, muzica tinde să devină, din ce în ce mai mult, un factor dinamizator și mode-

lator de primă importanță în cimpul militant al culturii.

Născută din însăși concepția despre lume a partidului, revoluționară în afirmarea noului, matricea ideologică a creației muzicale românești asigură, prin fermitatea sa, eflorescența unei largi și benefice diversități stilistice, posibilitatea exprimării libere a personalității creatorilor și interpretelor.

Sentimentul plenitudinii pe care ni-l dă aprecierea realizărilor de pînă acum este în permanență întovărit de analiza atentă a raportului dintre posibilități și rezultate, dintre valoarea etapelor parcurse și noile exigențe, în perspectiva progresului.

Atenția noastră este concentrată asupra relației ce se stabilește mereu între cantitate și calitate în creație și interpretare; școala muzicală și muzica în școala de cultură generală vor trebui să devină un sistem educațional larg, coerent și adecvat imperativului înfloririi perpetue a societății socialiste românești.

Calitatea de excepție, instanța competitivă în care se află producția noastră muzicală în raport cu cea a unor școli muzicale de mare tradiție exercită o puternică presiune asupra difuzării ei peste hotare. Prezența noastră instituționalizată, activă și constantă în contextul internațional se impune ca o necesitate de stringență consonanță cu politica generală a partidului.

Muzica noastră va deveni, astfel, o voce distinctă în concertul universal, propagînd ardent, cu și mai mare forță de penetrație, mesajul românesc de Lumină și Pace.

Marin Constantin

AVINT SOCIALIST — sculptură de Constantin Lucaci

Civilizația socialistă

DACĂ am încerca să cuprindem într-o formulă de sinteză, într-un concept central, focalizator, contribuția Partidului Comunist Român și a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la îmbogățirea tezaurului teoriei și practicii revoluționare contemporane, la elaborarea unei teorii materialist-dialectice și istorice asupra epocii noastre și asupra căilor de evoluție ale societății românești, cred că ar trebui să ne referim la **civilizația socialistă** ca o **civilizație materială și spirituală superioară**.

În documentele P.C.R., în primul rând în opera tovarășului Nicolae Ceaușescu, găsim o amplă și profundă fundamentare teoretică a acestui tip de civilizație care presupune nu numai un nivel superior în dezvoltarea forțelor de producție, noi relații de producție între oameni (laturi esențiale ale modului de producție socialist) — ci, mai ales, o nouă calitate umană și culturală a formațiunii sociale, modul în care tot ce a creat mai de preț geniul uman devine faptă socială, resort obiectiv-material de acțiune, bun spiritual etc.

Inseși problemele culturii românești contemporane decurg din modul de a concepe și realiza civilizația socialistă, ceea ce presupune:

— a promova în **actul de creație spirituală** (științifică, artistică, filosofică, morală), ca și în procesele de **comunicare a valorilor, principiile umanismului socialist-revoluționar**, idealul de umanitate al culturii românești contemporane, depășind conflictele tragice de valori prin reconcilierea cunoașterii și valorizării, cunoașterii științifice și conștiinței morale, raționalității și afectivității;

— a armoniza **mediul tehnic al civilizației și mediul axiologic al culturii**, de fapt cele două laturi fundamentale ale civilizației — tehnico-materială și spiritual-axiologică;

— a concepe cultura socialistă, în esență, ca un **etos al responsabilității**, implicând un nou statut al omului, de libertate și demnitate la nivel individual și la scară națională și cu două deschideri majore: a) cunoașterea și asimilarea trecutului, a unor valori de referință ale spiritualității românești, b) cunoașterea prospectivă și construcția viitorului optim;

— cultura și civilizația socialistă sunt definite nu ca reflectare pasivă a realității sau imagine sentimental-romantică a unui trecut legendar, nici ca o copie ternă a unui prezent simplificat, sărac, ci ținând seama de faptul că — așa cum se arată în Programul P.C.R. — „trebuie să-i ajute pe oameni să privească înainte, să le dea o imagine înflăcărată a perspectivei istorice, să prefigureze schimbările viitoare ale societății, să însuflească masele populare, tineretul patriei noastre la fapte mărețe, închinată visului de aur al omenirii — comunismul”;

— a realiza un nivel superior, științific și revoluționar, al cunoașterii de sine și a conștiinței de sine — ceea ce implică pentru partidul nostru o impresionantă hotărâre de a-și asuma, în deplină cunoștință de cauză, o uriașă responsabilitate: a realiza pentru poporul român alternativa viitorului optim, imprimând culturii românești un caracter prospectiv, de clarviziune și de încredere în forța creatoare a omului comunist, a omului-român.

Partidul știe să transforme în ecuații științifice visuri milenare ale poporului, pre o societate bazată pe dreptate, egalitate, echitate și omenie și, de asemenea, să confere ecuațiilor științifice ale acțiunii sociale aureola visului.

CVILIZAȚIA socialistă reclamă o funcționare tot mai eficientă a valorilor culturale, în primul rând a celor științifice, la nivelul structurilor de bază, în zona economică. Revoluția tehnico-științifică se manifestă cu precădere la nivelul tehnologic, al raporturilor dintre știință și tehnică, asigurând un circuit permanent între cei doi factori esențiali ai oricărui progres în lumea contemporană; știința și tehnica aduc o contribuție crescândă la perfecționarea forțelor de producție, la organizarea și dezvoltarea societății moderne, la prosperitatea națiunilor și generalizarea cuceririlor civilizației moderne. La ridicarea gradului de civilizație al întregii omeniri.

Civilizația contemporană realizează un grad superior de **raționalitate** a vieții umane prin pătrunderea științei în toate celulele și interstițiile vieții colective și individuale, prin sporirea gradului de organizare a societății și de decantare a valorilor la scară națională și universală.

„Este cunoscut — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — că, în epoca noastră știința constituie o importanță forță de producție și, totodată, un element esențial al organizării moderne raționale a societății”. Aplicarea cuceririlor științei a devenit „o condiție sine-qua-non pentru progresul fiecărei națiuni, pentru ridicarea nivelului de trai al popoarelor, pentru ameliorarea condițiilor de viață ale întregii omeniri”. Știința și tehnica, creșterea raționalității vieții, perfecționarea forțelor de producție nu pot duce însă automat la bunăstarea și fericirea tuturor oamenilor și a tuturor popoarelor. Numai civilizația socialistă poate conferi tuturor acestor progrese un sens umanist, le poate subordona binelui omului, nevoii de adevăr, de cunoaștere și frumos, setei sale de împlinire; numai o atare civilizație este compatibilă cu o etică superioară a adevărului științific. Știința reprezintă unul dintre cele mai înalțate produse ale geniului creator al omului, dar în raport cu politica imperialistă, războinică,

puterile ei pot constitui o primejdie de moarte pentru om și omenire, pentru întreaga civilizație. Civilizația socialistă, așa cum e concepută în documentele partidului nostru, este singura capabilă să realizeze integral principiile umaniste, generoase ale științei, menirea ei firească de a contribui la perfecționarea condiției umane — materiale și spirituale, individuale și sociale, prin lichidarea subdezvoltării și a împărțirii lumii în țări bogate și sărace, prin circulația liberă a valorilor cunoașterii științifice.

Gândind și concepend astfel civilizația socialistă, P.C.R. se manifestă ca un exponent strălucit al **etosului spiritual românesc** în care știința a fost întotdeauna nu numai o modalitate de cunoaștere, dar și o putere morală, expresie a conștiinței patriotice. Civilizația românească subdezvoltării și a împărțirii lumii în țări bogate și sărace, prin circulația liberă a valorilor cunoașterii științifice.

Gândind și concepend astfel civilizația socialistă, P.C.R. se manifestă ca un exponent strălucit al **etosului spiritual românesc** în care știința a fost întotdeauna nu numai o modalitate de cunoaștere, dar și o putere morală, expresie a conștiinței patriotice. Civilizația românească subdezvoltării și a împărțirii lumii în țări bogate și sărace, prin circulația liberă a valorilor cunoașterii științifice.

UN INDICE important de superioritate a civilizației socialiste îl constituie armonizarea crescândă a **orizontului cunoașterii cu cel al valorilor** constituite ce exercită o înfrumusețare modelatoare asupra conștiinței, sensibilității și activității constructive a oamenilor muncii. **Nivelul de cunoaștere, nivelul de cultură și gradul de dezvoltare a conștiinței** alcătuiesc o unitate dialectică și se interinfluențează, asigurând progresul general al națiunii. Un aspect esențial al acestei unități dialectice îl constituie conlucrarea și relația de interferență și complementaritate dintre **cultura teoretică și cea artistică**; ambele își au rădăcinile în realitatea istorică, socială și națională a poporului, în interesele și aspirațiile celor ce participă nemijlocit la edificarea uriașului monument al lumii noi, în care se deschid mereu noi și noi posibilități de densificare axiologică a vieții oamenilor, prin infuzia permanentă de valori în mediul lor existențial, de transformare a ontologiei sociale și umane în axiologie aplicată. Numai o civilizație construită după criteriul umaniste, în care **umanismul** caracterizează toate structurile — inclusiv cele de bază — și toate mecanismele de acțiune, asigură un circuit permanent de valori între toate compartimentele vieții sociale.

În societatea noastră, principiul de unificare și călăuzire a tuturor formelor culturii și conștiinței sociale este filosofia materialist-dialectică și istorică. Socialismul este orinduirea celei mai înaintate culturi nu atât prin creșterea unor elite spirituale singulare și unice, cât prin sporirea rolului științei și culturii la făurirea unei societăți socialiste multilateral dezvoltate, printr-un proces de intelectualizare progresivă a întregii societăți. Rolul conducător al partidului în sfera culturii este de natură ideologică și morală. Partidul este chintesența ideologiei revoluționare a clasei muncitoare, a spiritului național patriotic, armonizare între exigențele științifice de dezvoltare a societății și imperativele morale ale personalității umane, este expresia cea mai înaintată a filosofiei poporului. Partidul este conștiința de sine științifică și filosofică a unei civilizații umaniste, sinteză a tradițiilor naționale în ce are aceasta mai înaintat, și spirit înnoitor, este forma superioară a libertății de

gând și acțiune, întemeiată pe cunoaștere și valorizare.

Toate aceste însușiri, ce se formează prin luptă, printr-un proces istoric de grele încercări, legitimează rolul conducător al partidului și în sfera culturii, direcționând dezvoltarea acesteia, fixându-i marile obiective și idealuri, oferindu-i modele de unanimitate consecvent, de democrație a ideilor, de fuziune a artei, a tuturor formelor culturii, cu epopeea luptei pentru libertate, independență și socialism a poporului român. Conducerea de către partid este pe deplin compatibilă cu diversitatea stilistică a actului creator, ea presupune însă o matrice filosofică comună, o unitate politico-ideologică, angajare conștientă și liberă la cea mai temerară zidire de lume nouă. Prin partid, cultura românească, cei mai de seamă slujitori ai ei, ajung la o conștiință superioară a demnității și autonomiei, a libertății și a unor descăturate puteri creatoare.

Sensul politic al culturii socialiste — deci angajarea sa socială multilaterală — rezultă din principiul conducerii unitare de către partid, simbolizând unitatea de voință și acțiune a întregului popor. Partidul Comunist și statul socialist asigură participarea liberă, democratică a maselor, independent de naționalitate, la activitatea culturală, la creația spirituală în limba maternă. Toate unitunile de creație și instituțiile culturale trebuie să devină centre de polarizare și factori de organizare a energiilor creatoare, de formare a unui nou model uman.

În repetate rânduri, tovarășul Nicolae Ceaușescu a relevat că viața, realitatea social-umană și psihică-antropologică este deosebit de complexă, că ea trebuie să fie transfigurată artistic într-o mare diversitate de stiluri, de modalități proprii. Important este să știm a descoperi adevăratele și nescădatele „frumuseți suflătoare și psihice ale poporului nostru”, care este făuritorul civilizației românești; să știm a merge la esență, la ceea ce este mai caracteristic, mai original și specific pentru fizionomia morală a omului român, pentru idealurile cele mai înalte și convingerile cele mai profunde ale poporului muncitor.

Chemarea adresată de partid creatorilor din sfera artei și literaturii este un îndemn la **autenticitate**, la respectarea adevărului vieții transfigurat cu măiestrie în **adevăr artistic** — ceea ce înseamnă că realitatea nu trebuie să fie nici poleită, înfrumusețată artificial, nici ponegriată. Iată un pasaj esențial pentru poetica marxistă contemporană din gândirea atit de bogată și nuanțată a secretarului general al partidului:

„Avem nevoie de o literatură și o artă care să redea cât mai colorat și cât mai divers din punct de vedere artistic realitatea contemporană, viața constructorilor socialismului, succesele și bucuriile lor, greutățile și lipsurile existente, mentalitățile înapoate și viciele condamnabile ale unor oameni. Sintem revoluționari și nu dorim opere care să înfrumusețeze realitatea, să prezinte viața în culori trandafirii; nu avem nevoie de dulcigării artistice. Dimpotrivă, considerăm că o astfel de prezentare idilică a vieții este dăunătoare pentru dezvoltarea spiritului și a combativității revoluționare a omului socialist. Dar nu ne trebuie nici o

artă care să nege realitățile, să le deformeze, prezentându-le în negru, înfățișând în culori cenușii viața și munca eroică a poporului nostru. O asemenea artă are, de asemenea, un caracter bolnăvicios și, ca atare, este profund dăunătoare. Oamenii muncii au nevoie de o artă cu adevărat revoluționară, care să redea în mod veridic și obiectiv realitatea, care să fie pătrunsă de un puternic suflu mobilizator, militând cu pasiune pentru perfecționarea societății și a omului. Dorim o artă care să redea cele mai nobile sentimente ale constructorilor noii orinduirii sociale, dar care, totodată, să biciuiască mentalitățile înapoate, să dezvăluie lipsurile și greșelile, dând maselor o perspectivă însuflețitoare de muncă și luptă, pentru progres și civilizație”.

Ce s-ar mai putea adăuga la aceste cuvinte atit de cumpănite ce ar trebui să servească drept motto pentru orice estetică realistă și raționalistă din zilele noastre, pentru orice poetică a adevărului și autenticității?

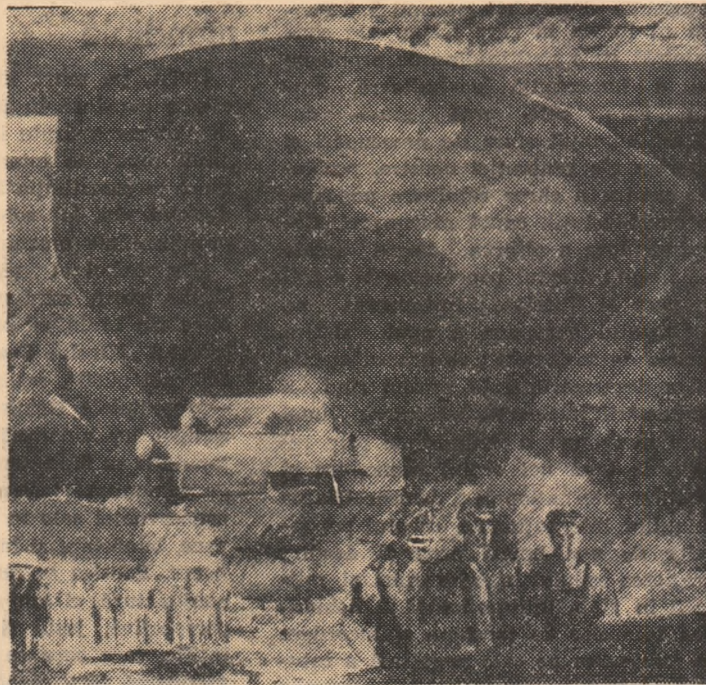
RAPORTATĂ la civilizația socialistă, arta și literatura, întreaga cultură — de o mare bogăție și diversitate stilistică, tematică etc. — sint guvernate de anumite principii unificatoare, evident nu în sens reducionista, ci ca o uriașă simfonie construită în jurul citorva centre focalizatoare dispuse oarecum piramidal. Este vorba, în primul rând, de **idealul socialist** al noii civilizații care orientează și structurează toate acțiunile civilizatorii ale omului în funcție de **Programul partidului** de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și a trecerii la comunism. Valoarea istorică a acestui Program constă tocmai în faptul că oferă o imagine științifică și filosofică extrem de concentrată a drumului parcurs și mai ales a liniilor directoare de dezvoltare viitoare a societății românești în concordanță cu principiile fundamentale ale socialismului științific și cu trăsăturile specifice, cu interesele și nevoile civilizației românești. Idealul socialist își găsește aici, ca și în documentele Congresului al XII-lea al partidului, cea mai elaborată întemeiere științifică, și el marchează, evident, toate formele de cultură și artă, atit orizontul cunoașterii cit și pe cel al valorilor ce îmbogățesc mereu tezaurul spiritual al poporului.

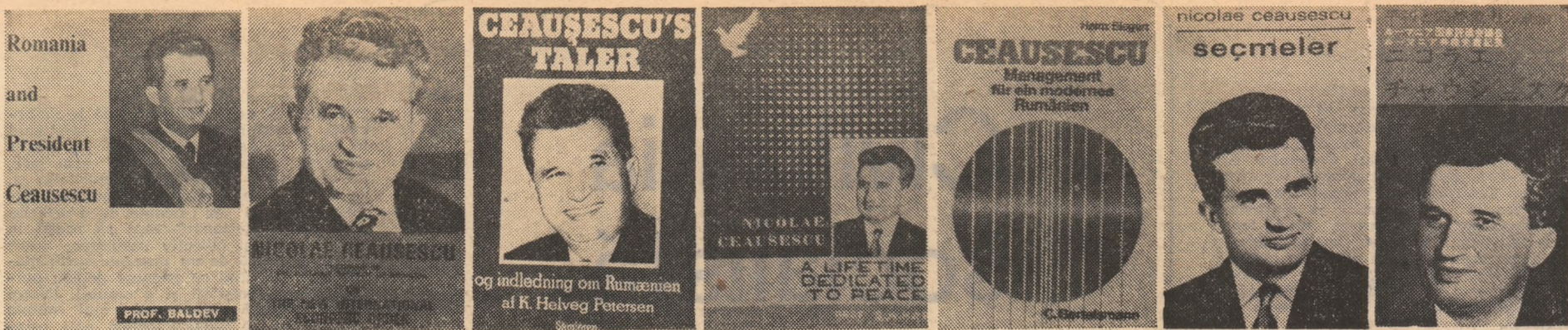
Un alt principiu unificator al culturii românești contemporane în spiritul civilizației socialiste este **umanismul nou, revoluționar**, „care pune mai presus de toate omul, colectivitatea, interesele generale ale întregii națiuni”. Este un **umanism cu rădăcini istorice** adânci în tabla de valori a poporului român, în spiritul său de adâncă omenie, precum și în esența noii orinduirii, în calitatea umanistă a societății însăși, a întregului sistem de civilizație, un **umanism al ideii și al faptei**, al scopurilor și al mijloacelor, al proiectului și al realizării.

Concepția materialist-dialectică și istorică despre lume reprezintă un alt principiu de natură ideologică al coagulării întregului sistem de valori al civilizației, al potențării lor în conștiința și sensibilitatea oamenilor. Toate formele culturii dobindesc, prin intermediul filosofiei marxiste, o superioară conștiință de sine în contextul întregului sistem al civilizației socialiste, căci ea îi ajută pe toți oamenii muncii, pe toți participanții la cultură să soneze mai adânc semnificația evenimentelor, locul și rolul fiecărei forme de conștiință și cultură la reconstrucția socialistă a condiției umane. În lumina filosofiei partidului, care izvorăște și din filosofia poporului și redevine, în perspectiva comunismului, filosofia întregului popor, formarea omului nou, cu o bogată cultură revoluționară, nu este doar opera unor specialiști în diverse domenii sau a unei elite intelectuale, ci operă a unei ample mișcări populare, de masă, este deci, în ultimă analiză, opera întregii societăți.

Al. Tănase

UZINA — compoziție de Vladimir Șetron

O contribuție esențială la

● **APARIȚIA**, la sfârșitul lunii martie a anului curent, la Beijing, în R.P. Chineză, a celui de al doilea volum din ciclul Ceaușescu — Opere alese, depășește cu mult, pentru noi, românii, semnificația unui simplu eveniment editorial. Este vorba despre apariția peste hotarele țării a volumului cu numărul 100 din impresionanta colecție a lucrărilor consacrate gândirii social-politice și activității practice prodigioase a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.

Se cuvine să folosim prilejul pe care ni-l oferă apariția acestui volum pentru a oferi cititorilor noștri o privire de ansamblu asupra răspândirii în lume — prin intermediul antologiilor de texte alese ale conducătorului partidului și statului nostru — a ceea ce oameni politici sau cetățeni obișnuiți din țări de pe toate continentele sînt unanimi în a defini drept „doctrina Ceaușescu”.

INTIUL volum, Nicolae Ceaușescu — Pentru o politică de pace și colaborare internațională, a apărut la Paris, în anul 1971, la editura „Nagel”, în limbile franceză, engleză și spaniolă. De atunci, pe parcursul a unsprezece ani, au văzut lumina tiparului alte 99 volume biografice sau dedicate vieții și activității neobosite a întiiului președinte al istoriei românilor, în 30 de țări din Europa, Asia, Africa și America Latină.

De ce, de unde interesul acesta extraordinar în întreaga lume față de gândirea și fapta președintelui Nicolae Ceaușescu, purtătorul de cuvînt cel mai autorizat al intereselor României, țară care nu este nici cea mai mare, nici cea mai puternică și nici cea mai bogată din lume? Iată o întrebare majoră, al cărei răspuns prilejuiește fiecărui român un sentiment de profundă satisfacție și mîndrie patriotică. Pentru că lumea în care trăim este confruntată cu o multitudine de probleme de o importanță covârșitoare, dintre care cele mai grave depășesc cu mult sfera de preocupări și interese ale generației noastre, probleme pentru a căror rezolvare popoarele caută soluții, caută răspunsuri. Definirea doar a citorva dintre aceste probleme: dreptul popoarelor de a trăi în pace și libertate; instaurarea pe continentul european a unui sistem trainic de securitate; realizarea efectivă a dezarmării și în primul rînd a dezarmării nucleare; edificarea unei lumi mai bune și mai drepte prin realizarea unei noi ordini economice și politice internaționale; democratizarea relațiilor internaționale, dreptul popoarelor de a-și hotări propriul destin; creșterea rolului statelor mici și mijlocii în viața internațională; lichidarea focarelor de tensiune și încordare și rezolvarea pe cale negociată a tuturor conflictelor dintre state, creșterea rolului O.N.U. în viața internațională.

AM NUMIT doar cîteva dintre aceste probleme, cele de importanță vitală pentru destinele omenirii, probleme la a căror definire și rezolvare țara noastră, președintele Nicolae Ceaușescu și-au adus și își aduc în continuare o strălucită contribuție teoretică și practică. Viața, cursul evenimentelor au confirmat pe deplin viabilitatea punctelor de vedere românești, rod al unor profunde și multilaterale analize a evenimentelor, a interdependenței acestora, analize izvorite din dorința sinceră de a contribui efectiv la rezolvarea justă și durabilă a marilor probleme cu care este confruntată lumea de azi.

Este firesc, deci, ca o astfel de poziție constructivă să se bucure de interesul și atenția tuturor oamenilor de bună credință, preocupați sincer de rezolvarea marilor și gravelor probleme contemporane. De aici stîm și admirația de care se bucură în lume gândirea social-politică a secretarului general al partidului. E ceea ce exprimă prefața semnată de Vicarun Nisa Noon, ministru de stat în guvernul pakistanez, la volumul „Nicolae Ceaușescu — Procese și tendințe fundamentale ale dezvoltării mondiale”, apărut în Pakistan. „Aportul președintelui României, în epoca actuală, la descifrarea semnificației marilor mișcări și mutații ale lumii contemporane este inestimabil. Bazîndu-se pe o analiză obiectivă, științifică, președintele Nicolae Ceaușescu descrie adevărata imagine a timpurilor noastre. Domnia sa oferă răspunsuri marilor întrebări și probleme care confruntă omenirea, și se pronunță ferm în favoarea necesității de a transforma lumea actuală într-una nouă, pe baze revoluționare. Gîndirea domniei sale exprimă cu claritate preocuparea și optimismul cu privire la capacitatea forțelor progresiste, anti-imperialiste, a popoarelor de a opri cursul periculos al evenimentelor.”

Contribuții de prestigiu la cauza menținerii și consolidării păcii mondiale

IATĂ, pe scurt, cîteva dintre aprecierile cuprinse în unele din cele 100 de volume apărute în edituri de unanimitate reputație internațională, referitoare la contribuția României, a președintelui său, la soluționarea marilor probleme ale omenirii contemporane.

„Ca simbol al păcii — spunea J. Chakrabanty, ministrul lucrărilor publice din India, cu ocazia lansării volumului „Nicolae Ceaușescu — O viață dedicată păcii”, apărut la New Delhi — președintele Nicolae Ceaușescu și-a cîștigat un binemeritat loc în lume, reputația sa fiind recunoscută de întreaga comunitate internațională, datorită consecvenței sale în favoarea ideii de pace, bunăstare și înțelegere între popoare. Politica sa nu este o politică de conjunctură, ci este o politică de largă perspectivă, justă și argumentată științific, care cere ca omenirea să conviețuiască fără războaie sau ciocniri singeroase, fără jertfe și sacrificii, în-

travînd o lume în care demnitatea umană, drepturile omului să se bucure de înțelegere din partea tuturor popoarelor.”

Asemenea aprecieri calde și elogioase la adresa politicii externe a României socialiste, recunoașteri în același timp ale meritelor excepționale pe care președintele Nicolae Ceaușescu și le-a cîștigat în fața lumii pentru contribuția sa esențială la menținerea și consolidarea păcii mondiale, nu sînt singulare. Omul politic egiptean, Zayed Zaki, făcea, cu ocazia lansării la Cairo a volumului „Nicolae Ceaușescu — Eroul României”, următoarea declarație, semnificativă prin ea însăși: „Președintele Nicolae Ceaușescu reprezintă în modul cel mai strălucit spiritul lumii noastre contemporane. Președintele român este un excelent gînditor, un admirator și creator al frumosului și binelui, un excepțional om de stat, un promotor neobosit al politicii dialogului și deschiderii largi către întreaga lume. Este clar că politica externă a României exprimă voința de pace și securitate a poporului român, reflectă dorința sa nestrămătată de civilizație și progres continuu pe calea libertății și păcii.”

Edificarea unui sistem trainic de securitate în Europa

PORNIND de la realitățile lumii contemporane, România socialistă, președintele Nicolae Ceaușescu situează pe primul plan al politicii externe a țării înfăptuirea securității și păcii în Europa. Ideea contribuției secretarului general al partidului nostru la crearea unui sistem trainic de securitate în Europa își găsește un spațiu larg în paginile tuturor antologiilor apărute peste hotarele țării. Unele dintre aceste volume sînt însă dedicate în întregime analizării contribuțiilor românești la realizarea acestui deziderat cardinal al zilelor noastre, cum este cazul volumelor: „Nicolae Ceaușescu — Contribuția României la realizarea unui sistem trainic de securitate și cooperare în Europa”, volum apărut în Pakistan, „O diplomație de pace. Contribuții ale României, ale președintelui Nicolae Ceaușescu la securitatea și cooperarea europeană”, care a văzut nu demult lumina tiparului în Italia.

„Am socotit ca o datorie de onoare — scrie profesorul Giuliano Caroli, cunoscut istoric italian, autorul volumului amintit — să realizez această lucrare, cunoscînd bine rolul și aportul deosebit pe care președintele României, una dintre cele mai proeminente personalități ale vieții internaționale actuale, l-a avut și îl are pentru ca în Europa, leagăn al civilizației și culturii, dar și teatru a două războaie mondiale nimicitoare, să se asigure un climat de pace, să se pună capăt cursei înarmărilor, pentru a garanta libertatea, independența și securitatea fiecărei națiuni... Sînt sigur că propunerea ca viitoare reuniune a statelor participante la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa să fie găzduită de București va găsi ecoul corespunzător, tocmai ținînd seama de contribuția

în acest domeniu a României, a președintelui Nicolae Ceaușescu.”

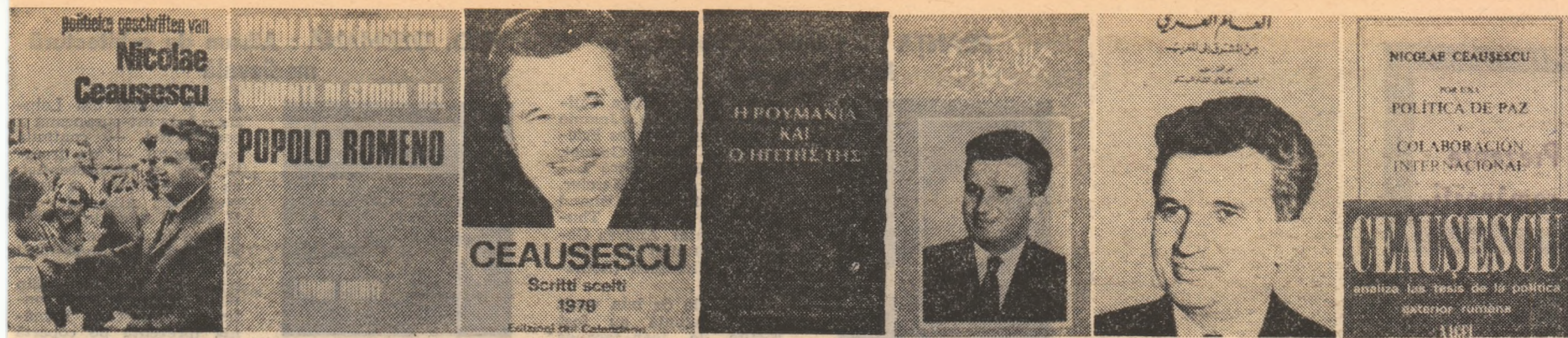
Aceeași idee, susținută de data aceasta de un om politic dintr-o țară asiatică. Este vorba despre Arshad Chaudry, fost ministru federal pentru știință și tehnologie al Pakistanului, autorul prefeței la volumul „Nicolae Ceaușescu — Contribuția României la realizarea unui sistem trainic de securitate și cooperare în Europa”: „Președintele Nicolae Ceaușescu a adus o contribuție originală, de o inestimabilă valoare pe plan teoretic și practic la edificarea securității în Europa, la făurirea unui climat nou, de încredere, prietenie și pace între toate națiunile de pe continent”, sublinia el în amintita prefață. Cu ocazia lansării aceluiași volum, Mohammad Ashraf, vicepreședinte al Asociației de prietenie Pakistan-România, releva că acțiunile concrete ale României, ale tovarășului Nicolae Ceaușescu sînt menite să ducă la transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii și colaborării și constituie „o expresie a colaborării subregionale în Europa, parte integrantă a eforturilor României vizînd realizarea securității europene.”

Subliniind faptul că pozițiile pe care le expune președintele României contribuie, fără îndoială, la dezvoltarea procesului general de destindere internațională, cunoscutul publicist și om politic britanic Stan Newens, scrie în volumul „Nicolae Ceaușescu — Omul, ideile sale, înfăptuirile pe calea socialismului”, apărut în capitala britanică: „...Dacă și alții vor adopta poziții asemănătoare, vom putea asista la schimbări radicale în relațiile internaționale. Calea poate fi deschisă printr-o apăsare între țările din Est și Vest care pune bazele păcii și securității. De aceea este necesar ca ideile lui Ceaușescu să fie bine cunoscute și de publicul de limba engleză, întrucît ele se impun atenției tuturor celor care manifestă interes față de problemele păcii, care caută să găsească calea spre o viață mai bună în întreaga lume...”

De asemenea, într-o altă antologie de texte alese ale secretarului general al partidului apărută peste hotare, — este vorba despre volumul „Nicolae Ceaușescu — România în luptă pentru progres, colaborare și pace”, — apărut în urmă cu mai mult de zece ani în Finlanda, țara care a găzduit prima Conferință pentru securitate și cooperare în Europa — se subliniază: „În contextul dialogurilor privitoare la marile probleme internaționale contemporane, numele României, al președintelui Nicolae Ceaușescu apar tot mai des. Eforturile României socialiste pentru reducerea încordării și pentru realizarea securității și păcii, în Europa și în lume sînt urmărite cu interes în numeroase țări și se bucură de o largă recunoaștere pe plan internațional.

Realizarea dezarmării, în primul rînd a celei nucleare

DEZARMAREA, și în primul rînd dezarmarea nucleară, reprezintă piatra unghiulară a salvării păcii și securității mondiale, problema de care de-

stabilitatea lumii contemporane

inde însăși existența omenirii, continuitatea speciei umane pe planeta noastră. Iată de ce secretarul general al partidului nostru folosește oricare prilej potrivit pentru a sublinia, în numele poporului al cărui cel mai iubit fiu este, ca grandioasele cuceriri ale științei și tehnicii, ale civilizației umane, orța geniului creator al omului să fie puse nu în slujba războiului și distrugerii, ci în slujba bunăstării și fericirii omului, a națiunilor, pentru pace și colaborare pe pământ.

Poziția aceasta responsabilă, din care e degajă grija și preocuparea permanentă a unui om pentru care pacea și liniștea poporului său se confundă cu grija pentru pacea și liniștea lumii, se bucură de unanime aprecieri în toate ărilor. Stau mărturie acestei afirmații numeroase pagini dedicate activității neobosite a președintelui român pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru ca omenirea să fie ferită de spectrul amenințător, distrugător, al războaielor.

„Secretarul general al P.C.R. a denunțat în repetate rânduri îngrijorarea față de continuarea tot mai intensă a cursei înarmărilor, față de creșterea nemăsurată a cheltuielilor militare, care reprezintă o grea povară pe umerii tuturor popoarelor și o amenințare gravă la adresa păcii și securității mondiale”, scria prof. Julio C. Franco în prefața la volumul „Norme și relații pentru pacea și colaborarea internațională” apărut în Peru. „Domnia sa, scrie el în continuare, subliniază, de fiecare dată, că dezarmarea generală, și în primul rând dezarmarea nucleară, apare ca un obiectiv primordial, cel mai urgent, al întregii omeniri”.

Practic, nu există nici un volum din 100 apărute până în prezent, care problema dezarmării să nu-și găsească locul important pe care această chestiune arzătoare a contemporaneității îl ocupă în însăși activitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu. Iată ce scrie K. Helveg Petersen în prefața volumului „Cuvântările lui Ceaușescu”, publicat în Danemarca, în semn de înaltă apreciere față de personalitatea președintelui român, ca o magistrală prefață la vizita pe care șeful statului român a făcut-o în această țară nordică, în toamna anului trecut: „Ori de câte ori se ivește prilejul, se fac propuneri românești de stopare a înarmărilor și începere a procesului de dezarmare, vizând, în perspectivă, desființarea celor două blocuri militare — NATO și cel de la Varșovia. Ceaușescu este activ și acolo unde este vorba de contacte politice între părți aflate în conflict, acționând pentru destindere și soluții pașnice”.

Caracterul activ, mobilizator al poziției țării noastre, a președintelui Ceaușescu față de dezarmare, este subliniat și în volumul „Nicolae Ceaușescu — Texte alese”, editat în îndepărtatul Mexic: „Zona denuclearizată în Balcani, propusă de președintele Nicolae Ceaușescu, nu numai că va diminua încordarea militară din regiune, dar, prin forța sa multiplă de influență, va determina realizarea unei adevărate securități europene și a unei ulterioare dezarmări generale”. La fel de convingător este și următorul citat, extras din prefața la culegerea „Nicolae Ceaușescu — Selecțiuni de texte”, publicată în Turcia: „Președintele Nicolae Ceaușescu a emis idei noi și în legătură cu problema dezarmării, și în special a dezarmării nucleare. În opinia președintelui român, scopul dezarmării îl constituie interzicerea folosirii armelor nucleare, sisterea producerii lor și distrugerea stocurilor existente”.

Instaurarea unei noi ordini economice și politice internaționale

NOUA ordine internațională este problema pe care președintele României socialiste a avut clarviziunea politică de a o întrevădea ca pe o componentă determinantă a viitorului și nu numai a prezentului. Concepția șefului statului român este, înainte de toate, o deschidere de drum cu obiective clare. Poziția României cheamă toate statele lumii la un dialog deschis pentru a fi conștiente de necesitatea propriei independențe politice și economice, pentru obținerea căreia făurirea unei noi ordini economice și politice internaționale este premisa fundamentală.

„Punctul de vedere al României asupra acestei probleme este foarte interesant — subliniază Giancarlo Elia Valori, secretarul Institutului italian de relații internaționale, în volumul „Nicolae Ceaușescu — Pentru o lume mai dreaptă, mai bună”, apărut în Italia — mai ales dacă se are în vedere faptul că această țară a desfășurat în ultimul deceniu o intensă activitate pusă în slujba idealurilor de libertate și progres ale popoarelor, de egalitate și respect reciproc între națiuni, de încredere și cooperare între popoare. România, președintele Nicolae Ceaușescu, au devenit promotori ai unei noi ordini economice internaționale, care să fie în același timp și o nouă ordine politică și care să înscie eliminarea totală a raporturilor imperialiste bazate pe inegalitate și pe dominația forței”.

Contribuția teoretică și practică a partidului nostru, a tovarășului Nicolae Ceaușescu personal la promovarea dezideratului noii ordini internaționale a dobândit o largă apreciere și recunoaștere internațională. Una din numeroasele dovezi în acest sens este faptul că „Institutul pentru problemele noii ordini economice internaționale”, cu sediul la Paris, a organizat sesiuni științifice, la Paris și București, cu tema „Modul în care este concepută noua ordine de către președintele Nicolae Ceaușescu”. Arătând motivele care au determinat alegerea acestei teme, președintele Institutului, dr. Arturo Frondizi declara: „Cunoscându-l îndeaproape pe președintele Ceaușescu ca și politica pe care o promovează, m-am convins că este unul dintre cei mai importanți oameni de stat ai lumii contemporane... Pentru noi, exemplul României constituie o fericită inițiativă în studierea problemelor noii ordini economice internaționale. După părerea mea, România, condusă de președintele Ceaușescu, ne oferă acele elemente prin aplicarea cărora națiunile pot ajunge la această nouă ordine”.

Opinie ce amintește pe aceea din volumul „Nicolae Ceaușescu despre noua ordine economică internațională — garanție a păcii și dezvoltării libere a popoarelor”: „Unul dintre marii oameni de stat care s-a preocupat de problematica complexă a noii ordini economice internaționale este președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu. Președintele Nicolae Ceaușescu se manifestă ca un militant fervent pentru o nouă ordine economică și politică în lume, pentru participarea efectivă a tuturor statelor la soluționarea problemelor dificile care confruntă omenirea. Inițiativele și activitatea României în sprijinul noii or-

dini economice internaționale, așa cum se conturează aceasta în viziunea președintelui Nicolae Ceaușescu, și-au câștigat o reputație mondială, ele s-au dovedit a fi un instrument eficient în căutarea căilor și mijloacelor capabile să soluționeze una dintre problemele cele mai dificile ale lumii noastre, respectiv crearea de condiții propice pentru dezvoltarea liberă și pentru progresul tuturor popoarelor lumii, la adăpost de orice intervenție străină, într-un climat de completă securitate și pace”.

Dreptul popoarelor de a-și fi singure stăpîne, rolul statelor mici și mijlocii în viața internațională

DUȘMAN neîmpăcat al războiului, ale cărui orori le-a cunoscut, promotor al păcii, al respectului și înțelegerii între popoare, președintele României socialiste pledează, prin faptele și ideile sale, pentru necesitatea unei tot mai strinse cooperări între state, pentru dreptul popoarelor de a-și alege propriul lor destin, pentru neamestecul în treburile interne ale fiecărei țări și pentru respectarea instituțiilor democratice pe care fiecare popor și le-a ales. Această poziție curajoasă, de apărare a dreptului sacru al popoarelor de a-și fi singure stăpîne, principiu pe care secretarul general al partidului îl consideră inviolabil, a făcut ca prestigiul tovarășului Nicolae Ceaușescu să crească considerabil în rîndul opiniei publice internaționale, care vede în persoana președintelui României pe adversarul neînduplecat al amestecului în treburile interne ale altor țări, al agresiunii.

Aceasta este, de altfel, și ideea pe care o reîntîlmim ca un leit motiv în antologiile de texte ale președintelui român apărute în toate zonele geografice ale lumii. „Președintele Nicolae Ceaușescu nu scapă prilejul de a sublinia dreptul fiecărui popor de a-și apăra independența și suveranitatea și de a exploata pentru el însuși bogățiile sale naționale pe care nimeni altcineva nu este îndreptățit să le exploateze. Încă și mai puternic apare ideea autonomiei naționale în concepția lui Ceaușescu, în sensul că fiecare popor are dreptul de a-și alege și stabili modul în care își va organiza viața politică și socială”, sublinia cunoscutul filosof grec Constantin Tsatsos, fost președinte al Republicii Elene, în prefața volumului „Nicolae Ceaușescu — Pace și colaborare în Balcani și în întreaga lume”, apărut în capitala elenă.

În aceeași sferă de preocupări se înscrie și activitatea secretarului general al partidului pentru creșterea contribuției și rolului statelor mici și mijlocii în rezolvarea problemelor lumii contemporane. „Politica externă, prestigiul internațional al României sînt legate direct de o mare personalitate politică, de numele președintelui Nicolae Ceaușescu. Acest lucru este important nu numai pentru România, ci și pentru celelalte țări ale lumii, deoarece președintele român promovează pe plan internațional principiile noi, juste, ale raporturilor dintre state indiferent de mărimea sau de regimul lor social-politic, creînd, astfel, premisele și posibilitatea soluționării actualelor probleme

ensionate ale lumii pe cale pașnică”, sublinia Dimitrios Paspaspiros, președintele parlamentului elen, în lansarea unuia din volumele ciclului „Nicolae Ceaușescu — România și lumea contemporană”.

Rezolvarea numai pe calea tratatelor, a conflictelor dintre state

ROMÂNIA, președintele Nicolae Ceaușescu se pronunță și acționează consecvent pentru lichidarea tuturor focarelor de încordare și conflict existente în lume și soluționarea oricăror probleme litigioase dintre state numai și numai pe cale pașnică, prin tratative, pornindu-se de la interesele fundamentale ale popoarelor, ale păcii și securității popoarelor.

„Printre conducătorii de stat, vocea președintelui Nicolae Ceaușescu se distinge prin susținerea consecventă a ideii de coexistență pașnică și a unei largi colaborări internaționale. Denunțînd politica de folosire a forței și de amenințare cu folosirea forței în viața internațională — citim în volumul „Nicolae Ceaușescu — O viață de un dinamism fără seamăn, dedicată cauzei slujirii poporului român, păcii și colaborării internaționale”, apărut în India — el s-a pronunțat consecvent împotriva soluționării problemelor internaționale de către marile puteri. Dimpotrivă, el a militat pentru ca lumea să înțeleagă că țările mici și mijlocii pot oferi soluții foarte constructive și pertinente în aceste probleme”.

În concepția președintelui român, Organizația Națiunilor Unite ar trebui să-și asume o răspundere mai mare în eforturile pentru prevenirea conflictelor dintre state. De altfel, această idee a creșterii rolului O.N.U. în viața internațională reprezintă o altă temă care apare în luările de poziție ale șefului statului român, mult apreciată și elogiată de numeroși comentatori externi ai politicii promovată cu aleasă strălucire de președintele României Socialiste.

DESIGUR, șirul convingătoarelor mărturii conținute în cele peste 30000 pagini cit insumează cele 100 de volume din opera președintelui Nicolae Ceaușescu, care au apărut peste hotarele țării, implică încă alte numeroase aspecte ale complexității vieții internaționale, ale vastei problematice a lumii contemporane, cărora poziția constructivă, mereu activă a României, a președintelui Nicolae Ceaușescu le oferă soluții, militînd pentru rezolvarea lor în consens cu drepturile fundamentale și aspirațiile legitime ale popoarelor.

Și s-ar putea aduce încă multe dovezi ale stimei și respectului de care se bucură peste tot în lume gîndirea și fapta întiiului președinte al României. Aidoma celor înfățișate pînă aici, ele vorbesc cu o deosebită putere de convingere despre activitatea unui mare om de stat, aflat în prima linie a politicii mondiale care, acționînd cu curaj și fermitate pentru păstrarea independenței și suveranității României socialiste, militează pentru salvagardarea independenței și suveranității tuturor popoarelor, pentru pacea și liniștea tuturor popoarelor.

Nicolae Nicoară

Prezențe românești

U.R.S.S. : Centenarul Mihail Sadoveanu

Centenarul Sadoveanu a fost celebrat la Moscova printr-o sesiune a Academiei de Științe din U.R.S.S. Referatul principal a fost susținut de acad. D. F. Markov. Cu acest prilej a fost deschisă expoziția care a inclus ediții din operele lui Sadoveanu traduse în limba rusă, exegeze sovietice consacrate scriito-

Din „Inostrannaia literatura”

Prestigioasa revistă sovietică „Inostrannaia literatura” semnaleză apariția, pe scenele românești, a noii piese **Cartea lui Ioviță** de Paul Everac. Referindu-se la spectacolul prezentat de Teatrul din Tirgu Mures, precum și la cel de la Naționalul bucureștean a cărui regie este semnată de autor însuși, revista relevă acuitatea temei inspirată din etapa actuală a dezvoltării societății românești: imbinarea organică a interesului personal cu cel al

rului român, numeroase fotografii și fotocopii de manuscrite.

La editura Dnipro din Kiev a apărut un amplu volum (662 pag.) din opera lui Sadoveanu în traducerea lui Stanislav Semcinski. Volumul cuprinde romanele **Baltagul** și **Nicoară Potcoavă**, precum și un număr de povestiri: **O istorie obișnuită**, **Județul al sărmanilor**, **Ion Ursu**, **Doa viefi**, **Invoiala**.

Printre numeroasele manifestări omagiale din presa literară consemnăm apariția în revista „Inostrannaia literatura” a amplei povestiri **Ochi de urs**, însoțită de un articol comemorativ semnat de Mihail Fridman (traducător, de-a lungul anilor, a numeroase creații sadoveniene — printre care **Venea o moară pe Siret**, **Nicoară Potcoavă**, **Frații Jderi**, **Neamul Șoimăreștilor** — ca și al nulei publicate cu ocazia centenarului în revista sovietică).

colectivității în ansamblul ei. Se precizează că acțiunea se petrece în cadrul unei mari unități de producție al cărei colectiv este pus în situația de a soluționa sarcini complexe legate de dezvoltarea unor importante ramuri ale economiei naționale, că autorul a creat caractere vii, convingătoare, purtătoare ale unui adevăr propriu de viață, indisolubil legat de adevărul comun, colectiv.

d.s.

FRANȚA : Un omagiu poetului Ilarie Voronca

În timpul celui de-al VII-lea Festival popular de poezie care a avut loc la Nanterre a fost adus un omagiu lui Ilarie Voronca, în ziua de 4 aprilie 1981, cu ocazia celei de a 35-a aniversări a morții sale.

Pentru această manifestare, culegerea de poeme **Les Témoins** (1942) a făcut obiectul unei a doua ediții și s-a realizat o expoziție de cărți, manuscrite, documente și fotografii privitoare la Voronca.

Omagiul s-a desfășurat în prezența d-nei Colomba Voronca și sub patronajul scriitorilor și poezilor: Claude Aveline, Jean Cassou, Miguel A. Fernandez Bravo, Edmond Humeau, Jean-Paul Mestas și Henry Rougier. Au fost, de asemenea, prezenți: Federico Undiano (Argentina), Marcel Hen-

nart (Belgia), Mara Guimares (Brazilia), Jeanne Beanguigui, Georges Friedenkraft, Roger Gonnet, Beatrice Kad, Andre Lagrange, Alain Mercier, Claude Micoski, Armand Olivennes și Anne Thuaud (Franța), Andrea Genovese (Italia) și Alexandru Niculescu (România).

Cuvintele de bun venit către asistență au fost rostite de Jean-Jacques Donard, atașat la Biblioteca Municipală „Pierre și Marie Curie” din Nanterre. Apoi, poezii: Nicole Aubron, Marie-France Bled, Francis Gonnet și André Peragallo au citit poeme extrase din volumele **Patmos**, **Lord Duveen**, **La Poésie commune**, **Amitié des Choses** și **Les Témoins**. Omagiul lui Ilarie Voronca — prezentul lui Voronca — a fost adus de poetul Jean Paul Mestas, directorul revistei „Jalons”, într-un text din care reținem: „Nu exista la Voronca nici o prețiozitate de scriitor, nici unul din ticurile unui gânditor, nici unul din alibiurile unui versificator. El își construia cîntecele așa cum alții construiesc o catedrală, imortalizînd piatra sau vitraliul, oferind spațiu materialelor destinate să dea har încrederii, rațiunii sudorii și viziunii omului”.

n.a.

R.S. CEHOSLOVACĂ : „Caragiale netraditional”

Judecînd după primele ecouri semnalate în presa cehoslovacă — cronici sau informații — recentul turneu al Teatrului Național din Craiova la Praga, Bratislava, Brno și Trnava s-a bucurat de succes. Colectivul artistic craiovean a oferit publicului **O noapte furtunoasă** de Caragiale și binecunoscuta creație a clasicului țării-gază Oldrich Danek — **Doi pe cal, unul pe măgar**.

Ziarul „Vecernik”, care apare la Bratislava, rezervă, în numărul său din 30 martie, o cronică amplă spectacolului cu **O noapte furtunoasă**, publicată sub titlul „Caragiale netraditional”. Subliniind „înelungată tradiție a

naționalului craiovean în reprezentarea dramaturgiei marelui clasic român”, autorul cronicii arată: „Spectacolul a pus în lumină preferința pentru comedia de colectivului, înzestrarea actoricească a celor mai mulți dintre interpretii. Un aport actoricesc deosebit l-am observat în creionarea situațiilor dramatice ale personajelor Dumitrache și Chiriac pe care, cu deosebit tact, i-au interpretat Vladimir Juravle și Ilie Gheorghe. Putem considera că această punere în scenă a depășit tradiția autohtonă în montarea cunoscutei comedii satirice caragaliene”.

f.m.

Am citit despre...

Romantism revoluționar în zilele noastre

■ **INTREBĂT** ce ziare obișnuia să citească în tinerețe, Raymond Williams a numit numai „Daily Worker”, precizînd că și în ziua de azi, cînd a renunțat la lectura regulată a cotidianelor, îl duce dorul și, cînd îl vede la vreun stand de ziare, îl cumpără. Răspunsul la întrebarea dacă n-a citit niciodată „The Times” sau vreun alt mare ziar burghez, dă măsura temperamentului lui polemic: „Am început să citesc «The Times» prin 1953—54 și am trimis chiar mai multe scrisori redacției. Am fost nevoit să renunț la abonament pentru că nu mai puteam să lucrez nimic din cauza lui: blestemăția asta sosea dis-de-dimineață și eram pus în situația de a scrie de îndată trei sau patru scrisori în replică la tot ce citeam. Singura care a văzut vreodată lumina tiparului a fost o scrisoare plină de indignare pe care am trimis-o în timpul grevei de la căile ferate din '55 pentru a protesta, în calitate de fiu de feroviar, împotriva atacului lor la adresa greviștilor. După cităva vreme mi-am dat seama că n-are rost să-mi mai încep ziua cu asemenea indivizi în casă. Nu citesc nici măcar ce-ar trebui să citesc, de exemplu TLS” (suplimentul literar al lui „The Times”), mărturiseste acest om de cultură care, la 19 ani, fusese redactorul-șef al lui „Cambridge University Journal”, la 20 de ani a scos revista „Outlook”, în armată a creat revista „Twentyone”, după război a condus revistele „The Critic” și „Politics and Letters”, iar mai tirziu a colaborat la 10—12 alte publicații.

Spiritul de contradicție, din ce în ce mai obstinat pe măsura trecerii anilor, a făcut din Raymond Williams un tribun todeauna sigur de infailibilitatea convingerilor sale care s-au radicalizat tot mai mult, evoluție și ea diametral opusă celei considerate, indeobște, a constitutivii norma.

Interviurile cu el strînse în volum de „New Left Review” discută, cronologic, revistele întemăiate de

Williams, cărțile lui, etapele de dezvoltare a conștiinței lui politice. Despre **Cultură și societate**, lucrare de mari proporții și care a făcut vilvă în epocă intrucît reprezenta o îndrăzneală (pentru Anglia acelor zile) raportare a culturii la gîndirea socială, autorul declară azi: „O respect, dar nu mai este o carte pe care m-aș putea închipui scriind-o acum. Nu mai cunosc bine persoana care a scris-o”. În 1977 a publicat **Marxism și cultură** și, comparînd ideile noului studiu cu cele exprimate în **Cultură și societate**, interlocutorii lui remarcă „foarte frapantă schimbare a poziției generale” a autorului. În timp ce, în legătură cu prima carte, îi reproșaseră reverența fără rezerve față de personalități literare conservatoare din trecut — ochivalînd cu o concesie făcută dreptei — ultima îl uluiește prin radicalismul de extrema stîngă, „una din temele lucrării fiind — se precizează într-o întrebare — atacarea însăși a ideii de literatură ca atare”. Aflăm, astfel, că el privește „înălțarea elitistă a anumitor forme de scriere la un statut special, «literarului», ca o categorie care exercită aceeași fascinație reacționară ca și «divinul» în societatea feudală”. Și nu numai atît: „Refuzul conceptului de literatură este însoțit de o repudiare la fel de drastică a noțiunii de critică”. Williams este citat ca cerînd „o respingere categorică a obicelului (sau a dreptului, sau a datoriei) de a emite judecăți”. Simplific peste măsură: spațiul consemnării de față nu îngăduie o prezentare a teoriilor extremiste, frizînd absurdul, ale gînditorului britanic. El a lansat, spune, „un atac atît de radical, considerînd profund compromise categoriile de literatură și critică în tradiția criticii literare, încît era necesar să fie combătute în toto”. Vrînd să acrediteze ideea că „toate modalitățile de scriere produc sens și valoare” (are în vedere, în primul rînd, textele științifice) și, de altfel, condamînd nu actual judecății estetice în sine, ci școala de gîndire cunoscută sub numele de Noua critică și toate postulatele criticii structuraliste, Williams afișează un negativism bătaios, stil-Sartre din ultimii săi ani.

Atît de pătimaș este acest autor care, la scurtă vreme după ce a început să predea literatura engleză la Cambridge, s-a apucat să scrie **Tragedia modernă** numai pentru că îl „îngrozea concepția despre tragedie din mediul universitar”, încît imensul lui baraj de idei și cunoștințe, rafinata lui gîndire dialectică dobîndesc, în voluminoasa confruntare inițiată de „New Left Review”, o superbă, tinerească, scinteițoasă și totodată contrariantă reverberație de romantism revoluționar.

Felicia Antip

R.D. GERMANĂ : Album de arhitectură medievală

„Istoria arhitecturii europene a fost multă vreme tratată aproape exclusiv ca un dat al Europei centrale și occidentale” — constată revista „Buch der Zeit” din R.D. Germană, în cadrul prezentării cărții lui Heinrich Nickel despre **Arhitectura est-europeană în evul mediu** (Osteuropäische Baukunst des Mittelalters), apărută de curînd în Editura pentru

artă și știință din Leipzig. „Arta est-europeană a construcției — continuă recenzentul — era tratată vag și nediferențiat, ca o prelungire a artei bizantine”. Albumul lui H. Nickel reprezintă o repunere în drepturi a originalității și diversității arhitecturii medievale — bisericesti și laice — din țările situate în estul continentului nostru: România (prezentă pe copertă cu imaginea minunii arhitecturale și picturale de la Voroneț), Bulgaria, Iugoslavia, U.R.S.S. În cele 232 de pagini ale lucrării datorate istoricului de artă și arhitectură care este Heinrich Nickel, sînt incluse 62 de planșe cu schițe, 170 de ilustrații alb-negru și 36 în culori. Albumul va apărea și în alte limbi de circulație universală.

r.g.

S.U.A.: Manifestări culturale la Ann Arbor

blicul amator de artă, din orașul Ann Arbor și împrejurimi au venit în contact a fost arta populară: galeriile Rackham au găzduit o expoziție reprezentativă de meșteșuguri artistice, pusă la dispoziție de Muzeul Școlii și de artă populară din București. În cadrul acesteia au fost prezentate câteva sute de obiecte, din cele mai importante zone etnografice ale țării noastre, reprezentînd principalele genuri artistice populare: costume, elemente de decoratie interioară, ceramică, obiecte din lemn, covoare, pictură naïvă și pe sticlă, măști.

Prima de acest fel pe meleagurile americane, expoziția a trezit un interes deosebit din partea publicului și a specialiștilor. Cu ocazia expoziției, Departamentul de antropologie culturală al Universității a organizat un colocviu pe tema integrării artelor populare în societatea contemporană românească, la care au participat, din partea română, Tiberiu Graur, directorul Muzeului etnografic al Transilvaniei din Cluj-Napoca, iar din partea americană, profesorul William Lockwood de la universitatea gazdă și Gail Kligman de la Universitatea din Chicago, ambii specialiști în etnografia țării noastre și a Europei de răsărit.

Un amănunt important: artizana Maria Spișon din Avrig, laureată a Festivalului Național „Proletarea României”, profesoară la Școala populară de artă din Sibiu, a efectuat în cadrul expoziției de artă populară românească de la galeriile Rackham demonstrații de țesut, tors și cusut, fapt care a stîrnit interesul nu numai al vizitatorilor, ci și al școlilor vocaționale din zonă ale căror grupuri de elevi s-au perindat prin fața războiului de țesut al artei populare din Avrig.

Ziarele locale au rezervat termeni elogioși expoziției noastre.

O altă fațetă a spiritualității noastre cu care profesorii, studenții și pu-

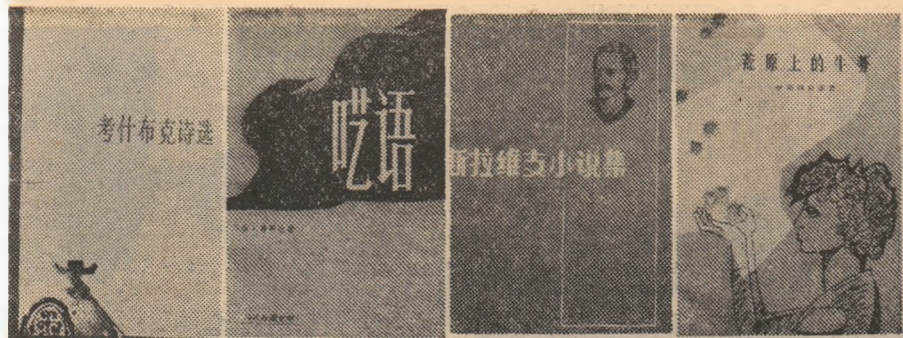
Ion Monafu

R.S.F. IUGOSLAVIA : „Satira românească contemporană”

În albumul de largă popularitate „Satirikon” editat de revista iugoslavă „Jez” a apărut, în remarcabile condiții grafice, antologia **Satira românească contemporană**, înmănunchind creațiile unor reputați umoriști români, specialiști ai genului în scris și în desen. Antologia reunește schițe, versuri și cugetări apartinînd unor valorosi scriitori și publiciști a căror creație este cunoscută în parte cititorilor iugoslavi: Aurel Baranga, Teodor Mazilu, Mircea Horia Simionescu, Mircea Săntimbreanu, Dumitru Solomon, Marin Sorescu, Ion Bă-

ieșu, Manole Auneanu, Nicolae Cristache, Rodica Toth, Caricaturile, variate din punctul de vedere al tematicii, sugestive și realizate artistic, sînt semnate de Octavian Andronic-Ando, Dragoș Anton, Mihai Boacă, Ștefan Boros, Octavian Bour, Constantin Cazacu, Constantin Ciosu, Gh. D. Constantinescu, Pompiliu Dumitrescu, Daniel Ionescu, Deneș Molnar, V. Crăită-Mindră, Mihai Pinzaru-Pim, A. Poch, N. Rosic, Mihai Stănescu, Eugen Taru, Helga Unipan.

d.a.

R. P. CHINEZĂ : Clasiți și contemporani români

● În peisajul editorial Chinei ultimelor două decenii s-au înscris conștient, an de an, mai bine de 80 de volume de bibliografie românească — titluri de autor sau culegeri selectivă de poezie și proză în care și-au găsit locul creații desprinse din fondul de valori al literaturii noastre naționale. Trecind peste dificultățile evidente ale tălmăcirii într-o limbă ce nu are nimic comun sau apropiat de a noastră, traducătorii Lin Xin, Yu Kang, Qi ang, Zhu Wan, Chen Jiaman, Wen Bo, Lii heng, Lao Rong, Shan han, Jin Yi ș.a. au reușit, de-a lungul anilor, să constituie un eritabil mesager al spiritualității noastre. Dintr-un clasici, Caragiale,

Creangă și Sadoveanu au cunoscut până acum cel mai mare număr de ediții în limba chineză. Paginile reprezentative de teatru și proză semnate de Caragiale au fost reunite în **Opere alese** (volumele I și II — Editura de literatură și artă), precum și în culegeri de proză și volume selectivă din dramaturgia scriitorului. Tot în **Opere alese** a apărut și Creangă (Editura de literatură populară).

Tiraje de masă au cunoscut și ediții din Eminescu, Sadoveanu, Ion Agribiceanu, George Coșbuc, Alexandru Vlașcu, Liviu Rebreanu, Costache Negruzzi, Ioan Slavici (ultimul volum de **Nușele** fiind apărut în 1980), Panait Istrati (romanul său **Ciulinii Bă-**

șăganului numărându-se printre noutățile de carte ale începutului de an 1981).

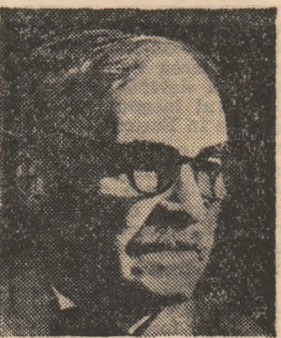
Prin traduceri publicate până acum, literatura noastră contemporană este reprezentată în îndepărtata Chină de Marin Preda (cu **Morometii și Delirul**), Zaharia Stancu (**Dulăii**), Maria Banuș (**Poeme alese**), O zi măreață, **Tie-ji vorbesc**, **Americă**!), Aurel Baranga (**Iarbă rea**, volum de mai multe ori reeditat) ș.a.

În completarea acestei imagini vin și culegerile de opere din literatura română contemporană, de povestiri populare pentru copii, scoase de case editoriale din China.

Coralia Popescu

ELVEȚIA : Centenar Tudor Arghezi la Geneva

● Universitatea din Geneva, fondată în anul 1559, — cind, grație personalității și influenței leilor lui Jean Calvin, motorul Reformei în Franța și în Elveția, iau înăla Academia și Colegiul — a sărbătorit recent centenarul nașterii poetului Tudor Arghezi, care, năr și sărac, venise să se reventeze cursurile acestei instituții de cultură.

Rectorul Universității, prof. Justin Thorens, prin expunerea sa documentată, a punctat momentele importante din viața și opera lui Tudor Arghezi, aducând mulțumiri pentru volumele din opera argheziană care au fost donate bibliotecii Universității.

Președintele Asociației scriitorilor din Elveția, scriitoarea Mousse Boulanger, a prezentat o interesantă comunicare referindu-se deosebit la spiritualitatea și estetica operei lui Arghezi, situându-l printre cei mai mari poeți ai lumii.

În numele Asociației de prietenie helveto-române, Ferdinand Polly, președintele Asociației, a adresat un cald mesaj organizatorilor și participanților, salutând inițiativa

va sărbătoririi centenarului nașterii poetului Tudor Arghezi. La rindul său, editorul Louis Nagel, bun cunosător al literaturii române clasice și contemporane, a adus un omagiu memoriei poetului român Tudor Arghezi.

În continuare a luat cuvântul poetul Vasile Nicolescu care a conferențiat despre „Viziunea lirică și modernitatea umanistă” a operei lui Tudor Arghezi, subliniindu-i universalitatea. Prin amabilitatea ambasadorului țării noastre, tovarășul Mircea Malița, am fost invitată să particip la această festivitate și am fost solicitată să evoc câteva momente legate de amintirea tatălui meu.

În încheiere, prof. Mircea Malița a mulțumit pentru reușita acestei festivități, desfășurată sub patronajul președintelui Republicii și al Cantonului Geneva și organizată în colaborare cu Universitatea din Geneva, Asociația Scriitorilor elvețieni și Uniunea Scriitorilor din România.

Delegația Uniunii Scriitorilor, formată din poezii Vasile Nicolescu și Aurel Rău, a participat la o serie de întâlniri cu scriitorii elvețieni și cadre universitare.

Mitzura Arghezi

GRECIA : Mihail Sebastian la Salonic

● Anunțând pregătirea spectacolului cu **Ultima oră** de Mihail Sebastian, arul atenian „Ta Nea” a anunțat la 2 ianuarie 1981: „Această piesă prezintă un interes special pentru Grecia și Thessaloniki, ideosobi pentru că se referă și la unele teme rivitoare la Alexandru cel Mare...”. În paranteză e spus, această coincidență ne-a determinat — pentru motive de publicitate — să adăugăm piesei subtitlul „Pe urmele lui Alexandru cel Mare”.

A fost a treia colaborare cu teatrul grec în ultimii ani.

Un alt ziar atenian, **Mesimvriini**, scria: „...Considerăm importantă rezența în spațiul cultural din Grecia de Nord și, mai concret, în acest spectacol, a regizorului Iannis Veakis, care trăiește de ani de zile în România și cunoaște teatrul acestei țări ca puținii greci. Este de asemenea importantă prezența piesei pentru prietenia culturală ce se dezvoltă, mai ales în ultimii ani, între cele două țări... scenografia spectacolului este semnată de Elena Patrășcanu-Veakis, soția regizorului și compatrioata cu scriitorul.

Kostas Konstantinidis (Ștefănescu) și Lina Triandafilou (Magda Miron) pe scena Teatrului de Stat al Greciei de Nord — Thessaloniki în **Ultima oră** de Mihail Sebastian.

Într-adevăr, piesa a fost întâmpinată, atât de actori cât și de spectatori, cu un deosebit interes, nu numai pentru ceea ce s-a numit „surprinzătoarea ei actualitate”.

În ce privește **Ultima oră**, ziarul „Thessaloniki” a publicat o critică sub semnătura criticului teatral, doamna Iro Vakkalou (20 februarie 1981).

Din colaborările mele cu teatrul din Salonic, și mai ales de la cea din urmă, am câștigat o substanțială experiență în privința deosebirii dintre cele două școli de teatru, a Greciei și, respectiv,

României. Structurate în mod diferit, ele oglindesc condițiile obiective în care se dezvoltă arta teatrală în cele două țări. Există în Grecia, sau mai bine spus la Atena, atâtea școli dramatice particulare, încât e dificil chiar să le și enumere pe toate. Cu toate că la Salonic am lucrat cu un colectiv care oglindea într-o oarecare măsură această „varietate” de școli, am izbutit să găsim un limbaj comun datorită răbdării arătate de ambele părți, dar mai ales încrederii și bunăvoinței reciproce.

Yannis Veakis

ATLAS

Identitate

■ A PLECA mi s-a părut întotdeauna nu a muri puțin, ci pentru puțin timp, pentru timpul călătoriei. Nu e un paradox, ci un sentiment adinc, aproape o senzație. În așa măsură călătoria a însemnat pentru mine întotdeauna o înlocuire a condiției dramatice de martor — implicat în desfășurarea evenimentelor și conștient că în funcție de mărturia sa se va judeca în cele din urmă procesul — cu mult mai comoda condiție de spectator — ce privește, se distrează sau se întristează la un spectacol cărui nu-i aparține și pe care nu-l poate determina în nici un fel —, încât plecarea și întoarcerea au delimitat de fiecare dată cite un interval de suspendare a vieții. Odată cu plecarea, din toate verbele cunoscute nu-l rețineam decit pe acela de a privi, din toate patimile cunoscute nu-mi rămânea decit nevoia de a cunoaște, din toate sentimentele cunoscute păstram numai curiozitatea. Această severă selecție care însemna de fapt o întrerupere a vieții mele obișnuite prin reducerea complexului ei mecanism la o singură funcție, dar aceea de o mare intensitate. N-am fost în călătoriile mele decit un ochi arid, capabil să înregistreze totul, lacom de fiecare nuanță și de orice semton. De aceea nu mi-a plăcut niciodată să caut cunoscuți sau să întilnesc colegi: asta m-ar fi obligat să revin la viața și individualitatea mea complicată în care aveam un nume, o infinită determinare și un sens, stingind lumina ascuțită, atotstrăbătătoare, pe care numai din acel perfect, halucinant anonim o puteam arunca peste lume. Un singur element reușea să mă scoată, fericită, din această umbră atit de propice privirii, iar elementul acesta era apartenența la o țară. Numele mi-l lăsasem acasă, ca pe o haină pe care aveam să o reimbrac la întoarcere — fără să uit cit de liber, cit de bine mă simțisem fără el — dar patria nu putuse fi lăsată acasă, o purtam, așa cum imi purtam propriul trup, ca pe o greutate adesea, ca pe o înțepătură altelei. Imi amintesc citeva mici întâmplări unde prezența ei țignea din travestiul în care călătorea, regenerat, aproape miraculos. Într-o amiază fierbinte, clătinită de sete, la Mikene, cu emoția și curiozitatea amplificate de speranța răcoirii pe care aveam să o descoperim în mormintul lui Agamemnon și topită de gestul paznicului aducând — cind a aflat că sintem din România — un coș de coaise; într-o seară albastră-verzuie la Verona, cu ora vizitării monumentelor depășită de mult, cind, aflind că sintem români, întors din drum, cerberul însuși al intrării marelui amfiteatru roman ne-a condus sentimentalizat de intimplare; în lungile șederi, pe înălțimea lunecătoare a puntei Passeggiatta, sub cerul mișcător al oceanului, cind, simțindu-ne urmăriți mereu de un bătrinel, am descoperit în cele din urmă că, plecat cu multe decenii în urmă în Israel, ne însoțea din plăcerea de a asculta sunetul pierdut și prelung nostalgic al limbii române. Intimplări mici, neînsemnate, care mi-au rămas în memorie prin emoția și ciudata mindrie a apartenenței, care m-au electrizat în clipa scurtă a desfășurării lor: gustul caisei mincate în mormintul atrid, singurătatea magnifică a arenelor antice sub cerul instelat al Veronei, orizontul atlantic sub care pluteau, ascultate, vocabulele limbii române, senzații impletite strins și greu explicabil cu simpatia pe care numele țării mele îl putea, misterios, trezi. Și atunci, ochiul care eram, fusesem limpede de frumusețile lumii, se tulbura o clipă de aripa bucuriei care îl traversa lichidă, făcând contururile să vălurească într-o dulce și crudă comparație.

Ana Blandiana

Lirică din R. S. Cehoslovacă

Mașa Haliamova

Rădăcină spre cer

Agaț-te de noi, învăluie-ne
răbdătoare rădăcină a ierbii.
Noi ne ridicăm spre înalțuri
nu numai cu puterea rachetelor

ci cu focul singelui
și puritatea inimii.
Iar înălțimile
sint pururi în cețuri.

Liubomir Feldek

Mireasă

Aroma finului e atit de deasă
și atit de suavă
ca și cum o mireasă în văluri
traversează poiana.

Și însăși poiana
e tulburată de freamăt:
poate și ea
e tot o mireasă.

Miroslav Florian

Recrutul

O, cite rinduri n-am scris
în care eu insumi
nu-mi recunosc propria ființă,
...așa arde spirtul
...așa arde pulberea
...așa cad frunzele toamnei.

Eu am fost totdeauna soldat,
luptător,
printre ceilalți soldați,
printre tineri recruți,
în rindurile lor tinere
și puternice.

Versurile mele nu sint
o companie aliniată,
nu, uneori cădeam
cu fața în pulbere,
dar sufletul mindru
nu mi-a căzut niciodată.

Iar singele meu
— steag desfășurat.
Și chiar tăcind
eu cînt în marșul meu.

În românește de
ANATOL GHERMANȘCHI

Contribuția președintelui NICOLAE CEAUȘESCU la procesul multilateral de edificare a securității europene

La tribuna Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa — Helsinki

CONTRIBUȚIA României, a președintelui ei, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la edificarea securității și dezvoltarea cooperării în Europa a putut fi apreciată, începând cu deceniul al șaptelea, ca o dimensiune esențială a acestui proces, atât sub aspect teoretic, cât și pe planul acțiunii practice.

Încă de la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român (iulie 1965), tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta în Raportul Comitetului Central: „Acționând în spiritul coexistenței pașnice, România se pronunță pentru dezvoltarea relațiilor de colaborare cu toate țările, fără deosebire de sistem social-politic. Considerăm că fiecare stat are de dat și de primit în cadrul circulației valorilor materiale și spirituale create de popoare. În acești ani, s-au dezvoltat și îmbunătățit relațiile, îndeosebi pe plan economic, dintre România și o serie de țări ale Europei occidentale, reluându-se vechi legături tradiționale.”

Noul concept de securitate europeană avea să se constituie într-o definiție clară și completă în mesajul pe care, în iunie 1970, tovarășul Nicolae Ceaușescu îl adresa participanților la colochiul științific organizat la București de Asociația de drept internațional și relații internaționale: „Securitatea europeană reclamă, după convingerea noastră, un sistem de angajamente ferme din partea tuturor statelor, precum și de măsuri concrete de natură să ducă la excluderea forței și a amenințării cu forța în relațiile interstatale, să ofere tuturor țărilor garanții depline că se află la adăpost de orice act de agresiune.” Pentru partidul și statul nostru edificarea securității europene a însemnat, așadar, de la bun început, elaborarea unui sistem de angajamente clare și precise din partea tuturor statelor, însoțite de măsuri concrete care să dea tuturor țărilor garanții depline că se găsesc la adăpost de orice act de agresiune, de orice atingere a suveranității și independenței lor. În concepția României, edificarea securității a postulat întotdeauna capacitatea fiecărei țări de a se dezvolta în mod liber, în conformitate cu propriile interese, fără nici un amestec din afară, și de a putea coopera nestingherit pe baza respectării principiilor fundamentale ale dreptului internațional.

Paralel cu normalizarea raporturilor dintre state pe continent, a afirmării politicii de destindere, a largirii contactelor și schimburilor bilaterale, a discutării problematicei europene de către tovarășul Nicolae Ceaușescu cu numeroși șefi de state și guverne, a statornicirii unui climat nou, de cooperare pe multiple planuri, România a inițiat și activități multilaterale menite a netezi calea pregătirii propriu-zise a Conferinței general-europene. Printre acțiunile care au premers Conferința pentru securitate și cooperare în Europa, se cuvine să amintim aici de cele pe care țara noastră le-a întreprins pentru traducerea în viață a rezoluției adoptate în 1965 de Adunarea generală a O.N.U., „Măsuri de plan regional în vederea îmbunătățirii relațiilor de bună-vecinătate între statele europene aparținând unor sisteme economice și sociale diferite. Autorii rezoluției erau nouă țări mici și mijlocii din Europa (Austria, Belgia, Bulgaria, Danemarca, Finlanda, Iugoslavia, România, Suedia, Ungaria). Sub impulsul țării noastre, ele s-au constituit, în acei ani, în „grupul celor 9”, promovând, prin noi inițiative, ideea cooperării regionale europene la O.N.U. și în alte incinte internaționale, precum UNESCO, Comisia Economică a Națiunilor Unite pentru Europa, Uniunea Interparlamentară. Afirmand principiile egalității în drepturi, a respectării suveranității și independenței naționale, cooperarea între state (și nu între blocuri), „grupul celor 9” a jucat la momentul respectiv un rol pozitiv, constituind un adevărat prelude al Conferinței general-europene, prin justea orientare și eficiența acțiunii sale politice.

În aceeași perioadă, Declarația de la București (iulie 1966), semnată la nivel înalt de Bulgaria, Cehoslovacia, Republica Democrată Germană, Polonia, România, Ungaria și U.R.S.S., definea obiectivele și preciza însemnătatea pe care convocarea unei conferințe general-europene o avea pentru examinarea problemelor edificării securității și dezvoltării cooperării în Europa, stimulând un dialog pentru pregătirea efectivă a conferinței.

GINDIREA creatoare a președintelui Nicolae Ceaușescu și-a găsit o largă aplicare odată cu începerea pregătirii și apoi a desfășurării Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa (C.S.C.E.), între 1972—1975. România a fost țara care, încă din prima zi a Consultărilor multilaterale de la Helsinki, a militat neostenit pentru elaborarea unor norme noi de negociere, menite să asigure participarea, în condiții de deplină egalitate, a tuturor țărilor prezente la lucrări. Astfel, delegația României, la indicațiile exprese ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, a acționat pentru ca regulile de procedură ale C.S.C.E. să aibă la bază participarea tuturor la toate formele și în toate organele de negociere;

pentru situarea Conferinței în afara alianțelor militare și a spiritului de bloc; pentru asigurarea, în mod democratic, a prezidării ședințelor pe baza principiului rotației, ca expresie a egalității în drepturi a tuturor statelor participante; în sfârșit, pentru adoptarea tuturor hotărârilor prin consens. Acțiunea politică desfășurată cu perseverență de România și de alte țări mici și mijlocii pentru consacrarea și respectarea acestor norme de-a lungul întregii negocieri a permis ca forumul general-european să poată lucra în condiții cu adevărat democratice și să fie astfel asigurate condiții optime pentru soluționarea problemelor complexe de pe ordinea de zi a Conferinței. Dincolo de însemnătatea chestiunilor foarte variate pe care le-a examinat, Conferința pentru securitate și cooperare în Europa a constituit, pentru prima oară în istoria continentului, un model nou de negociere menit să răspundă imperativului promovat de România, de tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru așezarea pe baze noi a relațiilor între state în Europa și în lume.

Această abordare democratică, nouă, a negocierilor general-europene a permis ca la elaborarea Actului final al C.S.C.E. să-și aducă contribuția toate statele participante, și în special să se afirme, cu interese și poziții proprii, țările mici și mijlocii. Prin rezultatele ei, Conferința general-europeană a reprezentat în viața continentului un moment de însemnătate istorică. În concepția clarvăzătoare a președintelui României, conferința nu a fost niciodată concepută ca un scop în sine, ci ca un moment calitativ nou care a deschis un proces de perspectivă. Înscriind în Actul său final principiile relațiilor între statele participante; formulând un amplu program de măsuri și direcții de acțiune în domeniile politice, militar, economic, tehnico-științific, cultural și în alte sectoare de activitate; postulând, cum era necesar, continuarea eforturilor multilaterale, în vederea traducerii în viață a prevederilor convenite și a consolidării cursului destinderii, care s-a dovedit a fi fragilă, Conferința de la Helsinki a constituit o etapă decisivă a procesului de edificare a securității și dezvoltare a colaborării în Europa. În paginile Actului final, amprenta României, a gândirii președintelui Nicolae Ceaușescu se regăsesc la tot pasul: în stipularea principiilor care trebuie să guverneze relațiile reciproce între statele participante; în elaborarea unor măsuri menite să facă efectivă nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forță; în convenirea primelor măsuri de creștere a încrederii și stabilității pe continent; în formularea unui program de cooperare economică, program care să ducă la eliminarea barierei și restricțiilor în domeniul schimburilor comerciale, la luarea în considerare a intereselor țărilor în curs de dezvoltare din Europa, la accesul tuturor țărilor la cuceririle științei și tehnicii contemporane; în definirea unor prevederi referitoare la dezvoltarea și diversificarea schimburilor și contactelor, a colaborării în domeniile culturii, educației, științei și informației; în stabilirea acelor modalități organizatorice care să asigure continuitatea procesului multilateral început de Conferință; în sfârșit, în conceperea procesului edificării securității și cooperării în Europa ca o parte integrantă a securității și cooperării mondiale. Realizarea unui acord asupra unor prevederi atât de variate și de complexe a cerut timp, eforturi permanente și susținute, voință politică de a găsi calea compromisului just, riguroasă în apărarea principiilor și a opțiunilor fundamentale de politică externă a României, dorința de a găsi acele soluții care să fie general-acceptabile și să permită, totodată, noi pași pe calea democratizării relațiilor internaționale, a edificării securității europene. În toate aceste negocieri grele, care au necesitat adesea pentru un paragraf sau o frază săptămâni și luni de eforturi, geniul politic al președintelui României a fost prezent.

PENTRU traducerea în viață a prevederilor Actului final, conceput ca un tot unitar, și elaborarea de noi măsuri menite să dezvolte și să adăncască pe multiple planuri securitatea statelor participante și conlucrarea dintre ele, partidul și statul nostru au promovat cu perseverență în cadrul C.S.C.E. necesitatea continuării, în forme organizate, a procesului început la Helsinki. Cu o tenacitate care i-a umplut adesea de admirație pe observatorii politici și diplomați, țara noastră, alături de alte țări mici și mijlocii, nu a prețuit nici un efort pentru a obține, în ultimele săptămâni de redactare a Actului final, convenirea capitoului consacrat Urmărilor Conferinței menit să asigure continuitatea procesului, îndeosebi prin ținerea de reuniuni ale reprezentanților statelor participante și convocarea de reuniuni de experți. Fără să se fi putut obține crearea unui organism permanent, Actul final a consacrat nu numai necesitatea teoretică a continuării procesului multilateral, dar a specificat și modalități concrete de

conlucrare. A putut fi asigurat astfel un minimum de reuniuni multilaterale proprii, care reprezentau un pas semnificativ spre atingerea obiectivului dorit de majoritatea țărilor participante. (În cadrul Urmărilor Conferinței au avut loc Reuniunea de la Belgrad — 1977-1978, precum și reuniunile de experți de la Bonn — 1978, Montreux — 1978, Valetta — 1979, Hamburg — 1980).

Reuniunea reprezentanților statelor semnatare ale Actului final, ale cărei lucrări au fost reluate cu puțin timp în urmă în capitala Spaniei, răspunde acestui deziderat promovat cu conștientă de partidul și statul nostru, de tovarășul Nicolae Ceaușescu. Având drept scop nu numai să evalueze modul în care statele semnatare au funcționat în viață prevederile Actului final al C.S.C.E., ci să impulsioneze totodată aplicarea hotărârilor convenite la Helsinki prin adoptarea de noi măsuri, Reuniunea de la Madrid trebuie să devină o etapă semnificativă a procesului multilateral început de Conferința pentru securitate și cooperare în Europa.

De aceea este nevoie ca ea să se încheie cu adoptarea unui document final de substanță, în care să fie convenite măsuri echilibrate privind impulsivitatea aplicării prevederilor Actului final. Este necesar să fie reafirmat cu claritate angajamentul statelor semnatare ale Actului final de a respecta neabătut, în relațiile lor reciproce ca și în raporturile cu alte state, toate principiile înscrise în Actul final al C.S.C.E., pentru reluarea politicii de destindere și de independență națională, pentru eliminarea politicii de forță din viața internațională și reglementarea pașnică, pe căi politice, a tuturor diferendelor dintre state, pentru dezvoltarea colaborării reciproce avantajoase.

Este imperios necesar ca Reuniunea de la Madrid să convină convocarea unei conferințe pentru măsuri de încredere și dezarmare în Europa, concepută ca parte integrantă a procesului C.S.C.E., deoarece fără realizarea de pași concreți pe calea dezangajării militare și dezarmării nu se poate vorbi de o securitate reală nici în Europa nici în lume.

Vor trebui de asemenea hotărâte măsuri de dezvoltare și de diversificare a cooperării economice, tehnico-științifice, culturale, precum și în alte domenii de interes comun.

În sfârșit, vor trebui stabilite modalitățile de continuare a procesului început de C.S.C.E., prin ținerea unor noi reuniuni de felul celei de la Madrid, convocarea unor reuniuni de experți pe teme de interes comun, precum și prin stabilirea unor forme organizatorice menite să adăncască concertarea și conlucrarea dintre statele semnatare ale Actului final. Marcind atașamentul său de cauza edificării securității europene, România a oferit ca următoarea reuniune a reprezentanților statelor semnatare ale Actului final să se țină la București.

SUCCESUL Reuniunii de la Madrid va depinde de hotărârea tuturor participanților de a examina cu bunăvoință și realism problemele complexe ce trebuie soluționate. Este de datoria tuturor statelor participante să dea dovadă de voință politică și de o înaltă răspundere pentru ca la Madrid să se poată face pași concreți pe calea securității europene. Succesul reuniunii ar contribui în mod nemijlocit la diminuarea tensiunii internaționale, la reluarea politicii de destindere, de independență, de colaborare și pace, la înfăptuirea acelei unități a națiunilor continentului la care se referea, nu demult, președintele Nicolae Ceaușescu: „Sintem în mod ferm pentru o Europă unită, în care să se respecte diversitatea de orinduri și specificul fiecărei națiuni. Sintem pentru o Europă care să ofere omenirii un model de relații internaționale, de unitate nouă, bazată pe colaborarea între țările cu orinduri sociale diferite.”

Pentru înfăptuirea unui asemenea obiectiv nici o strădanie nu este prea mare, nici un efort nu trebuie cruțat. Un efort și o răspundere care revin tuturor, căci, așa după cum spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, „trăim asemenea momente când depinde de fiecare popor cum va arăta lumea de mine.” Cu această conștiință a sarcinilor grele, dar nobile pe care o au trebuie să negocieze cei care la Madrid sint chemați să facă noi pași pe drumul deschis de Conferința de la Helsinki. În actuala împrejurări internaționale trebuie făcut totul pentru reluarea și continuarea politicii de pace, destindere, de respect al independenței naționale și de colaborare, pentru a asigura astfel generațiilor de azi și de mine o lume a păcii și a egalității, în care popoarele să se poată dezvolta liber, la adăpost de orice ingerință, în conformitate cu propriile lor interese și aspirații.

Valentin Lipatti

„România literară”

Săptămânal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Director GEORGE IVAȘCU